Digitized by Google

8
18 I
40

8.18.I.40

Collocata accanto
antica legatura
(8. 18 I. 40 bis)
5.1998
[illegible]

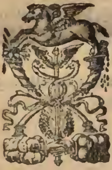
Digitized by Google

☧

Synodus Gangrenſis,

EVANGELICÆ PROMVLGATIONIS ANNO CIRCITER TRECENTEſimo congregata. *Iam tot abiere ſecula, Seculi præſentis errores, Multáſque multorum ſuperſtitiones & impietates condemnans. Explicata commentariolis Ioannis Quintini Hædui, Iuris doctoris, & ordinarij profeſſoris, in fœcunda ſanctorum ſtudiorum parente, Pariſiorum Vniuerſitate.*

EX GRATIANI DISTINCT. XXX.

PARISIIS,
Apud Andream Wechelũm, ſub Pegaſo, in
vico Bellouaco: Anno Salutis,
1560.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

8.18.I.40

PRIVILEGII SENTENTIA.

CAutum eſt authoritate Regia, nequis alius præter Andream Wechelum, iuratum in alma Pariſienſi Academia Librarium, hanc Synodum Gangrenſem latinè verſam: cum commẽtariis Io. Quintini Hædui, antè decennium ab æditione proximũ in hoc Francorum regno imprimat, néue alibi impreſſam vẽdat. Ac ſi Regij diplomatis ſententia, operis initio præfigatur, finíue poſtponatur, vt omnibus clarũ, notum, indictum habeatur. Secùs qui faxit, & libris ipſis, & mille librarum Pariſ. multâ pœnas pendito. Datum Rhemis, Regio conſenſu ſubſignatũ Do. Villamoro ſupplicum libellorum magiſtro præſente. 3. Id. Iun. 1557.

Coignet.

☧

ANno Do.1558. poſtridie eius Dominicæ, quâ ſuos admonet Eccleſia, Vt quaſimodo infantes geniti, rationabiles, & ſine dolo, lac concupiſcant. 14. Calend. Maij, hoc eſt, octauo decimo die menſis Aprilis: qui ſacer eſt Apollonio. qui fuit apud Romanos τῶν πιστῶν ἐπὶ παιδείᾳ, καὶ φιλοσοφίᾳ διβοωμένος, id eſt, inter Chriſti fideles & eruditione, & philoſophiâ celebris, multique nominis. dum Commodus regnaret circiter annum Domini. 190. Ille dum cauſſam de religone Romæ dixiſſet in Senatu, (ῥώμης enim συγκλητικὸς erat) & elegantiſſimam fidei ſuæ apologiam exhibuiſſet, quia ſententiam mutare nollet, Ipſius decreto Senatus, capite truncatus eſt. Vt ſcribit Euſebius cap. 21. lib. 5. Hiſto. Hieronymus de ſcriptoribus Eccleſiaſticis. θεοφιλέστατος μάρτυς orationibus ſuis & interceſſione nos adiuuet. Hôc (inquã) die, poſt ferias Paſchales ad ſolitũ profitendi munus rediuimus: & pro more ſic exorſi ſumus. 1. Pet. 2.

HOnorabiles mihi συμπρεσβύτεροι, *& Auditores Chriſtiani — Studiũ, quo vos huc agi tam frequentes & confertim video (priſcorum, ſcilicet, Eccleſiæ Canonum audiendorũ gratiâ) meum pariter incitat, vt quantum valeam (quod minimum eſt) attamen quantum valeam, his explicandis totum me dedam. Qui Scientiarum Dominus eſt,* IESVS CHRISTVS, *hæc verè ſancta, ſoláque viris eccleſiaſticis digna ſtudia promoueat. Hôc noſtrarum canonicatum prælectionum fælici (prout opto) principio ſic vos eſſe ſalutatos volo. Iam de cæteris.*

HActenus Gratianus integris duabus diſtinctionibus.27. &.28. more ſuo de cœlibatu Sacerdotum diſputans, & hos modò cœlibes vixiſſe, modò per varios patrum Canonas in coniugio fuiſſe probans, demum Canones Canonibus conciliat, & ad ſua legem quámq; tempora reducit. Hæreticos præcipuè dicit cauſſam dediſſe tam multis támq; variis patrum ſynodis & conciliis. Nam, dum ſe maioribus anteponunt, & omnia ſubinde nouare contendunt, Aliâ Patres viâ non poterant impudentibus occurrere, quàm veterum leges deſuetas in cõſuetudinem reuocando, ſuíſque decretis confirmando, vel nouas aduerſus innouatores promulgando. Gratianus id oſtendere volens, inter alia profert antiquum Gangrenſe concilium, ſanè ſanctũ. quod Eucriniâ præſenti, quam nunc vobis interpretandam capio, quæ trigeſima eſt in Decretorũ ſynopſi, ferè totum concluſit. De cuius authoribus, de tempore, de loco dicemus in ipſius Concilij procœmio ſtatim ſequenti. Nunc aliud hîc animaduertamus.

A Gnoſticis non aliud (quamuis & alia) ſed non aliud magis diſcerpitur Conciliũ, quàm Gangrenſe: quod ad ſe θρησκειομάστιγες magna pro parte diſtrahunt. Quum de vetitis enim carnibus, & imperato ciborum delectu rixantur aduerſus Eccleſiam: Quũ Preſbyteros volunt eſſe coniugatos: Quum Virginitatẽ Deo promiſſam deſpiciunt, & minoris multò quàm nuptias faciunt: Quum ſuas maſculorum, fœminarúmq; nocturnas coitiones &

cæ-

cœnas cohiberi nolunt: Quum diſtinctos habitus Eccleſiaſticorũ ordinum rident: Quum mandatis ab Eccleſia ieiuniis detrahũt (quæ ferè tota eſt iſtius Gnoſticæ Theologiæ ſumma) Gangrenſe cõcilium vnicè ſibi patrocinari contendunt. Et poſtquam duas romphæas ſuas diſtomas (vti putant) ITA SCRIPTVM EST. ET NON LEGITVR. *In diſſentientes vibrarint, ad conciliũ Gangrenſe mox accurrunt. Et quod, authore nullo, ſomniant atque nouant impij, piiſſimorum, Sanctiſſimorúmq; veterum patrum ſuffragio probatum videri volunt. Quæ res vna potiſſimùm fecit, vt illud accuratius explicare vobis ipſe propoſuerim: doceréque, præter eius antiquitatem, non aliud eſſe, quô magis nouatores, & Eccleſiaſticarum ceremoniarum contemptores percellantur.*

SEd interim, quia libet iſtis καινοπράγοις, & omni vi iam quidam nituntur, (ne Nouatores habeantur) ſeſe veterum tam Conciliorum, quàm ſcriptorum catholicorum ſententiis, & authoritate defendere: Nec erubeſcunt auxilio ſibi palam viros illos aduocare, quos domi ſibi certò ſciunt & fatentur aduerſarios eſſe: Chriſti nomine Chriſtum, ſcilicet, oppugnantes. quod proditorum eſt. Quia ſic, Omni poſito rubore, ſe gerunt (inquam) Gnoſtici perfidi, Secúmque ſanctos illos & Apoſtolicos viros ſtare iactitant: Hic rogo, Si qua bonæ fidei mica ſupereſt in ipſis, eâ mihi reſpondeant. An Eccleſiam Chriſti catholicã pertinere ne putant antiquos illos doctores, quorum ſequimur in ſacris Bibliis, in Canonicis & Euan-

gelicis literis expoſitiones? Item, Concilia nunquid in Dei ſpiritu conueniſſe credunt omnia, quorum legibus ac teſtimonio fides & doctrina noſtra confirmatur? An hos omnes, velut alienos à ſynceta Chriſti religione, repellunt? Medium veritatis & mendacii nullum eſt. Anguſtius hoc ſtratum, quàm quod duos capere poſsit. aut hoc, aut illud oportet vt reſpondeant. Si prius. cur in grauiſsimis, & longè maximi momenti rebus (in Sacramentis, videlicet, omnibus) ab eis diſcrepant? Vtíque ſecundum præiudicia tot authoritatũ, Scripturas intelligi oportebat: non ſecundum ingenia Gnoſticorum. Sin poſterius. cur ad Chriſti gloriam promouendam vocant eos, quos habuiſſe Chriſti ſpiritum non exiſtimant? Hiſtorias igitur, Scripturas, & Synodos Eccleſiaſticas, aut non proferant, aut prolatis cum Eccleſia catholica (ſicut & nos) credant.

NOs itáque ne tantillũ quidem mouere debet, Auditores Chriſtiani, quòd in iſtorum falſariorum labris & in ore ſemper Euangelium, ſemper Apoſtolus, ſemper ipſe Chriſtus, Concilia frequenter & Antiqui patres audiantur. Aliter populo nõ imponeretur. Exemplo familiariter accipe, quod dicere volo. Si ſe πλάνος quiſpiam, qui nec ipſe curaret, néque viam ſciret, nos tamen Romam ducturum pollicitus eſſet, in via nihil certè, quàm Romam loquitaretur ille nobis, etiam ſi Romã procul nos ageret auerſos. Interim ſua duntaxat, & non ea, quæ pertinerent ad iter noſtrum, quærens. Atque ſic ille deuius

uius in deuia nos abduceret. Idem tibi perſuaſiſſimum de prædicantibus iſtis Gnoſticis habeto. Regnum Dei, Regnum Cœli, Verbum Domini, Verbum Dei, loquaciter populis inculcant. veruntamen, Quiſquis applicabitur illis, deſcendet ad inferos: & qui receſſerint ab eis, Saluabuntur.

PAræmiaſtes hebræus nobis propoſuit Sapientiã, quæ poſt apparatum publicè conuiuium, vocat omnes ad menſam ſuam, dicens — Si quis eſt paruulus, diuertat ad me. Et vecordibus loquuta eſt. Venite, comedite panem meum: & bibite vinum, quod miſcui vobis. Idem ſtatuit ex aduerſo neſcio quam mulierẽ ſtultam, clamoſam, illecebris plenam, & nibil omnino ſcientem: quæ ſimiliter, & iiſdem penè verbis, tranſeuntes inuitat ad epulas ſuas, haud publicas tamen, clamitans — Quis eſt paruulus, diuertat ad me. Vecordibus etiam dixit, Aquæ furtiuæ dulciores ſunt. Et panis abſconditus ſuauior. Prouerb. cap. 9.

Hîc admirabilem ceu duarum mulierum conſideremus antitheſin, Auditores Chriſtiani, Sapientis vnius, & alterius Stultæ. In excelſo ſtat vtráque loco. Clamat vtráque: Paruulos & inſipientes ad conuiuium vocat vtráque. Sed illa menſam ſuam poſuit in propatulo. Famulas benignas habet conuiuij miniſtras. Accubituros iubet ἀφροσύνην *relinquere,* φρόνησιν *quærere, per vias intelligentiæ rectas ambulare, vt viuant, & in ſeculum re-*

gnent. Hæc verò ſtulta mulier menſam ſimiliter inſtruxit, ſed in abſcondito, velut amans in tenebris & cantare (ſicut in Prouerbio dicitur) & ſaltare. Pro puellis autem, quæ cum ſimplicitate, & puellari quadam comitate miniſtrare ſolent accumbentibus, ibi ſunt γηγενεῖς, Terrâ geniti homines, ipſimet in terra perditiſſimi, & alios ob terram miſerrimè perdentes: (aptiſſimè vertit antiquus interpres in Gigantes). In hoc illecebroſæ mulieris conuiuio præcipitur nihil de Prudentia quærenda, de imperitia fugienda. Solùm ſuis illa compotoribus dulciora pollicetur, ineſcans homines, donec hamum vorarint.

HOc in loco mihi quidē Spiritus graphicè depinxiſſe videtur, hinc Hæreſin (ni fallor) illinc Eccleſiam Chriſti. Hæreſis eſt illa clamoſa, tumultuánſque mulier, quæ quum nihil nouerit, attamē perſuaſiones habet, Eccleſiæ, néque loco, néque verbis cedere volens. Ex alto in ſublimi ſedens (Elatâ, ſcilicet, ac meretriciâ fronte, quæ ſuperbiam ſignificat Hæreticorum) nihil, quàm Scripturas, & Euangelia ructat, & apponit inuitatis ab eâ: ſed incognito ſapore, quem virorum Sanctorum, Patrúmque noſtrorum nullus ad hoc æui guſtauit, aut guſtare voluit vnquam. Sed quia, velut ἀπόκρυφα, clanculum propinantur incautis, nouitatum fame languentibus, Ideo iucundiùs átque multo ſuauius deuorantur. Epulis iſtis adeſſe Gigantes ibi Dei Spiritus affirmat. Si Gigantes, propter quos venit diluuium ſuper terram, re-

rebelles Dei ſunt (vt ait Hieronymus) & omnes Hæreſes contrariæ veritati rebellant Deo, Omnes Hæretici Gigantes ergo ſunt: qui gaudent in errore ſuo: & tunc maximè gloriantur, quando Eccleſiæ contumeliam fecerint. Hæc eſt illa cœli militia, cui Dominus exercitum præcepit, vt impleant eius furorem contra ſcelera Sacerdotum. Initio ca. 24 Eſa. To. 5.

ALterius iam cognoſcamus apparatum mulieris: & vtriúſque menſas inter ſe componamus. Epulum publicè dat omnibus, & in aperto conuiuatur Sapientia. quæ foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam, in capite turbarũ clamitat, in foribus portarum vrbis profert verba ſua. Quæ doctrina eſt catholica, Publica noſtræ fidei confeſſio, Prædicanda ſuper tecta. Sed Hæretici ſuſurros miſcent, & in angulos fugiunt, aliis alij conſpirantes in aurem. Non ergo ſunt Eccleſia Catholica: quæ per orbem diffuſa eſt. Imò, quæ ſit ipſamet orbis & οἰκουμένη (ſicut ait Hieronymus) ex vniuerſitate gentium cõſtans. Paruulos & inſipientes inuitat Sapientia. quod etiam facit Hæreſis. At illa paruulos aduocat, quos ipſe Dominus cuſtodiens ad ſe ſimiliter vocat: & vetat, ne venire prohibeantur. quibus dat intellectum. quibus & Sapientiam preſtat. quibus deníque myſteria ſua reuelat ignota ſapientibus. Qui, videlicet, Paruuli ſunt omni malitiâ. prout exponit Apoſtolus. Hæc autem paruulos quóque vocat, ſed qui diligunt infantiam. propterea, Stultitiam poſsidebunt, & Auerſio illorum perdet eos.

Hi ſtultæ mulieris paruuli ſunt, illæ vulpes paruulæ, quas ab hortis ſuis Eccleſia, tanta cum ſolicitudine vult & mandat eijci. Cantic. cap. 2. Vulpeculas Chryſoſtomus intelligit Hæreticorum diſcipulos. Apponit Sapientia (quæ nobis eſt Eccleſia) panem, clamans illa, Venite, comedite panem meum, panem vitæ & intellectus. panem, omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuauitatem. Panem, de quo dicit ille magnus Apoſtolus — Panis, quem frangimus, Nónne communicatio eſt corporis Chriſti? qui panis viuus eſt, ac de cœlo deſcendit. Hæreſis quóque Panem ponit. ſed quem Dominus in Oſea deteſtatur: Luctus & lachrymarum panem. de quo qui comederint, contaminabuntur, Nec intrabunt in domum Domini. Panem luctus dicimus hîc (vt ait Hieronymus) Verba mortifera, quibus Hæretici loquuntur iniquitatem contra Dominum. Qui panis non ingreditur in domum Dei. Hæreticorum nempe conciliabula, non appellantur domus Dei, ſed ſpeluncæ latronum ſunt. hæc ille. Nemo profectò de tam furfuraceo & inſipido pane comederet vnquam, niſi malâ ſeditionum boulimiâ permultis laborantibus in occulto miniſtraretur. Nec audet Hæreſis adhuc (tanta vis eſt conſcientiæ) qualem qualem panem dicere ſuum, quem ſe ſublegiſſe nouit de clibanis Catholicorum. Clanculario Pani iungit Hæreſis (meracum nihil habens, quod miſceat) Aquas duntaxat, & eas furtiuas, ad bibendum. Aquæ ſunt iſtæ Samariæ, de quibus vaccæ pingues dicunt ſuis Dominis — Afferte nobis, & bibemus.

Ca. 9. Vbi Hierony.

Aquæ

Aquæ & pocula ſignificant Doctrinam. Vaccæ pingues ſunt Hæreſiarcharum ſectatores: qui Dominos ſuos, appellant Hæreticæ factionis, peruerſorúmque dogmatum principes, Arium (videlicet) Aërium, Iouinianum, Vigilantium. Qui niſi priores poſterioribus huiuſce noſtri ſeculi Gnoſticis Aquas (varias, puta, doctrinas) effudiſſent, Hi certè non haberent, quod modò biberent, & quo populos inebriarent. Sed in hæreſibus poſtea notis, tamquàm nouis, impiè nugari cœperunt: & ab illis Dominis & Patriarchis ſuis malè inuenta per multiplices libros & prædicationes corroborarunt. De quibus aquis, tamquàm de Samaritanæ puteo, quicúmque biberint, iterum ſitient, aridarúmque faucium demum ſiccitate peribunt. In aquarum námque multarum diluuio non appropinquatur ad eum. Quid eſt (vt interrogat Auguſtinus) Aquarum multarum diluuium? multiplicitas incertarum, diuerſarúmque doctrinarum. quales ſunt Hæreticorum. Sed vna eſt Dei Aqua. ſiue Baptiſmi ſit illa, ſiue doctrinæ ſalutaris aqua. De qua quiſquis biberit, non ſitiet amplius: ſed fiet in eo fons Aquæ ſalientis in æternam vitam. Sic illa mater, honoris plena, procedens obuiam filio, ὕδωρ σοφίας ποτίσει αὐτὸν. *Quâ & aquâ palam ſuum quóque vinum miſcet: ad quod poſtea bibendum, nos multa cum benignitate vocans, Venite (ait) Bibite Vinum, quod miſcui vobis. Bibite (inquam) vinum de vite Chriſto, cuius vinitores Apoſtoli. Bibite vinum, quod Hominis cor inenarrabili & glorificatâ lætitiâ ſingulariter lætificat: atque Deum nõ mi-*

Amos. ca. 4. Vbi Hierony.

Pſal. 31. vbi Auguſtinus. To. 8.

Eccle. 15.

nori. Bibite vinum, quod Dominus Ieſus, In quâ nocte tradebatur, diſcipulis ſuis tradidit bibendum. Deníque, Bibite vinum, quod vtribus veteribus (id eſt, elatis veterum rhetorum ſcientiâ Gnoſticis) deſpectis, quia rimoſi ſint, vtres nouos deſiderat — Paruulos, puta, qui ſimplicitate veritatis & obedientiæ contenti, comedunt in lętitia panem ſuum, & vinum ſuum cum gaudio bibunt. In cuius cibi fortitudine credunt, imò certò ſciunt, Maiores ſuos ambulaſſe, Viámque ſuam ſeculis plus mille quingentis fœliciſſimè petegiſſe, donec ad montem Dei peruentum ſit ab eis.

Poſt oblatas epulas mulier illa ſapiens, Eccleſia, quaſi pro bellariis, dat accumbentibus monita ſalutis: cohortans vt infantiã relinquant, & per vias prudentiæ conſtanter ambulent. Aduerſariæ verò conuiuatricis ſublatis menſis, nõ aliud ibi canitur, quàm quòd eius conuiuæ in profundis inferni.

TAM multa (fortaſſe nimia, vobíſque tædioſa) de duabus iſtis diuini parœmiaſtæ mulieribus diſſerere conor, Auditores Chriſtiani. Non aliud efficere ſatagens, quàm (ſi modò per imbecillitatem meam poßim) vobis vt oſtendam, Solo Chriſto oppugnari Chriſtum ſolere, Nec aliter poſſe. Legémque Dei, non niſi legis ipſius authoritate præſumptâ, per Gnoſticos opprimi, Mendaciúmque ſolo Veritatis patrocinio defendi.

Ca-

Catholicus omni cũ modeſtia & humilitate ſequitur humilem & obedientem Chriſtum ſuum: In quo néque decor, néque ſpecies eſt exterior vlla, Legi ſeruientẽ, Maioribus inter homines obedientẽ: Gnoſticus econtrario proponit etiam Chriſtum, ſed alium quemdam longè diuerſum: Sermone in primis ornatum, & blandiloquentẽ. Ciceronianum (puta) Gallicanum, vel alterius cuiuſlibet linguæ deliciis comptum, ſéque iactitantem. Leges maiorum, vel omnino diſſoluentem, vel nouo ſenſu diſtrahentem. Nec ſui deſunt iſti nouo Chriſto buccinatores, qui clamitent vndiquáque rectè pergentibus in itinere ſuo, & Chriſtum quærentibus, Ecce hic eſt Chriſtus. Ne fallaris, auditor Chriſtiane. Chriſtus vnus eſt, inueniendus & adorandus in vna ſola Eccleſia catholica, per orbem totum in omnes gentes diffuſa, non in angulos aliquos concluſa. Cui ſeditioſi Gnoſtici, ſuis in gurguſtiolis & phygadeuteriis latitantes non communicant: nec habent omnino, quod in commune conferre queant. De via tamen vniuerſos ad ſe vocare non erubeſcunt. Impudentiam ne mireris. peruetus eſt, innata Gnoſticis eſt. Illa nempe temeraria mulier, in quam deuiantes offenderunt, ἐνδεὴς ψωμοῦ (prout illic deſcribitur) indigens átq; deſtituta cibo quocúmq;, tranſeuntes tamẽ (quia Sapientiam viderat hoc feciſſe) nõ erubeſcit ad conuiuium ſimiliter inuitare, Dulciora multò, iucundioráq; promittens.

Néque ſuos, omnium fallaciſsima beſtia, fefellit hâc parte. Quid enim libentius, átque ſuauius audit Caro?

quid magis prurit auribus? quàm, Ne te maceres ieiuniis, mea Delicatula. Ne cibis vllis cõcupitis abſtineas. Ne te diuturno mœrore conficias, ideo quòd peccaueris. Neſcio quas Pœnitentias, Contritiones, Confeßiones, Satisfactiones tam moleſtas ne curaueris. Animã tuam Preſbyteris ne humiliaueris. Precibus, & quotidianis eorundem ſacrificiis ne te fatigaris. Coniugalibus te quoquomodo, dum tetra libido venas inflarit, ne ſubtrahe deliciis. Quid vis vlterius? Nihil tibi, Caro, denega. Comede. Bibe. Ride. Naturam ducem ſequere. Noſter enim Christus hâc nos libertate donauit. Néque tam moroſus eſt, ac difficilis, vt nos duris illis ſolicitudinibus angi perpetuò velit. Audiſſe me concionantem, Pontificibus & Romano clero maledicentem, ritibus antiquis detrahentem, Nouos introducentem, ſatis eſt. Et vbiuis locorũ (ne templa forſitan requiras) cantillaſſe mecum, Buccellámque ſumpſiſſe, Sacramentorum, Sacrificiorũmque omnium pondus & inſtar habet. Hæreticos intrepidè dicas iſtiuſmodi Prædicantes, auditor Chriſtiane. Omnis enim, Quæ prurit auribus doctrina, quæ carni blanditur, & corpori placet, Hæreticam dicere nemo dubitet.

In latebras meritò ſe coniecerũt, qui talia ſic impiè & impudenter effutiunt.

A *Quas hîc Epicureorum furtiuas, & clancularios panes apertò videtis, quibus, etſi mortiferis, auidißimè tamen caro veſcitur. Ne mors autem latens, & à potionatis venenum deprehendatur, Embammatis ea multis condiunt, Euangelicis (videlicet) ac ſanctis ſcripturis:*

quas

quas pluſquàm dapſiliter, & prodigè venefici ferculis & miſsibus ſuis infundunt. Et Apoſtolis non contenti, Sanctorum quóq; doctorum ſcripta plurima ſimiliter apponunt, vt virus occultetur. Concilia priſcorum dapibus illis fallacibus infarciunt. Antiquorum ſynodos & hiſtorias deceptis epulonibus inferũt. In ſumma, quò ſplendidi conuiuatores omnibus toxica ſpecioſiùs miſceant, & luculentiorẽ fucum faciant inuitatis, vetera multa perfidioſiſsimè, nec minus impudenter ſuggerunt: quæ ſanctis illis patribus, non dico in mentem, ſed in buccam veniſſe tantùm abeſt, vt nauſeabundi boni quique viri, magno cum ſtomacho, viſis illis, protinus expuant. Verumtamen, dum ſic Epicurei Chriſtianorũ carni placentia loquuntur, & de Chriſto Chreſtum quemdam fingunt, Per iſtiuſmodi Chreſtologias ſeducunt innumeros. In quibus & cum quibus tantùm abeſt, vt Chriſtũ addiſcas, vt etiam ſi ſcias, ibi dediſcas. Non eſt ille certè, quem Gnoſtici ſuo ſibi pœnicillo formant, Cypriani vel Cornelij, Baſilij vel Hieronymi Chriſtus: Vel alicuius illorum Chriſtus, quos Antiquitas & Eccleſia prima viros excellentiâ doctrinæ, ſanctitatéque vitæ conſpicuos produxit. Ad eorum libros & ſcripta prouoco, ſi meæ fidem quis cum Gnoſticis non habet ſententiæ.

QVare, Sympreſbyteri mihi venerandi, & auditores Chriſtiani, caueamus à perſonatis iſtis & laruatis Verbi Prædicantibus (audire ſic enim malunt, quàm Prædicatoribus) qui Scripturæ folia verborúmq;

floſculos pro fructibus, Canonum cortices pro veris ſtirpibus exhibent. Oratiunculę duæ ſunt, perbreues admodum, ſed immanium parentes hæreſum —. Non legi-

Ioan. vlt. *tur. & — Scriptum eſt. Infirmat Euangeliſta priorem.*

1. Cor. 11. 2. Pet. vlt. *qui dicta, mandata, factáque ſigna multa fuiſſe dicit, quæ ſcripta non ſunt. ergo non leguntur. Ex traditione tantummodo maiorum creduntur. Poſteriorē (quâ ſuam tueri volebat & diabolus impoſturam) damnant ipſimet Apoſtoli planè, qui præter ſcripturæ verba, recurri volunt ad Eccleſiæ fidem, Mores, & Expoſitionem, Si qua nobis occurrant intellectu difficilia. Quam ob rem, Patrum Canonas & Scripta cum Patribus ipſis interpretemur, & ea non immutemus quę ſemper habuerunt interpretationē certam. Speciosis illis Euangelizantium pedibus Euangeliū ſequamur: quibus tam bene maiores noſtri, viâ gradientes Regiâ, cucurrerūt. Nemo nos à tam fœlici curſu remoretur, aut impediat, Ne vel angelus de cœlo, ſi non pari greſſu cum patribus ambulet. Nec ad illam Thraſonicam mulierē diuertamus, quæ nos Chriſti verbis à Chriſto longiſſimè diuertit: patrúmque demum priuat hoſpitio, dum callida patrum vocibus abutens ad aliud nos inſigne ducit hoſpitatum. Quod oſtendere conabor Eucriniâ totâ trigeſimâ ſequenti. quæ ſeſe poſt quadrageſimales noſtras prælectiones offert explicandam. Dominus Ieſus concedat, vt omni curâ noſtrâ* γυνὴ θρασεῖα

Eccle. 32. *hic explicitâ, recumbamus, & lætemur propter vos, qui tam multi conuenitis: & vt coronam gloriæ demum recipiamus. Amen.*

Quam-

QVamuis alacritas iſta & attentio veſtra, quam modò præſens in vobis video, vidique ſemper, de futura mihi non incognita diligentia veſtra certiſſimam coniecturam faciat, Ego tamē impræſentiarum tentabo, Numquid ſtimuli addere poſſim. Compendioſâ nunc tabellâ proſcribā, quid in ſingulis locis & Canonibus ipſi tractaturi ſumus. Interim Clepſammos hic noſter effluet.

In epiſtola proſphonetica ſtatim videbimus, Epiſcopos ſalutari, Dominos Reuerendiſſimos. Exinde —

Quænam ſit euocandarū ſynodorum cauſſa. Et qui ſententiam dicant in Synodis. Præterea, quòd, Veſtis neminem ſanctificat. Poſtea ſequuntur & alia. Videlicet —

Hæretici ſe ſolos ſapere, propterea Gnoſtici dicti: Se ſolos in Chriſtū credere: penéſque ſe ſolos Eccleſiam Chriſti conſiſtere iactant. Ars iſta eſt Diaboli.

Nullius rei natura (ſcilicet) οὐσία, hoc eſt, ipſa rei eſſentia eſt mala.

Non Diuitiæ (quod vulgò tamen dicitur) ſed diuitum malitiæ ſuffocant Religionem.

Hæreſis vna in homine manere ſola nequit: Aliam mox accerſit: quæ protinus & aliam: rurſus & hæc alias: do-

nec omnes ad exedendum cadauer mortui Vultures, & Aquilæ conuolarint.

De Gnoſticis, & eorum ſcriptis non aliter iudicandum, quàm de Gentilibus aut Turcis, & eorum libris. Nec enim ſunt illi, Sicuti nec iſti, Chriſtiani.

Animus vnus & idem eſt omnium Hæreticorum (ſcilicet) Eccleſiam confodiendi. Tela verò varia ſunt.

Epiſcopos oportet eſſe, Abactores quidem Luporum (ſcilicet) apertò graſſantium in Eccleſiam Dei peccatorum: Venatores autem & indagatores Vulpium (videlicet) inſidiantium Hæreticorum.

Quomodo recipiantur Hæretici pœnitentes: Et pertinaces quomodo puniantur.

Eccleſia licitè ſeculi poteſtates & gladios auxilio ſibi vocat & armat in Gnoſticos.

Lex ipſa, non iudex, condemnat Hæreticos.

HÆC SYNODALIS EPISTOLÆ MATEria. Nunc ſingulorum Canonum perbreuiter accipiatis argumenta.

I*N primo declarabuntur Hæreſes quinq; circa nuptias: quarum vituperatores Anathemate damnantur.*

In

In ſecundo videbimus quòd, Nefas eſt carnes abhorrere: Sed etiam nefas eſt à Carnibus abſtinere nolle.

Tertius oſtendet Libertatem Chriſtianam non repugnare ciuili Seruituti.

Dicetur in quarto, Nuptias ab altari neminem repellere: ſed Nuptiarum miniſterium Altaris eſſe miniſterio contrarium.

Quintus in Templa conueuire Chriſti fideles, Religionémque templorum diligenter obſeruare mandat: Horum contemptores excommunicat.

Authoritas omnium in Eccleſia gerendarũ rerum ſumma per ſextum Canonẽ tribuitur Epiſcopis ſolis, & Eccleſiarum preſbyteris: ſupra quos nulli ſe debent efferre, vel quid attentare. Canon punit Acephalos.

Septimus præcipit, Vt oblationes in Eccleſiis factæ diſpenſentur ac diſtribuantur Epiſcopi ſolâ voluntate.

Pietatis, & Eleemoſynæ prætextu non vult Octauus à Laicis res Eccleſiæ turbari, vel diſtrahi.

Idem Noni, Decimíque Canonis eſt argumentũ, quod & Primi. Miſogynia vetatur. Prohibetúrque, ne viles & contemptibiles habeantur humanæ Nuptiæ, pro-

pter excellentiam Virginitatis, virtutis Angelicæ.

Agapæ, id eſt, Chriſtianorum fratrum conuiuia facta in fide, & mutua charitate probantur in vndecimo Canone.

Duodecimi Canonis ſumma eſt, quòd, Veſtis non commendat nos Deo. Niſi veſtis illa ſit interior & noua, quâ nos ipſe Chriſtus induit, homine veteri exuto.

Vir, & Mulier habitu ſexum mentientes excommunicantur in Canone decimo tertio.

Decimus quartus ad Canonem primum, & nonum, & decimum refertur, Non eſſe quacúmq; de cauſſa, ne religionis quidem cauſſâ, vilipendendas Nuptias.

Decimus quintus oſtendet, Quid Parentes debeant filiis ſuis. ibi locus tractabitur, De Tecnotrophia, hoc eſt, de liberis educandis.

Et viciſſim, Quid Liberi debeant Parentibus dicetur in Canone decimo ſexto. vbi γηροβοσκία, & ἀντιπελαργία *ſunt in mandatis.*

Mulierem, velut omni poteſtate ſolutam, Suíque dominam, tonderi prohibent in Canone decimo ſeptimo.

De-

De ieiunio Chriſtiano, Déque ieiunio Medico, & de ieiunij diebus, hoc eſt, de obſeruatione ieiuniorum, dantur præcepta in Canonibus decimo octauo, & decimo nono.

Poſtremus Canon damnat eos, qui memorias Martyrum damnant. Ibi de Latria, de Dulia, de Imaginibus, hoc eſt, de Reliquiis & veneratione Sanctorum, tractatur argumentum. quod vobis explicare nitemur.

Poſtremum, velut omnium, quæ viginti præcedentibus continentur legibus, compendium quoddam ſequitur: In quo ſuorum patres explicāt Anathematum ſententiam, Ne per aduerſarios intendatur his calumnia. Si Deus voluerit, ibi vobis declarabitur —

Vbinam vera ſit inuenienda Religio. quòd, fugienda ſit omnis nouitas in Religione. quòd, Humilitas ſola commendat Virginitatem, & Continentiam: Alioqui, neutra virtus eſt. Dicetur etiam, Quo animo ſua quis & relinquere, & poßidere debeat. Iterum, de veſtimentis & ornatu Chriſtianorum, ac de ſacratis Deo templis agetur. Demum, de Iure ſcripto, & Iure non ſcripto (quo duplici regitur Eccleſia) tractabitur: Et finis illic Gangrenſibus Canonibus imponetur. quod nobis annuat Chriſtus.

☧

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΩΝ

ἘΝ ΓΆΓΓΡΑ ΣΥΝΕΛΘΌΝΤΩΝ

ἁγίων πατέρων. οἵ τινες μετὰ τὴν ἐν

Νικαίᾳ σύνοδον ἐξετέθησαν.

CANONES SANCTORVM PATRVM IN Gangra congregatorum: qui poſt Synodum in Nicæa, ſunt conſtituti.

Paphlagonia minoris Aſiæ regio, de qua Pomponius Mela lib. 1. Cuius ſitum deſcripſit Ptolemæus cap. 4 libri quinti Geograph. tabula. 1. Aſiæ. Qui Paphlagoniam, & eius oppida miſcet cum Galatia: vt pars videatur fuiſſe Galatiæ. Vna eſt earum in Aſia, Phrygiáque regionum, quas priſcæ Gallorum gentes occuparunt de quibus Liuius lib. 8. de bello Macedonico, Plinius cap. vlt. libri quinti. Inde omnes poſtea vocati fuere Galatæ & Gallogræci. Legimus in hiſtoriis eccleſiaſticis occidentales Galatas, & Epiſcopos Galatiæ. τῆς νῦν γαλλίας ὀνομαζομένης. Galliæ nunc appellatæ ait Theodoritus cap. 22. lib. 2. Sunt Orientales Galatæ. de quibus hic. Celebres amicitiâ magnâ Pauli· fide ſimiliter in Chriſtum, & religione memorabiles. Apud quos, ante Nicænam vniuerſa-

lem,ſingularis habita fuit Synodus Ancyrana.Nam,Tectoſago-rum(quæ Gallica gens erat)Ancyra ciuitas eſt apud eundem Plinium,& Ptolemæum.Quod huc autem propius attinet— Plinius cap.2.libri ſexti—Paphlagoniæ oppidum(Inquit)Gangræ. Plurali quoque numero Gangræ nominantur in fine ſequentis Epiſtolæ. *Gangra ſiue Gangræ.*

Paphlagonia eſt contermina Bithyniæ.In qua eſt Nicæa: vnde Nicænum dictum concilium.Quo peracto,Non multò pòſt, aliquot patres,qui partim Niceæ fuerant in illo celebri conuentu,ſe contulerunt in Paphlagoniam ,& Gangris hanc habuere Synodum.

ΚΥΡΙΟΙΣ ΤΙΜΙΩ-ΤΆΤΟΙΣ ἘΝ ἈΡΜΕΝΊΑ. ΣΥΛΛΕΙΤΟΥΡΓΟΙ͂Σ.

εὐσέβιος, αἰλιανὸς, εὐγένιος, ὀλύμπιος, βιθυνικὸς, γρηγόριος, φιλητὸς, πάππος, εὐλάλιος, * ὑπάτιος, προαιρέσιος, βασίλειος, βάσσος, οἱ συνελθόντες εἰς τὴν κατὰ γάγγραν ἁγίαν σύνοδον, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

** Hypatius fuit Epiſcopus Gangrorũ, cuius dies feſtus agitur in μηνολογίῳ Græcorũ, die vltimo Martij.*

DOminis reuerendiſsimis in Armenia collegis & cõminiſtris, Euſebius,Aelianus,Eugenius,Olympius,Bithynicus,Gregorius , Philetus, Pappus , Eulalius , Hypatius,Proæreſius,Baſilius,Baſus , qui conuenerunt in Gangran ad ſanctam ſynodum, In Domino gaudium & ſalutem.

In Epiſcoporum numero, cum Græcis latina diſcrepant exemplaria.Zonaras nullos omnino nominat hîc Epiſcopos: nec habet

habet hanc epiſtolam. Tredecim conueniſſe dicuntur hîc ex Hilariano Codice: Tres ab interpretibus Latinis adduntur, Oſius Cordubenſis, Heraclius, & Baſsianus. Vnde Gratianus poſt Iſidorum recenſens Topica, ſiue Localia quædam concilia ſcribit, Tertia eſt Synodi Gangrenſis annotatio, quæ poſt Nicænam legitur fuiſſe: In qua Patres ſexdecim ſtatuerunt canones viginti. Annotatio (quod obiter admoneam) peculiare Iuriſconſultorum vocabulum, ſignificat Principis, ac Superiorum de noxio vel reo quopiam, ſeu de re quauis alia decretũ. Sic ab Iſidoro capitur hîc.

Can. Prima Annotatio. 16 diſt.

Annota.

L. 4. ae ſępius in tit. ff. de requiren. reis.

Vir fuit Oſius in aſſerenda catholica fide vehementiſsimus: quem valde Conſtantinus magnus amabat, & honorabat. Cordubæ, ciuitatis Hiſpanicæ (Cordoba vulgò nominatur, & à Socrate κουρδουβῆ) Epiſcopus in Nicæno concilio primus ſententiam dixiſſe fertur. Id fuit (vt author eſt Socrates) Paulino, & Iuliano Coſſ. Anno, videlicet, Euangelij prædicati ducẽteſimo nonageſimo ſexto. Mox duobus non integris exactis annis, quum nouationes Euſtathianiſtarum per Cappadociam, & vniuerſam Galatiam, Armeniámque percrebruiſſent, è Bithynia, vbi degebat adhuc, illò conuolauit Oſius (vt credere par eſt) Conſtantino mandante. qui prius & eundem miſerat Alexandriam, quum ſuboriri cœpiſſent inter Alexandrum Alexandriæ ſanctiſsimum Epiſcopum, & impiiſsimum Arium diſſenſiones, ad eas ſedandas, Annis aliquot ante Nicænum conuentum. Gangris conſedit. quæ Paphlagonum metropolis eſt: vt inquit hîc Zonaras. de vicinis prouinciis adfuerunt alij quindecim. Qui primus hoc loco nominatur, Euſebius, puto quod fuerit ille Cæſarienſis Euſebius. verè profectò πολυΐςωρ inter Chriſtianos omnes appellandus, Conſtantino ſimiliter chariſsimus átque familiariſsimus.

Oſius Cordubenſis.

Eccleſ. Hiſto. li. 1. cap. 7. & 13.

Euſebius Cæſarienſis.

In huius epiſtolæ perantiqua ſanè inſcriptione duo conſideremus. 1. Honorificas Epiſcoporum tum temporis appellationes Domini iam ſalutabantur. Honoris magni vocabulum eſt Dominus. Etiam priſcis Latinis vſitatiſsimum. non ad Tyrannidem, vel ſæui alicuius dominatus impotentiam, ſed ad ἐξουσίαν, et excellentiam pertinens, quam quis præ cæteris habet. quomodo ſuum Iouem Dominum vocabant, Dominam Iunonem, Dominos omnium rerum Deos. Hôc modo Plinius Traiannum vocat dominum. Néque ſolummodo κυρίοι, ſiue Domini vocitantur Epiſcopi, additur & Epithetumglorioſum, τιμιώτατοι. Id eſt, Præſtantiſsimi, Honoratiſsimi, Reuerentiſsimi.

Epiſcopi vocitantur Domini Reuerẽdiſsimi.

Deſinant igitur Gnoſtici noſtris in Presbyteris hoſce veteres titulos calumniari. Non minus claros inuenies in Nazianzeni, Baſilij, Hieronymi, Auguſtini literis, quas æqualibus, & ſynepiſcopis ipſi ſcribebant.

Gnoſtici (quò maledicendi cachoëte laborant) quum Dominationem, vel Sanctitatē, vel quid eiuſmodi legunt in ſalutationibus, aut allocutionibus noſtris, Adulatores nos protinus, qui falſis iſtis honoribus homines captemus, altè vociferantur. Atqui, Nullus vnquàm, vel ipſi Pontifici ſummo, ſic aſſentatus eſt, vt infœlices fugitiui ſuis receptatoribus adulantur. Illuſtriſsimos Senatores appellant (non dico Bubulcos, aut Aratores, quod alienū dignitate minus forte eſt) ſed obſcuriſsimos è fece plebis homines, Venalitios, καρδόνας, βαναύσους, mediis in officinis (quæ nihil vnquàm proferre poſſunt ingenuum) natos & altos. Clariſsimúmque Senatum vocant Hominum, mercaturis, vſuris, tabernis, propoliis pleonexiis rem ſibi miſerè quærentium, quorum iam ſe, non nomine, ſed numine tutos prædicantes deprædicant. Quid hoc eſt, ſi blandiri non eſt? Et iis blandiri, quos nec alloquio dignaretur honeſtior paulò ciuitatis liberæ ciuis.

Secundo, Mihi diligenter animaduerte Salutationem — ἐν κυρίῳ χαίρειν. Laërtius in Platone ſcribit Cleonem quemdam ſuis epiſtolis præponere ſolitum duntaxat χαίρειν, Id eſt, Gaudere, Lætari, Voluptatem capere. Chriſtianis apta certè ſalutatio non eſt: niſi (quod hîc) addatur, ἐν κυρίῳ. In domino. Sic enim Paulus ad
Ad Philip. 3. & 4. Philippenſes ſcribit — χαίρετε ἐν κυρίῳ. Gaudete in domino. Rurſus, χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε. καὶ πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. Gaudete in domino ſemper. & Iterum dico. — Gaudete. Luctus occupare ſolet alterius cuiuſuis extrema gaudij. prouerb. 14. Hæc de ſalutatione. Sequitur Epiſtola. quam per cola, cōmatáque ſua ſingula legemuſ. *Aliud in ſeculo, & Aliud in Domino gaudere.*

ΕΠΕΙΔΗ ἡ συνελθοῦσα ἡ ἁγιωτάτη σύνοδος τῶν ἐπισκόπων ἐν τῇ κατὰ Γάγγραν ἐκκλησίᾳ, διά τινας ἐκκλησιαστικὰς χρείας, ζητουμένων καὶ τῶν κατὰ Εὐστάθιον, εὕρισκε πολλὰ ἀθέσμως γινόμενα ὑπὸ τούτων αὐτῶν τῶν περὶ Εὐστάθιον. ἀναγκαίως ὥρισεν, καὶ πᾶσι φανερὸν ποιῆσαι ἐσπούδασεν, εἰς ἀναίρεσιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ κακῶς γινομένων.

Quoniam

QVoniam congregata ſanctiſsima ſynodus Epiſcoporum in Eccleſiam Gangrẽſem propter Eccleſiaſtica negocia quędam neceſſaria: Pariter vt inquireretur in ſectatores Euſtathij, deprehẽdit multa nefariè, contráque leges ab iis ipſis Euſtathij ſectatoribus acta: neceſſariò decreuit, & ſtudiosè curauit omnia palàm facere, Ad abrogationem, ſublationémque malè & improbè ab eo factorum.

Concilia, non ob vnius dominationem, ſed ob omniũ concordiã cõgregari debent.

Cauſam videmus hîc omnium Synodorum, Scilicet, Ob vrgentes Eccleſiæ neceſsitates: vtque proſpiciatur his, quibus indiget, & opus habet eccleſia. vocant ἐκκλησιαστικὰς χρείας. Potiſsimùm, Ne diu latitent Hæretici. quorum quidem mos iſte perpetuus eſt, átque fuit, Vt ore clanculum ſibilantes, dogmata ſua, tamquam ſerpentes venena, diffundant. Quod enim ſibi inuicem ganniunt in aurem, ſuper tecta (niſi fortè phygadeuteriorũ ſuorum tecta) prædicare non audent. Epiſcoporum verò munus eſt, Ex aduerſo publicè ac ſæpè congregari, cautè omnia rimari, noxia præuidere, populóque manifeſta facere: ne ſimplices oues iſtis intricentur Diaboli laqueis, Mel quidem præ ſe ferentibus, ſed mortem mox ferentibus. O Sanctam, diuinámque Lateranenſium Patrum legem! quæ iubet ab Epiſcopali officio deponi Epiſcopum, qui de ſua Diœceſi negligit, aut non valet ſuis concionibus, moribus, & crebris viſitationibus expurgare prauitatis Hereticæ fermentum! Subſtituíque mandat alium, qui velit, ac poſsit hoc præſtare. Sanctæ Ieſu crucifixi (ſcilicet, eccleſiarum) cathedræ Theologis nunc illuſtrarentur, quæ neſcio quibus regalibus, & aulicis Diotrephis obſcurantur.

In fine ca. 13. de hæret In antiq.

Hîc refricabo, quod in exegeſi cap. De multa. ſuper inſcriptione Cap. dicebam, de méque ſæpius audiſtis, & in Gratiani decretis inuenietis.—Hæreſes tam multas, aliáſque ſuper alias quotidie nouitates exoriri, quia ſimul conuenire prouinciarum deſie-

Diſt. 15. in prin. can. 1.

rint Epiſcopi. Prò dolor? Quî nunc, & Qui (Bone Ieſu) conuenire poſſunt? Ergo, Tu, Domine, Tu iudica cauſam tuam.

Hic mihi præterea diligenter obſerua, Qui iuſti, legitimíque ſint aſſeſſores, iudices, & præſides conciliorum. In antiquis illis primariíſque Synodis Epiſcopos, Chorepiſcopos, Archimandritas (animarum, videlicet, in populo curatores inſtitutos) vel eorum legatos, ſolos interfuiſſe, præfuiſſéque legimus, átque ſententiam dixiſſe. Nunc autem σκοιῶδεις Gnoſtici στρατιώτας impios, immanes Ryſcas, truculentos Brugandos (quales inferius can. 5. referentur) pietatis, chriſtianæque religionis arbitros conſtituunt, & eſſe volunt: Eccleſiaſtica tractantes apud alieniſsimos ab eccleſia. Quod ipſorum neſcio quæ teſtátur Apologiæ, de ſuáque fide confeſsiones, diſputationes, & diatribæ Comitiales. Haud ita priſcorum patrum ſanctitas inſtituit. Neque pium principem legimus vllum, qui talem cognitionem ſuſceperit, & non ſe potius Epiſcoporum iudicio ſubiecerit. Quod eſt argumentum nonageſimæ ſextæ diſtinctionis in Gratiani collectaneis. Hiſtoriam vide Conſtantini, Valentiniani, Theodoſij, multorúmque non minus pietate, quàm potentiâ magnorum quondam regum. Videbis iſtorum quidem literis pariter & impenſis, euocatos Oriẽtis & Occidentis Epiſcopos ob Eccleſiarum diſſenſiones in vnũ ſæpè coiuiſſe: Conuenientibus illis ipſos interfuiſſe, cum Sacerdotibus vnà quóque ſediſſe: controuerſiarum verò de fide iudices illos non inuenies vnquàm fuiſſe. Fidei iubebant fieri diſquiſitionem, non à Stratiotis, ſed ab ipſis cõgregatis Epiſcopis. Ad quam rem, quia vocantibus, & quippiam decernentibus Orthodoxis Heterodoxi non paruiſſent (vt modò non parent) Epiſcopis gladium geſtantes aderant, ſi quà foret opus. Non ipſi decreta fidei ponebant, ſed ab Epiſcoporum conſeſſu poſita defendebant, ab omnibus obſeruari curabant, Hæreticos contradicentes duriſsimè puniebant: quod vnicum propriúmque regum eſt officium. Theodoritus de Synodo illa magna ſcribens, quæ Conſtantini Magni ſumptibus & curâ conuenerat Nicæam, refert, dum primi conſediſſent Epiſcopi, cum paucis omnium poſtremum introgreſſum fuiſſe Conſtantinum: ὃς θρόνου σμικροῦ τεθέντος, ἐν μέσῳ κεκάθικεν, ἐπιτρέψαι νῦν τοὺς ἐπισκόπους αἰτήσας. Qui, throno paruo poſito, in medio ſedit, ab Epiſcopis poſtulans hoc ſibi concedi. Rem longè copioſius & elegantius enarrat Euſebius paulò poſt initium libri tertij de vita Conſtantini, quo ex loco ſua Theodoritus decerpſit. Dum Synodus vniuerſa conſediſſet ordine dignitatéque decenti,

Reges in Eccleſiaſticis cõciliis néque præſidere, néque iudicare debent.

Cano. Principes. & ſeq. 23. q. 5. L. Quoniam venerabilis. de Epiſco. & cleri. L. Quicúmque, de Hæreſ. C.

cap. 7. li. 1.

ti, Regiſque progreſſum cum ſilentio præſtolaretur, vnus & alter, ex aula, ſubinde reliqui, præire de more cœperunt, aduentantem regem ſignificantes, ὃν τῶν συνήθων ὁπλιτῶν τι, καὶ δορυφόρων, non ex conſuetis illis ſatellitibus armatis, & haſtatis, ſed ex fidelibus ſolis & Chriſtianis amicis. Introgreſſus ille demum venit in ſynodum, purpurâ quidem, gemmiſque refulgens exterius, animi religione, Deique timore magis cõſpicuus & ornatus interius. In infimis ordinum primordiis conſtitit imperator tantus, ibíque, σμικροῦ τινὸς αὐτῷ καθίσματος, ὕλης χρυσοῦ πεποιημένου, προτεθέντος, οὐ πρότερον, ἢ τοὺς ἐπισκόπους ἐπινεῦσαι, ἐκάθισεν. Id eſt, Modicâ ſede quâdam ipſi poſitâ, ex auro facta, non prius in ea ſedit, quàm annuiſſent Epiſcopi. Nunc autem (quum nec vmbra ſuperſit illius Magni Conſtantini, non dico religionis ac fidei, ſed neque dominationis & potentiæ) pertonant & perturbantur omnia tympaniſtis, fiſtulatoribus, atque doryphoris, quando fortè venit iſtis in mentem de Sacris aliquid inquirere. Thronis adeo ſuperbis, vt ſacra omnia videantur his inferiora longiſsimè cedere. Nec extra propoſitum videbitur hîc, ſi repetam, quod in Ariſtocratia noſtra dicebam, quum diſſerere vellem de regia quadam poteſtate in Eccleſiam. Non piget eadẽ me dicere vobis: audire, vos, præcor, non tædeat.

Conſtantinus Magnus cõcilio minor, & ſubiectus.

Martianus Orientis, Valentinianus. iij. Occidentis Imperatores, excitati literis & admonitionibus ſanctiſsimi Papæ Leonis primi, circiter annos à virginis partu quadringentos quinquaginta quinque, iuſſerunt Epiſcopos vtrinque ſe conferre Calchedonem. ciuitas erat ad Boſphorum Thracium, ſeptem ſolùm ſtadiis (paulo plus milliario. Nam Stadium ſunt xxv. paſſus) diſtans Byzantio, quæ eſt Conſtantinopolis. Quò conuenerunt vndiquáque Sexcenti triginta ſex patres. duplicato Synodi Nicænæ numero. Catholici, parte dextrâ templi, vbi Senatus habebatur (Id erat Euphemiæ virgini Calchedonenſi, ſub impio Diocletiano martyri, ſacrum) ſederunt. In ſiniſtra, Nouatores Dioſcorus Alexandrinus, Iuuenalis Hieroſolymitanus, & infœlicis Eutychis alij quidam ſectatores. Martianus verò cum ſuis Hypatis medius reſedit: Non tantæ quidem iudex aut præſes Eccleſiæ (primi námque ſedebant in ea Paſcaſinus, Lucentius, & Bonifacius, Romani pontificis' locum tenentes) Nec earum, quæ controuertebantur, quæſtionum diſceptator. Num, videlicet, Maria virgo θεοτόκος eſſet? Num ipſe Chriſtus θεότοκος? Id eſt, illáne Dei parens? & hic Deo natus? Deus ne verus, & homo verus eſſet Chriſtus? vtráque naturâ conſiſtens, Humanâ, Diuináque ſimul? Qui

Synodi Calchedonenſis ardua quæſtiones.

poſſet homo militaris Martianus, patre quoque milite Gregario natus, de tam reconditis myſteriis iudicare? Nec arrogans id ſibi præſumebat. Cur autem presbyterorum conſultis adeſſe præſens voluerit, ipſe cauſam in Sexto Synodi conſeſſu reddidit In-
can.Nos quiens—Nos ad fidem corroborandam, non ad aliquam poté-
ad fidē. tiam exercendã, exemplo religioſi principis Conſtantini, Synodo
96.diſt. intereſſe voluimus: vt inuentâ veritate, fidéque verâ per vos animis concordantibus expoſitâ, non vlterius Populi prauis perſuaſionibus diſtracti ſeparentur. Hæc ad Epiſcopos imperator, certè religioſiſsimus Euangelicæ iuſtitiæ cultor: quæ peruicaciter de-
Matth. linquentes fratres iubet apud Eccleſiam, (non hanc vicinorum,
18. vel aliorum quorumcúmque multitudinem prophanam, nec enim tali ſenſu, legitur in antiquis doctoribus ſanctis, Eccleſia) iubet apud Eccleſiam, videlicet, apud Sacrorum præfectos, accu- *Eccleſia.* ſari. Quorum tantùm iudicio, Publicanus quis, & Ethnicus haberi poteſt. quod eſt, de ſano corpore fidelium, tanquam putridum membrum reſecari, & à reliquis abiici per excommunicationem.

Paucis oſtendiſſe ſufficiat, Qui ſoli poſsint Eccleſiæ concilia celebrare. Supereſt, vt dicamus, quiſnam fuerit Euſtathius, cuius cauſâ patres Gangram conuenerunt. Socrates, qui poſt Euſebium, & Ruffinum commodè proſequutus eſt Eccleſiaſticam hiſtoriam, de Euſtathio Sebaſtiæ epiſcopo, antea monacho, quem poſtea Synodus Gangrenſis, ob innouatos veteris Eccleſiæ ritus, nouáſque ceremonias introductas, damnauit, ampliſsimè ſcribit in cap. 43. lib. 2. & in cap. xi. lib. 4. Sozomenus etiam in cap. 14. libri ſui tertij. Deinde (ſicut aiunt) à prædictis miſſam pilam more claudi tenens Nicephorus Calliſtus eadem de eodem refert Euſtathio in cap. 16. & in fine. cap. 45. lib. 9. Si quid hîc deſideras, illinc petito.

Euſtathius habuit Eulalium patrem, Epiſcopum Cæſareæ Cappadocum. beatiſsimi Hermogenis ſucceſſorem: quiquidem Hermogenes Euſtathium delegerat in presbyterum: ſed pater ipſe poſtea filium deiecit ab Eccleſia, propterea quòd veſtem presbyteris inſolitam, nec ordini congruentem geſtaret. Inde conuerſus Euſtathius ad monachiſmum fertur ille primus apud Armenios, & Paphlagonas, & in Ponti montibus author fuiſſe monaſticæ ac ſolitariæ vitæ degendæ. Suis autem Sectatoribus priuatis habitus nouos præcepit: à communi diſcretum victum,

Euſtathius & Aërius, qui cauſam dedere Synodo Gangrēſi.

victum, nec aſſueta ieiunia mandauit: precationes & cantilenas inauditas in eccleſia præſcripſit: quin & domi quémque ſuæ iubebat orare, Synaxes & conuentus in publica templa negligens. & alia, quæ ſtatim ſingula proferemus. Hoc in inſtituto monachico ſic ille claruit, & alios excelluit, vt monachorum dux optimus haberetur. Cui magni Baſilij perutilem ſanè & perquàm neceſſarium monachis omnibus. ἀσκητικῶν librum. nonnulli tribuerunt. Hos tamen abſurdè fuiſſe deceptos nemo dubitabit, qui Baſilium legerit. Eccleſiaſticos enim conuentus, & antiquorum traditiones ille nullibi contempſit: vbique toto ſtudio defendit. Ab ipſo Baſilio, quis fuerit hic nefarius hæreticus, deſcribitur, Iſque damnatur in epiſtola, quàm τοῖς ἀντικοῖς ἐπισκόποις miſit. Ea eſt. 74. Sed quia Cappadox erat Baſilius, amator ſolitariæ ſeu monaſticæ vitæ maximus: qui Cæſareæ quóque Cappadociæ ſacris Eccleſiæ rebus præfuit Epiſcopus, in qua pridem vixerat & ordinatus fuerat Euſtathius, Hinc arreptâ pertinaces Euſtathij ſectatores occaſione, pulcherrimum illud Baſilij ſcriptum non erubuerunt in teterrimum nebulonem tranſcribere. quò perſuaderent ipſum culpâ vacaſſe, néque iuſtè damnatũ fuiſſe. Sed ad id, quod cœperam. Nec enim modò dicta conueniunt huc, attamen dicenda fuere: nequis cum Gnoſticis illa contemnat inſtituta monaſtica, velut ab hæretico ſcripta: quibus Eccleſiæ nihil eſt cõducibilius. Vtinam præ manibus illas veteres pro nouis neſcio qualibus regulis aſſiduè nunc haberemus. Ad Euſtathium monachum de quo fama tam celebris erat in montibus illis Põticis, ac tantus de Sanctitate, Politeiáque vitæ ſuæ rumor increbruerat, vt Presbyteris & vicinis Epiſcopis hypocriſi tali deceptis appareurit dignus, qui vacanti Sebaſtienſi præficeretur Eccleſiæ. Delectus vtcúmque ſuorum monachorum factione, ſic fuit Epiſcopus Sebaſtius.

Baſilij Aſcetica.

Sebaſtiam Plinius in Cappadocia locat lib. 6. cap. 3. Ptolemæus quóque. cap. 6. libri primi, in tabula. 1. Aſiæ. Neuter aliquam Sebaſtiam ſtatuit in Armenia. cuius tamen ciuitates & oppida recenſent. Epiphanius dicit Euſtathium Epiſcopum fuiſſe τοῦ τῆς σεβαστείας πόντου τῆς καλουμένης χώρας, ἤτοι, μικρᾶς ἀρμενίας. Id eſt, Sebaſtiæ Ponti vocatæ regionis, videlicet, Armeniæ paruæ. Baſilius quóque, εὐστάθιος ὁ ἐκ τῆς σεβαστείας τῆς κατὰ τὴν μικρὰν ἀρμενίαν. Euſtathius ex Sebaſtia minoris Armeniæ. Socrates, Sozomenus, Nicephorus in Armenia Sebaſtiam ponunt. Et hæc Synodica epiſtola ſcribitur Armeniis Epiſcopis. Omnes illę regiones, Vtraque ſcilicet,

Armenia,Pontus, Cappadocia conterminæ ſunt, & affines. De quibus idem Plinius cap.8.& .9.in eo lib.6.

Sebaſtiæ factus Epiſcopus Euſtathius,quas in angulis prauas, & à canone diſcrepantes opiniones priuatim ſuis monachis inſuſurrarat,pro concione palam prædicare cœpit: Nec in Eccleſiam recipiendos eſſe dicebat aliter viuentes ac ſe gerentes,quàm docebat.Homo non tam facundus, quàm ſermone vehemens, καὶ πείθειν ἱκανώτατος (vt ait Sozomenus) innumeram multitudinē pelliciebat in ſuam ſententiam.Quâ re Patres exciti, ſe protinus Gangram contulerunt, Anathemate rebellem dogmatiſten cum diſcipulis damnarunt, Ordinēque rurſus & Epiſcopatu mouerunt. Epiphanius ſcribens in Hæreſin ſeptuageſimam quintam, Tomo primo libri tertij,tradit & hunc Arij dogma tenuiſſe pertinaciſſimè:quem(ſicut ait) ὄντα δὲ ἐλλείψει τῶν δογμάτων διορθώσαντα.Nec etiā tribulationes perſequutionū correxerūt.Quibus ille preſſus, ſuas ſubinde impietates abiurare ſe ſimulabat,& ſanæ fidei conſentire.vt in Autigrapho fidei per Baſilium prædicatæ patet: cui ſubſcripſerat is Euſtathius. Hoc annectitur epiſtolæ παραλιώταις Epiſcopis deſcriptę,quę eſt Epiſt.78.Semel hoc Romæ fecit apud Liberium Papam, quo confugerat poſt hanc ſynodum, ſub annum Chriſti.350,per quem fuit etiam reſtitutus. Mox tamen ac euaſerat, in cœno ſolito volutabatur.apud Sozωmenum cap.24. libri quarti.Vide quóque Baſilium:qui dicit & hunc Alexandriæ ab Ario doctum fuiſſe,connumeratúmque ἐν γνησιωτάτοις, In germaniſsimis & ſelectiſsimis Arij diſcipulis. Macedonij quóque, Spiritum ſanctum negātis eſſe Deum,blaſphemiâ fuit etiam notatus,Pneumatomachis patrocinans.vt ait Baſilius Magnus. Ita Suidas— Εὐστάθιος Σεβαστιανὸς, Μακεδονικῆς θρησκείας, ἦρξεν ἅμα Βασιλείῳ Ἀγκυρανῷ, ἐπισκόπῳ τῆς αὐτῆς πόλεως. Id eſt, Euſtathius Sebaſtianus Macedonicæ ſuperſtitionis,cœpit cum Baſilio Ancyrano, ipſius vrbis Epiſcopo. Similiter Euſtathium cum Macedonio ſenſiſſe ſcribit etiam Socrates cap.45.lib.2.Nicephorus. In cap. 47. dicti lib.9.qui poſt Suidam, & Epiphanium, meminit etiam Baſilij Ancyrani Epiſcopi,iam dicto cap.45.Tale nihil obiicit ei Synodus,Nec eius ſectatoribus:quos tamen,vt hîc videtis, vehementer exagitat.Sed quia iam diu pluſquàm damnati fuerant errores illi, duntaxat ipſorum κανισμοὺς inſectatur.Hæc de Euſtathio.

Inter Euſtathij præcipuos aſſeclas,primóſque ſodales, inſignis vnus extitit, Aërius nominatus.Ex quo nomen hæreſeos Aërianæ.

næ. de qua nunc indicato loco ſcribit Epiphanius. Fuit Aërius monachus pariter Armenius, Euſtathij συσχολαστής. & in Monachatu ſocius. ἀποτακτικοὶ vtérque. Sic eos vocabãt, qui cõmunibus Eccleſiæ legibus & canonibus non cõtenti, ſingulare quoddam conuerſationis & vitæ genus ſibi deligebant, ab aliorum ſolito more diuerſum, quaſi diceres, A cęterorũ diſcretos & ſelectos ordine. Victum, Veſtitũ, Feſtiuitates, Orationes, aſſuetos in Eccleſiã conuẽtus, Breuiter, antiquas omnes Eccleſię ceremonias innouabãt, Sic inſignes haberi prodigioſã quadã rituum nouitate volebant. Euſtathius, & Aërius tales erant. In quos demum Synodus Gangrenſis conuenit poſt Nicænam. Quæ ſolius tamen meminit Euſtathij eò quòd Epiſcopus erat, & Aëtium Synaſceten ſuum ordinauerat in presbyterum, quem Ptochotrophio præfecerat. Aegrè tamen ferens Aërius in Epiſcopatu prælatum ſibi fuiſſe ſynmonachum ſuum Euſtathium, diu ſuam non diſsimulauit emulationem. Seceſsit enim, iam planè de ſocio factus inimicus, ab eo: ſed in Eccleſiæ calumnia perſeuerauit: Impietatis tamen ſuæ primæ dogmatis addens aliquid, aut detrahens, quod Euſtathij doctrinæ diſſentiret. Auditor Chriſtiane. Mos fuit, & eſt Hæreticorum perpetuus, Vt vna de re, communis & vna nunquàm ſit aut fuerit his omnibus ſententia. Sola ſunt in maledicentia, & catholicorum detractione concordes. Aërius in multam ſenectutem peruenit. Adhuc enim ſuperſtes erat in vita, quum ſcriberet Epiphanius aduerſus hæreſes, anno Chriſti, circiter. 376. Euſtathius iam tunc obierat, vt ex eodem conijcere licet Epiphanio. Qui quum meminerit vtriúſque, de concilio Gangrenſi miror hominem tacuiſſe: Synodúmque de Aëtio. puto quòd hic nondum famoſus erat. Et Euſtathij ſectatorum nomine ſatis intelligitur.

Apotactici.

Hæretici ſunt in tranſitu ab Eccleſia concordes: In perfidis ſua diſcordes.

Quis fuerit Euſtathius, & Qui ſequaces, videmus. Iam nouas, átque damnabiles inſpiciamus turbas, quas in Eccleſia ſuſcitarunt illi: ſingulas ſingulis ſubſequentibus decretis damnatas.

Καὶ γὰρ ἐκ τοῦ καταμέμφεσθαι αὐτοὺς τὸν γάμον, καὶ ὑποτίθεσθαι, ὅτι οὐδεὶς τῶν ἐν γάμῳ ὄντων, ἐλπίδα παρὰ θεῷ ἔχει, πολλαὶ γυναῖκες ὕπανδροι ἀπατηθεῖσαι, τῶν ἑαυτῶν ἀνδρῶν ἀνεχώρησαν, καὶ ἄνδρες, τῶν ἰδίων γυναικῶν. εἶτα ἐν τῷ μεταξὺ μὴ

δυνηθῶσι ἐγκρατεῖν, ἐμοιχεύθησαν. καὶ διὰ τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν, ὠνειδίσθησαν.

NAm, Ex eo, quòd illi nuptias damnarent, & docerent quòd nullus eorum, qui ſunt in coniugio, habet in Deo ſpem, Seductæ mulieres multæ ſuis ſubditæ maritis, ab ipſis maritis diſceſſerunt: Et à propriis vxoribus, Viri. Sed hôc interim mediô, dum continere non valent, adulteriũ commiſerunt: Eáque de cauſa diffamati ſunt, & probris inſimulati.

Error de nuptiarum calumniatoribus. & diſiungendis coniugibus in 1. Synodi canone. & in. 14. damnatur, Errorísque prædicator Euſtathius: qui facile multas in illa regione ſectatrices ac diſcipulas inuenerat. Ibi námque, viciníſque locis, Amazonum (quæ matrimonium pro ſeruitute ducebant, & maritorum, non aliorum tamen virorum, coitum vitabant) olim ſedes fuerat, ad amnem Thermodoontem, in ora Cappadociæ.

Tu quoque videas hîc epithetum coniugatæ mulieris: ὕπανδρος γυνὴ vocatur: quod ad Roma. cap. 7. ad verbum tranſtulit interpres antiquus— Quæ ſub viro eſt mulier. In prouerbiorum cap: 6. ὁ εἰσελθὼν πρὸς γυναῖκα ὕπανδρον, οὐκ ἀθωωθήσεται. verſum legimus aliter— Qui ingreditur ad mulierem proximi ſui, non erit mundus. Itáque, mulier ſub viro, vel Hypandros, eſt mulier nupta, ſiue marita. De qua ſubiectione fiet ſermo in can. 17. ὕπανδρος.

ΕΥΡΙΣΚΟΝΤΟ δὲ καὶ ἀναχωρήσεις ἐκ τῶν οἴκων τοῦ θεοῦ, καὶ τῆς ἐκκλησίας ποιούμενοι, καταφρονητικῶς διακείμενοι κατὰ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. καὶ ἰδίᾳ συνάξεις ποιούμενοι,

σύνεδροι, καὶ ἐκκλησιάσεις, καὶ διδασκαλίας ἑτέρας, καὶ τὰ ἄλλα κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ κατὰ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ.

COmperiebantur etiam, qui, magnâ cõtemptione ac deſpicientiâ commoti aduerſus eccleſiam, & ea quæ gerũtur in Eccleſia, ſecederent à Dei domibus & Eccleſia: Et etiam, Qui clanculum Synaxes & conciones haberent, diuerſaſque doctrinas traderent: & alia facerent aduerſus Eccleſias, & aduerſus res Eccleſiaſticas.

Inferius iſta nominatim condemnantur in can.5. & can. 6. Græca vox illa (quam reliqui) Synaxis in aliquot Eccleſiæ græcæ doctoribus, & Synodis eſt vſitatiſsima. Sæpius hac in Synodo repetitur. Vix apud alios inuenias. Legere certè non memini. Latinus nullus de veteribus vtitur. quod equidem ſciam Conuentum ſignificat & congregationem populi (non quamlibet, aut quolibet illam, ſed in Eccleſiam duntaxat & in ſacratum Deo templum (modò fieri poſſet) ad gratiarum actionem, deique laudem confluentis & adunati populi. Ex Apologia Athanaſij ad imperatorem Conſtantium. De quibus conuentibus apud Epiphanium legimus ad finem Syntomi Catholicæ fidei. qui liber eſt vltimus Panarij. συνάξεις δὲ ἐπιτελούμεναι ταχθεῖσαι εἰσὶν ἀπὸ τῶν ἀποστόλων, τετράδι, καὶ προσαββάτῳ, καὶ κυριακῇ Id eſt, Synaxes autem fieri conſtitutum fuit ab Apoſtolis, Quartâ (ſubaudias, Hebdomados die) & Proſabbato (id eſt, Sextâ) & Dominicâ. Ieiunia ſeruari præcipiebantur in duabus primis ἕως ὥρας ἐννάτης, Ad horam vſque nonam. qui nobis eſt meridies. De priſcorum Chriſtianorum Synaxibus, Earundémque certis átque ſtatis diebus, habes (quod huc attineat) in Eccleſiaſticæ Socratis hiſtoriæ libro quatto. cap.22.

Synaxes.

Dum verò Paſchæ, Pentecoſtes, ſimiliúmque feſtorum dierum, vel martyrum Synaxes agerentur, myſteria quóque corpo-

ris & Sanguinis dominici tum peragebãtur Omnéſque tunc de myſteriis participabant. Vbi námque non erat Sacrificium, nec ibi Feſtum quid erat eò quòd, omne Feſtum Sacrificio peragi oportebat. Et in multis orbis Eccleſiis obſeruabatur, vt omnes, ἰβ-δομάδος cuiúſque periodo recurrente, communicatent myſteriis. Præter has Synaxes feſtas, aliæ fiebant ábſque Sanguinis & Corporis conſecratione: in quibus Scripturæ tantùm legebantur, & doctores illas interpretabantur. Has modò vocamus Conciones, átque Sermones. Alia quædam de Synaxibus huc pertinentia dicentur in can. vltimo.

Ξένα ἀμφιάσματα ἐπὶ καταπτώσει τῆς κοινότητος τῶν ἀμφιασμάτων συνάγοντες.

INtroducunt etiam peregrinos & inſolitos habitus, ad indumentorum communiter vſitatorum ſublationem.

De ſacerdotum, ſacrorúmque miniſtrorũ veſtibus, & veſtium diſtinctionibus inferiùs agemus tribus in locis. In Can. 12. concilij præſentis. In Anacephaleoſi concilij. verſ. Et, Simplicitatem, mediocritatémq; veſtium. quibus in locis damnantur habituum ſanctificatores, id eſt, In ſuis adinuentis habitibus Iuſtitiã collocãtes, & aſſueta contemnentes. Demum, Verus & Eccleſiaſticus ornatus deſcribetur in .41. diſt. quæ refertur in Speculo ſacerdotali.

Seditioſus Euſtathius multis perſuaſerat, Cultum corporis ſecularem (videlicet, Quô populus, pro ſuo quíſque ſtatu, vulganter vti ſolitus eſſet) illis obſtare, qui ſalutem ſibi præter populi mores quodam ſpeciali ſtudio quærerent. Ideóque veſtium diſtinctionẽ docebat habendam: Salutiferas nonnullas, reliquas damnabiles eſſe dicens. In vilibus ac ſordidis conſtituebat ſanctitatẽ. Sancto viuendi propoſito dicebat alias impedimentum facere. Semper hinc fucus Religioni maximus factus fuit. Vtinam iam non fiat. dictis nũc in locis damnatur error hypocriticus. de quo prolixius ibi tractabitur. Hieronymi duntaxat eâ de re ſententiam modò proferã: quam Saluinæ de viduitate ſeruanda ſcribit. Huius maritus Nebridius, iuuenis adhuc, obierat, in Cæſaris aula præ cæte-

Veſtis neminẽ ſanctificat: ſed néque dãnat.

To.1.

ris

ris honoratiſſimus, átque potentiſſimus: cuius Eleemoſynas, & Orationes, & aſſidua cũ Monachis & Clericis conſortia quũ deſcripſiſſet ille, ſubdidit — Nihil nocuit militanti Paludamentũ, & Baltheus, & Apparitorum cateruæ: quia ſub habitu alterius, alteri militabat. Sicut è cõtrario, Nihil aliis prodeſt Vile palliolum, Fulua tunica, Corporis illuuies, & Simulata paupertas, Si nominis dignitatem operibus deſtruant. Hæc Hieronymus. Auditores Chriſtiani, perpetuò meminerimus, quòd — Perſonarum nõ eſt acceptor Deus. Sed in omni propoſito, Sub quacúnq; veſte, Qui timet Deum, & operatur Iuſtitiam, acceptus eſt illi. *Cap. 5. de Inſtit. in Antiq.*

Καρποφορίας τε τὰς ἐκκλησιαστικὰς τὰς ἀνέκαθεν δεδομένας τῇ ἐκκλησίᾳ, ἑαυτοῖς καὶ τοῖς σὺν αὐτοῖς ὡς ἁγίοις, τὰς διαδόσεις ποιούμενοι.

ET eccleſiaſticas fructuum obuentiones, ac oblationes Eccleſiæ donatas olim, Sibi, Secúmque ſentientibus, tamquam Sanctis, diſpertiuntur átque diſtribuunt.

Hâc inuidiâ ſemper Eccleſia laborauit, & vexata fuit ab hæreticis: etiamnum laborat adhuc & diuexatur. Qui nihil habentes, quod immaculatæ Ieſu Sponſæ poſſint obijcere, Sandalium (ſi nobis hac vti ſimilitudine permittatis) in ea calumniantur. id eſt, Exteriores neſcio quas illius opes reprehendunt, inuadunt, inuolant, & miſerrimis diſcerpunt modis. Nudam videre volunt, vt eius veſtiantur ſpoliis. Noſtra ſuffodiunt, vt edificent ſua. Quod eſt, proculdubio, cum nefando illo prodere Dominum, propter vnguentum effuſum ſuper caput eius. Hoc in Ariſtocratia noſtra iampridẽ tractabamus, eâ parte, quâ de Feudis, & prędiis, ac temporali Eccleſię iuriſdictione prolixè diſputabamus aduerſus inteſtabiles átque deteſtabiles Martinaſtros, & Gallici regni Cugneriaſtros. Rurſúſque tribus in Apoſtolicis Canonibus idem tractatum. 39 40. & 41. Non dicta quædam referemus inferius Can. 7. & 8. quibus iſta Prædatrix, Rapax, & Sacrilega damnatur hęreſis.

Hîc interim venit obſeruandus impiæ deprædationis & rapi-

næ titulus. — ὡς ἁγίοις, τὰς διαδόσεις ποιούμενοι. Euſtathianiſtæ ſibi, tamquàm ſanctis, faciunt Eccleſiaſticorum prouentuum diſtributiones, átque diuiſiones. Iſti ſe ſolos Apoſtolicos eſſe, Sanctos, & Euangelicos exiſtimabāt. Ideo ſe tantùm dignos prædicabant, qui de fructibus Euangelij viuerent, Antiquis ſacerdotibus & miniſtris, vt indignis, excluſis. Incredibile, planéque diabolicum genus φυσίωσις hominum: qui, niſi quod faciunt, rectum nihil exiſtimant. qui mera ſe pedere thura putant. (honor ſit auribus) vnde miri nihil eſt, ſi, iuxta veterem parœmiam, ſuus ſibi crepitus oleat benè. Quicquid ipſi loquuntur, quicquid ſcribunt, quicquid agunt, Hoc, ſuggerente, dictante, dirigente Spiritu Dei, Dictum, Striptum, Factum credi volunt: intollerabili blaſphemiâ non timentes arrogare ſibi, quòd habeant Spiritum Dei: quo Sancto Spiritu poſt Apoſtolorun deceſſum (ſi credas mentientibus) ad hoc úſque ſeculum ſuum, Catholica ſemper caruit Eccleſia. Gregalis iſtorum (quem tamen à ſe poſtea iuſtiſſimo gladio ſegregarunt) non tam latè primis ante nos temporibus Dei Spiritum negauit. Ab annis enim mille ducentis & ſexaginta duntaxat Eccleſiam Chriſti, terris dimiſſis, relegauit in cœlum. Bene habet. Ergo trecentos liberos annos relinquit Spiritui. Vicimus. dummodo velit eius temporis exempla, patrúmque decreta ſequi. Sed ſcio, quid iſti nebulones ventoſi, quaſi forenſes, è fori formulis reſpondere ſoleant — Hoc recipio, quatenus, & in quantum pro me facit. Ambroſium cites, Hieronymum, vel Auguſtinū; vel quemuis alium de veteribus in illo fœliciſſimo, Chriſtíque triumphis proximo ſeculo ſcribentibus adducas: Homines fuiſſe reſpōdent, qui neſcio quid humanum reſipiunt, quando ſecum non ſapiunt: ac eos deliraſſe dicunt. Auguſtinus non ita de Cypriano, Baſilio, Chryſoſtomo, cæteríſque Sanctis ſcriptoribus ſe præcedentibus exiſtimat: quibus honorem tantum deferr, Vt eos erraſſe non auſit credere: ſed ſe potius non intelligere dicat. Optimè certè præcipiunt, qui cum talibus Gnoſticis diſputare vetant. Litigatores enim rixoſi mihi magis videntur, quàm diſputatores. Hic tibi, ſi quid ex Clemente proferas, Anacleto, vel Alexandro, Sacroſanctíſque primæ Pontificibus, aut Conciliis Eccleſiæ, quod illis nō conueniat: Mox referent eſſe fictitios Clementes, laruatos Alexandros, Rhapſodias ab indocto monacho malè conſarcinatas, & ab huiuſmodi ſcriptoribus, qui Spiritum non habuerinr: quem nudiuſtertius ipſi de cœlo repente facto ſono poſt Apoſtolos receperunt, & linguis variis loqui cœperunt: Hîc non habeo, quod dicere poſſim, auditor Chriſtiane, Niſi quòd ſunt illo quomdam

Hæretici ſibi ſoli Chriſtiani videntur.

Can. Ego ſolis. 9. Diſt.

Pa-

Patriarcha ſuo Montano Phryge(nam verum negare non decet) hâc quidem parte modeſtiores qui nec in Apoſtolos,ſed in ſe primùm,ſuáſque fœminas Sanctum Spiritū deſcendiſſe prædicabat, & ſe Paracletum nominabat.

Non aſſeuerabat ſe Dei Spiritu(quod veriſſimè tamen poterat) ſed opinabatur Paulus,Corinthiis honeſtè caſtéque viuendi præcepta ſcribere,& conſilium dare. Puto (inquit) quod & ego Spiritum Dei habeam.1.Corinth.7.Rurſus ait idem ad Philip.3.Fratres, Ego me non arbitror comprehendiſſe. Gnoſtici contrà, nudo iam capite proclamant,Omnia ſumus aſſequuti.Scripturas,& occulta Scripturarū tenemus. Ac reuelata ſunt nobis omnia. Sic ἀναμφισβόλως,certóque certius agi ſe tantùm Spiritu(πνεῦμα πλανήσεως concedo) Se ſolos habere verba vitæ credunt (dare verba ne dubites) ſpem ſalutis auferentes non aſſentientibus ſibi. quod ab hoc Euſtathio didiciſſe videntur. Hôc Spiritu rapti non ita pridem fuere neſcio qui barbarici ter impij nebulones:quorum Rex Anabaptiſticus Monaſterienſis.Recrudeſcit etiam nunc iſtorum Enthuſiaſtarum furor,Legem Dei ſic abolens,vt cuique ſuus afflatus ſit viuendi regula. Quis non iure vocet iſtos, Gnoſticos, inſignem ſibi nullius non rei cognitionem vendicantes & arrogantes? Vtinam, Sui. De quibus illud —

De Spiritu vertiginis,quē ſui cōtemptoribus immittit Deus, legas Eſa.ca.19

Cœlos,ac Terras,Diuina, Humanáque nouit
Omnia,non notus Gnoſticus ipſe ſibi.

Auditor Chriſtiane,Præ cæteris,hâc vnâ ſingulari notâ dignoſces Hæreticos. quia, Se tantùm, nec alios vllos à ſe diſſidentes, haberi,dicíve Chriſtianos patiuntur. Et etiā (quod mireris) Qui Chriſtū negarunt eſſe Deum,Marcioniſtæ,Ebionitæ,Manichæi, Ariani,qualis & hîc Euſtathius,Chriſtiani tamen integerrimi vocari voluerunt. Apud Euſebium Iuſtinus Martyr hac de malignitate iam conquerebatur. cap.11. lib.4. Eccleſ. hiſto. Manichæi ſe Sanctos, & Electos Dei ſolos nominabant. Sic modò Gnoſtici diuinam Chriſti virtutem negantes In Eccleſiæ Sacramentis: & ipſa prophanantes impiè ſacra: ſoli tamen Sancti,ſoli Chriſtiani, ſoli Spirituales nominantur, ipſo Poulo non minores dicuntur à diſcipulis ſuis: quos (quod omnes Pij grauiſſimè gemunt) nimiū multos ipſis licentia carnis,non alicuius diſciplina virtutis,peperit. Nos verò, Papiſtæ, Raſi, Babylonis inquilini, Meretricis alumni, potius omnia, quàm Chriſtiani, traducimur. Quid hoc eſt? An non eſt criminatorem & ſuſurronem eſſe in populis?Ac dice-

Hæretici loquūtur Chriſtū: Muſſant Antichriſtū.

Leuit.19. Matth.5. re fratri ſuo Racha? Sat ſciunt vtrúmque vetitum. Sed interim, Soli iſti Chriſtiani, Soli Sancti homines, Eccleſias Chriſti parum Chriſti arnè, parúmq; ſanctè ſpoliāt, & ſupra quoſcúmque Turcas euertūt, & in ſe auertunt. Baſilius Magnus Epiſt. 71. ſcribit hoc eſſe commentum Diaboli, Suam malignitatem ſub nomine Chriſtiano (quod hoſtes & Hæretici prætexunt) obtegentis. Ne, dum ſectis & opinionibus nouis, dum bonorum depopulationibus, mulctis ac decimationibus Eccleſiā Chriſti perſequitur, Iſta pro Chriſto pati Eccleſia videatur, quum perſequutores eius eodem Chriſti nomine cenſeantur.

ΚΑὶ, δοῦλοι [εὑρίσκοντο] δεσποτῶν ἀναχωροῦντες, καὶ διὰ τοῦ ξένου ἀμφιάσματος καταφρόνησιν κατὰ τῶν δεσποτῶν ποιούμενοι.

ET, ſerui [*comperiebantur*] à ſuis Dominis abſcedentes: qui propter inuſitatos habitus [*religionem præferentes*] haberent Dominos in contemptu.

Seruus à Domino ſuo recedere nō debet occaſione religionis. Et hominis enim ſeruus, & Chriſti libertus quis vnus eſſe poteſt. Anathema docenti contrarium. quod explicabitur in Can. 3.

ΚΑὶ γυναῖκες παρὰ τὸ σύνηθες ἀντὶ ἀμφιασμάτων γυναικείων, ἀνδρικὰ ἀμφιάσματα ἀναλαμβάνουσαι, καὶ ἐκ τούτων οἰόμεναι δικαιοῦσθαι· πολλαὶ δὲ καὶ ἀποκείρονται, προφάσει θεοσεβείας, τὴν φύσιν τῆς κόμης τῆς γυναικείας.

ET, Mulieres præter ſolitum morem pro veſtimētis muliebribus Virilia ſumpſiſſe [*compertum eſt*] Indéque ſe credere iuſtificari

ſtificari.Sed & multæ per ſpeciem religionis detondent excreſcentem comam muliebrem.

Muliebris comæ φύσα.

φῦσα ſignificat inflationem, Tumorem, Diſtentionem. Vnde Vocabula φυσιῶ, φυσιῶμαι. Inflo, & inflor. φυσίωσις. Inflatio, Tumor. in Paulo frequentia, μεταφορικῶς tamen, pro Superbo, átque Superbia. Capilli ſolent in mulieribus, tam curâ, quàm naturâ, diffundi, excreſcere, diſtẽdi. Hoc puto vocari φύσαν τῆς κόμης γυναικείας. φύσιν, fortè legi poteſt, hoc eſt, innatam rei potentiam ſiue naturam. Vtracúmque ſit, aut Phyſis, aut Phyſa comæ muliebris, Non placebat Euſtathij ſectatricibns. quæ neſcio quid Amazonium referentes nolebant eſſe capillatæ, quia reuera nolebant videri cuiquam ſubiectæ: Verumtamen, ſimplicitatem quamdam & & humilitatem prætexebant. Paſsis enim capillis, aut ſpiris & antiis capillorum, mulieres efferri & laſciuire ſolent. Interpres antiquus ita vertit hunc locum — Pluréſque earum, occaſione religionis, tonſas genuini decoris comas amputaſſe. Videtur aliud ſequutus exemplar: aut exponere paraphraſi voluit, quid eſſet in mulieris coma Phyſis aut Phyſa. de reliquis agetur in canonib. 13. &. 17. inferius.

ΝΗΣΤΕΊΑΣ δὲ ἐν κυριακῇ ποιούμενοι, καὶ τῆς ἁγιότητος τῆς ἐλευθέρας ἡμέρας καταφρονοῦντες, καὶ τῶν νηστειῶν τῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τεταγμένων ὑπερφρονοῦντες, καὶ ἐσθίοντες.

IN die quóque Dominico Ieiunia peragunt, Sanctitatem liberæ diei contemnẽtes, Et in Eccleſiis ordinata ieiunia ſpernentes, In híſque comedentes.

Dies Dominicus, eſt Dies liber.

Hoc pertinet ad infrà poſitos canones. 17. &. 18. vbi dicetur. Hîc modò conſideremus quòd — Dies Dominicus vocatur à Patribus ἐλευθέρα ἡμέρα. Libera dies. Sabbati quietem obſeruabant Iudæi. qui dies erat hebdomadæ poſtremus. In eo nihil quicquam

facientes operis laborioſi, nec vllo modo ſeſe affligentes. Hanc autem requiem Chriſtiani tranſtulerunt in primum Septimanæ diem, quem vocauere Dominicum: Multáque ſemper cum religione, paríque lætitia coluerunt, ob memoriam ſalutaris domini noſtri Ieſu Chriſti reſurrectionis. Omnibus tunc externis ſoluti curis (niſi quà fortè proximi charitas & neceſsitas expoſceret) Omnì tum labore vacui, diem tranſigebant: etiam Ieiuniis, & piacularibus quibuſcunque pœnis interdictis. Illud ſubinde Vatis diuini carmen decantantes.— Hæc dies, quam fecit Dominus: exultemus, & lætemur in ea: Semper Eccleſia (dico) τὰς κυριακὰς, ἁπάσας τρυφερὰς ἡγεῖται. Dominicas omnes lætas & delicatas egit: μὴ δὲ γαστρὶ τρυφῶσα. Non tamen ventris delicijs vacans. In dicto can.18. Dominicus itáque dies, eſt Dies liber, Id eſt, Vacuus, expers, & ſolutus ab opere quocúmque negocioſo: qui nullâ re moleſtâ, nullâ re fatigante corpus eſt implicatus. apud Senecam, principio Thieſtæ ſic exponunt — Liberum dedimus diem.

Meminerimus tamen, Auditores Chriſtiani, quód — In iſto Libero die pariter animus à cupiditatibus, à delictis, ab omni perturbatione debet eſſe liber. ſic, Vt requiem corporalem referamus ad Spiritualem: Noſtrúmque nouum hoc Sabbatum ſit requies ſancta Domino. Liberi noſtri, feſtíque dies alioqui diſtare non videbuntur à neſcio quibus gentium Liberalibus, & Hilaribus. Alia de die Dominico proponebamus. in Apoſto. can. 64.

Καί τινες αὐτῶν [ἀδείσκοντο] μεταλήψεις κρεῶν βδελυττόμενοι.

IStorúmque nonnulli [*comperiebantur*] qui ſumere carnes, & his veſci deteſtarétur.

Si qua fuit Hæreſis vnquàm, quæ poneret os ſuum (ſicuti dicitur) In cœlum (quod omnes quidem faciunt) in primis hæc vna fuit, audax & blaſphema: dicere non verita, Rerum quarundam ſubſtantiam ſuâ naturâ malam, nociuam, abominandam eſſe. Dictum ſanè impiiſsimum. quum Malum per naturam creari non poſsit: Nec enim Deus, omnium rerum creator optimus eſſe poteſt

Rerum natura nulla noxia vel mala eſt.

teſt author Mali:quin, Opere mundi perfecto, vidit ille cuncta, quæcúmque fecerat, & erant in ſuo quæque genere ſingula valde bona. Gen. cap. 1. Quis adeo demēs & inſanus (ait Chryſoſtomus hoc explicans) vt hîc os aperire, & his contradicere Dei verbis audeat? Auguſtinus tamen quemdam Florinum ſcribit fuiſſe, qui contrarium aſſeruerit: cuius ſectatores ab eo vocantur Floriniani. poſt Iſidorum Gratianus appellat Florianos. Nullum eſſe naturale malum, Nullámque ſubſtantiam per ſe malam, ſed per incongruentiam ſeu diſconuenientiam differit idem Auguſtinus pluribus in locis. Maximè cap. 8. lib. 2. de morib. Manichæorū. Scorpiones, & Serpentes, & id genus venenoſa demonſtrans non eſſe per ſe mala. Non eſt igitur alicuius carnis natura damnāda. Carnis opera (non caro) ſunt à nobis tantummodo repudiāda, Chriſtiani Auditores: Quæ qui perpetrant, regnū Dei non conſequentur. ad Galatas cap. 5. Argumentum Canonis. 2. inferius.

De Hæreſi. To. 6. Can. Quidā. §. Floriani. 24. q. 3. To. 1.

Can. Illi qui. 6. q. 1.

Καὶ, ἐν οἴκοις γεγαμηκότων εὐχὰς ποιεῖσθαι μὴ βουλόμενοι, καὶ γινομένων εὐχῶν καταφρονοῦντες. ἢ πολλάκις προσφορῶν ἐν αὐταῖς ταῖς οἰκίαις τῶν γεγαμηκότων ὑπερφρονοῦντες.

ET qui nolunt in ædibus coniugatorum facere preces: Factáſque deſpiciunt: ac ſæpenumerò de oblatis in illis coniugatorum domibus non participant.

Panem per domos inuicē frangere ſolebant Chriſtiani. Hoc eſt, Vnà conuiuari, & Agapas agere.

Primæ noſtræ religionis mos fuit amoris & mutuæ charitatis pleniſsimus, (quo præcipuè ſigno ſuos à cæteris dignoſci Chriſtus voluit) vt in priuatorum quorúmque domos diſcipuli perquam ſæpe cum fidelibus aliis conuenirent, annunciantes & docentes Chriſtum per ſingulas domos: Ibique panem tum frangebant, & vnà cibum ſumebant. In fine cap. 2. & cap. 5. act. Apoſt. Quibus in locis, Panem frangere Chryſoſtomus interpretatur, Alimentum cum ieiuuio & auſteritate ſumere. Sic etiam legimus in Oecumenio — τὸ δὲ, κλῶντες ἄρτον ἴσχον — ἵνα τὸ εὐτελὲς, καὶ ἀνέγκλητον ὑπεμφήνῃ αὐτῶν τῆς διαίτης. ἄρτον γὰρ κλῶν-

τες, μετελάμβανον τροφῆς, ἀλλὰ ὀυκ ἐτρύφων. Id eſt, Hoc autem, Frangentes panẽ, dicit, Vt frugalem & inelaboratum oſtẽderet ipſorũ victum. Frangentes verò panem, Sumebant alimoniã, non autem delitias. Hôc ſenſu, Paulus in naui dicitur fregiſſe panem, & manducaſſe. act. 27. Eſt vbi tamen, Fractio panis accipitur pro Sacrato pane, & Euchariſtiæ participatione. iam dicto cap. 2. & 1. ad Corinth. 10. quod exponebamus in can. Apoſt. 3. Mos verò domeſticatim conueniendi, paníſque frangendi, hoc eſt, Simul epulandi cum exultatione, & ſimplicitate cordis, apud veteres diutiſsimè perdurauit. vt hinc, & hiſtoriis aliis perquàm multis Eccleſiaſticis apparet. Quem tollere volens Euſtathius, & coniugibus nolens communicare, à patribus excommunicatur. Vndecimi canonis eſt argumentum. quod' illo explicabitur loco.

Καὶ πρεσβυτέρων γεγαμηκότων ὑπερφρονοῦντες, καὶ τῶν λειτουργιῶν τῶν ὑπὸ αὐτῶν γινομένων μὴ ἀπτόμενοι.

ET, Qui Presbyteros coniugatos contemnunt: Eorumdémque Liturgias nõ attrectant.

Neſcio planè quid iſti mentis habuerint: quôve ore errorem ſuum defendere potuerint: exiſtimantes ob initas aliquando nuptias ab altaris obeundo poſtea miniſterio ſemel
Marci duntaxat maritum perpetuò repelli debere. Petri ſocrus apud
cap. 1. Marcum, & apud Lucam Philippi filiæ redarguunt eos. Quum
Acto. dixit Apoſtolus — Oportet Epiſcopum vnius vxoris eſſe vi-
Apoſt. 21. rum. dixiſſe mihi videtur, Si maritus aliquis eò virtutis deue-
Diſt. 26. nerit, vt idoneus ſit, cui Presbyterij manus imponatur, & Eccleſia fuerit eò neceſsitatis adacta, vt aſſumere talem cogatur, aſſumi rectè poteſt. Nec enim, ſi non ipſa diſſentiat, Vxor ſola (Nuptialis, puta, copula) Viri Cherotoniæ obſtat. quod Apoſt. can. 6. declarabam. Synodi præſentis canon quartus huc pertinet. Ibi dicetur.

Sacerdos, & Maritus aliquis vnus eſſe poteſt. Nec enim Matrimonium repugnat Sacerdotio.

Λειτουργίας vertit antiquus interpres in Oblationes, & quandóque in

Liturgia. in Sacramenta, & in Sacrificia. Néque non bene. quod ſæpius annotaui. Sed vbique vocem græcam relinquere malo. Sacrificium, Miſſa (quæ vulgò dicitur) Sacerdotium, Sacerdotale munus, Officium, quodcumque Sacerdotis in Eccleſia miniſterium vocatur Liturgia.

KAὶ, τὰς συνάξεις τῶν μαρτύρων, καὶ τῶν ἐκεῖ συνερχομένων, καὶ λειτουργούντων καταγινώσκοντες.

ET, qui Martyrum ſynaxes, & eò conuenientes, átque ſacrificantes reprehendunt.

A librariis locum mutilatum fuiſſe iudicaui ex vetere interprete, qui ſic tranſtulit —

Loca Sanctorum Martyrum vel Baſilicas contemnere: Et omnes, qui illuc conueniunt, & ſacramenta conficiunt, reprehendere.

Librarij feſtinantes, in prælo ſuo primam clauſulam reliquêre: quam de poſtremo Synodi Canone ſumptam repoſui. Non eſt ad manum codex Hilarianus manu ſcriptus, vnde fortaſſis incuria librariorũ reſtitui poſſet. Æditio Pariſienſis anno.1540. corrupta eſt. In Zonara non haberi hanc epiſtolam ſuprà monui. Res tractabitur in eo Canone vltimo.

KAὶ πλουσίων δὲ τῶν μὴ πάντων, τῶν ὑπαρχόντων ἀναχωρούντων, ὡς ἐλπίδα παρὰ θεῷ μὴ ἐχόντων.

ET, qui diuites etiam condemnant, tamquàm ſpem non habentes apud Deum, niſi ſuis omnibus poſſeſſionibus & facultatibus cedant.

Marc.10 Luc.18. Matth.7 Lucæ.13.

Diuites in Euangelio comparantur Camelis. Hoc animal eſt tuberibus & colli proceritate longum, tortuoſum, vaſtum: quod itinere ſpatioſo, latéque patenti ſolummodò poteſt agi. Cœleſtis autem regni porta dicitur eſſe perangusta: & Via, quâ tenditur illúc, eſt arctiſſima. Diuitiis igitur onuſti, pecuniis diſtenti, poſſeſſionibus tuberoſi, pingues terræ (Cameli, videlicet, Euangelici) per anguſtam regni viam non poſſunt ingredi, nec intrare per arctam portam. Quod ſi contendant (ſicuti contendere iubemur omnes) hoc demum facere valebunt, quum ſarcinas ac tubera pecuniarum depoſuerint.

Id Euſtathius reipſa præſtari volebat, & eſſe neceſſarium dicebat: Vt ſe prædiis, pecuniis, facultatibus ſuis, & omnibus omnino terrenis bonis abdicaret, quicúmque ſyncerè Chriſtianus eſſe deſideraret. Nec alios, quàm ſic nudatos & ſpoliatos, in ſuam Synodiam recipiebat. aſſeuerans malas, pernicioſas, noxias, abominabiles eſſe Diuitias. Si periculoſas, fallaces, inſidioſas, aliud agentes, & aliud pollicentes, deníque ſi ſpinas appellaſſet, quæ bonum ſemen ſuffocare ſoleant, nemo contradicere potuiſſet. Dicēti verò Diuitias naturâ malas, Anathema. Dicenti Diuitias obeſſe religioni, Anathema. Non enim res ipſa, ſed auaritia, cupiditas, vtentium voluntas reddit aurum malum. Nec diuitias habere, ſed diuitiis vti malè, & in diuitiis confidere malum eſt. Quum dixit Dominus — Facilius eſt Camelum per foramen acus tranſire, quàm Diuitem intrare in regnum cœlorum. Difficultatem rei propoſuit, Non impoſſibilitatem.

Bonæ quidem ſunt Diuitiæ, ſed periculoſæ. Bona quóque Paupertas, ſed etiam periculoſa. Propterea, Néque diuitias, Néque paupertatem dederis mihi, Domine. Prouerb.30.

Can.Gloria Epiſcopi.12. q.2.

Præterea, Diuitias abijcere, pecunias relinquere non ſatis eſt: hoc enim Philoſophi multi gentiles fecere. Oportet inſuper & Chriſtum ſequi.

Super huius Hæreſeos damnatione, Patres hîc legem non ædidere ſpecialem. Fuiſſe tamen damnatam cognoſcimus ex Anacephaleoſi concilij, in verſu, Et, Diuitias. Condemnatur etiam ſatis ex decretis in Canonib. 7.8. &.12. Cuperem nos habere Clementis Alexandrini præceptoris Origenis librum, qué memorat Hieronymus de Scriptoribus Eccleſiaſticis agens, inſcriptum — τὶς ἄρα πλούσιος σωθήσεται. Quíſnam diues ſaluetur. Expedita quæſtio foret. Hieronymus breuiter explicauit ad Saluinam, citatâ ſuperius Epiſtolâ — Nec opes obſunt Diuiti (ait) ſi eis bene vtatur. Nec egeſtas facit Pauperem commendabiliorem, ſi inter ſordes

&

& inopiam non caueat peccata.

Καὶ πολλὰ ἄλλα, ἃ ἀριθμῆσαι οὐδεὶς ἂν δυνηθείη· ἕκαστος γὰρ αὐτῶν, ἐπειδὴ τοῦ κανόνος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐξῆλθεν, ὥσπερ νόμους ἰδιάζοντας ἔσχεν· ὅτε γὰρ κοινὴ γνώμη ἑαυτῶν λοιπῶν ἐγένετο. ἀλλὰ ἕκαστος, ὥσπερ ἂν ἐνεθυμήθη, τοῦτο προσέθηκεν ἐπὶ διαβολῇ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἑαυτοῦ βλάβῃ.

ET, alia multa, quæ nemo numerare poſſit [*Euſtathij ſectatores facere, docereq́ue deprehendebantur*] Vnus enim quíſque iſtorum poſteaquàm receſſit ab Eccleſiaſtico Canone, tamquàm proprias átque priuatas leges inſtituit. Nec enim communis ipſorum ſententia, Nec vnus animus poſtmodum fuit. Sed vnuſquíſque quod intra ſe cogitaſſet, Hoc addidit in Eccleſiæ calumniam, & ipſius iniuriam.

Quorundam Philoſophorum fuit olim ſententia (de qua Hieronymus libro contra Pelagianos primo. & Auguſtinus ad eundem Hieronymũ in epiſt.29.quæ videtur & Apoſtoli Iacobi fuiſſe. Iacob. 2.) Virtutes inuicem nexas cohærere ſibi, Vt omnes habeat, qui vel vnam habet. Simili modo, iuncta ſibi Vitia mutuò, connexáque putant. Vt enim Catenatas virtutes eſſe volunt, ita ſunt & Catenata peccata. longè maiore certè ratione. Subſequens enim peccatum ſolet eſſe præcedentis pœna peccati. Hoc eſt, peccatum, quod delectat, cuius peccantem ſtatim nõ pœniteat, aliud mox generat: Et inde longiſſima (velut à parentibus in natos, natorúmque ſuorum natos) ſucceſſio procedit peccatorum. Quod Auguſtini verbis aliis noſtri referunt in Can. Vnum Orarium. §. Criminis. 25. Diſt. dicentes, Nullum peccatum eſt adeo Veniale,

Sicuti Virtus mater eſt Virtutis: Sic etiã Peccatum parẽs eſt Peccati

Can. 1. de pœniten. Diſt. 1.

To. 1.

quod non fiat Criminale, dum placet. Id etiam probat in Homilia, de Adã & Heua, Chryſoſtomus. In Hæreſibus hoc ſanè quàm veriſſimũ. Nec experientia dubitare ſinit. Reus vnius, omnium reus eſt Hæreſum. Licétque nonnunquam dicantur, Aliam habere, & Aliam non habere: Intelligas, Aliam magis, & Aliam minus. Sed omnes haber, Vnã quiſquis habet. Nomen tibi delige quodlibet Sectariorum. qui ſunt hodie pluſquàm triginta. quibus ſingulatim referendis, has nolo chartulas conſpurcari, ſed nec aures veſtras infici. Quamlibet in ſectam (dico) te proijce: Quiſquis eris, Manichæus eris. Arianus eris. Atheus eris. & alius quilibet hæreticus eris. cuiuſcúmque nomine Sectæ noteris. Diſſentiens quidem verbis ob innatam Gnoſticis φιλαυτίαν: verùm, ſententiis & hæreſi conſentiens. Ac ne me falſa dixiſſe putes, auditor Chriſtiane, dicendis attende pauliſper. Ab annis tantum quinquaginta (quibus Deo propter peccata Sacerdotum viſum fuit hęreſibus variis Eccleſiam ſuam tentare, vt qui probati ſunt, manifeſti fiant) initio malorum, tantùm ceremonias, veteréſque ritus, & mandata de ieiuniis, de cibis, de ſatiſfactionibus & indulgentiis, déque ſimilibus inſtitutis ac moribus Eccleſiæ Chriſti contendebant: Opera poſtea, fides, & hominis iuſtificatio cœpta ſunt agitari. Deinde, Sacramentis quibuſdam manus impias admouerunt: Hinc, Sanctum Sanctorum, Sacramentúmque Sacramentorum (ſcilicet, Altaris) inuaſerunt. Adhuc nemo Chriſti diuinitatem in dubium vocarat. Ecce tibi non præterierant anni decem, quum cœperunt ea de re primùm diſputare: deinde, ne viderentur accedere Sanctorum patrum definitionibus, & illis doctrinâ cedere, cœperunt de aſſertis dubitare, nouáſque rationes quærere. Demum, per ſuos quoſdam tropos & rhetoricationes vnuſquiſque verum ſe putauit inueniſſe Deum. Suum ſibi quíſque Chriſtũ, ſuam Trinitatem finxit: quod eſt principium negationis. Alij poſtea negare planè non horruerunt. Et ab operum bonorum negatione tandem peruenerunt ad illius negationem, propter quem fiunt opera bona.

Hæreſes concatenatæ.

Hinc intelligis, auditor Chriſtiane, quòd, Nemo repente fit Hæreticiſſimus, dicere volo, Turpiſſimus. Gradibus ad ſummum peruenitur. Hæreſis hominem pedetentim ducit in Hæreſin, donec miſeros in profundum malorum præcipitet. Hæreſes etenim ſunt inuicem non ſeparabili glutino ferruminatæ. Conferunt Hæreticos vulpibus Samſonis: quæ, caudis ad caudas cum face media colligatis, hac illac diſcurrũt, & ſtantes ſegetes incendur

[illegible]que noſtras vineas diſſipant. Iudi.15. Id eſt, (interpretante Chryſoſtomo. Pſal. 96.) In Eccleſias noſtras introgreſſi, Fide- To.2.
les, qui in vinea Chriſti, vt botri, ſe exhibebât, falſâ doctrinâ ſubuertunt. De quibus etiam vulpibus, Hieronymus illud Ezechielis interpretatur. Quaſi vulpes in deſertis, Prophetæ tui, Iſraël. cap.13. To.5.
Propter hanc hæreſium conſpirationem, & indiſſolubilem connexionem (nam ſicuti virtus, vt dicebam, ſic & Hęreſis eſt circulo ſimilis) errores Euſtathianiſtarum numerari non poſſe dixerunt in primo verſus iſtius commate. Rationem deinde ſubdunt. —

Vulpes, Hæretici.

Vnus enim quíſque iſtorum, &c.

Philautiæ morbo languentes immedicabiliter omnes, quotquot vnquam ex abyſſo prodierunt Hæretici, dogmata quædam noua ſtatuunt, quibus in ſuum ſpeciale nomen attrahant diſcipulos. De quibus illud, quod in Edomitas vaticinatus eſt Abdias, Hieronymus docet intelligendum — Superbia cordis tui extulit te, Habitantem in ſciſſuris Petræ. Quis enim (dicit) Hæreticorum non extollitur in ſuperbiam, paruipendens Eccleſiæ ſimplicitatem, & eam reputans imperitiam? Deinde ſubiungit — Néque Propheta dixit, Habitantem ſuper Petram (ſuper quam prudens ædificator extruit domum ſuam) ſed, Habitantem in ſciſſuris Petræ. Vt Hæreſes à Petra Chriſto, & ab Eccleſia ſignificet ſciſſiones. Ita Hieronymus. Hoc eſt profectò, A communibus vitæ regulis abſcedere (prout hîc dicitur) & ſibi normam viuendi ſingulariter eſſe velle: quâ priſcis omnibus incomparabiliter meliorem credant, & ſequantur quaſi rectiorē. Sic Ebrij pulchrè ſibi conſtare videntur. quum néque pes, néque lingua fungi ſuo poſſit officio. Sic via ſtulti recta ſemper eſt in oculis eius. Nos verò Sancta Patrum noſtrorum veſtigia, certáq; maiorum conſilia firmi, nihil vacillantes [illegible] Qui ambulat ſimpliciter, ambulat & confidenter. Ille autem mihi ſimpliciter ambulare videtur, Qui [illegible] de ſcriptura quæſtionibus, quales Hæreticorum [illegible] & neglectis fidei ſimplicita[illegible] contentus [illegible] & mandata ſunt. & obedit [illegible]

To.6.

Prouerb. 10. & 12.

Superbia eſt omni Hæretico natura[illegible] contra Euſtathianos Monach. cap. 6. To.6.

Ambulare ſimpliciter.

Ali[illegible] eſt perpetuum. [illegible] numerentur [illegible] ſunt capita:

Sed nec adhuc vno in capite vna perpetuò conſtet. Quandoqui-
To.5. dem, (quod Hieronymus in fine cap.9. Eſaiæ ſcriptum reliquit)
Hæretici propter luxuriam, & voluptates, & lucra de populis, in-
ter ſe habent diſcordiam: vt de vna hæreſi duæ fiant: Et ipſæ rur-
ſum diuidantur in partes, & in fruſta ſecentur (quemadmodum
dixit Auguſtinus) vt proprios abducant greges. Igitur hoc veriſ-
ſimum, quod ſubiungitur.

NEC enim communis ipſorum ſententia, nec vnus animus eſt.

To.2. Hieronymus (quod & pridem Tertullianus) initio ſtatim dia- *Hæreticus nō*
Can. de- logi contra Luciferianos, pro certiſſimo poſtulat haberi, Nullos *eſt Chriſtia-*
niſque.7. Hęreticos eſſe Chriſtianos. Qui negant enim verbum (Chriſtum, *nus, niſi no-*
q.1. videlicet) omnipotens eſſe, nęque ſuis poſſe ſacramentis corpore *mine tenus.*
præſens adeſſe (quod palam Gnoſtici faciunt) vt nec Arium, ſic *ait Auguſtin.*
nec iſtos dicere licet eſſe Chriſtianos. Anno Chriſti. 437. Theo- *cap.5. Enchi-* *ri. To.3.*
l.6. C. de dosius Iunior, & Valentinianus. 3. legem tulere, quâ verant Hære- *Hæreticus nō*
Hæreti. ticos abuti nomine Chriſtianorum: ſed ab authore ſceleris, quod *eſt Catholi-*
ſectantur, iſtos nomen ſortiri volunt. Itáque, poſt Hieronymum *cus, ergo non*
dicimus, & pro confeſſo ponimus, omnes Hæreticos habendos *eſt Chriſtian'*
eſſe veluti, Publicanos, Ethnicos, Gentiles, ac Turcas. Nec aliter
de illis, quùm de Gentilibus ac Turcis eſſę iudicandum. Et fortè
Matt.12. ſunt cum Iudæis in conditione longè peiore. Nam (quod idem
To.9. ſanctus aliubi dixit) In Gentilibus, Spes fidei eſt: In Hæreticis, pu-
gna diſcordiæ: qui (ſuprà quàm ſint Gentiles) perinde átq; Iudæi,
ſæuiſſimi ſunt catholicorum perſecutores, & oſores infenſiſſimi.

Fixum manet igitur, De Hæretico ſic eſſe loquendum, ſicut de
Gentili. Atqui, Gentilium diſputationes & quæſtiones omnes ra-
tionis humanæ ſenſum duntaxat ſequuntur, & audientium plau-
ſum: non authoritatem, néque ſimplicitatem ſcripturarum. Sic *Blaſphemia*
igitur de loquacibus Hæreticorum Chreſtologiis, omnia pacifica *eſt, rationibus*
repromittentibus eſt aſſetendum: quæ ſuo, non ſcripturæ, ſenſu *humanis di-*
blandiuntur auditoribus. quod ille veriſſimè collegit in fine ca.7. *uina diſcute-* *re velle.*
To.6. Oſeæ Prophetæ. Quos & alio quodam loco, Syrenibus cõparat,
In Mich. nihil quàm demulcentibus aures, & ſubmergentibus auſcultátes.
cap.1. Illi quidem nullo non concione ſuâ, nullo nõ libro, cum Sathana
proferunt — Id quod ſcriptũ eſt. ſed eius, quod ſcriptũ eſt, diuinæ
vi-

videlicet Authoritatẽ ſcripturæ,non ſequuntur. Vtpote,qui ſcripturam detorquere ad ſui ſenſus temeritatem non verentur: qui non cohærentibus ſcripturarum teſtimoniis abutuntur: qui ſuo in loco cōgruens vni ſententiæ verbum,conantur aliò transferre, quò ſuæ ſeruiant peruicaciç. qui deníque rationibus propriis myſteria veneranda prophanare prçſumunt: átque ſic à fide Catholica peruertuntur,& alios peruertunt,dum ſyllogiſmis omnia colligere quærunt. Hinc manet ipſorum congregatio diſgregata,Sectáque diſſecta,ſicuti noſtrorum quidam nō ineleganter dixit. Vt non magis de ſumma Religionis conueniat inter ipſos, quàm de rerum primordiis inter Philoſophos.

Nulla inter Hæreticos opinionũ concordia.

Impoſtores iſti quantùm valent eloquentiâ,vel facundiâ,tanti fiunt à ſuis ſectatoribus: Et pro qualitate ingenij,viles æſtimātur, aut magni. Non dicibilis hòc fonte ſcaturit φιλονικία: quùm Diabolus nos eò demerſit,vbi ſimplicitas & humilitas abeſt Eccleſiaſtica. Tum ſiquidem (prout eſt in quodam poëta) Qui velit ingenio cedere,nullus erit. Suam tum ſibi quíſque Stoam,vel Academiam ſtruere (quacúmque valet vi) connititur,vnde ſibi cognomines habeat imitatores: Ne ſi de ſuo nihil attulerit,ſuo videatur authore minus ingenioſus, & in ſcripturæ ſenſis eruendis minus edoctus,& inſpiratus. Nam (quod extremum perditionis eſt) agi ſe Dei Spiritu,Séque θεοδιδάκτους omnes credi volunt: atq; ita pluſquam Schiſmatici Chriſtũ diuidunt: hinc illinc arroganti clamore vociferantes in cryptis,in fornicibus,in lapidicinis,in vulpium deníque foueis,Ecce,Hic eſt Chriſtus. Huc huc à via Patrum veſtrorum diuertite. Non illi,ſed vnus Ego Spiritũ Domini habeo.

Verumtamen (Auditores Chriſtiani,fratréſq; dilectiſſimi) nolite credere: Niſi de Spiritu,quem tumidi naribus efflant. Non eſt enim Spiritus timentium Deũ. Sed immundus eſt Spiritus,Spiritus mendax,átq; adeo Spiritus mẽdacij,Spiritus ignis átq; beſtiæ, Spiritus Zelotypiç cōtra Sponſam Chriſti,deniq;,Spiritus furoris & irç Domini. Quamobrẽ,diligenter ipſi videte,ne vos decipiant animi ſub vulpe latentes. Probate,An Spiritus ex Deo loquantur, & non magis in Superbia & in abuſione. prout eſt in Pſalmo. Pſal.30.

Liber extat Auguſtini, De paſtoribus. in.17.capita diuiſus. in 8.cap. Refert ille paſtor verè ſanctus,& exponit verbum Domini. Ezech.34. Errauerũt oues meæ (dicit Dominus) in cunctis montibus,& in vniuerſo colle excelſo.id eſt,in Hæreticis,quos illæ ſe- To.9.

quũtur. Donati nempe ſuperbia,Mons eſt. Parmeniani,Collis eſt excelſus. In mõtibus autem,& collibus iſtis,quos terrenus tumor & ſuperbia ſeculi extulit,& erroris noui authores effecit,errantes oues dum paſcua quærunt,in omnem terræ faciem diſperſæ ſunt. id eſt,Hęreticos vbiq; reperiunt,ad quos deflectant. In terra nunquam defuerunt Hęretici,nuſquámque deſunt,aut defuturi ſunt. Sed hîc alij,& ibi ſunt alij. Diuerſis in locis diuerſi. Quos tamen omnes,vbicúmque terrarum degant,Vna mater ſuperbia genuit: vt vna mater noſtra Catholica Fideles & Chriſtianos orbe toto diffuſos generauit. Non ergo mirum, Si ſuperbia diſſenſionem parit: vt Charitas,Vnionem. In aſſerendis Hæreticorum diſcordiis concordantem patribus Auguſtinum vides. Quod nec ipſi negant,anticategoriis,& mutuis recriminationibus alter alterius vitam ſuam pernicioſiſſimam prodentes: vbi Magos ſeinuicem, & Simones Magos, & Cacodæmonas, Furiis agitatos, Sabellianos,Manichæos,Anabaptiſtas,Horribles blaſphemos,Execrabiles beſtias, Horrenda deníque monſtra ſe vocitant.

Oues errant in montibus, quæ ſequuntur paſtores Hæreticos.

Hæreſis Hydra verè eſt,& ποικίλος,& πολυκέφαλος. id eſt;Varia,Sibi non conſtans, nec vno capite contenta. Legimus in Eccleſiaſticis Hiſtoriis olim,quod & hodie cõprobamus,Ex vna,vixdum quinquagenaria,quot eruperint Echidnæ:concolores quidem ac ſimiles in impietate, ſed in impietatis genere diſpares, nec vnius coloris omnes. Antris & cauernis diſſidẽt,nec vnâ ſpeluncâ clauduntur, Sibili quóque diſſoni, ſed in perfidiæ veneno conſonant aduerſus Eccleſiam. prout ſequitur.

Hydra.

Sed vnuſquíſque, &c.

Etſi de opinionũ varietate in diuerſum eant, De vanitate tamen vnũ ſunt Hæretici. Opinio diuerſa eſt. Vanitas vna.

Hæreticorum,ſiue Gnoſticorũ diuerſi quidem ſunt átque multiformes errores: vna tamẽ in omnibus eſt átque ſimilis voluntas. Mendax & Vana, videlicet, Vt decipiant ipſi de Vanitate in idipſum. Pſal.61. Quem locum ſic interpretatur Auguſtinus enarrans octogeſimum pſalmum. Quamuis (ait) opinionum varietate diſcordent, Simili tamẽ Vanitate colligantur. In peius iſti conſentiunt,quamuis à ſeinuicem diſſentire videantur. Ideo Samſon caudas vulpium colligauit. Vulpes autem ſignificant inſidioſos, maximéque Hæreticos doloſos, fraudulentos, cauernoſis anfractibus latentes,& decipientes, odore etiam tetro putentes. Hæc inibi Diuus Auguſtinus. poſt quem,Patres in Lateranenſi concilio To.8.

Vulpes.

lio ſub Innocentio.3.Papa.1215. Dum per Excommunicationem de vineis & ſegetibus Eccleſiæ Vulpes iſtas vniuerſas (quas Hæreticorũ nomine generali volunt intelligi, tametſi ſpecialia quædam magiſtrorum ſuorum nomina retineant) expulſas & longè fugatas volunt, hanc demum ſuæ ſententiæ cauſſam reddunt, Facies quidem diuerſas habent, ſed caudas adinuicem colligates. quia de vanitate conueniunt in idipſum. concilij cap. 3. Illud verò. De vanitate conueniunt in idipſum. ſic interpretatur Iſidorus in fine cap.5. libri octaui Etymolo. Hæreſes, dum inter ſe multis erroribus diuiſæ, inuicem ſibi diſſentiunt, Communi tamen nomine aduerſus Eccleſiam Dei conſpirant. Ergo, Voluntas vna eſt omnium Hæreticorũ. ſcilicet, Vt oppugnet & expugnent Eccleſiæ ſimplicitatem. ſed oppugnantum machina non vna. Regum tertius & quartus liber, à Roboam filio Salomonis, & ab Hieroboam filio Nabath, duorum regnorum, Iudæ, & Iſraëlis hiſtoriã deſcribit: Illam quidem ſimplicibus & nudis verbis: quorum tamen abſtruſior ſenſus Hieronymo deſignat Hæreticorum bella contra Eccleſiam. Quibus bellis vt plurimùm ſuæ præfuerunt, vt etiam præſunt, Iezabeles, & Athaliæ. Nam, quæ fuit Hæreſis vnquam ſine fœmina, vel duce, vel perpetua comite? διαβολὴ, καὶ βλάβη τῆς ἐκκλησίας hæc eſt. propter quam damnandam conuenere patres: vt atteſtantur ipſi.

Cap.13. & 15. de Hæreti. In antiq. can. Quidã autẽ Hæretic. iu ſi. 24. q.3.

Hierony. ad Paulinũ. in præfatione Bibliorum. To.3.

Δι᾽ οὖν ταῦτα ἠναγκάσθη ἡ παραγενομένη ἐν Γάγγραις ἁγία σύνοδος καταψηφίσασθαι, αὐτῶν, καὶ ὅρους ἐκθέσθαι, ἐκτὸς αὐτοὺς εἶναι τῆς ἐκκλησίας.

QVapropter, Hæc ſancta ſynodus in Gangris habita eſt, ac celebrata: Vt eos cõdemnaret, ſuíſque regulis definiret ipſos foris, & extra Eccleſiam eſſe.

Hæreticos intelligi vulpium nomine bis oſtendimus in ſuperiore colo: propter aſtutias, & occultas ipſorum nequitias, quibus homines parum firmos inuertere, vagos & voluptarios tam facilè, quàm facilè Vulpes pirum comeſt (vt eſt in prouerbio) decipere ſolent. Ab his autẽ circunuentos átque ſupplantatos Hieronymus intelligit eorum nomine, de quibus in pſalmo. 62. cani-

Vt Vulpes gallinus. ſic Gnoſtici facilè ſymplaciũ capiunt animas.

tur, Partes Vulpium erunt. Id eſt. in ſortem cedent, & in portionem crudeliũ, pariter & aſtutorum (quæ vulpis eſt natura) Gnoſticorum. à quibus vorabuntur, & cum quibus in manus gladij, & in inferiora terræ mittentur.

Epiſcopis mandauit Dominus, Vt iſtiuſmodi Vulpes in foueis
Ezech. 13. & psl. 80. ſagaciter inueſtigent, omni cum ſolertia venentur & capiant. Hieronymus & Auguſtinus in duobus antè citatis locis ita verbum Salomonis interpretantur, Capite nobis Vulpeculas, quæ demoliuntur vineás. canti. 2. Diuus Bernardus totus eſt in iſtius explicatione dicti. Sermone 65. ſuper cantica. locum vidiſſe iuuabit. Ad hanc venationem, capturámque Vulpium, Patres Gãgras conuenerunt: vt hîc legitis. Quæ (ſicut initio diximus) vna ſingularis & ſumma eſt Eccleſiaſticorum cõuentuum cauſa Iuxta innocentij tertij monita ſcribentis ad Archiepiſcopum Senonenſem— Inter ſollicitudines noſtras, illa debet eſſe præcipua, Vt capiamus vulpeculas, quæ moliuntur vineam Domini demoliri. Vulpeculas (ait Hoſtienſis) id eſt, Hæreticos, ad modum Vulpecularum latentes, & doloſos.

Capiẽdæ ſunt Vulpeculæ.

Cap. 10. de purga. cano.

Videre ſupereſt, quid in deprehẽſos Hæreticos ab Eccleſiaſticis & Catholicis veniat agendum.

Εἰ δὲ μεταγνοῖεν, καὶ ἀναθεματίζοιεν ἕκαστον τούτων τῶν κακῶς λεχθέντων, δεκτοὺς αὐτοὺς γίνεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο ἐξέθετο ἡ ἁγία σύνοδος ἕκαστον, ὃν ὀφείλουσιν ἀναθεματίσαντες δεχθῆναι.

QVòd ſi mentem mutarint, & Anathematizarint ea ſingulatim, quæ malè ſunt ab eis & perperam dicta, definit ipſos recipiendos. Propterea ſancta ſynodus expoſuit vnumquódque, quod anathematizantes admitti debent.

Quonam modo reſipiſcentes, ad Eccleſiámque redire volentes

Quâ ratione poſsit Hæreticus ad Eccleſiã reuertẽs ab Eccleſia recipi.

lentes Hæretici debeant ab Eccleſiæ præſidibus admitti, Patres hîc decernunt. De quo pro noſtra tenuitate copioſè dicere tentabamus In Apoſtolicis canonibus.53.& 62. de quo prolixiſsimè Gratianus diſputat in ſeptima quæſtione primæ cauſæ. Quare modò pauca proponemus.

Diuus Athanaſius ſcribens Antiochenſibus tradit apertè con- To. 1.
ditiones, quibus à conuentu Catholicorum pax iniri poſsit & concordia ſarciri cum ſeditioſis Hæreticis, à ſcelerata ſua factione reſilire volentibus, & pacificè cum fratribus, qui permanſerunt in veteris Eccleſiæ communione, deinceps agere deſiderantibus. Vos tamquam pij patres (ait) iſtos benignè recipite: Nec amplius quid ab eis exigite, quàm vt omnem deteſtentur & execrentur Hæreſim; confiteantúrque ſanctorum patrum in Nicæa fidem catholicam, videlicet, vniuerſalis Eccleſiæ fidem. Tales quóque per pœnitentiam redeuntes Hæreticos, ab Eccleſia ſemper fuiſſe receptos, quin eos ad pœnitentiam multa cum ſolicitudine prouocandos, Hieronymus exemplis & canonibus maiorum probat in fine dialogi ſuprà iam laudati, Contra Luciferianos. Ambroſius in Alexãdria vir diues & nobilis, errore Marcionis infectus, ab Origene correctus & conuerſus eſt: Ab Eccleſiáque receptus. Quin & poſtea fuit Eccleſiæ Diaconus, inſignis gloriâ dominicæ confeſsionis, vt atteſtatur Hieronymus, de Scriptorib. Eccleſiaſticis. Agit Euſebius de hoc Ambroſio.cap.18. To.7.
&.22.&.36.libri ſexti Hiſto. Auguſtinus idem pariter affirmat aduerſus Creſconium.cap. 11.12.&.16.libri ſecundi. & innumeris aliubi locis. In quibus omnibus de bando, ſeu compoſitione pecuniaria nihil ego lego.

Verumtamen hîc eſt diligentiſsimè cauendnm, Ne ſimulanter Hæreſim verbis & ore duntaxat inficientur, Animo ſenſúque retineant. Et ideo, qui ſe reſipuiſſe dicunt, In primis (quod Baſilius iubet) αὐξάτωσαν αὐτῶν ἔγγραφον τὴν μετάνοιαν, καὶ ἀναθεματισ- In lati-
μὸν, καὶ χωρισμὸν τῶν αἱρετικῶν (quod ἐναισωνεῖς illic mandat) Id eſt, Suã nis ea eſt
pœnitentiam, ſiue reſipiſcentiam ſcriptam demonſtrent: Et quod Epiſt.72.
Hæreticos execrantur, ab híſque ſeparantur. Id autem pro quorumcúmque iudicum tribunali feciſſe nequaquam ſatis eſt. Æui tamen præſentis apud ὁμοιοτρόπους iudices ὑπόκρισις vſitatiſsima. quæ planè, plenéque perdit Eccleſiam noſtram. Se námque ſimulant, impoſtores, ad priſtinam veritatem reuerti: Non vt pectoris venena deponant, ſed vt ea cæteris adhuc infundant, & interim,

Diligẽter cauendũ, Ne fictos catholicos habeamus, quos apertos hæreticos aliquando nouimus.

conniuentibus iudicibus, pœnas euadant, Hieronymi verba ſub-
To.5. ſcribam, In principio cap 3. & in fine cap. 12. Hieremiæ prophe-
tæ. Quotidie cernimus, & rebus probamus, quòd ideo Hæretici
fidei ſimulent veritatem, vt ſimplices quóſque decipiant: & non
ipſi conuertantur ad fidem, Sed fideles trahant ad infidelitatem.
Longè plus nocet falſus Hæreticus (ait Bernardus) quàm mani-
feſtus Hæreticus.

Quare, Cyprianus iſtos recipi non vult, Ante Exomologeſim
Cap. Ad publicam, Ante peractam publicè pœnitentiam cum ſatisfactio-
abolēdā. ne, Ante manum ab Epiſcopo & vniuerſo clero in pœnitentiā
de Hæ- lapſis impoſitam. Multas huius argumenti ſcriptas eius epiſtolas
ret. In inuenies lib. 3. epiſt. Inter quas, lege decimamquintam, cum ſe-
antiq. quenti. quâ duriſsimè reprehendit, & exactiſsimè vetat, Aut ipſis
dari, Aut pro ipſis offerri Euchariſtiam, Id eſt, Sanctum Domini
corpus. Hæc ſunt Epiſcopi, Martyríſque Dei verba. præterierunt
anni mille quadringenti. Per homines ergo, domini corpus offer-
d. cap. tur pro aliis & ſi non pro lapſis aut hæreticis. Sed hoc parergon.
10. de pur Concludamus Auguſtinum ſequuti, quòd, Sciri non poteſt, an
ga. cano. ſanati ſint Hæretici, Niſi quum, non ſolùm ſua dogmata falſa ta-
cuerint, ſed etiam vera, ſuis illis contraria, tanto, quo ſolebant illa
falſa, ſtudio defenſitant. Epiſt. 104.

Item ſcias, auditor Chriſtiane, Dum Patres Hæreticū pœnitē- *Hierony. pau*
tem iubent in Synaxin recipi: Hos tamē nō voluiſſe, quòd Hære- *lò ante finem*
ſeωs inuentor vnquàm reciperetur ad cōmunionem. Quod etiam *dialo. contra*
Deus noluiſſe videtur, Arium fœdâ morte prohibens ab Eccleſiæ *Luciferianos.*
To 2. ſuæ ingreſſu. Athanaſius ad Serapionem ſcribens, hanc hiſtoriam *In Alexan-*
narrat: & cauſam prohibitionis reddit, Ne tali recepto in Eccle- *drina ſynodo*
ſiám, videatur ſimul cum eo & Hæreſis recipi: deindéque impie- *conſtitutū eſt,*
tas pro pietate habeatur. Marcion dum Romæ pœnitentiam pu- *vt, exceptis*
blicè confeſſus eſſet, haud aliter tamen ad Eccleſiæ pacem rece- *authoribus*
ptus eſt, quàm ſi cæteros quóque, quos perditioni erudiſſet, Ec- *Hæreſeos*
cleſiæ reſtitueret. Morte præuentus conditionem non impleuit. *(quos error*
Hæc à Tertulliano referuntur in libro De præſcriptionibus ad- *excuſare non*
uerſus Hæreticos. Eleutheri benedicti pontificatu (tam reueren- *poteſt). Hæ-*
ter Papæ defuncti meminit) & Antoninorum principatu geſta. *retici pœni-*
Can. E- circiter. an. Do. 180. Berengarius Andegauenſis Eccleſiæ Dia- *tentes ſocia-*
go Berē- conus in publica ſynodo Romana, quum Nicolaus ſecundus *rentur Eccle-*
gario. de præſideret, circiter an. do. 1060. ex Auguſtini præſcripto fecit, *ſiæ.*
conſecr. quod Marcion non fecerat. Ideo receptus & admiſſus fuit. Alio-
diſt. 2. qui,

qui, Hæreſiarches, qui linguâ ſuâ tam multos perdidit, pœnitentiâ ſuâ non deſinit eſſe nocens: Nihilo magis, quàm fur, aut homicida, quem pœnitentem Leges quotidie gladio feriunt. Alius eſt Hæreticus (ait Auguſtinus) Alius eſt homo credens Hæreticis. Quapropter, iniquum putare noli: Si perpetuò reiiciatur vnus, Altero pœnitente recepto. Gregorius nonus iudicauit erroribus Hæreticorum credentes, Hæreticos ſimiliter eſſe. diſcrimen nullum eſt inter pertinaces.

L. Quis ſit fugitiuus. ff. de edil. edict.

Initio ſtatim libri de vtilitate credendi. To. 6.

Cap. pen. de hæreti.

De recipiendis fugitiuis Hæreticis ad religionis veritatem redeuntibus dicta ſufficiant. verùm, Quid ſi peruicaciter pro more ſuo rixentur, Nec errorem corrigere velint? De talibus ita Synodus cenſuit.

Εἰ δέ τις μὴ πεισθείη τοῖς λεχθεῖσιν, ὡς αἱρετικὸν αὐτὸν ἀναθεματισθῆναι, καὶ εἶναι ἀκοινώνητον, καὶ κεχωρισμένον τῆς ἐκκλησίας δέησει. καὶ δεήσει τοὺς ἐπισκόπους ἐπὶ πάντων τῶν εὑρισκομένων παρὰ αὐτοῖς, τοιοῦτον παραφυλάξασθαι.

SI verò quis nõ paruerit his dictis, Hunc, Vt Hæreticum, Anathematizari, & eſſe Excommunicatum, & ab Eccleſia ſeparatum oportebit. Et oportebit Epiſcopos euitare, cauere, & auerſari omnes, qui tales apud ipſos deprehenduntur.

Hinc apparet, in Eccleſia Chriſti, quænam ſemper fuerit Hæreticorum pœna. qualis primùm, videlicet, à Paulo præſcripta legitur ad Titum cap. 3. quum dicit—Hæreticum hominem, poſt vnam & ſecundam correptionem, deuita: ſciens, quia ſubuerſus eſt, qui eiuſmodi eſt, & delinquit, quum ſit proprio iudicio condemnatus. Adeóque deuita, vt ne cibum quidem capias cum illo 1. Corinth 5. ſed nec Aue dixeris illi: Nec in domum recipias. In 2. Ioan. epiſtola.

Can. Epiſcopi. 26. q. 5. can. Ad mẽſam. 11. q. 3. can. Omnis, qui receſſit. 24. q. 1.

παραίτησαι Iſta, quam præcipit Apoſtolus, hoc eſt, Fuga, Reie-

H

ctio,repudiatio,vitatio, deteſtatio Hæretici: videlicet hominis *Hæreticus.*
Chriſtianum ſe ſimulantis, Eccleſiam verò Chriſti nouis opinionibus, & factioſis doctrinis perturbantis, & per verba legis (vt ait Ambroſius) ipſam legem impugnantis, eſt Excommunicatio. *Excommunicatio.*
Id eſt, Ab omni fraterna Chriſtianorum communicatione prohibitio & interdictio. quum, videlicet, à colloquiis, & mutua fidelium conuerſatione, à ſacrorum frequentatione, ſacramentorúmque participatione quis, vt immoderatus & ἄτακτος, ordinem regulámque ſequi nollens aliorum, remouetur & arcetur. Euangelica pœna, & perantiqua damnatio. De qua nos egimus in can. Apoſt. 11. & in Ariſtocratia noſtra, de vtróque penes Eccleſiam gladio differentes. dúmque verbum Chriſti declarabamus, Sit tibi tanquàm Ethnicus & Publicanus. Et alia rurſum proferebamus in Analectis noſtris exponentes, quidnam ſit Eccleſiaſtica cenſura cap. 20. de verb. ſign. In antiq. Ibi ſimiliter dictum, quid antiquæ doctores Eccleſiæ Græcæ, Latinéque vocant Anathema. Iam dicamus, quod inſtituto congruit.

Paulus iſtâ paræteſi puniuit illos in fide naufragos, de quibus in priore ad Timoth. cap. 1. & in poſteriore ad eundem cap. 2. Videlicet, Hæreticos, qui fidem & bonam conſcientiam de Ieſu Chriſto repulerant, & abiecerant: alióſque ſermone ſuo in ſimile naufragium præcipites agebant. Ideo, Satanæ traditi fuerunt, vt diſcerent non blaſphemare. Sed quonam, quæſo, modo Hæretici non blaſphemare diſcent in eius ſchola, qui pater eſt, & author omnis blaſphemiæ? Chryſoſtomus hîc tibi reſpondet. Ita ſub Satana diſcunt Hæretici ab impietate & hæreſi temperare, ſicuti fures & Homicidæ traditi carnificibus, vt plurimùm ſceleratiſsimis hominibus, diſcunt non furari vel occidere. Sic enim cognoſcunt ſe deliquiſſe. Et ab euentu perſæpe contingit, quod néque Dæmon, néque Carnifex intendit. *Mirum eſt quòd, Hæretici diſcût non blaſphemare, in ſchola blaſphemi Satanæ.*

Can. Omnis Chriſtianus. 11. q. 3. Igitur, Hæreticum tradi Satanæ, eſt à Chriſti conſortio in diaboli contubernium detrudi propter ingés admiſſum crimen. Qui non eſt enim Chriſti, oportet quòd ſit Diaboli: quem ſi, ſubſequente penitentiâ deſerat, Iterum fit & ipſe Chriſti. Quapropter iubet Chryſoſtomus obſeruari, quod Apoſtolus hîc, &. 1. Corinth. cap. 5. οὐκ εἶπεν, ἐκδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ. ἀλλὰ, παραδοῦναι. ἀνοίγων αὐτῷ τῆς μετανοίας τὰς θύρας. καὶ ὥσπερ παιδαγωγῷ τὸν τοιοῦτον παραδιδούς. d. cap. 5 Id eſt, Non dixit, Dare huiuſcemodi hominem Satanæ, ſed, Tradere. Aperiens ipſi pœnitentiæ ianuas ac tan-

tanquàm pædagogo tradens ipſum Diabolo.

Talis verò traditio(quæ dicitur à nobis Excómunicatio)quandóque fit abſq; moleſtia ſeu vexatione corporis. vt illis naufragis inflictá fuiſſe videmus. Et eſt iſta Spiritalis traditio. Cui nonnunquam accedit etiam Corporalis,cum corporis(puta)cruciatu cóiuncta,& quemadmodum loquitur Apoſtolus, εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός. ad interitum carnis. vt etiam depulſus à piorum ſocietate luat inſuper & pœnas in corpore. Quod pœnæ genus illatum legimus per ipſoſmet Apoſtolos enormibus quibuſdam criminibus puniendis. Quale fuit Ananiæ mendacis : quale fuit & Bar-Ieſu, rectas Domini vias ſubuertere non deſinentis. act. 5. &. 13. Illius quóque inceſtuoſi Corinthij. Nec enim defuit Apoſtolis authoritas etiam corporaliter illos puniendi,qui ſe pertinaciter auertebant à fide,vel infamibus aliis erant operti criminibus. Id affirmat Chryſoſtomus in eo cap. 1. ad Timoth. Eóque pertinere dicit illam,quam Paulus Corinthiis minatur, Virgam, ſcribens eis — Quid vultis? In virga veniam ad vos? An in charitate, & ſpiritu manſuetudinis? 1. Corinth. cap. 4. τί ἐστιν ἐν ῥάβδῳ; (quærit Chryſoſtomus) ἐν κολάσει, ἐν τιμωρίᾳ. τοῦτ' ἔστιν, ἀπειλῶ. πηρώσω. Id eſt, Quid eſt in virga? in punitione. In ſupplicio. hoc eſt, Perdam. Cæcabo.

Apoſtolis in corpus, & in Animam Iuriſdictio data.

Can. Audiuimus 24. q. 1.

Can. Ananias. 17. q. 1.

Can. Quod Chriſtus 23. q. 4.

Cæleſtis eſt iſta planè diuináque poteſtas, in corpus, & animam ſimul Apoſtolis, Apoſtolorúmque ſucceſſoribus, à Deo conceſſa. de qua publicè gloriabantur: & quâ parati ſemper ad vlſciſcendam omnem inobedientiam, nonnunquam durius, nónunquam, pro re nata, lenius vtebantur: ad ædificationem tamen, non ad deſtructionem. 2. Corinth. cap. 10. & 13.

Can. Schiſmatici. 23. q. 6.

Can. de Excommunicationis. 24. q. 3.

Chryſoſtomus deinde ſubiicit, Apoſtolos per ſeipſos aduerſus eos qui non credebant,& peruicaciter credere nolentes fidei doctrinæ reſiſtebant, hanc tantam exercuiſſe poteſtatem. velut in Anania factum fuit. Sed in diſcipulos apoſtatas (puta) qui defecerant ab auditis & iam creditis, per alios crimen hoc Apoſtaſiæ vindicabant,& hos aliis puniendos tradebant. Viri ſancti verba proferam, quò planum fiat, quod dico. Sunt in eo cap. 1. prioris, ad Timoth. τί δήποτε δὲ τοὺς ἀπίστους; καὶ γὰρ ὁ Ἀνανίας ἄπιστος ἦν ἔτι πειράτων. ἵνα μάθωσι λοιπὸν οἱ ἄπιστοι, ὅτι οὐ δύνανται λαθεῖν, διὰ τοῦτο δι' ἑαυτῶν αὐτοὺς ἐτιμωροῦντο· τοὺς δὲ τοῦτο μαθόντας λοιπὸν, εἶτα ἐκτραπέντας, τῷ σατανᾷ παρεδίδουν: δεικνύντες ὅτι οὐκ ἰδίᾳ δυνάμει, ἀλλὰ τῇ αὐτῶν φυλακῇ συνείχοντο, καὶ περιεγίνοντο ὅσοι εἰς ἀπόνοιαν ἤρθησαν. καθάπερ οὖν ἐπὶ τῶν βα-

σιλέων, τοὺς μὲν πολεμίους, καὶ οἰκείαις σφάττουσι χερσὶ, τοὺς δὲ ὑφ' ἑαυτοὺς τοῖς δημίοις παραδεδώκασιν: οὕτω καὶ ἐνταῦθα. Id eſt, Denique, Quid in infideles? etenim Ananias infidelis erat, Apoſtolos enim tentabat. Vt infideles Itáque addiſcerent, quod latere non poſſent, Ideo per ſeipſos Apoſtoli puniebant illos. At eos, qui iámque didicerant iſtud, & à via poſtea digrediebantur, Satanæ tradiderunt: Oſtendentes, quòd non propriâ virtute, ſed Apoſtolorum cuſtodiâ continebantur & vallabantur, quicúmque ſe contumaciter in ſuperbiam efferebant. Vt igitur videmus in Regibus, qui ſuos hoſtes in bello trucidant ſuis propriis manibus, Sibi verò ſubiectos tradunt lictoribus· Ita & hîc.

Audis Chryſoſtomum. Sed aſpides ſurdæ, quæ ſuas obturant aures (iſtius æui, ſcilicet, Gnoſtici) non audiunt hanc auream *φαρμακοῦ* vocem. Nolunt enim pars iſtorum maximâ, vinculis, ínediâ, ieiuniis, carcere, pane doloris & aquâ triſtitiæ, deníque ſcuticis & flagris ab eccleſiarum præſidibus Apoſtatas coërceri. Quum tamen ad paſtoralem diligentiam (ſicut eſt in Auguſtino) pertineat oues perditas, & à grege aberrantes, inuentas, ad ouile dominicum, ſi reſiſtere voluerint, flagellorum terroribus, ac etiam doloribus reuocare. Epiſt. 50. de quo & nos agebamus in can. Apoſto. 27. *Hæretici nolunt Hæreticos corporaliter puniri: ſed Hæreſi ſuæ liberos dimitti volunt. Et hoc etiã Sicarij de ſe volunt.*

Maternis autem plagis non emendatos nolunt aliis in cædem carnis tradi: ſed ſuæ quémque conſcientiæ, ſuæ ſibi, quamcúmque finxerit, religioni ſolutum relinqui volunt: cum Donatiſtis planè, Circuncellionibus, átque Manichæis clamitantes, Quem coëgerunt Apoſtoli? Cui vim fecerunt? Credere, vel Non credere liberum eſt. 23. q. 6. can. Schiſmatici.

Hæreſibus hanc inſuper Hæreſin cumulantes ad hoc vſque tempus, omnes, quotquot abyſsi puteus effudit (& effudit innumerabiles) Hæretici contenderunt, Imperatores & Principes, etiam Chriſtianos, in Euãgelij cauſa debere nihil, aut poſſe iubere: Nec ad eos huiuſcemodi rerũ curam pertinere. Vocant Homicidas, & reos agunt ſanguinis Eccleſiaſticos, qui terrenis põteſtatibus Hæreticum iudicandum tradunt: & auxilium poſtulant à regibus & magiſtratibus aduerſus ipſorũ tumultus, & inſolẽtias non ferendas: quas nequit amplius Eccleſiæ pia manus cõtinere, nec poteſt Eccleſiæ virga coërcere. Quibus dudũ reſpõdit Augu-

Auguſtinus duabus prolixiſſimis & vtiliſſimis epiſtolis, aut verius libris. ad Vincentium Rogatiſtam, priore: qui nullâ vi, ſed ſolo Dei verbo diſputabat, agendum eſſe cum Hæreticis. ea eſt quadrageſima octaua. Altera eſt quinquageſima, ad Bonifacium virum militarem, de Cæſaris comitatu, cui demãdata fuerat Aphrica regenda. Conſulebat, an agere liceret legibus imperialibus in Hæreticos? & licere probat Auguſtinus: caſtigaríque debere, ſi reſipiſcere nolunt: attamen citra pœnam mortis, quamuis atrocia facinora commiſerint, & quæ lex capite punit. Non quia mortem non ſint illi commeriti: ſed quia manſuetudinis Eccleſiaſticæ nõ eſt, mortem miſeris imprecari. quare totum committit arbitrio, religioníque iudicantis. Audire námque ſoleo (inquit) in Iudicis eſſe poteſtate molliri ſententiam, & mitius vindicare, quàm leges. iſta forte didicerat ex Vlpiani reſponſo, quod inuenies in Pandectarũ lib. 48. Tit. 19. Videas epiſt. 158. 159. & 160. Quæ ſcribebantur omnes circiter Annos Do. 390. ad Ann. 430. ſub imperiis Gratiani, Valentiniani. 2. Theodoſij ſenioris, Arcadij, Honorij, Theodoſij iunioris, & Valentiniani. 3. Nouis hi legibus obſeruari præceperunt antè latas à Conſtantino Magno, Filiiſque, Leges in Hæreticos: Nouáſque tulerunt. Quô etiam tempore, Nazianzenus Olympium ſuum, Prouinciæ præſidem clariſſimum, ſuper Apollinariſtis, hôc interpellat modô. quum grauia, nec pientiſſimis ferenda regibus dixiſſet Hæreticorum ſcelera, ſubdidit ἐπεξελθεῖν τοῖς γεγενημένοις (εἰ καὶ τῆς ἀπονοίας ἔλαττον) καταξίωσον. id eſt, Perſequi velis eorum cõmiſſa: quamuis ipſorum flagitiis & arrogantiâ minus. Ea eſt epiſtola (niſi me ſupputatio fefellerit). 137. Inter epiſtolas Baſilij Magni. Gratianum & Valentinianum. 2. fratres tunc imperantes, appellat εὐσεβεστάτους βασιλεῖς. Diuus Gregorius annis pluribus poſtea quàm ducentis, ad Libertinum Siciliæ præfectum ſcribit, vt in ſceleratiſſimũ iudæum, Naſas nomine, diſtrictiſſimè & corporaliter feſtinet vindicare ſcelus immane, quod in Eccleſiam patrarat: vt hâc pœnâ ſibi Dei noſtri gratiam concilier, Séque poſteris imitandum monſtret exemplis. Inuenies in Epiſt. 37. libri regeſtarum ſecundi, ſcriptarum indictione. 11. Duos Epiſcopos, qui grauiſſimè deliquerant, idem mandauit ad principem duci, Canonum vindictæ ſubijciendos.

To. 2.

l. Hodie. ff. de pœnis.

Can. Iſtud eſt. 11. q. 1.

Sed forſitan quæris, Quænam fuerint aduerſus Hæreticorum ſeditiones Chriſtianorũ Cæſarum leges? Expediam paucis, quia res in promptu eſt ex titulo. 8. libri primi codicis Iuſtinianei.

Monarcharum primus Chriſtum Deum publicè coram hominibus confeſſus eſt. Conſtantinus Magnus. Is inde conſtituit, vt res & bona conuictorum Hæreticorum, peruicaciter vnitati reſiſtentium, Suarúmque congregationum loca, fiſco vendicarentur. Hanc legem repetitam leges in duabus illis Auguſtini modò citatis prælongis Epiſtolis. Extat & altera lex eiuſdem principis, quam refert Euſebius in fine libri tertij, de vita Conſtantini. quæ ſic habet — διὰ τοῦ νόμου τούτου προαγορεύομεν, μήτις ὑμῶν συνάγειν τοῦ λοιποῦ τολμήσῃ. διὸ καὶ πάντας ὑμῶν τοὺς οἴκους, ἐν οἷς τὰ συνέδρια ταῦτα πληροῦτε, ἀφαιρεθῆναι προσετάξαμεν. Imperator Catholicus ibi ſcribit Hæreticis: cauſámque non vnam reddit, cur exterminatos eſſe velit. Inter alias, & eam ponit, quam vides, ſic dicens. Per hâc legem præcipimus, Ne quis veſtrûm colligere, ſiue Collectas facere, amplius audeat. Et propterea, cunctas ædes veſtras, in quibus talia ſynedria, ſeu conuenticula, peraguntur, euerti iubemus. Arcadius, & Honorius, annis poſtea circiter centum vel octoginta, non deſtrui, ſed proſcribi domos illas mandarunt. Lex eſt. 15. de Epiſco. & Cleri. C. Tres Conſtantini filij, Conſtantinus, Conſtantius, & Conſtans primo poſt obitum patris anno, ſcilicet anno Chriſti. 340. tulere legem, quâ, Priuilegiis, & fauoribus omnibus Religioni generaliter indultis & conceſſis Hæreticos excludunt. Appellatione religionis noluerunt Hæreticorum phantaſias, phaneroſeis, & nouas cantilenas intelligi, quantumuis de Chriſto, de puro Chriſti cultu, meráque religione garriant illi. Non enim ſunt Eccleſiaſtici vel Chriſtiani. Nec illorum cœtus & ſynaxes appellare decet Eccleſias, niſi dicas, πονηρευομένων. prout eſt in pſalmo. Paraſynaxes nominantur in lege Martiani. Αἱρετικῶν συνέδρια εὐκτηρίους ὀνομάζειν οὐ προσήκει. Hæreticorum conuentus Oratoria nominare non conuenit. hoc inuenies in citata modò Conſtantini ad Hæreticos epiſtola. Theodoſius Maior mitius egiſſe videtur, quàm Conſtantinus, aduerſus Hæreticos. In cõuictos enim duntaxat decem librarum auri pœnam conſtituit. Vt refert Auguſtinus ad Dulcitium tribunum ſcribens. Epiſt. 68. & cap. 47. libri tertij contra Creſconium. Non dubito, quin vetus illa Romana lex in eis obſeruata fuerit: Vt ſi qui forraſſis egentes eluderent hanc pecuniariam pœnam, ſubirent extraordinariam coërcitionem. Duo Theodoſij nepotes, Iunior (dico) Theodoſius, & Valentinianus. 3. auſteriores ac ſeueriores in Hæreticos fuere: quos omni ſolo Romano, poſt omnium bonorum publicationem, iuſſerunt exulare, Omnibúſque modis inteſtabiles eſſe. Voluerunt inſuper & Manichæos, & Manichæis conſentientes, nominatim capitali ſup-

Regum Chriſtianorum leges aduerſus Hæreticos.

L. Conuenticula.

L. 1. C. de Hæreti.

To. 7. In fi. l. 1. ff. de pœnis.

L. 5. & 6. C. de Hæreti.

ſupplicio tradi. Quam legem non vidit Auguſtinus. Data nempe fuit Conſtantinopoli .3. Cal. Iulij. Fœlice,& Tauro coſſ.; hoc eſt, Anno Chriſti. 430. Quo ipſo Anno Diuus Auguſtinus. 5. Calendas Septembris (hoc eſt Sexaginta ſolis poſt eam datam legē diebus) obiit Hyppone, Gothis Aphricam vaſtantibus. Eò nondum lex peruenerat. Nam ſcribens Auguſtinus ad illum tribunū Dulcitium, quum moneret hominē, Ne Donatiſtas (qui Manichæos tamen ſiue Macarianos habebant pro Catholicis) occideret, ſed tantummodo corrigeret, ſic ait — Non enim tu in eos ius gladij vllis legibus accepiſti: aut imperialibus conſtitutis, quorum tibi iniuncta eſt executio, hoc præceptum eſt, vt necentur, Epiſt. 61. In libro legum nouellarū Theodoſij Iunioris titulus eſt, De Iudæis, Samaritanis, Hæreticis, & Paganis. qui ſecundus eſt. In quo præter cætera, ſic ille, cum Valentiniano, iubent. Prçterea, Bona ſua proſcripta cernat, mox pœnç ſanguinis deſtinandus, quicúmque fidem alterius expugnauit peruerſâ doctrinâ. Vocant hanc iuſſionem Trabalem. quaſi diceres, Trabali clauo fixam. quod prouerbio fertur. hoc eſt, indiſſolubilem & nunquā mouendam legem. Datam Conſtantinop. pridie Cal. Febr. Theodoſio Auguſt. xvii. coſ. hoc eſt, Anno Do. 441. Néque tum primùm damnare cœperunt Hçreticos ad mortem. Nam Priſcillianus & Seculi gladio, & totius orbis authoritate damnatus antea fuerat. Vt author eſt Hieronymus ad Cteſiphontem contra Pelagianos. Id actum Treueri, quum Valentinianus. 2. & Maior Theodoſius regnarent, anno. 388. plus annis ante Theodoſium Iuniorē quadraginta. quod à Proſpero ſcriptum legimus in principio ſui Chronici. To. 2.

Hæreſin prædicātes, Morte: Audientes, Pecuniâ: Seruātes, Deportatione pleƈtuntur.

Martianus Imperator Anno poſtea. 459. generaliter ſanciuit, vt, Quicúmque illicita & hæretica docere tentarent, vltimo ſupplicio coërcerentur. Auditores ac diſcipuli Decem libris auri mulctarentur. In hæreſi deprehenſi Deportatione damnarentur. Hæreticorum præterea libros conquiri, ac publicè comburi iuſſit. Quod & antea Theodoſius Iunior, & Valentinianus fecerant. Imitati Conſtantinum, qui lege præceperat iſtorum libros exquiri, & auferri de medio. ſicuti refert Euſebius in citato tertio libro. Mos in Eccleſia vetuſtiſſimus, vt impij libri comburantur. Act. Apoſt. cap. 19. l. 8. C. de Hæreti.

Diuerſas externarum poteſtatum leges in Hçreticos videmus: Pecuniarias quaſdam, nonnullas Capitales. quarum cauſſa generalis vna eſt omnium pœnalium legum, Ne maleficia remaneant

l.Ita vulneratus. 51. ff. ad le.aquil.

impunita. Hæreſin crimen eſſe ac maleficium, crimen (inquam) publicum, quod omnes offendit, quod in omniū fertur iniuriam, deníque quod nos excludit à regno Dei, non minus quàm vel Idololatria, Furta, Homicidia, vel Adulteria, vel alia quæuis carnis opera damnata, Galatis enumerata, nemo dubitat, niſi qui de Paulo dubitat. Si verò crimen eſt Hæreſis, ergo Reipublicæ expedit, vt puniatur. Et vt exacerbetur etiam maleficij ſupplicium, quando, multis perſonis graſſantibus, opus eſt exemplo. Quæ cauſſa eſt iuſtiſſima, cur, Eccleſiaſticis (ne diutius opprimatur & vexetur ab improbis & malignis Eccleſia) denunciantibus, ad capitis quandóque periculum, nō ad bona tantùm, pro motu animi ſui legem ſuā Princeps extendat: & maleficos viuere non permittat (quod iudicium præcepit ei Dominus) Nec opprobriū diſſimulet illius, qui noſtra omnium probra deleuit. Ab Auguſtino docti dicere noſtri ſolent in Canonibus & Eccleſiæ legibus Hęreticorum pœnas eſſe quattuor, Excommunicationem, Depoſitionem, Rerum ablationem, & militarem perſequutionem. Quâ poſtremâ, Pertinaces de more concremantur. Vt enim Tranſfugæ per leges ciuiles viui exuruntur. Ita Gnoſtici quóque damnandi videntur, quū, proditâ Chriſtianorum ciuitate, deficiant, & ad hoſtes tranſfugiant. Hoſtienſis Cardinalis exponens cap. 9. de Hæreti. In antiq. vbi eſt — Quicúmque manifeſtè fuerit in Hæreſi deprehenſus, arbitrio ſecularis iudicis relinquatur: debitā recepturus pro qualitate facinoris vltionem.. Vltio debita (inquit) eſt ignis crematio. quā pœnam generalis approbat conſuetudo, ſecundum quam igni traduntur Hæretici vniuerſi. Deinde citat illud Chriſti prognoſticū Io. 15. quod huc totum pertinere dicit. Si quis in me non manſerit, mittetur foras, ſicut Palmes: & areſcet: & colligēt eum: & in ignem mittent: & ardet. Hoſtienſem reliqui noſtri cōmentatores inſequuntur. Aridis palmitibus, Arbori fructum non ferenti, Paleis, Zizaniis ignem Chriſtus vbíque minatur: Inextinguibilem quidem illum, & æternū, quo ſunt, qui ſe ab eo per Hæreſin diſiungūt, arſuri perpetuò. quid vetat infœlices iſtos hîc ſua, Dei iam iudicio, præuenire tormēta? Vindicta carnis impij, Ignis & Vermis. Item, Synagoga Peccātium eſt veluti ſtupa collecta: & conſummatio illorum, Flamma ignis. Præterea, Solidorum ſiue monetæ publicæ corruptor & adulter illico flammarum exuſtionibus à lege mancipatur. Euangelij corruptoribus & adulteratoribus (id eſt, illud ſuo ſenſu, non Eccleſiæ Catholicę, maiorúmque tractantibus & interpretantibus) Gnoſticis par ſupplicium debetur. Nihil (aiunt iſti) corrumpimus, aut innouamus: imò corrupta

In fine l. aut facta 16. ff. de pœnis.

23. q. 5. Can. Reos. ca. 15. de Iud. In antiq.

l. 8. §. Hoſtes. ff. de pœn. Cap. Ad abolendam.

Eccl. ca. 7. & .21.

l. 2. C. de falſamē.

per

per vos,& omnes maiores veſtros adulterata reſtituimus,& curamus. O Chriſte, patientiſſime Domine. qui tot annis inuerſionem prædicationis tuæ ſuſtinuiſti, donec tibi Prędicantes iſti ſubuenirent! Iſtis iamdudum Terrullianus ſic reſpondit, Marcionē confundens. quid aptius aliud reſpondere poſſumus? quandoquidem ſunt & Marcioniſtæ. *Lib.1.*

Sed obijciunt, Apoſtolos, & Apoſtolicos viros à Regibus & Principibus terræ contra perſecutores & aduerſarios ſuos auxilium nunquam petiiſſe, Patienter omnia propter Chriſtum ſuſtinuiſſe. Quamuis hoc verum foret, malè tamen colligeretur, quòd nec poſtea fas fuit petere. Ab amico nāmque peto, quod non ab hoſte. Præterea, ex mera negatiua nihil concluditur. Atqui, falſiſſima ſumunt. quod duobus in locis Ariſtocratiæ noſtræ diſputantes oſtendimus: quum de vtróque apud Eccleſiam gladio, Déque mero Eccleſiæ imperio diſſereremus. Ab inſidiantibus & coniuratis in ſe Iudæis quum ſibi timeret Paulus, ad Tribunum confugit: à quo ſupra quadringentos milites accepit, ad ſui defenſionē. quid, niſi interfecturos, quicúmque repugnaſſent? Ergo Paulus effuſi ſanguinis reus? Hieroſolymis idem iudicari noluit, ſed ad Cæſarem prouocauit. Quid agis, Paule? Chriſtus angelorum legiones auxilio ſibi nō accerſiuit, imò ne gladiolum quidem ſtringi voluit, quô protegeretur ab inuaſoribus. Impiè damnatus, velut ouis coram tondente, ſiluit, non appellauit: Et centuriones ac tribunos tu ſollicitas? Cæſares appellas? Facto ſuo reſpondet Apoſtolus argumentū non valere, quod à negatiua trahitur. quum diſpenſationis alia ſit, & alia ratio.

In fidei et Eccleſiæ rebus Chriſti fideles ab infidelibus principibus auxiliū petierunt.

Act.23. & 25. Can. Maximian⁹. 23. q. 3.

Sed Gnoſticos oſtendamus dicere falſa, quanquàm ſe falſarios vbique diſſimulent. Ab idolorum ſeruis, & infidelibus Apoſtolici viri nō ſemel implorarunt & obtinuerunt auxilia. Quod nemo non audiuit, inculcans hîc referam Lampridij verbis in Alexandri Mameæ vita. Dum Chriſtiani quemdam locum, qui publicus fuerat, occupaſſent, Contrà, Popinarij dicerent eum ſibi deberi: Reſcripſit imperator. melius eſſe, Vt quomodocúmque illic Deus colatur, quàm popinariis dedatur. Id Origenis ætate geſtum ſub An. Do. 230. Circiter Annos Do. 260 Gallienus ad Chriſtianorum ſupplicationem vetuit edicto publico, ὥστε μηδένα τούτοις ἐνοχλεῖν. Ne quis ipſis negocium faceſſeret, aut moleſtus eſſet. Iiſdem quóque poſtulantibus ea loca reſtitui iuſſit, quæ vocabant κοιμητήρια. refert hoc Euſebius in cap. 13. libr. 7: hiſto. Quuum ſceleſtus & impius

Paulus Samoſatenus Antiochię propter execrabilem Hæreſin fuiſſet à Catholicis Epiſcopis excommunicatus, ordinéque depoſitus: Néque tamen vellet Eccleſiæ domo excedere, ſed eam vi retinere contenderet, à Chriſtianis interpellatus Aurelianus Imperator, præcepit, vt illa domus traderetur eis, quibus Italiæ & vrbis Romanorum concordes Epiſcopi tradendam ſcriberent. οὕτω δῆτα ὁ προδηλωθεὶς ἀνὴρ μετὰ τῆς ἐσχάτης αἰσχύνης, ὑπὸ τῆς κοσμικῆς ἀρχῆς ἐξελαύνεται τῆς ἐκκλησίας. id eſt, Sic igitur Homo deprehenſus extrema cum ſui ſceleris infamia per mundanam poteſtatē depellitur Eccleſiâ. Author idem in eiuſdem ſeptimi libri ca.30. quod euenit circiter Ann. Do.280. Itáque, Gnoſtici deſinant Eccleſiaſticos increpare, quòd aduerſus ipſorum furores modò concitent & arment reges, Eiuſdem præſertim ſecum dogmatis átque fidei cultores.

Te ſcire tamē, auditor Chriſtiane, velim, Gnoſticos hîc opinionibus etiam variare, quas pro modo virium ſuarum ſubinde mutant. Apoſtaſiæ ſuæ principio, quum paucos adhuc & debiles ſectatores habēt, ipſi tum nolunt, quòd in ſe iudicia de religione exerceantur. quia Canonicis (vt aiunt) & Apoſtolicis literis aut exemplis probari nequeunt. Se tum libris æditis átque ſermonibus ſuis prædicant nolle, néque debere ſæuire. cautos homines. quia vident ſe non poſſe. Quum ſua verò factio creuit, & efferos Barbaróſque populos, mundíque principes nonnullos, Belial filios, Satanas ipſis conciliarit, è veſtigio prodeunt in publicum libelli clamitantes, Occidite, Mactate, peruicaces iſtos Hæreticos viuere non ſinite: Nec aliâ manu, quàm carnificis, iſtarum beſtiarum ceruices rebelles & contumaces frangi poſſe putant. hîc vtor ipſorummet verbis. Viderique volunt ſcripturarum pondere contradicentes obruere. Hæreticos autem vocant eos, qui diſſentiunt ab ipſis, Catholici quicúmque tandem ſint.

De plectendis ac puniendis Hæreticis hæc pauca ſufficiant dicta. Cuius argumenti duæ ſunt apud Gratianum quæſtiones integræ, Septima, & Octaua Cauſſæ vigeſimæ tertiæ, ſed & quinque præcedentes omnes eò ferè pertinent.

DE ſingulis exinde Canonib⁹ agamus. Quos in primis ſciamus omnes eſſe iā Latæ ſententię Canones. id eſt, Patres ex eo tempore, quo damnarunt iſta, velut Hæretica, ſubiecisse mox omnes Anathemati, quicúmque pertinaciter in has, aut lapſi fuerant, aut poſtea laberentur, Hæreſes: néque moniti reſurgere vellent. Sanè,

Si

Hæretici ſunt ipſo iure excommunicati.

ſi conuicti fuerint, Et ab Eccleſia tales (videlicet, Hæretici contumaces) pronunciati ſeu declarati fuerint: Eo ipſo ſuppoſiti ſunt pœnis in Hæreticos per Canonas decretis. Et aliâ nõ eſt opus ſententiâ, quàm quæ ſit admiſſi criminis declaratoria. puta. quòd obſtinati ſunt Hęretici. Ergo, Iure ipſo, id eſt, iure diſponente & hoc ſtatuente, ſunt excommunicati. Græcum illud, ἔςω. quod eſt ἐνεςὼς προςακτικοῦ. Latinum pariter illud, Sit. Et alia quæcúmque ſunt præſentis temporis verba, quum vel à Lege, vel à Iudice proferuntur, Sententiam tum quóque proferri denotant. Anathema eſto. Sit excommunicatus. Anathemati ſupponatur. Excommunicatione plectatur. & in ſimilibus: Statim poſt admiſſum crimen intelligitur delinquens incurriſſe pœnam. Docetur hoc in ſcholis noſtris, cap. 12. de foro competen. De quo rhapſodia extat Felini ſatis prolixa in fine cap. Rodolphus. de reſcript. Quum dicitur in Euangelio, Sit tibi velut Ethnicus. Matt. 18. Rurſúſque Ioan. 3. Qui nõ crediderit, iam iudicatus eſt. Quúmque iubet Apoſtolus Hæreticum non obedientem vitari: cauſſam reddens, Quia ſit proprio iudicio condemnatus. Non aliud intelligendũ puto, quàm quod hîc dicimus. — Etiam ſi taceant homines, & ſi delinquens per Sacerdotes ab Eccleſia non expellatur, Excommunicationis tamen pœnam eſſe perpetuam comitem delicti. Néque bene conſequi, Non eſt probatum crimen - Hypocrita non eſt declaratus Hæreticus - Ergo non eſt excommunicatus. Ipſe námque ſemet excommunicauit, quum ſuo ſolius arbitrio de Eccleſia receſſit. Quiſquis in Hæreſin iam ſemel damnatã labitur, Eius ſe damnatione inuoluit: nouâ non opus eſt ſententiâ: Quod propter fictos & ſimulatos modo neſcio quàm multos dixerim: qui veris tamẽ, ac ſynceris χριστιανώτεροι volunt haberi. Quicúmque (ait Hieronymus) aliter ſcripturam intelligit, quàm ſenſus Spiritus ſancti flagitat, quo conſcripta eſt, licet de Eccleſia non receſſerit, Hæreticus tamen appellari poteſt.

Cap. Nouit. de Iudi. Can. Benedictus. de pœnit. Diſt. 4.

Omnis Hæreticus, ſiue manifeſtus, ſiue occultus, eſt excommunicatus.

24. q. 1. Can. 1. & Can. 3.

Can. Hæreſis. 24. q. 3.

Néque putes Armenios ſolos, & Paphlagonas hiſce Canonibus teneri: quia ſint in metropoli Paphlagonum conditi. à qua Synodus ipſa nominatur Gangrenſis. vt initio declaratum fuit. A locis, in quibus habentur, etiam generalia Concilia ſortiuntur nomina ſua ſingularia. Nicænum, Conſtantinopolitanum, Calchedonenſe, &c. quæ nõ propterea ſingulares talibus duntaxat in locis conſtituunt leges. Imò ſunt omnium locorum communes.

Atqui, Non οἰκουμενικὴ, ſed μερικὴ fuit iſta Synodus Gangrenſis. id eſt, Nõ vniuerſalis omnium ex habitabili terra Epiſcoporũ con-

gregatio,ſed particularis extitit:in quam de certis prouinciis pauci conuenerunt: Hoc verum. Non ligat igitur vniuerſos. Hoc falſum. Quãdo Lex particularis generali ratione,& quæ ſit omnium communis,innititur: idémque iubet,aut prohibet,quod Lex generalis,omnes tunc obligat. Et noua quædam promulgatio Legis generalis potius eſſe videtur, quàm Lex aliqua noua. Nec etiam Legis locus, aut verba tam cõſiderantur in Lege, quàm Legis ratio. quæ ipſa dicitur eſſe Lex. Præterea, Quum Legi municipali, ſiue (vt vulgò dicunt) Locali conſenſus Principis, aut Publicus accedit,illa iam Publica Lex efficitur. Eiuſmodi ſunt noſtri Canones Gangrenſes. Qui nihil ſanciunt,quod Apoſtolicis Canonibus ac Literis nõ contineatur. Inſuper, Ab vniuerſali recepti ſunt Ecclesia: per Pontifices etiam comprobati ſunt:ergo generales,& vniuerſales, átque publici ſunt. Quod etiam dictum volo de Carthaginenſibus,Sardicenſibus,Aurelianenſibus,Arelatenſibus,Et abiis omnibus Eparchicis,Topicis,aut Mericis Eccleſiarum conuentibus.—Iam poſt hanc ſatis longam præfationem de Canonibus ipſis dicamus.

Can. Quoniã. & ſequentib. Diſt. 16.

☧

ΚΑΝΩΝ. Α.

Εἴ τις τὸν γάμον μέμφοιτο, καὶ τὴν καθεύδουσαν μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῦ, οὖσαν πιστὴν, καὶ εὐλαβῆ, βδελύσσοιτο, ἢ μέμφοιτο. ὡς ἂν μὴ δυναμένην εἰς βασιλείαν εἰσελθεῖν, ἀνάθεμα ἔστω.

Honorabile modis omnibus connubium, & Thorus immaculatus. ad Hebr. vlt. Hîc autem ſcierimus quòd πίστιν, καὶ εὐλάβειαν, *Fides átque Timor Dei, reddunt* ἀμίαντον κοίτην. *Id eſt, Purum & impollutum concubitum.*

Canon primus.

SI quis nuptias accuſet: Nec non dormientem cum viro ſuo fidelem, piámque [*mulierem*] deteſtetur ac vituperet, quaſi nequeat [*ob coniugium*] in regnum [*Dei*] introire. Anathema eſto.

Quæ ſemiquadris incluſimus hîc, & alibi, lineolis, In græco non habentur, vt videris, ſed ſic viſum fuit antiquis interpretibus per iſtiuſmodi ſuppletiones explicare canonem. quos imitatus ego ſum. Non tamen hîc ὄντως εὐλαβῆ cum ipſis verti in Religio-

ſam:quanquam non ipſi malè. ſed mihi nunc magis placuit vocabulum Pij. quia vitare volui commentatorum diſputationē nō admodum neceſſariam. Nunquid mulieres coniugatæ, quæ Sanctimonialium votis non ſunt adſtrictæ, dici tamen aptè poſsint Religioſæ? Quis dubitat, quin aptiſsimè? ſed non eo ſenſu, quo Monacha, vel ἀσκήτρια.

Bis Gratianus iſtam primam Gangrenſem legem, diſparibus vtrobique tranſlationibus vſus, in ſuam canonum rhapſodiam retulit. Hîc. & in ſubſequenti diſt. can. Si quis vituperat nuptias. Vbi ſcribit Archidiaconus Laurentium dixiſſe, ignorare ſe cur magiſter iterum proferat in medium, quod iam dictum fuerat, Niſi vt tædium generet. Ad canonem.

SEditioſus Monachus Euſtathius, cum ſuo ſynmonacho Aërio, Encratitarum ſectabatur hæreſim. de qua prolixè dicebamus in can. Apoſtolico. 51. Inter alios infandos errores, quibus eccleſiam turbabant, à Patribus in præſenti concilio notatos átque damnatos, vnus erat ab Apoſtolica doctrina, ſi quis vnquam fuit, alieniſsimus, puta, Nuptiarum contemptus & execratio. Dicebant enim Matrimonio conuenire nihil cum Dei & Euangelij regno. Propterea (ſicuti pòſt videbimus) Vxores nolebant ſuis viris cohabitare: ſed ad innouatores iſtos Apoſtatas, caſtæ, ſcilicet, ac religioſæ mulieres, transfugiebant. Vt nunc etiam Gnoſticorum perſuaſione faciunt. omnes œſtro ſimili percitæ: ſibi, videlicet, conditionem quærentes. Sæpe, nec vno loco, tractauimus hoc argumentum, quod eſt in dicto can. 51. de quo tamen adhuc pauca mihi proponenda videntur.

Gen. cap. 2. Matrimonium, quamuis vnà cum duorum primorum hominum creatione ſtatim quòque fuerit ab ipſomet creatore inſtitutum, Suis tamen calumniatoribus & hæreticis oppugnatoribus non caruit, Néque dum caret: aliis aliter hoc tam ſanctum Maris, & Fœminæ conſortium, pro ſuo quíque ſenſu, prophanè tractantibus. Matt. 19. 35. q. 10. can. 1.

Vxoris & mariti coniunctionem quidam non pluris facere videbantur, quàm quorumuis animalium coitionem: quæ ſubinde, prout mouentur, altero derelicto, ad alterum ineunt. Sic illi coniugum repudia, Nuptiarúmque diuortia, vel nullâ, vel leui de cauſa fieri nō improbabant, Nec adhuc improbant. Hos Apoſto- *Hæreſes multæ circa matrimonij ſacramentum.*

lorum canon quinquageſimus abunde refutat. Ibi cauſas confutationis exponebamus. Diuerſi mihi non videntur alij, qui ſimul vni plures concedunt vxores, quum Deus inſeparabiliter vni ſoli coniunxerit vnum ſolum. Vtráque ſpurciſsimi Mahumetis opinio, nontantùm mutationem pro libito, ſed Vxorum quóque multitudinem concedentis in nuptiis. Octodecim ſimul habuit, alienarum præterea quamplurimarum corruptor, & adulter impuriſsimus. Ego (dicebat aſinus ille magnarum carnium, fœtidiſsimus Arabs) virorum quadraginta vires in meis lumbis habeo. Legas Alcoranum. didicerat hoc à Nicolaitis. Néque velim mihi Patriarchas hîc alleges cum ſuis vxoribus: illi námque ſuæ legi, ſuóque tempori ſeruierunt. Noſtræ pariter legi, noſtróque tempori ſeruiamus. vt admonet Hieronymus. Cuiuſuis Chriſtiani cœlibatus non eſt Abrahæ vel Iacob nuptiis anteferendus. Hæc prima de nuptiis Hæreſis.

Mahumetis inſana libido.

Can. Quis ignoret. & ſeq. 32. q. 4.

Altera fuit eorum, qui nuptias quidem recipiebant, ſed vnas duntaxat, & primas: Secundas autem, repetitáſque poſt coniugis mortem, damnabant, & crimen eſſe dicebant. Quæ fuit Hæreſis Catharorum: veniens à Montano quodam, primæ poſt Apoſtolos in Phrygia ſucceſsionis, cum Priſcilla, & Maximilla ſuis inſanis vatibus. Vnde κατὰ τῶν φρυγῶν nominatur. Quæ Tertullianum decepit, alioqui ſanctitatis, & doctrinæ excellentis presbyterum: continentiæ, puritatis, & omnis abſtinentię amatorem maximum. quod indicant eius libelli — de pudicitia, de ieiuniis, de monogamia. Nicæni patres ab Hæreſi conuerſis hanc abiurari præcipiunt in octauo concilij canone. Non damno digamos (ait Hieronymus) imò nec trigamos, & ſi dici poteſt, octogamos. in apologetico pro libris contra Iouinianum. Nulla certè iura Digamiam condemnarunt vnquàm. Ciuilia tamen eandem puniunt: Et à Canonum commentatoribus diſputatur, Nunquid & à canonibus hæc etiam puniatur. Obiter hîc dicam, non aberrans à via longè. Chryſoſtomus apud Gratianum vocat Digamiam, Honeſtam quamdam fornicationem. Conuicij nonnihil eſt in hoc verbo, ſonaréque videtur in aliquam pœnam: ſi non in aliam, certè in malæ exiſtimationis pœnam. Quare non ab omnibus pecuniariis mulctis excuſare vellem Viduam nubentem. Videas Archiepiſcopum Panhormitanum in d. cap. 5. Erraret tamen ille grauiter, qui propterea ſecũdò nubentem, vel ſecundam vxorem ducentem virum, peccare diceret.

Cataphryges exorti circa tẽpora Marci Antonini. Sub annos Do. 160.

Digamia quidẽ nõ eſt peccatum, Pro ſoribus tamen peccati ſtabulatur.

Can. Aperiant. can. Hâc ratione. 31. q. 1. C. de ſec. nupt. Auth. de nup. collat. 4.

Cap. 4. & 5. de ſec. nup. in antiq. d. Can. Hâc ratione.

Priſci Romani nolebāt ad coniugia cogi.

Rom. Tab. deſcripta videtur, ſic habens — Cenſores in ciuitate Cœlibes eſſe prohibento. quò ſpectat illa Metelli cēſoris oratio, de ducendis vxoribus. apud Gellium. cap. 6. libri primi. Tam parum grata Lex in omnem ſolutæ ciuitati licentiam fuit, vt ſæpe repetenda fuerit: à ſuo demum promulgatore quodam cognominata, Lex Papia. cuius frequens in Iure mentio. Quam de integro, nec iterum ſine populi tumultu, ſanxit Octauius Auguſtus apud Suetonium cap. 34. quo agitur, de legibus ab Auguſto, quibuſdam retractatis, & aliis quibuſdam ſancitis. Hôc nouo Lex illà inſcribebatur titulo. De maritandis ordinibus. Id eſt, Vt ſinguli ciues Romani, quotęcúmque claſsis eſſent (non ſoli apud Gelliū dicti Proletarij) cuiuſcúmque forent ordinis, Equeſtris, Plebeij, Senatorij, cogerentur ſe maritare.

Cicero 3. de legib.
Can. Quędā etiam leges. Diſt. 2.
L. pen. de nuptiis.
L. vlt. de infir. pœ. cœlib. C.
Cap. 10. lib. 16.

Lex Papia Pompeia.

A nonnullis pungitur Iſidorus, qui dixerit in eo citato canone. Quædam etiam Leges. quòd, Conſules Papius & Pompeius tulerunt Legem, quæ nominibus eorum vocatur Papia & Pompeia. continens patrum præmia pro ſuſcipiendis liberis. Non Cōſules (aiunt) ſed Auguſtus ipſe Legem tulit. Si non fallor, melius ipſi dicerent, dudum latam legem de integro ſanxit, additis præmiis, & pœnis lenitis. apud Suetonium. Nam ſi primus Legem, de maritandis ordinibus, tulit Auguſtus, hæc debuit à ſuo Latore nominari. Præterea, Papius nullus in hiſtoria latina legitur Auguſti regno Cenſor, aut Conſul fuiſſe. Græco de Latinis aliud ſcribenti non admodum fido. Nec mihi veriſimile fit, Hominem Græcum Latinorum Conſulum nomina melius noſſe, quàm veteres ipſi Latini norint. Papium quempiam longè præceſsiſſe Auguſtum credo. Vnde Papiæ Legis antiquum nomen. Idem Suetonius in Claudio Cæſare bis Papiæ Pompeiæ legis meminit: Et Claudium refert eius Legis vacationem pro conditione cuiúſque ciuis conſtituiſſe: Capitíque Legis Papiæ Pompeiæ, de Sexagenariorum coniugio vetito, abrogaſſe. cap. 19. & 23. Veſpaſiani vitam deſcribens idem Suetonius, Nominat Q. Sulpitium Camerinum, & C. Pompeium Sabinum Conſules, quinquennio antequam moreretur Auguſtus. Eoſdem Plinius. eodemque tempore (ſicut exiſtimo) profert in cap. 48. lib. 7. ætatem cuiuſdam mimæ referens, quæ ludis pro ſalute Auguſti votiuis in ſcenam producta fuit, annum centeſimum quartum agens. Codicum veterum correctores, Non C Pompeium, ſed C. Poppæum Sabinum, legunt. Indéque vocant Legem Poppæam, non Pompeiá. Philippus Beroaldus enarrans illū Suetonij locū in Claudio

K.

ſcripſit ab vno quodam ſeu cenſore ſeu conſule, (non enim declarat) cui nomen erat, Papus Pompeius, Legem perlatam, quæ dicitur, Lex Papia Pompeia. Si quis ſcommata legerit annotatorum, diſpunctorúmque multorum in antiquos doctores, intelliget, cur huc excurrerim: ac ſæpius excurrere cogar. Certè ne veritas quidem mihi placere poteſt, ſi cum iactantia, cauillis, & aliorum contemptu dicatur. Ad legem redeo.

Tam pœnis, quàm præmiis Auguſtus omnes ad capeſſenda Matrimonia tum vocauit. Vnum fuit inter alia præmium, quod nouis ille coniugibus largiebatur, A publicis omnibus muniis per triennium vacatio. Moſes annum duntaxat vnum tribuerat nouo marito: quô ſine aliqua publica neceſsitate vacaret domui ſuæ, ac lætaretur cum vxore ſua. Deutero. cap. 24. Præterea, ius liberorum, Principes Romani viris atque fœminis concedebant: quod pro maiore filiorum numero maius erat, & ad maiores immunitates extendebatur. Hinc ſæpe legimus Ius trium, Ius quattuor, Ius quinque liberorum. Præ rebus omnibus curabant illi, Ciuitatem liberis implere. quod & neceſſarium iudicabant. Ideo cœlibibus, orbis, átque ſterilibus mulctæ plures indicebantur. Vnam modò referam, quam ponit Euſebius paulò poſt principium quarti ſui libri de vita Conſtantini. ſic habentem — τὰς ἀπαιδας παλαιοὶ νόμοι στερήσει τῆς τῶν γονίμων διαδοχῆς ἐτιμωροῦντο. Id eſt, Veteres leges priuant orbos liberis, eorum ſucceſsione, qui liberos gignunt. de lege Papia loquitur. Æquitate certè maximâ Conſtantinus imperator iniquiſsimam legem correxit & abrogauit, vſus hac ratione ſequenti. Per infirmitatem naturæ priuatos ſuo magno liberorum gignendorũ deſiderio, miſerari magis, quàm mulctari cõuenit. At rei melioris amatoré, non quidem punire, ſed admirari maximè dignũ eſt. Ergo pœna ſterilitati, cœlibatui, vel orbitati non debet irrogari. κρείττονος ἐραστὴν vocat illum, qui ſe Dei ſacerdotio conſecrauit, Et pudicitiam ſeu virginitatem profeſſus, caſtæ vitæ ſe dedicauit. Is profectò rei maioris átque potioris cupidus amator veriſsimè dicitur. Honorandus igitur præmio: néque pœnam meruit, qui nihil deliquit.

Coniugum priuilegia.

L. 2. ff. de mino. De his, qui nume. lib. ſe excus. lib. x. C. Inſtit. de excuſa. Tuto. vel cura. in prin.

Cœlibatus propter agni comitatũ melior eſt connubio.

In iſtius iniquæ legis abolitione tres Conſtantini Magni filij, Conſtantinus, Conſtantius, & Conſtans, patrem ſunt imitati: Legémque tulerunt omnino contrariam, anno Domini 340. ſtatim ſcilicet, à primo paternæ mortis anno, quam libro Iuſtinianei codicis octauo. d. Tit. 58. reperies. De infirmandis pœnis cœli-

Cœlibatus, & Orbitatis.

Cœlibes. Hîc aliò currens obiter admonebo, Cœlibes à nobis vocati, qui coniugem nec habent, nec habere volunt: Viduæ, Virgines, & omnes, qui caſtè viuere proponunt. Ideo Cœlibes appellati, quòd cœlo ſint digni, quia coitu careant. Ita ſcriptum reliquit Hieronymus in fine libri ſecundi contra Iouinianum. quod Accurſius in dicto quóque tit. ſentit. Hoc etymum Pompeius Feſtus De antiquis vocabulis etiam tradit. Vt ſint Cœlibes dicti quaſi Cœlites. Et ſunt Cœlites, qui ſibi faciunt iter ad cœlum. Vt ait Auguſtinus. Ergo, Qui meretricatur, Scortatur, adulteratur, Cœlebs propriè non habetur. De Grammatica tractans Auguſtinus ait, Cælebs dicitur, qui non habet vxorem, vel quæ To.2. non habet maritum: qualia ſunt numina in cœlo, quæ ábſque coniuge ſunt: ſi Agapetas nõ attendamus. Hæc Auguſt. ἀγαπητὰς Id eſt, Dilectæ. nomen hoc nonnullis viſum fuit honeſtius, quàm vel Amicarum, vel Concubinarum. ſic occultas ſuas voluptates obtegere ſe credentibus. Auditor Chriſtiane, Scito, quod, in ſuis Eccleſia non approbat neſcio quem diſſolutum cœlibatum, ſine can. Lectores. continentiæ voto. dum quis (vt vulgi circumfertur ioco) néque 32. Diſt. Presbyter, néque Maritus, ac néque Mortuus eſt. Aut nubant, aut voueant.

Eccleſia néque ſuadet, néque diſſuadet coniugia. In hanc Hæreſim, quæ, cælibatu reprobato, connubia ſine diſcrimine cunctis imperabat, Apoſtolus de cœlibatu quæſtionem mouentibus Corinthiis reſcribit — Agamis, & viduis dico, Bonum eis eſſe, ſi ſic maneant: Quòd ſi ſe non continent, matrimo- 28. q. 1. nium contrahant: Igitur, Nemo compellatur ad matrimonium. can. hic enim. & aliis ſeq. ſed etiam, Nemo contemnat Matrimonium. quod præſens canon vetat, alteram circa nuptias Hæreſim condemnans, quæ ſequitur. —

Omnem virorum cum fœminis congreſſum quidam non ſecus deteſtabantur, quàm ſi cum dæmonibus peſſimis, animi tranquillitatis, & omnis honeſtatis hoſtibus infenſiſſimis, coïretur. *Quidã omnino prouibebãt matrimoniũ.* Eáque μισογυνίᾳ laborabant, vt hominis partem quidem mediam, ſupra vmbilicum, eſſe Dei: ſed alteram dimidiam, ſub vmbilico, quâ fœminis iunguntur mares, eſſe Diaboli formationem dicere non erubeſcerent. A Satana verò mulierem totam formatam fuiſſe mentirentur. Et ſic erant à nuptiis auerſi μισογυναὶ, vt illos dicerent opus Diaboli explere, qui matrimoniũ contraherent: quod

præferre deſiſtat in labiis: ſed quòd non ſeruet in conſcientia, Aliud loquens, & aliud faciens. Hæc Hierony.

Illam Papiam legem, quæ cœlibatũ puniebat, Euangelio Chriſti quamuis contrariam, tamen in procelloſa Euangelicorum turbinum Patria quidam renouarunt, Edicto propoſito, De nuptiis cõtrahendis. Alij verò putarunt, Vxoris ducendæ, vel non ducendę libertatem cuique relinquendam eſſe, velut in Repub. neceſſariam. Sed hanc eſſe tantam Libertatem (ſeu magis effrenem quandam libidinum Licentiam) volunt, vt nec ordo, néque votum, néque iam promiſſa fides, debeat obſtare. Sed hæc omnia matrimonium contrahere volentibus impunè liceat irrita facere.

Licentia matrimoniorum per Gnoſticos.

Poſt Eccleſiæ Gallicæ contaminatorem primum Vigilantium tabernarium, Romanæque Iouinianum monachum, Sic Gnoſtici nunc Euangelizant. Atqui, legimus in Euangelio Pauli, Diſſolutos & luxurioſos iſtos habere damnationẽ, quia primam fidem 27.q.1.
irritam fecerunt. Anathema Propolis iſtis & Mangonibus Hęre- Can.
ſum, quæ ſitu iampridem, mucoréque putidæ mucebant. Has teterrimas peſtes in Chriſtianam ſanitatem iam nimium graſſantes auertat, & ſanet ille cœleſtis medicus, Dominus noſter Ieſus Chriſtus: Atque donet ambulare ſic vnumquémque, prout ipſum Dominus vocauit. Cui poteſtas, & gloria ſit nunc, & ſemper, & in ſecula ſeculorum. Amen.

KANON .β.

Εἴ τις ἐσθίοντα κρέα (χωρὶς αἵματος, καὶ εἰδωλοθύτου, καὶ πνικτοῦ) μετ᾽ εὐλαβείας, καὶ πίςεως, κατακρίνοι, ὡς ἂν διὰ τὸ μεταλαμβάνειν, ἐλπίδα μὴ ἔχοντα, ἀνάθεμα ἔςω.

Piſtis (in verbo, ſcilicet, Euangelij fides) & Eulabia (ſcilicet, offendendi proximi cautio) reddunt irreprehenſibilem eſum carnium.

CANON .2.

SI quis cum pietate & in fide manducantem carnes (abſque ſanguine, non Ido-

lothyta, néque Suffocatas) condemnat, vti ſpem non habentem propter illam perceptionem. Anathema eſto.

Anathematiſmus Concilij ſecundus: duo continens, Apoſtolicis duobus cõfirmata Canonibus. quinquageſimo primo, quem proximè declarabamus. & ſexageſimo tertio. Quibus ex locis Patres in Gangris hanc ſuam, Super eſu carnium, fixere legem. tum quidem perquàm neceſſariam, propter incredibiles & ſuperſtitioſiſſimas illius temporis Hæreticorũ abſtinentias. quas & inferius attingemus. can. 18. Nunc autem ſuperflua videri poteſt, Gnoſticis præſertim, nunquam non carnes eructantibus.

Noui iuris interpretationé lic et ab antiquo et correcto iure ſumere: & hinc etiam licet argumenta ducere ad declarationé. L. vnicâ. C. de Inſti. codi. cõfir. §. Hũc igitur. in pri. L. 1. C. de Lati. liber. tollen. Inſtit. de Exhæred. liber. §. Sed hæc quidem vetuſtas.

Nulli iam (ſicuti puto) rei cuiuſpiam naturã credunt eſſe malam, impuram, immundam, quæ tangentes & vtentes inquinet: Iſtorum tamen antiquorum, antiquatorúmque Canonum cognitio multùm confert, vt intelligamus, cur Apoſtolus Coloſſenſes arguat in quarundam rerum diſcretione, dicentes - Néque tetigeritis, Néque guſtaueritis, Néque contrectaueritis. Cur itẽ ſuum Timotheum præmoneat, Aliquãdo venturos quoſdam, ſpiritibus erroneis deceptos, qui nomine Chriſtianorum tecti Diabolicum propoſitũ operarentur, & prohiberent abſtinere cibis, quos Deus creauit ad percipiendum cum gratiarũ actione, à fidelibus. quos & adueniſſe vidit.

ad Coloſſ. 2.

1. Tim. 4

Epiphanius Hæreſin Iudaiſmi quintã deſcribens in Tomo primo libri primi ſui Panarij, Nazaræos commemorat, ex ipſo vero Iſraële deſcendentes. Omnia ſiquidem Iudæorum ſeruabant (erant enim Iudæi) præterquàm quòd à mactandis & immolandis animalibus abhorrebant, παρ' αὐτοῖς ἀθέμιτον ἦν, τὸ κρεῶν μεταλαμβάνειν, ἢ θυσιάζειν αὐτοὺς. Apud ipſos nefas erat, & illegitimũ, Carnes vel ſumere, vel ipſas Deo ſacrificare. Moſen negabant à Deo talem ſacrificiorum legem accepiſſe. Commenta dicebant eſſe Leuirarũ, & Sacerdotum, quò pinguius alerentur. Capillum præterea demittebant, A vino ſe cõtinebant, & mulieribus, & deliciis omnibus. Olera ſolùm manducantes, & herbas, ἔμψυχα, id eſt, animata omnia reſpuebant. Quæ profectò multam præ ſe religionis & humilitatis ſpeciem ferebant: quum non in aliquo ſui corporis honore (id eſt, ſubſidio, & alimento) viuerent ad ſaturitatem carnis,

Nazaræi. vt ait Paulus. Ideo ſe perpetuo cognomine vocarunt Nazaræos. quod ipſorũ linguâ ſonat, Deo ſanctos, aut Sanctificatos, ac Deo ſeparatos. de quibus Numer. cap. 6. Ex his ad Chriſti Baptiſmum conuerſi plerique, ſuos ſecum deferebant errores. & alios Chriſtianos nõ ita viuentes, in cibo & potu iudicabant. Hos nõ vno in loco ſeueriſſimè Paulus increpat, vt hypocritas & inobedientes.

Cherinthus et Ebion ſub Ioanne pullularunt: quos ille vocat Antichriſtos. Hierony. In proœmio Matth. & in capit. Matth. 12.

Nazaræos è veſtigio conſequuti ſunt Ebionitæ (niſi fortè, mutato nomine, iidem fuerint) circiter Annum Do. 90. qui (iam Petro, Paulóque ſub Nerone coronatis) Euangeliſtæ Ioanni (Traiano regnante, adhuc ſuperſtiti) negocium multâ cum impietate faceſſerunt. prætexentes vbique paupertatis, & ſimplicitatis humilitatem, Pauperum nomen generale ſingulariter ſibi arrogantes. Nam Syris (vt aiunt) & Hebræis Ebion nominatur pauper. Inter alia multæ, magnæque impietatis ſuæ documenta, καὶ κρεῶν, καὶ πάσης ἄλλως ἐδωδῆς τῆς ἀπὸ σαρκῶν πεποιημένης παντελῶς ἀπέχεσθαι, id eſt, Et carnibus, & omni alio ex carnibus confecto cibo prorſus abſtinere docebant. átque Petrum ſic inſtituiſſe, ſic etiam vixiſſe prædicabant. Epiphanium legas. Paulum verò ſi quis iſtis obiecisſet, quia non erat, quod reſpondere poſſent, etiam modò Gnoſticis viſitatâ contra Patrum leges & concilia, ſe tuebantur defenſione. Paulum repudiabant: Hominem conuiciis impudentiſſimè lacerabant: aſcititium & proſelytum vocabant: Legis inimicum, Legis tranſgreſſorem fuiſſe calumniabantur.

Serpentem ſemel Hæreſeoſ cancrum nulla vnquam Lex, nulla ſcriptura coërcere poteſt. Experimento noſtra ſatis hoc nouit ætas. Immundorũ legem ſub illotarum manuum reſponſione procul dubio Chriſtus abrogarát, quum reſpondiſſet — Non quod intrat in os, coinquinat Hominẽ. Ruſus inquiens — In quamcúmque domum, In quamcúmque ciuitatẽ intraueritis, ipſi manducate, quæ apponentur vobis: edite & bibite, quæ apud illos reperietis. Hoc eſt, Nihil immundum, vel commune exiſtimetis. Omnis enim creatura Dei bona eſt: Nihil commune eſt in Domino Ieſu, Niſi ei, qui putat aliquid eſſe commune. Iudæi Commune vocant immundum. Significationis cauſſam videas apud Hieron. dicto cap. Matth. 15. Matt. 15. Lucæ. 10

Moſaica lex igitur, de ciborũ differentiis, abolita fuit per Chriſtum: quæ Suillas carnes, & Leporum, & Cuniculorum, & alias multas velut immundas carnes comedi vetabat. In Euangelio, Leuit. 11 Deut. 14

Can. Propoſuiſti. Diſt. 82.

munda ſunt omnia mundis. Et tamen alij poſt ſupradictos Ebionitas emerſerunt ex abyſſo putei plures, qui carnes pariter abominarentur, Encratitæ, Manichæi, Hieraıtı, Apotactici (qui ſe cognominabant Apoſtolicos) Hic Euſtathius in Græcia, & annis poſtea centum Priſcillianus in Hiſpania, quum Valentinianus. 2. & Thedoſius imperarent ſub quibus, & capite fuit in Treuerenſi conuentu damnatus, Anno Do. 388. Rem pluribus digerebamus in dicto Can. Apoſt. 51. Multò pòſt exacto tempore, Diuus Bernardus æuo ſuo (ſcilicet, Anno Do. 1140.) quoſdam ruſticanos, idiotas, & cōtemptibiles Homines extitiſſe dicit, authorem ſectæ ſuæ nullū nominantes, qui nuptias prohiberent. & ab omni, quod ex coitu procreatur, ouis, lacte, carnibus abſtinerent. Sermone ſuper Cantica. 66.

Hæretici plerique omnes olim carnibus abſtinebant.

Ab omnibus autem ſi quis abſurdæ ſuæ poſtulaſſet opinionis rationem, reddebant abſurdiorem. διὰ τὸ, ἐκ συνουσίας, καὶ μίξεως σωμάτων εἶναι αὐτὰ. propterea quod, Ex concubitu, & commixtione corporū ſunt illa generata. Manichæi úſque adeo ineptæ rationi addunt aliam planè fabuloſam carnium originem, de mulieribus prægnantibus deprehenſis in ſubita cœli vertigine abortientibus. apud Auguſtinum cap. 8. libri ſexti contra Fauſtum Manichæum. Pythagoras (primus qui animalia menſis arguit imponi. ſi credimus Ouidio) falſiſſimam quidem illam, magis tamen auditores cōmouentem reddebat abſtinentiæ ſuæ cauſſam. dicebamus amplius in Apoſtolico citato Cano. 51.

To. 6.

Metam. lib. vlti.

Tibi non dubito, Chriſtiane auditor, inter audiendum venit in mentem, Carnes etiam ſtrictiſſimè prohiberi Chriſtianis: eo maximè tempore (dicam reliqua verbis Auguſtini) quod audeat nemo fruſtrari, vel negare: quum conſtet hoc inter omnes: & æquè per orbem terrarum quotannis omni cum ſtudio celebretur in conuentu catholico. dico autem Quadrageſimam: quam qui ritè obſeruandam putauerit, omnibus his abſtineat, neceſſe eſt, quæ Paulus ad percipiendum nobis à Deo creata dicit. Ieiunantes igitur qui carnes reſpuunt, ac ſi ſeductoribus Spiritibus, & dæmoniorū doctrinis attenderent, Hæreſeos oportebit damnari. Sanctus ille doctor iſta ſibi (quæ néque modò Gnoſtici tacent) obiecta refert: quibus & reſpōdet integro trigeſimo libro contra Fauſtum Manichæum. Chriſtiani catholici (ait) edomamdi corporis cauſsâ, propter animam ab irrationalibus motibus amplius humiliandam: non quòd illa eſſe mala vel immunda credant, non ſo-

Chriſtiani ex Euangelio Chriſti volentes Bonis anteponere Meliora, Carnibus, et Nuptiis abſtinet

ſolùm à carnibus, verùm à quibuſdam etiam terræ fructibus abſtinent: vel ſemper, ſicut pauci: vel certis diebus átque temporibus, ſicut per Quadrageſimam ferè omnes: quanto magis quíſque, vel minus, ſeu voluerit, ſeu potuerit. Hæretici verò creaturam Dei negant eſſe bonam: ſed naturâ malam & immundam dicunt: ideo quòd carnes Diabolus operetur fœculentiore materiâ mali. Propterea, exhorrentes abijciunt, & ab eſcis huiuſmodi temperant. Hæc Manichæis Auguſtinus. Quæ ſibi Gnoſtici, delectum ciborum non admittentes, reſponſa quóque putent. Eccleſia, Gnoſtice, Néque nubere, néque carnes edere prohibet: Nam bona ſunt hæc: ſed hiſce bonis anteponit meliora, Continentiam, & Abſtinentiam. Carnibus interdum abſtineo, ne, dum nimis nutriunt carnem, ſimul & carnis vitia nutriant. Vino quóque, quia in vino luxuria ineſt. Itáque, Abſtinentia mea, Satiſfactio eſt pro peccatis, non Superſtitio pro impietate. ſic dicit in ſermone ſupra citato Bernardus. Quo ſenſu venit intelligendum, quod ait Apoſtolus — Bonum eſt non manducare carnem, néque bibere vinum.

Sæculis inde longiſſimis, poſt illos primos primi Chriſtianiſmi pauperes miſerrimos, miſeriores alij prodierunt, anni quingenti nondum præterierunt, eodem ſe cognomine Latino iactantes, quo priores, Hebræo. Nam Pauperes etiam nominari voluerunt ab authore ſuo prius appellati Valdenſes. Qui ſententiâ omnino contrariâ ſupramodum conturbarunt Eccleſiam. Lege nullâ, vel religione interdici poſſe carnibus aſſeuerabant: átque ita, ſolutis ieiuniis omnibus, intemperantes κρεωφάγοι gulæ ſeruiebant. Author primus erroris in Eccleſia Romana, Iouinianus: Et eius aſſecla per Galliam Narbonenſem caupo Vigilantius. Vtérque tum Patrum decretis, & publicis Conciliis à fidelium communione remotus. De quibus, & eorundem poſt annos plus mille ſequacibus (quos modò nominabamus) Lugdunenſibus pauperibus, ſeu Valdenſibus, adhuc dicetur inferius Can. 18. Nunc, & olim multa doctorum, ſanctorúmque virorum ſcripta leguntur in iſtos: quæ ſanè poſſent errantes in viam retrahere, ſi ſimpliciter in obedientia & humilitate cordis ambulare vellent. In medium proferre plura mihi non videtur opus. Apoſtolus illum dicit in vitio eſſe non minore, qui cibos omnes credit eſſe licitos, & aliorum conſcientiam fratrum contemnens, per adiaphoram neſcio quam præſumptam manducat: quàm qui putat aliquos eſſe immundæ naturæ, & manducantem coinquinantis.

Recentiores à Valdone pauperes, Non vt Ebionitæ quōdā Xerophagi, ſed Creophagi fuere.

Hæreticus & impius eſt vterque. Hic autem, quòd Demiurgiam creatoris accuſare videatur, qui non omnia bona fecerit. Ille verò, quòd cibo ſuo fratrem ſuum perdat, pro quo Chriſtus mortuus eſt.

Parentheſis in Canone noſtro cibos diſcernens modò paucis explicabitur, aliubi declarata ſatis. In Apoſtolica ſynodo prima, quæ Can. 63. Apoſt. repetitur, id ipſum ſtatutum legitur, quod hîc iterum decernitur. Antiqui Patres Eccleſiæ quorumlibet eduliorum licentiam, tribus tantùm vetitis, concedunt. Edi ſanguinem nolunt. Idolothyton vetant, id eſt, quod Idolis fuit immolatum, & poſitum, ſeu ſacrificatum. Præterea, Pnicton, id eſt, quid in ſanguine ſuo mortuum, ſiue ſuffocatum comedi prohibent. Quaſi dicerent in reliquis id, quod eſt Deuteron. cap. 12. Si te carnium delectauerit eſus, iuxta deſiderium animæ tuæ occide & comede. duntaxat abſque ſanguinis eſu. Non quòd illa patres immunda, vel manducantes inquinantia putarint: Ipſe námque Paulus, vnus de quatuor illius ſanctæ ſynodi Legatis, ea de re publicè Romanis, Corinthiis, Coloſſenſibus, poſteáque familiariter ſuis Tito, atque Timotheo reſcripſit — Eſca nos Deo non commendat. Omne, quod in Macello venditur, comedite. Nemo vos iudicet in cibo & potu. Nihil eſt reijciendum, quod cum gratiarum actione percipitur. Omnia munda mundis. Illa patres igitur impura non iudicabant. Sed Iudæorum, Gentiliúmque recenter ad Chriſtum conuerſorum mutuam procurabant amicitiam, ſocietatémque firmare volebant inter eos, & in vna receptæ fidei communione ſine diſcordia viuere ſatagebāt omnes. Horrori Iudæis erant illi prædicti cibi, propter Moſis legem, quæ ſingulis Sabbatis legebatur eis in ſuis Synagogis. Huius imbibitam diu ſeruitutem deſerere tam citò nequibant, ob nondum bene guſtatam nouam Euangelij libertatem. Nec etiam Gentiles à ſuo ſolito viuendi modo recedere ſtatim, ſubitóque abſtrahi poterant, qui nullam ciborum differentiam norant. Itáque Gentilibus, quos faciliores & obedientiores habebant, Apoſtoli prædictam poſuere legem: Neceſſariam quidem illam pro ratione temporis: Ne (videlicet) Gentiles cibo ſuo perderent obſtinatos è circunciſione fratres: attamen temporariam: Nam Moſaicâ paulatim exoleſcente, pariter exoleuit & Apoſtolicà. quæ tamen annos penè quadringentos obſeruata fuit in Eccleſia Chriſti. quod ex præſentis latione legis cognoſcitur. Et Auguſtinus poſtea ſic obſeruari voluit, vt Publicolę ſuo reſcripſerit. Emori fame ſatius eſſe Chri-

Cur Apoſtoli præceperint abſtinendū cibis quibuſdā.

ad Ro. 14. 1. Corin. 8. & 10. ad Coloſſ. 2. 1. Tim 4 ad Tit. 1

Chriſtiano, quàm quòd cibum ſumat ex eo, quod eſſe certò ſcit Idolothytum. Et hanc eſſe virtutem Chriſtianam dicit. In fine epiſt 154. Noſtri poſt alios quoſdam mirabiliter hîc tropologizăt, Sanguinem, Suffocata, & Idolothyta longè aliò transferentes. Ab ipſius legis antiquæ, quamuis antiquatæ, verbis recedere nolui. Can. Sicut.32. q.4.

Tantummodò vos hinc annotare monebo, quòd, Apoſtolica Eccleſia prima, Spiritu ſancto dictitante, Ciborum delectum fecit. & à fidelibus tanquam neceſſarium, quamuis oneroſum, tunc obſeruari præcepit. Hanc ipſimet Apoſtoli legem vocauerunt Onus. Ergo, Ieiuniis obſeruandis, & Eſcis aliquibus prohibendis, Eccleſia, dum res admonet, ſuos onerare ſiue grauare potuit, átque modò poteſt. Idem nempe caput eſt, & idem gubernator Eccleſiæ, quæ tum fuit in Hieruſalem, Et eius, quæ poſtea toto fuit orbe diffuſa, quæque nunc ſupereſt. Authoritas igitur, & poteſtas eadem.

Sua etiă Chriſtianis Euangelica Lex, oneroſa dici poteſt.

Rhetoricentur quàm lautè belléque volent Gnoſtici de ſelectu ciborum, & interdicto eſu carnium. Scio quòd, Regnum Dei nõ eſt eſca néque potus. Scio quòd, inde peiores, aut meliores ipſi nõ euadimus. Hæc ſcio. Sed ab Apoſtolo doctus, Ego pariter ſcio quòd, Qui per inobedientiam cum fratrum ſcandalo veſcitur carnibus, dum ſuperbiâ ſic, & intemperantiâ gulæ peccat in fratres, In Chriſtum ſimiliter peccat. Nam, Qui ſuo aliquo facto percutit infirmam fratrum conſcientiam, peccat in Chriſtum. Qui cibare ſuos diuinâ ſuâ bonitate cõtinuò dignetur adipe illâ frumenti, & illo Mannâ, quod neſciunt hi, qui nullo non die ſuper ollas cibis hominis, in quo panis eſt mendacij, non deſideremus. Amen. Exod.16 Deut.8. Prou.23

KANON .γ.

Εἴ τις δοῦλον, προφάσει θεοσεβείας, διδάσκοι καταφρονεῖν δεσπότην. καὶ ἀναχωρεῖν τῆς ὑπηρεσίας, καὶ μὴ μετ' εὐνοίας καὶ πάσης τιμῆς τῷ ἑαυτοῦ δεσπότῃ ἐξυπηρετεῖσθαι, ἀνάθεμα ἔστω.

Pietas, aut Religio, non ſubtrahit Seruum Domino ſuo.

CANON .3.

SI quis [*alienum*] Seruum, diuini cultus, aut aliquo religionis prætextu, doceat contemnere Dominum, & recedere à ſeruitio: Non autem [*doceat*] in bona voluntate, & omni honore ſeruire ſuo Domino. Anathema eſto.

Baptiſmo, Chriſtíque fide non tolli ſeruitutem: Chriſtianóſque fas eſſe, non Ethnicum tantummodo, ſed etiam Chriſtianũ poſſidere Seruum, declarabamus in Apoſto. Can. 82. Veruntamen, nõ qualis eſt Equi tui poſſeſſio, talis eſt & Serui. Aliáque ratione Bouem poſſides, & aliâ poſſides Hominem. quod ibidem poſt Auguſtinũ explicare conabar, aliter quàm lex Romana doceat: à qua ſimiliter de Seruitutis origine diſſentiebam.

Equus poßidetur, & Homo poßidetur, quò ſeruiat vtérque. Sed vt ſeruiendi, ſic etiã poßidẽdi ratio diuerſa.

Quod illô priſcô Canone per Apoſtolos vetabatur, annis poſtea trecentis Patres in Gangris renouarũt. id eſt. A ſeruis piis & fidelibus obſequia præſtari debere Dominis, quamuis impiis & infidelibus. multò magis, fidelibus. Euangelica námque fides à Domini ſui poteſtate non eximit Seruum: niſi quatenus in Canonib. 15. & .16. dicemus inferius, de patria poteſtate loquentes, quę nullâ religione perditur: dummodo ſemper & vbíque, potius Creatori, quàm Creaturæ ſeruiatur.

Gnoſticis & Hæreticis omnibus Hierarchia (cuius tamen primas ipſi non teneant) nunquam placuit. Ataxiâ gaudent, & omnium rerum confuſione. Quod ætas noſtra maximo ſuo malo nimis experitur: dum pars hominũ multò maxima naturaliter effrenis, & obedientiam peroſa, nõ intelligit, quę ſit Libertas Chriſtiana. Spiritalis eſt, non Corporalis & mundana, Chriſtiani libertas.

Liber animus in ſeruili corpore.

Euſtathianiſtæ, nullis antiquorum legibus, ritibus, aut moribus contenti (ſicuti modò Gnoſtici) coniugia, domos, familias, ſacra, prophana turbabant. Vt ſatis hiſce Canonibus apparet. Inter alia verò, Seruos corrumpebant. Nam, corrumpitur animus ſerui, quũ perſuadetur ei, vt Dominũ contemnat. quod Romana lex habet. Quũ néque naturâ, néque diſpoſitione diuinâ, ſed (ſicut aiebant) humanâ ſolâ, vel infirmitate, vel violentiâ ſit introducta, Seruitus eſſe

L. 15. ff. de ſeruo corrup.

eſſe nulla debet inter Chriſtianos: qui filij ſunt eiuſdem cœleſtis patris omnes, ergo ſunt omnes fratres. At, frater ſeruus fratris eſſe non debet. Hâc perſuaſione facilè adducti ſerui, ſub religionis obtentu, deſerebant Dominos ſuos, & ad Euſtathianiſtas, excuſſo ſeruitutis iugo, fugitiui migrabant. οἴκων γὰρ ἀνατροπὴν τὸ τοιοῦτο ἐργάζεται. prout eſt in Apoſto. citato. cano. Hoc facit domorum, familiarúmque deſtructionem. Quid enim ſi domini ſui diſpenſator, vel actor erat ille fugitiuus, & ideo, nouæ religionis captator? Præterea, cur inuito domino ſua res aufertur? A Chriſto per Apoſtolos ſuos mandatum non ſemel extitit, vt ſerui ſubditi ſint, & in omnibus obediant dominis ſuis κατὰ σάρκα. Id eſt, ſecundum carnem, ſiue iuxta corpus, temporalibus dominis. ad Epheſ. vlt. ad Coloſſ. 3. ad Titum. 2. &. 1. Petri. 2. Non obedit ille, néque ſeruit, qui dominum ſuum derelinquens aliò fugit. οὐ χρὴ οὖν, προφάσει εὐλαβείας, αἴρειν δούλους ἀπὸ τῶν δεσποτῶν. Inquit Oecumenius explicans illud ad Titum, cap. 2. Non oportet igitur, prætextu pietatis, eruere ſeruos dominis. Paulus cauſam reddit. 1. ad Timoth. cap. 6. Ne nomen domini, & doctrina blaſphemetur. quaſi Chriſtus & religio ſint cauſa contumaciæ ſeruorum, vel inferiorum contra ſuperiores. Quapropter Anathema iis, quorum perſuaſione Subditi rebellant in dominos, ad impietatem non cogentes.

Fides in Chriſtum non eximit Serui corpus à Seruitute dominorum.

Can. Ad menſam. 11. q. 3.

Atqui, Dominus & Seruus vno de patre Chriſto geniti ſunt fratres. Hoc veriſsimum. Sed ideo Chriſtus non abſtulit Seruitutem, Niſi peccati. quæ turpiſsima & damnatiſsima ſeruitus eſt. De qua Ioan. 8. Qui facit peccatum, Seruus eſt peccati. De qua ſimiliter Philoſophorum (quod vulgo tritum eſt) accipio verbum, πάντες οἱ μωροὶ, δοῦλοι. Sanè μωρὸς eſt, id eſt, inſanus, Stupidus, néque memoriæ, neque mentis alicuius, qui ſe vitiis, peſsimis dominis, addixit. Qui cupit, aut metuit, Liber mihi non erit vnquam. Gratia Chriſto, qui nos (modò velimus) hâc ſeruitute liberauit. Sed audiamus Paulum de politica & exteriore ſeruitute dicentem — Serui, qui fideles habent dominos, non contemnant eos, quia fratres ſunt: ſed magis ſeruiant eis, quia fideles ſunt. d. cap. 6. ad Timoth. Quod attinet ad interiorem illum hominem Paulinum, Omnes quidem vnum ſumus in Chriſto Ieſu: apud quem, Néque ſeruus eſt, néque liber quiſquam. Galat. 3. In exteriore autem homine diuerſitas eſt honorum: Nec par eſt omnium conditio. Quam politiam ſeruare debemus, & Ma-

Can. Se quuti ſunt. 2. q. 7.

Politica ſeruitus eſſe debet inter Chriſtianos.

Cap. 1. de coniug. ſeruo.

ioribus obedire minores: Non ſolo pœnæ timore, ſed propter conſcientiam. Ro. 13. Id eſt, quia Deus (à quo ſunt Reges & Domini) ſic præcepit: cui parendum eſſe conſcientia dictat.

Quid ſi δύσκολοι Domini fuerint? Aſperi, duri, crudeles, moribus prauis ac difficilibus. Reſpondet hoc interrogantibus Pe-
Can. Si trus. Serui, ſubditi eſtote Dominis in omni timore, non tantùm
dominus. 11. q.3. bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis. quia ſic eſt Dei voluntas & gratia. Quod referas tamen ad eiuſdem gnomen ſic nos admonentis, Oportet obedire Deo magis, quàm Hominibus. Acto.
Can. Iuratos. 15. q.6. cap. 5. Serui dominis obtemperent, dummodò pugnantia Deo non imperent.

Iuuat hîc referre vobis conſtitutiones aliquas de ſeruis aut mancipiis Chriſtianis: ad huius enim canonis elucidationem conferre mihi videntur.

Conſtantinus Magnus (dum conſul octauùm eſſet, eiúſque natu maximus filius Conſtantinus, ſextùm conſul. id eſt, Anno Do. 330.) ſtatuit. Ne quoquo modo Iudæus haberet Chriſtianum *Chriſtianus* ſeruum. Voluit autem Iudæum, legi contrauenientem, capitis *rex debet à* ſententiâ plecti: Seruúmque libertate donari. Lex vnica refertur *non Chriſtianorum* in primo Codicis Iuſtinianei libro, ſub hoc titulo (qui decimus *ſeruitute Chriſtianus eximere.* tertius eſt) Ne Chriſtianum mancipium Hæreticus, vel Iudæus, vel Paganus habeat, vel poſsideat, vel circuncidat. In adſcriptis *Va prodentibus.* ibi conſulibus ineſſe mendum ſuſpicor: quia tales in faſtis Conſulum non leguntur. ſed quos annotaui. Quam quidem Conſtantini legem paulò diuerſius recitat Euſebius in quarto de vita Cõſtantini libro. ſic habentem— ἀλλὰ καὶ ἰουδαίοις μηδένα χριστιανὸν ἐνομοθέτει δουλεύειν, μὴ γὰρ θεμιτὸν εἶναι προφητοφόνταις, καὶ κυριοκτόνοις, τοὺς ὑπὸ τοῦ σωτῆρος λελυτρωμένους ζυγῷ δουλείας ὑπάγεσθαι. εἰ δ' εὑρεθείη τις τοιοῦτος, τὸν μὲν, ἀνεῖσθαι ἐλεύθερον, τὸν δὲ, ζημίᾳ χρημάτων κολάζεσθαι. Id eſt, Sed & lege ſanciuit, Nullum Chriſtianum ſeruire Iudæis. Nec enim fas eſſe, Prophetarum occiſoribus, & Domini trucidatoribus, ab ipſo Saluatore redemptos, Seruitutis iugo ſubigi. Quòd ſi quiſpiam talis inueniatur, Hunc quidem Liberum dimitti. Iudæum verò pecuniâ mulctari. Euſebius (vt videtis) nihil de circunciſione dixit, Néq; de circuncidentis pœna. Legis tamen cauſam reddidit, quæ non eſt in Codice.

Hermius Sozomenus in Hiſtoriæ ſuæ libro tertio cap. 17. ſcribit

bit à tribus Conſtantini filiis, imperij ſui principio, religioſum parentem ſtudioſius adhuc emulantibus, Legem poſitam fuiſſe, quæ mihi non videtur, illi primæ diſsimilis eſſe: Niſi quòd non de ſolis Chriſtianis mancipiis loquitur: ſed vult generaliter, quòd, Seruum nullum, niſi Iudæum, Iudæus habeat. In qua lege dicitur.—ἰουδαίων δὲ ἐνομοθέτησαν μηδένα δοῦλον ὠνεῖσθαι τῶν ἐξ ἑτέρας αἱρέσεως. εἰ δὲ παρὰ τοῦτο ποιήσοι, δημόσιον οἰκέτην εἶναι· εἰ δὲ καὶ περιτέμοι κατὰ ἰουδαίοις θέμις, εἰς κεφαλὴν εἶναι τὸν κίνδυνον, καὶ ἀφαίρεσιν τῶν ὄντων. Id eſt, Conſtituerunt, Nullum Iudæorum emere poſſe Seruum alterius ſectæ. Et ſi quis præter hanc conſtitutionem fecerit, publicum illum Seruum eſſe. Sin &, ſecundum Iudæorum legem, circunciderit, in ſuum caput & ablationem ſubſtantiarum ſuarum, Hoc eſſe periculum. Sed ne quis exiſtimet, in primo legis capite filios mitiores fuiſſe, quàm Pater, quia pœnæ capitalis non meminere, Sciamus quòd lege Romanâ, Non minus capitale eſt, Seruum fieri, quàm morte damnari. Quæ verò ſunt in libro. xvi. Codicis Theodoſiani leges, eodem ſub titulo (qui tertius eſt) Ne Chriſtianum mancipium Iudæus habeat. mihi quidem non ſatis cohærent. Nam prior variat in pœna: Poſterior conſules falſos habet. Hôc vnô conuenit, quòd Iudæus ſectæ ſuæ cœno quemuis alium contaminans, Capitali pœnâ, proſcriptione comitante, plectitur. In princi.l.2. ff. de pœnis

Hi principes non auertebant Seruos à Dominis· Sed per iſtas leges ſuas, corrumpi vetabant Seruos à Dominis. Et vndiquaque religioſi reges Chriſtianam religionem creſcere volentes (prout eſt in Sozomeno) prouidebant, Vt qui non eſſent ex Iudæis orti, non ſurriperentur in Iudaïſmum, ſed Eccleſiæ ſeruarentur ad Chriſtianiſmum.

Quę ratio mouebat etiam diuum Gregoriũ, quum vetabat. Ne Iudæi ſibi quóquo modo Seruos compararent Chriſtianos: quorum commercio fuerat ipſis interdictum, Quum reſcribebat, Vt Iudæorum ſerui (quales quales eſſent, Iudæi, Pagani, Chriſtiani) ad Eccleſiam confugientes, & baptizari, ſeu liberari ſupplicantes, ab Epiſcopis in libertatem modis omnibus vendicarentur: nec repetenti Iudæo redderentur, Nec ipſi prætium ſoluerentur eius ſerui, quo fuiſſet plus, quàm per tres menſes, vſus. ſi paganus eſſet ille ſeruus: ſin Chriſtianus, per dies quinquaginta. ſic habes in cap. 76. epiſtolarum libri. 2. Et in epiſt. 9. lib. 3. In epiſt. 31. lib. 5. In epiſt. 35. lib. 7. Quod minimè fieret, Si dominus eſſet Can. Mãcipia. Can. Fraternitatem. Can. Si quilibet. 54. diſt.

Chriſtianus,aut etiam ſi Paganus eſſet, habens Iudæum,vel Paganum,vel etiam Chriſtianum ſeruum. qui domino diſſentienti non eſt auferendus,ac repetenti venit reſtituendus,citra creatoris contumeliam, ſalutíſque periclitationem. Sic intelligendum ſentio canonem noſtrum.In concilio Matiſconenſi priore, circiter annos Do.560.vel.570.per Gallias facta poteſtas fuit omnibus Chriſtianis,In ſeruitium ſibi,vel in libertatem (prout vellent) à Iudæo redimendi mancipium, quantumuis præcioſum, Solidis tantùm duodecim domino ſolutis. (Solidus aureus nummus eſt certi ſui ponderis átque valoris,quorum ſeptuaginta duo faciūt auri libram.l.5.de ſuſcept.lib.x.C.) Ibi ratio redditur,qualis à Conſtantino ſuperius poſita fuit:quia nefas eſt,vt quos Chriſtus dominus ſanguinis ſui effuſione redemit, perſequutorū vinculis irretiti permaneant.in concilij cano.16.Innocentius.3. reddit & alteram,Ne filij Liberæ filiis famulentur Ancillæ. Paulus ad Galatas,ancillam vocat Synagogam Iudæorum matrem: Libera mater eſt Eccleſia,Chriſtianorum parens Lege cap.1.2. 8.13. & 19. de Iudæis, & Saracenis, & eorum ſeruis. In antiq. Videmus & hinc, Peiorem, quàm Gentilis, inter Chriſtianos eſſe Iudæi conditionem. Sicut & in can. Iudæi. 28.q.1. Cuius rationem reddit ibi gloſſa (me iudice) perelegantem. Iudæi (dicit) quum Prophetas habeant & Legem,ſunt ad conuertendum difficiliores,ad ſubuertendum ſubtiliores,& ideo magis odioſi,magíſque cauendi,quàm Gentiles.Non alio puro ponendos eſſe locô Gnoſticos æui noſtri,quàm Iudæos. quod ſuprà quóq; monui.

Iudæus, neque ſeruū ſibi mācipatū ſed néque familiarem miniſtrum debet habere Chriſtianum.

Can. Metuentes. & 4. ſequétib. cano. d. 17.q.4.

Canon præſens à Gratiano citatur in decimæ ſeptimæ cauſæ quæſtione quarta. quem tripliciter Hugo nobis interpretatur. Seruus non deſerat dominum, cauſâ religionis. Id eſt, Religioſi loci, videlicet, Eccleſiæ, ad quam ſe, flagrorum metu forſitan, contulit. Ad ſeruitium námque domini redire cogendus eſt: ſi tamen dominus coram Presbyteris iuratus condonarit offenſam,ſuppliciúmque remiſerit.quod iuſiurandum,ſi dominus nō obſeruarit,ab Eccleſia,& omni communione Catholicorū propellitur. Hæc expoſitio eſt violenta. Vel,Religionis, id eſt, Religioſæ profeſsionis,puta, Chriſtianitatis. quia Chriſtianus eſt, aut eſſe vult. Hæc eſt interpretatio propria. Vel,Religionis, id eſt, ad religionem conuerſionis, vt fiat Monachus. *μηδένα προσδέχεσθαι ἐν τοῖς μοναστηρίοις δοῦλον, ἐπὶ τὸ μονάσαι, παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου δεσπότου.* prout eſt in can.4. concilij Calchedonenſis. Id eſt, Seruum nullum recipi volumus in monaſteriis, vt monachetur (hoc eſt, vt ibi ſolitariè

Can. Quiverè 16.q.1.

tariè viuat, & monachus fiat) præter voluntatem proprij ſui Domini. Quum de ſeruis promouendis in Eccleſia quæritur, vnum debemus Oneſimi Paulini proponere nobis exemplum. Cuius, atque ſimilium, declarabamus hiſtorias in.d.can. 82. Non immoror modò. Vera ſunt omnia, nec indigna ſcitu, quæ propoſuit Hugo. Cæterùm, vox, Theoſebia, tot non admittit ſignificationes.

Non plura de ſeruis. Cogitemus nos omnes conſeruos eſſe: quorum dominus vnus eſt in cœlo: qui per miſericordiam ſuam reuocare dignetur ad ſuũ ſeruitium rebelles, deuios, & aberrantes: Vt omnes exhibeamus Domino noſtro liberam ſeruitutem, Cuius pietate ſumus ab ergaſtulis errorum liberati. Amen.

ΚΑΝΩΝ .Δ.

Εἴ τις διακρίνοιτο παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος, ὡς μὴ χρῆναι, λειτουργήσαντος αὐτοῦ, προσφορᾶς μεταλαμβάνειν, ἀνάθεμα ἔστω.

Presbyteri legitimam habentis vxorem εὐλογία, καὶ κοινωνία, id eſt, Benedictio, & Communio, non eſt declinanda: quaſi coniugium foret aliquid inhoneſtum, ac fugiendũ, ceu malum. videto Socratem. cap. 43. lib. 2.

CANON 4.

SI quis exiſtimat de Presbytero coniugato, quòd eô ſacrificante, non oporteat ipſius oblationi, vel ſacrificio communicare—Anathema eſto.

Zωnaræ paraphraſin ſubſcribam, quò planior ſit hæc verſio noſtra. τὸν διακρινόμενον, ἤγουν ὑποστελλόμενον, καὶ μὴ θέλοντα μεταλαβεῖν, πρεσβυτέρου γεγαμηκότος λειτουργήσαντος, ἀναθέματι ὁ κανὼν ὑπάγει. Id eſt, diſcernentem, vel ſuffugientem, néque volentem, presbytero coniugato ſacrum munus obeunte, communicare—Anathemati canon ſupponit, Hæc Zωnaras.

Can. Si quis diſcernit. Hinc inde pro coniugio presbyterorũ Gratianus argumenta quærens, Iſtum canonem citauit in Diorismo ſuo. 28. & ex eo colligit, Vxoribus ergo videtur interdictum non eſſe Presbyteris. Eundem, ſimilémque in rem, nuptiatores Gnoſtici proferunt: quô putant effectum plenè, quod intendunt - Anathema, videlicet, eſſe, qui propter initum coniugium reſpuunt, ac deponunt Sacerdotes. Infœlices blaterones, eâ laborant omnia perturbandi, cunctáque nouandi prurigine, vt néque legum cauſas, néque loca, néque tempora diſcernant: átque ſic neſciant, néque quid, néque de quo dicant: De cœlibatu ſacerdotum, nec animus eſt dicere, nec eſt hîc etiam diſſerendi locus. In-

26. 27. 28. Et. 31. 32. 33. 34. tegris ſeptem Diſtinctionibus Gratianus hoc agitauit. Et nos poſt Gratianum (quod meminiſſe poteſtis) ex officio pro noſtra tenuitate quotidie verſantes in diſtinctionibus illis explicandis, Eccleſiæ veteris Græcæ, Latinæque mores, átque leges & conſtituta non pauca proferebamus ad eam rem pertinentia. Concluſum mihi fuit, & eſt, vobiſque probatum puto, Nullos agni (quem ſequuntur virgines) admotos myſteriis vnquam fuiſſe, qui non eſſent Eunuchi, hoc eſt, Qui ſe propter regnum Dei non caſtraſſent. Vxores habuerunt ex illis non pauci (fateor) Sed, tamquàm Sorores: citra voluptarios & carnales amplexus, aut contactus. In Apoſtolico ſexto canone fuſius hoc expandebamus. Huiuſce legis cauſam, rationémque videamus. Inde ſenſus apparebit. Ἁγνία myſteriis Agni eſt indiuulſe connexa.

Quum diuus Euangeliſta Ioannes in inſula Pathmo exularet, in Aſianis Eccleſiis (quas ille moribus, & ſanâ doctrinâ perſanctè inſtituerat) abſente patrefamilias, inimicus homo ſeminauit Zyzania: túmque ſemina pullularũt Ebionis, Cherinti, Marcionis, quos Antichriſtos in Epiſtola ſua vocat. Et quorum magiſtros Nazaræos Apoſtolus Paulus frequenter exagitarat: Inter alia verò peruerſiſsima dogmata ſua, Chriſtum non putabant eſſe Deum. propterea quòd, de muliere natus erat, quæ viro per matrimonium iuncta fuerat. Nam Deus (aiebant) omnia virorum cum mulieribus conſortia (Nuptias videlicet vt immundas) reprobat. quod & ipſe Chriſtus in terris commonſtrabat, ab vxore ſemper abſtinens, & alienus. Quum poſt Diocletiani cædem rediiſſet Euangeliſta, penè tunc ab omnibus Epiſcopis Aſiæ (ſicuti Hieronymus in procemio ſuper Matthæum ſcribit) & ab Eccleſiarum multarum legationibus coactus eſt altius aliquid, quàm cæteri, de diuina Chriſti natiuitate ſcribere. Quod (omnibus in- Iohannes Euãgelio diuinitatem Chriſti, ſimul & honeſtaté Matrimonij ſtatim probat.

dicto

dicto prius communi ieiunio) diuinè poſtea fecit. Illudque, velut è cælo veniens, & non humanâ voce, ſed omnem ſenſum, ſenſibiléque ſupergreſſus Tonitrui filius inclamauit, orbíque perſuaſit. In principio erat verbum. Et verbum erat apud deum. Et Deus erat Verbum. Dum verò Chriſtum ſic aſſeruiſſet eſſe Deum, teſtimonióque Baptiſtæ, ipſum Dei patris Vnigenitum eſſe confirmaſſet, cuius & gloriam viderat: mox aduerſus eoſdem Hæreticos hiſtoriam de nuptiis in Cana Galilææ ſubnectit. Quas tãtùm abeſt vt Ieſus ipſe Deus improbarit, vt iis non intereſſe tantummodo cum ſuis voluerit, ſed eas etiam mirabili ſigno illuſtrarit, in vinum conuertens aquam. Per quod & oſtendit non eſſe vinum damnandum, quod cum ſuis, Ebion faciebat.

Ergo (quod iam ſuprà dicebamus in can. 1. & in. 2. ſæpius & infrà reſumemus) Ob nuptias Lege contractas non eſt aliquis vt immundus, aut impurus, tamquámque prophanus, à Sacris Euangelicis arcendus. Puritatis enim Deus nunquam rebus impuris adfuiſſet. Attamẽ, Inhoneſtas illi nuptias, ſordidáſque dicebant. quia (ſicuti puto) de matrimonij mũditie vel honeſtate ſcriptum nihil erat in Euangelio quodam ſecundum Hebræos quod vnum pro Scripturis omnibus recipi volebant. vt author eſt Euſebius hiſto. lib. 3. cap. 17.

Laudis Amor, & Honoris immẽſa Cupido gignunt Hæreticos, & Gnoſticos.

Excellens donum Dei in homine eſt Venerearũ voluptatũ cõtinẽtia vires hominis excedens, & admirabilẽ populo reddẽs Cõtinentẽ. quippe qui videatur in carne iam ſine carne viuere. Nulla res alia facit, aut vnquã fecit Hęreticos, quàm cupido laudis immodica. Singulare quiddã ſibi volunt ineſſe videri, quô cæteros à tergo poſt ſe longè relinquant. Artes, hoc tẽpore, iactant, Oratorias, Rhetoricas, Dialecticas (Et quia ſic Deo viſum) Scripturas ipſas: cúmq; Spiritibus & Phanæroſibus ſuis, neſcio quas exerũt & oſtentant linguas. Hinc etenim (quod præpoſterũ eſt populi iudiciũ) virtutis aliâ nullâ ſpecie prętenſâ, ſurgentẽ vulgò planſum cõſpiciunt: quem ſolum ſuâ, quacúmque valent, ſagacitate venátur. Olim verò Gnoſtici (quia laus inde ſumma prodibat, & admiratio magna) nihil, quàm ieiunia, cõtinentias, flagella, vigilias, orationes átque preces longiſsimas, mœrores & plãctus aſsiduos pręſe ferebant Hypocritæ. facies ſuas extenuentes, vt apparerent hominibus afflicti, ſpiritalibúſque laboribus conſumpti. Tales æuo Chriſti viuebant Eſſeni, Nazaræi, Phariſæi, Sadducæi. Poſteáque (iam nomine Chriſti per orbem ſe diffundente) Cerinthiani, Ebionęi, Valẽtiniani, Cerdoniani, Marcioniſtæ, Seueriani, Tatia-

ni, Valeſij, Cathari (quamplurimos prætereo) Manichæi, qui ſub Aureliano principe cœpere. poſt quos, Hieracitę. mox Ariani anno Do. 300. & annis poſtea triginta (poſt Aurelianum verò, nonaginta) prædictorũ ſectator Euſtathius, Aërius etiã cũ ſequacibus. Qui præ cæteris omnibus virtutibus, vnã ſic ſe fingebant amare Caſtitaté, ſic haberi Caſti volebant, vt nec ad menſam vel cõuiuia coniugatorũ vellent accedere, & Agapas agere. quod in xi. can. videbimus. Si quis autẽ maritus, & vnius vxoris vir (Eccleſiæ tum neceſsitate ſic exigẽte) factus eſſet Eccleſiæ miniſter, & ordinatus Sacerdos, ab hoc illi ſecedebant: per quem Sacra pollui, quia cõiugatus eſſet, ob matrimonium ſolum credebant. Error ſanè vaniſsimus. vt in ſuperiore proſphonetica oſtendimus Epiſtola. verſ. Et qui Presbyteros coniugatos. Ad cuius erroris condemnationem, Patres hanc ſpecialem tulere legem. Quâ quidem, non permittitur Sacerdotibus, vt vxorem ducant (fraudem Legi faciunt, qui ſic eius ſententiam circumueniunt) Sed quâ tum Gnoſticis verabatur, Ne quempiam putarent inhabilem eſſe ad Sacerdotium, Propterea quòd adhuc vxorem haberet. iniuria ſiquidem magna fiebat honeſtati, ſanctitatique matrimonij.

Non Matrimonium, ſed opera Matrimonii repugnant Altaris miniſterio.

Vos tamen hîc, Auditores Chriſtiani, monitos neceſſariò velim. Tametſi Matrimonium conſtans adhuc inter virum & Vxorem, non arceat ab altaris acceſſu Virũm: tamen altaris acceſſus hunc arcet ab Vxoris amplexu. Venit à miniſterio deponendus, qui ſimul & miniſterio vacat. & coniugio. Nec enim debet ampliùs altaris tractare munda, qui mulieris contrectat immunda. ſiue ſit ea coniux, ſiue συνείσακτος alia mulier dicta: quam Sacerdos in domum ſuam ſubintroduxerit habitaturam ſecum. Talis, néque ſacrum quid agat, Néque ſacris adſiſtat: ſed à communi fratrum ſocietate pellatur.

Presbyteri cũ mulieribus, etiam coniugibus, habitare non debent.

Impuriſsimus ſanctiſsimi protomartyris collega Nicolaus Antiochænus ab Apoſtolorum collegio fuit eiectus, quòd ille, poſtquam Diaconus electus fuiſſet, ad vxorem ſuam, quam formoſam habebat, ὡς κύων ἐπὶ τὸν ἴδιον ἔμετον, reuerti non erubuiſſet. Hæc Epiphanius contra Nicolaitas ſcribẽs in lib. 1. Tomi primi. Socratis adhuc æuo, ſub Theodoſio Iuniore, mos fuit ab illuſtribus Eccleſiàrum per Orientem, Græciámque rectoribus, & Epiſcopis obſeruatus, quem verbis ipſius referam, γενόμενος κληρικὸς ἐκεῖ, ἣν νόμῳ γαμέτης πρὶν κληρικὸς γένηται, μετὰ τὸ κληρικὸς γενέσθαι, συγκαθευδήσας αὐτῇ, ἀποκήρυκτος γίνεται. Hæc in lib. 5. cap. 22. Id eſt, factus ibi (In Orientis,

Orientis, & Græciæ multò maxima parte) Clericus, Quam lege duxerat vxorem, priuſquàm Clericus fieret, poſteaquàm Clericus factus eſt, Si cum illa dormierit, alienus fit, & abdicatur à Clericatus munere. Ergo Iam nō debent ampliùs cohabitare. Sed nec etiam mulieres aliæ quæuis, Antiquorum Canonibus interdictæ, cum Presbyteris verſari, commorarive debent. Alioqui, Mulieroſorum Miſſas nullus audiat, Sacrificia nemo recipiat. quod argumentum plenè tractatur integrâ Diſt. 32. per Gratianum. Faxit Ieſus Chriſtus, vt ordinariis prælectionibus noſtris illud explicare vobis, vt optamus, ſic etiam valeamus.

Hic noſtri Canonis ſenſus eſt: Non quem fingit & ſomniat impuritas Gnoſticorum: qui λαγνοὺς pro ἅγνους efformant nobis, & inſtituunt altaris miniſtros. Vni viro deſponſi ſumus, fratres chariſſimi. Connitamur igitur (niſi repudiari velimus) Virginem caſtam nos exhibere Chriſto. qui viuit & regnat Virginum dux in æternum. Amen.

Hic aduenere lætæ Pentecoſtes feriæ, quæ nos quindecim diebus ob alia ſequentia feſta diſtinuere. Quibus necdum finitis, aliæ repentinæ parùm lætæ ſuperuenere: quæ ferè bimeſtre occuparunt. Quas ordinariæ noſtræ Cereales & Vindemiales ſubſequutæ ſunt. quæ tres penè menſes de more ſibi vendicarunt, Auguſtum, Septembrem, Octobrem. Poſtea me Coli dolor (quem deſignare volentes extremum Galli noſtri Paſſionē vocant) mihi plus nimio grauis & moleſtus, integrū menſem lectulo defixit. Gratia Domino noſtro Ieſu Chriſto, qui me tam ſæpe ſic viſitare dignatur. Hæc ceſſationis tam diuturnæ cauſſa.

Vndecimo Calend. Decembris. hoc eſt. XXI. die Nouembris. 1558. quô Mariam templo fuiſſe præſentatam memorat Eccleſia, De religione Templorum dicturus poſt repentinas valde longas; & inauſpicatas ferias Cathedrales, ad Cathedram rediit Quintinus. Et ſic eſt exorſus.

CHriſtiani auditores — Quando quis in excubiis collocatur, & Speculæ præficitur: Is niſi vigilet aſſiduè: Niſi, quicquid eſt venturum, longè proſpiciat: Niſi hoſtes irruentes præuideat: ſeduloque cæteris ſuæ curę traditis prouideat: in crimen incidit, aliâ re nullâ, quàm proprio capite luendum per legē: Dixit enim legifer noſter apud Ezechielem — Sanguinem pereuntium, de

manu ſomnolenti ſpeculatoris,& excubitoris dormitantis, Ego requiram. Lex iſta quidem poſita fuit Epiſcopis, ad animas populi Chriſtiani cuſtodiendas, ante omnes, præcipuéque delectis & inſtitutis. Hoc equidem ſcio. Sed quid vetat omnes Eccleſiaſticarum diſciplinarum doctores & profeſſores, Epiſcopos appellari? Certè ſunt. Et quicúmque moribus ac religione, Iuuenum rudes & ſimplices animos informāt & inſtituunt. Hi ſi viderint igitur, imò, (malum?) quum videant ex inſidiis hoſtes vndíque modò proſilientes, clangere tubâ ſuâ debent: Suis, videlicet, prælectionibus, & frequentibus concionibus, auditores pios admonere, quantâ vi valent, vt à veniente gladio caueant. Quod ſi vel ipſi neſciamus, aut vafri diſſimulemus, aut timidi taceamus, néq; buccinâ cecinerimus, tacitæ veritatis rei ſanguinē pro ſanguine pendemus. Duas enim rathymiâ noſtrâ ſimul animas occidimus, Eius, qui moneri debuerat, & noſtram, qui non monuimus. Non mentior: Deus audit. Hæc vna me ratio ſola reducit ad noſtrum modicum, ſimplex, non ambitioſum, nulli noxium, modicis contentum, deníque Scholaſticū, munus profitendi Canonas, & Eccleſiæ decreta, patrúmque dogmata priſca monſtrandi. Parum quidem ſplendidum viſum nōnullis indoctâ neſcio quâ, nec docili, ſuperbiâ præditis & perditis ardelionibus, nihil quàm Mitras & Magiſtratus immerenter, indignéque captantibus, & crepantibus. Hoc, ſatis ego noui. Néque tamen facio pili: Quippe, Qui bonis, grauibus, & honeſtis quibúſque viris Officium, munúſque docendi, ſciam non minus honorificum ſemper habitum fuiſſe, quàm ſit alius quiuis honoris in bene conſtituta ciuitate gradus. Et in antiquorum eccleſia Catechiſtes (Scholarum, puta, magiſter & Præſes) ab Epiſcopo ſecundas penè gerebat. Hoc omnium maximè Chriſti ſacerdotem decet. In primis námque ſanctum & ſalutare eſt illud Officium docendi (Recta, inquam, ſanctáq; docendi. Non enim Dialecticorum Leprologica, Rhetorúmve Mataeologica laudamus) Totum præterea charitati conſecratum ſolis illud proximi commoditatibus inſeruit. Omnibus prodeſſe, nulli nocere laborat. Hoc certè munus eſt primum propriúmque ſacerdotis. Quod mihi Chriſtus adimplere ſuâ gratiâ donet. Hâc ſpe bonâ fretus, Auditores Chriſtiani, huc accedo.

Sed, quod inter operandum ſacris in memoriam mihi mane venit, vos, oro, ſine ſuperſtitione mecum perpendite. Quo die fuit à parentibus oblata, præſentatáque Salomonis in templo virguncula Maria, ϑεοτόκος poſtea futura, Hunc ipſum diem recolit ho-

hodie, & rememorat Eccleſia. Dicturus ego de χειροποιήτοις, ſeu manufactis Templis, omen protinus accepi. Sed ardenter omnes vnanimes Virginem matrem rogemus, vt nos quóque Templum pariter efficiamur, in quo Virginis filius habitare dignetur. Amen. Hæc dicendorum ſumma.

Nimis diuturnæ feriæ, moleſtæ profectò nobis, pridem noſtros in Eclogis Gratiani de priſcis patrum Canonibus interrupere ſermones. Tum ſubſtitimus in quinto Cano. ſynodi Gangrenſis. quem vobis explicandum iam capio.

ΚΑΝΩΝ .ε.

Εἴ τις διδάσκοι τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ εὐκαταφρόνητον εἶναι, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ συνάξεις, ἀνάθεμα ἔστω.

Anathema dicenti religionem templorum vanam eſſe.

CANON .5.

SI quis doceat domum Dei contemnendam eſſe: Et in ea Populi conuentus eſſe deſpiciendos, Anathema eſto.

De templis, cultúque templorum dicturo mihi videtur antè monendum, quid, & quibus nominibus appellemus Templum.

Templum. Sacellum. Baſilica. Eccleſia. Domus Dei. Dom⁹ Patris. Domus Orationis.

Latinis Templum eſt locus in quo, & vnde, cœlum, cœleſtiáq; tuemur, & vndiquáque ſpeculamur, inde ſigna diſpicientes & conſilium præſtolantes. A tuendo (quod eſt accuratius inſpicere, & quaſi cominus videre) deductum volunt: & à Templo Contemplari. quod eſt oculis animæ, & intuitu mentis ſuperna rimari & inſpicere. Vehemens & attenta ſpiritalium, diuinarúmque duntaxat rerum meditatio & ſpeculatio eſt Contemplatio. Scriptores Eccleſiaſtici non aliam norunt. quæ nominatur Græcè

To.5. θεωρία, ſiue θεωρική. De qua Hieronymus Thren.cap.3.Theorica,id θεωρία.
eſt,Contemplatio Dei: cui meritò omnia iuſtificationum merita, Contēplatio.
vniuerſa virtutum ſtudia,poſtponuntur. Inanis ergo Theoria nō eſt,auditor Chriſtiane:ſed eſt optimi maximi Dei penitior ſpeculatio, cura,culturáque Dei legitima. Ab hoc autem exercitio, & ſancta conuerſatione,conſecratas,& Deo dicatas ædes nominamus Templa, quaſi, Tecta ad contemplationem diuini numinis
In Can. ampla. Vt ait Iſido. cap.4.lib.15.Etymol. Ductus hôc etymo pu-
Et hoc tauit Archidiaconus, Templa propriè vocari maiores Eccleſias,
diximus vbi ſub Vnius amplitudine tecti Populus adunaretur. Equidem
16.q.7. ſic autumo. Et (quamquam Gellius aliter.cap.12.lib.6.) à Sacellis Templa diſtingui puto: cúmque Trebatio exiſtimo Sacellum ex duobus compoſitum verbis,Sacri & Cellæ. quaſi, Sacra cella, vt Sacellum ſit locus paruus Deo ſacratus cum ara. Maiora phana ſine diminutione ſolent à Latinis vocari Sacra. Pontificalis inter gentiles iſta fuit obſeruatio (quod in Macrobio reperies cap.4. lib 3.Satur.) Vt etiam nomina ſacrorum locorum cum proprietate proferrent. Nos quoque faciamus idem.

Græcis appellatur ἱερὸν,& ναὸς. Vtráque vox in Euangeliis tri- Ἱερὸν.
tiſſima. Videtur obſeruatione dignum,quòd Acto.cap.19 Ephe- Ναὸς.
ſinæ Dianæ templum vocetur ἱερὸν.quum reliquis omnibus in locis,de ſacro duntaxat Hieroſolymitano templo dicatur ἱερὸν. Sed & Lucas eius Dianæ ſimulachra & idola nominauit ναοὺς ἀργυροὺς. Interpres vertit Ædes argenteas. Mirabilis quidem munificentiæ fuit illud Epheſinum templum.de quo Plinius cap.14.lib.36. Sed argenteas aliquas tales poſtea factas fuiſſe non proditur. Ea noua ſignificatio videri poteſt. Vt ſit hîc ναὸς,Ferculum (ſicuti vocant) Theca, Repoſitorium ſtatuarum Dianæ. quæ Demetrius ἀργυροκόπος fabricabat.

Templa vocari Baſilicas dicemus in vigeſimo Canone. Pariter
Cap. & Eccleſias dici docuimus in Analectis noſtris. Frequenter à Di-
Quum uo Hieronymo ſic eſt vſurpatum vocabulum. de quo hîc referam
clerici. quod in ſequenti mox ſexto præſentis Concilij Canone Zonaras
de verb. ſcriptum reliquit — ὁ ἀθροισμὸς τῶν πιστῶν, οὗτος γάρ ἐστι κυρίως ἡ ἐκκλησία,
ſign. in ὁ γὰρ ναὸς, κατὰ τὸν ἅγιον Ἰσίδωρον τὸν πηλουσιώτην, ἐκκλησιαστήριον λέγεται, ὡς θυ-
antiq. μίαμα καὶ θυμιαστήριον, καὶ θυσία, καὶ θυσιαστήριον. Congregatio fidelium, hæc propriè eſt Eccleſia. Naos autem,ſecundum ſanctum Iſidorum Pelouſiotem,Eccleſiaſterium dicitur.vt Thymiama & Thymiaſterium. Et Thyſia & Thyſiaſterium. De templis autem,materia-

terialibus hîc agimus. id eſt, Quæ non ex viuis lapidibus, ſed ex lapidibus nihil ſentientibus extructa ſunt. quæ templorum diſtinctio ponitur in. d. Can. Et hoc. χειροποιήτον quóque templum iſtud, nominatur οἶκος τοῦ θεοῦ. vt hîc. Domus Dei. Chriſtus appellauit οἶκον τοῦ πατρός. Domum patris ſui. Ioann. cap. 2. Vocatur οἶκος προσευχῆς. Domus orationis. Eſaiæ cap. 56. & Marc. cap. 11.

De vocabulo ſatis. ad rem, de qua nos, quàm breuiter poterimus, tria proponemus. De templorum vetuſtate. De templorum ſanctitate. De templorum per Gnoſticos oppugnatione. In primis. ——

Cum hominibus quidem vult & gaudet habitare Deus. Prou. 8. Deliciæ meæ, Eſſe cũ filiis hominũ. Sed in habitaculo ſeparato

Origo rei diuina eſt. Inter homines enim Deus conuerſari dignatus, à promiſcuis mundi locis diuiſum, vnique ſibi proprium locum ſemper habere voluit, ſeparatíque præcepit. id eſt, quod Templum nunc appellamus. Exodi cap. 25. Loquere Filiis Iſrael, Vt faciant mihi Sanctuarium: Et habitabo in medio eorum. Néque præcepiſſe contentus, ædificii quóque formam deſignauit, inquiens. Faciant illud ſecundum exemplar, & iuxta ſimilitudinem tabernaculi, quod tibi in monte monſtratum eſt. Satis & hoc viſum non eſt. Sui præterea tabernaculi docuit Architectos, Fabros, Sculptores, átque Pictores. quod in vigeſimo Cano. dicemus. Mandatum repetitur in repetitæ legis libro. cap. 12. Ad locum, quem Dominus Deus veſter elegerit de cunctis tribubus veſtris, Vt ibi nomen ſuum ponat, & habitet in eo, venietis: Et offeretis in loco illo victimas, & holocauſta veſtra, decimas & primitias manuum veſtrarum, Vota átque donaria. Poſtea, Ne

Tempora Tabernaculi Moſaici et Tẽpli Salomonici.

perfunctorium átque temporarium videretur, hoc eſſe mandatum, poſt annos ab hac prima Tabernaculi diuini conſtructione, quadringentos & octoginta (qui fuerunt inter Moſen, & Salomonem) Per ipſum Salomonẽ conſtrui ſibi Domum illam mirabilem voluit. de qua. 2. Reg. cap. 7. tertiíque Reg. cap. 5. & 6. Item. 1. Paralip. cap. 17. & 22. Ab hac ædificatione ſtetit illa domus annis quadringentis quadraginta duobus: quum Rex Chaldæorum Nabuchodonoſor, Hieroſolymis euerſis, hanc incendit. quod non impunè tulit. vt mox audietis. Incenſam ſic, miſerabilitérque dirutam, poſt iſtius deſolationis annos ſeptuaginta, ruſus ædificari ſibi Dominus Deus cœli præcepit Perſarum monarchæ Cyro. Et ædificata fuit. 2. Paralip. cap. vlt. & octo primis capitib. libri primi Eſdræ.

Néque ſancti primi patres, qui mandata de Domini tabernaculo ſeu templo præceſſeruut, Adam (videlicet) Abel, Seth, Enos, (qui cœpit inuocare nomen Domini) Enoch, Noë, Abraham, Iſaac, Iacob, ipſi deníque duo fratres, Moyſes & Aaron, ante factum ſibi de tabernaculo mandatum, (poſt annum repromiſſionis de vocatione gentium, quæ fuerat Abrahæ facta, quadringenteſimũ trigeſimum) ábſque tabernaculo tamen, ſiue Templo Deum coluerunt. Erectis namque thyſiaſtîriis, inuocantes ibi Deum, ſua deferebant illuc, & offerebant Holocauſta. Noë doctus à maioribus ſuis ædificauit altare Domino, de cunctis pecoribus & volucribus mundis ponens ſuper altare. Gen. cap. 8. Sic Abraham, & Abrahæ nepotes fecerunt. Iſta verò θυσιαστήρια, id eſt, Altaria, quamuis non in formam Templorũ conſtructa, pro templis tamen & locis accipio nominatim Deo conſecratis. quandoquidem Templum nobis eum locum ſignificat, in quo ſola diuina ſpecialiter & vnicè contemplamur, & agimus. Locus ædificio vacuus, & ábſque parietibus in agro deſerto, Lapis ille ſolus, quem Iacob in στήλην ſtatuerat, οἶκος θεοῦ, Domus Dei nominatur. Gen. 28. in fin. cap.

Patres ante legem habebãt etiã templa.

Néque ſanctos illos patres credere fas eſt, ſuper altaria ſua poſt oblata ſua ſacrificia cómune quid & immundum ſtatuiſſe, vel feciſſe, próque ſtabulis ea duxiſſe. quod impius neſcio quis de grege Gnoſticorum non erubuit de templis noſtris euomere. ἀφαρτί-τα ſceleratiſſime, de ſtabulo, vt néque de foro, Deus non eieciſſet ementes & vendentes: quos tamen furore diuino expulit è templo. Taceo, quòd illud Amos prophetæ cap. 4. Iurauit Dominus in ſancto ſuo. plerique priſcorum doctorum, ſanctorúmque ſcriptorum interpretantur, quòd iurauit Dominus per templum ſanctum ſuum, veluti per rem ſacerrimam. Et audes cum ſtabulo componere templum? quod & nominatur Domus Dei. Domus Patris. Domus Orationis. Stabulum non ſic appellauit. Nicanoras audire mihi videor, coniurantes in planitiem ſe deducturos Dei phana, & effoſſuros altaria: quæ libero Patri (ſuæ, videlicet, Gnoſticæ libertati) ſint conſecraturi. Finem non expectent igitur alium, quàm Nicanoris. Sed in cœpto pergamus argumento.

2. Maccab. 14.

Solent qui ſacra tractant, Hominum mores & inſtituta diſtinguere (ſanè conuenienter) in tria tempora — Naturæ, Legis, & Gratiæ. quod accipias — Quum Naturâ ducerentur, Quum Lege

Lege regerentur, quum per Euangelium monerentur homines. Heri conabamur docere, tam Naturam, quàm Legem conſtruxiſſe Deo templa. Monſtrare ſupereſt Euangelium non deſtruxiſſe Templa. De quorum conſtructione & exædificatione, quæ ſuprà diximus, Gnoſticos ignorare non putamus: Verùm, tanquàm Iudaica damnant. à quibus quidem (Moſis, puta, Legalibus) Chriſti fideles abhorrere totâ mente conuenit. Id (aiunt) Paulus ad Hebræos ſcribit. Agedum, Iam Chriſtianos, ipſo velut Architectante Chriſto, ſua conſtruxiſſe templa doceamus.

Chriſtianorũ templa deſignantur per illã Propheticã, & Euangelicã Turrim in vinea Domini conſtructam.

Paterfamilias (qui Deus intelligitur) vineam plantauit: In ea Turrim ædificauit: Agricolis eam locauit, vt ſuo tempore fructus redderent. Matth. cap. 21. Vinea Domini, eſt Gens à Domino vocata, Populus electus: qualis primò fuit Domus Iſraël. Quam quidem vineam tranſtulit Dominus de Ægypto. Pſal. 79. Turris in vinea. haud dubium, quin Templum, prout Hieronymus interpretatur ibidem, & Eſaiæ cap. 5. Ædificauit Turrim in medio eius. Templum, videlicet, in media ciuitate (ait Hieronymus) & Torcular extruxit in ea, quod Altare quidam ſignificare putant. Agricolæ verò primi fuere Iudæi. qui, quia, nedum ſeruos locatoris Domini, ſed ipſum hæredem vineæ, puta, Filium Patriſfamilias interemerunt, ablata eſt ipſis vinea: & aliis, id eſt, Nobis Chriſtianis, ad Euangelij gratiam, Deíque legem vocatis locata, ſed non áb ſque torculari, vel turri. Per quæ, ſicut olim Hieronymus, Altare, Templúmque, Sic modò noſtras è materia factas Eccleſias intelligere mihi non abſurde videor. Vulgaribus Hominum vineis abunde eſt, Si plantatæ ſint, & cultæ diligenter. Si ſæpibus circundatæ. Si torcular (quod non omnes adhuc) habeant, & excipiendo muſto Lacum. In vinea verò Domini Turris inſuper ædificari debet, ad vineæ Dominicæ cuſtodiam. quo ſeſe frequenter agricolæ recipiant, inuicem vineæ cultum procurantes. Hic igitur mihi Gnoſtici πυργομαχεῖν deſinant, & ſciant quòd, Abſque Turri coli commodè nequit vinea Domini: quæ quidem Turris, Vinitorum commune eſt aſylum, non ſingulare cuiuſpiam domicilium.

Non in alicuius priuatas ædes ad Dominicam Cœnam manducandam Chriſtiani congregabantur. Eccleſiæ Dei communis erat ille locus. ita conijcio. Paulus enim dixit, Nunquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? 1. Co-

rinthiorum cap.11. quaſi diceret, Hoc in loco publico, qui ſacris noſtris conuentibus eſt dedicatus, agendum nihil eſt prophanum, & quod ſacris noſtris non congruat myſteriis.

Eiuſdem quóque temporis exemplum certiſſimum proferam, quod antiquiſſimam demonſtret originem templorum noſtrorum: quæ tum certè cœperunt ædificari, quum cœpit Euangelium prædicari.

Philonis Iudæi (quem Romæ cum Petro loquutum ferunt) libellus extat, περὶ βίου θεωρητικοῦ, ἢ ἱκετῶν ἀρετῶν. id eſt, De vita contemplatiua. vel de Precatorum virtutibus. Euſebius cap.15. &.17. lib 2. hiſto. teſtatur hunc totum ſcriptum fuiſſe de Chriſtianis, déque moribus & vita Chriſtianorum. Hieronymus concinit Euſebio: Et Philonem propter hunc ipſum librum recenſet inter Eccleſiaſticos ſcriptores. Nomine tamen abſtinet ille Chriſtianorum: fortè quia ſuæ genti, in qua primas gerebat, inuiſum foret: vel (quod magis credo) quia nondum Chriſtianum nomen vbiuis locorum percrebuerat: quod Antiochiæ primùm cœpit, ab Euangelii promulgatione circiter annos ſexdecim. Acto. Apoſt. cap.11. Quonam tempore nouum Chriſtianorum nomen auditum fuerit, ita Suidas prodidit. χριστιανοὶ, ἐπὶ κλαυδίου βασιλέως ῥωμαίων, πέτρου τοῦ ἀποστόλου χειροτονήσαντος εὐόδιον ἐν ἀντιοχείᾳ, μετωνομάσθησαν. οἱ πάλαι λεγόμενοι, Ναζαραῖοι, καὶ γαλιλαῖοι, χριστιανοί. Id eſt, Chriſtiani ſub Claudio rege Romanorum, quum Petrus Apoſtolus ordinaſſet Euodium in Antiochia, ſunt nominati: Prius appellati, Nazaræi, & Galilæi, Chriſtiani. Poſt Euſebium ſic tempora digerimus. ἱκετὰς, & θεραπευτὰς, Philo nominat. id eſt, Precatores, & Cultores. quòd Deum ſupplicationibus, & omni cultus, officiorúmque genere venerarentur & colerent, diuináque tantummodo curarent. Inter hos diuitem, pauperémve nullum fuiſſe refert. Patrimonia diuidebant egentibus. Pſalmis & orationi vacabant. Doctrinæ quóque & Continentiæ ſtudebant. In ſumma, Qualem ſcribit Lucas Eccleſiam primorum fidelium fuiſſe in Hieruſalem. Act. cap.4. Tales erant & Eccleſiæ, quas Euangeliſta Marcus, In Ægyptum miſſus, Alexandriæ conſtituit: de quibus agit Philo. qui quum Therapeutarum Alexandrinorum domos & ſodalitia deſcripſiſſet, eorundem loca refert, ad quæ Deo ſupplicaturi, rémque diuinam facturi quotidie conueniebant.

Diſcipuli, Fratres, Nazaræi, Galilæi, Ieſſæi, deinde, Iutetæ, et Therapeutæ prius vocabantur, qui poſtea nominati fuere Chriſtiani. anno poſt Chriſtum in cælos regreſſum. 16

Phi-

Philonis verba ſunt. — ἑκάστῳ δέ ἐστιν οἴκημα ἱερόν, ὃ καλεῖται σεμνεῖον καὶ μοναστήριον, ἐν ᾧ μονούμενοι τὰ τοῦ σεμνοῦ βίου μυστήρια τελοῦνται: μηδὲν εἰσκομίζοντες, μὴ ποτόν, μὴ σιτίον, μηδέ τι τῶν ἄλλων ὅσα πρὸς τὰς τοῦ σώματος χρείας ἀναγκαῖα: ἀλλὰ νόμους, καὶ λόγια θεσπισθέντα διὰ προφητῶν, καὶ ὕμνους, καὶ τὰ ἄλλα, οἷς ἐπιστήμη καὶ εὐσέβεια συναύξονται καὶ τελειοῦνται. Id eſt. — In ſingulis eſt domus ſacra: quæ vocatur Semnion & Monaſterium. In qua ſoli manentes religioſæ vitæ myſteriis operantur: intro nihil importantes, néque potum, néque cibum, néque aliquid aliorum, quæ ſunt ad corporis vſum neceſſaria: ſed Leges, & Oracula diuinitus à prophetis ædita, & Hymnos, & id genus alia, quibus ſcientia ſimul & pietas augentur & conſummantur.

Semnion. Monaſteriũ.

Auditor Chriſtiane, Hîc tibi Chriſtianorum templa repræſentantur efficaciſsimè. Nec enim de Iudæis, vel Hebręis, niſi iam conuerſis ad Chriſtum, iſta poſſunt accipi, qui ſuorum conuentuum loca, Néque Monaſteria, néque Semnîa, Sed Synagogas appellabant. Vnicum præterea templum habebant Hieroſolymitanum, in quod & Eſculenta & Poculenta inferebantur. Epiphanius etiam contra Nazoreos, non de aliis, quàm de Chriſtianis, Philonem ſcripſiſſe refert, Qui tunc (ait) non Chriſtiani, ſed ex nomine Ieſu domini noſtri vocabantur — Ἰεσσαῖοι. Ieſſæi (Nomen aptius, quàm neſcio quorum modò Ieſuitarum) Philoniſque librum dicit inſcriptum fuiſſe, περὶ Ἰεσσαίων. In æditis nunc titulus eſt, περὶ ἱκετῶν, vt audiſtis. Voces illæ duæ græcæ, Semnium & Monaſterium manſerunt in vſu vulgi gallici, vocantis congregationem Presbyterorum, Le Sennè. Et Eccleſiam, ſiue Templum, Le mouſtier.

Eccleſias ergo Templáque noſtra, Dei dicata nominatim laudibus, ad hæc vſque tempora noſtra proceſsiſſe ex Apoſtolorum more, átque inſtitutione videmus. Ex vtráq; ſancti Iuſtini martyris apologia, ſimiliter & ex Tertulliani pro Chriſtianis apologetico nos eadem cognoſcimus. Quin ipſe Tertullianus initio ſtatim libri contra Valentinianos, ædificandorum templorum modum, formámque penè depinxit, Inquiens — Noſtræ columbæ domus, Simplex, Etiam in æditis ſemper & apertis ad lucem. Amat enim figuram Spiritus ſancti. Amat Orientem Chriſti figurā. Sic Tertullianus, quaſi dicere vellet, Chriſtianorũ

Nihil in templo Domini reperiri debet, quod non ſit in menſura & Sapientia cõſtitutũ.

templa ſimplicia debent eſſe,puta, Sine Gentilium luxu, & ambitioſo aliquo ornatu,ſic vt maieſtatem præ ſe ferant magis,quàm venuſtatem,vel luxuriam. qualia priſcorum fuerunt: Non ſemel, & vbíque diſertè,Lactantius talem profuſionem ridet,ac reprehendit in Gentilibus,quod in noſtra quædam retorqueri poſsit. In alto ſint poſita loco, patula, & aperta. Lux enim eſt figura Spiritus ſancti noſtris inhabitantis in templis. Ideo feneſtrarum multæ ſunt in eis apertiones. Ad Orienté verſa. Veteres enim precari ſic ſoliti ſunt. apud eundem Tertullianũ cap.16. Apolog. quod obſeruat Eccleſia. Subdam breuiter (vt concludam) quid apud Hieronymum legatur in Epiſtola,quâ Paula & Euſtochiũ Marcellæ ſuadent,vt commigret Bethlehem— Ergóne erit illa dies (aiunt) quâ nobis liceat in ſpeluncam Saluatoris intrare? In ſepulchro domini flere cum ſorore? flere cum matre? Crucis deinde lambere lignum? Et in Oliueti monte cum aſcendente domino, Voto & Animo ſubleuari? Samariam pergere, & Ioannis Baptiſtæ, Heliſei quóque, & Abdiæ pariter cineres adorare? Quibus in locis (ait Hieronymus) Eccleſiæ, quaſi quædam victoriarum Domini ſunt erecta vexilla. De templorum antiquitate non plura perſequar. Iam de veneratione dicamus.

Sicut Apoſtoli,quum tempus aduenifſet orationis, aſcendebát in templum,ſacris pręcationibus vacaturi, Act.cap.3. ſic etiam Diſcipuli,quos inſtituerant Apoſtoli,faciebant,orare Deum volentes: Et in ſuas Eccleſias,vt in locum, vbi Deus magis propitius & fauens ſoleat exaudire preces hominum,veniebát. Deus enim quum præcepit ab hominibus ædificari ſibi ſpecialem domum, quò ſuas oblationes,& vota Pij deferrent, eo certè loco præſentior & fauorabilior intelligitur adeſſe voluiſſe,quàm cæteris ſibi ſpecialiter non dedicatis locis adſit. *De religione ac veneratione Templorũ.*

Ædificato ſuo templo,ſic Salomon precatur. Domine Deus Iſraël, exaudias deprecationem ſerui tui, & populi tui Iſraël, Quodcúmque orauerint in loco iſto. Et exaudies in loco habitaculi tui in cœlo.& quum exaudieris,propicius eris. In dicto cap. 8.Reg.3. Statímque cap.9. Dominus Salomoni reſpondet — Exaudiui orationem tuam,& deprecationem tuam,quam deprecatus es coram me. Sanctificaui domum hanc, quam ædificaſti, vt ponerem nomen meum ibi in ſempiternum. Et erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus. Idem quóque de ſuis templis Eccleſia credit:& orat modò (ſicut antea Salomon)— *Preceptũ de templo ædificando ſatis oſtendit & Vtile, & Neceſſarium, & Sanctũ fuiſſe Templum.*

Hoc

Hoc in templo, ſumme Deus,
Exoratus, adueni,
Et clementi bonitate
Precum vota ſuſcipe.
Largam benedictionem,
Hic infunde iugiter. Et alio rurſus carmine dicit.

Hæc domus ritè tibi dedicata
Noſcitur: In qua populus ſacratum
Corpus aſſumit: bibit & beatum
Sanguinis hauſtum.

Hic ſacroſancti latices veternas
Diluunt culpas, perimúntque noxas.
Et alia quæ ſequuntur in hymno.

Certè, per iudicia, per ceremonias, per vniuerſam denique ſuam legem, quondam Iudæi magis appropinquantem ſibi Deũ (quo ſummo bono iuſtiſsimè gloriantur. Deute. cap.4.) non habuerunt in tabernaculo ſuo, quàm poſtea ſuis in templis, & Eccleſiis habuerint & habeant Chriſtiani: dum cauſâ congregantur illius, qui dixit Matth. cap.18. Vbi ſunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Propter vnum Chriſtum templa noſtra frequentamus: inter nos igitur eſt ibidem medius.

Iudas Maccabæus, quum Hieroſolymitanum templum, quod impiæ ſub Antiocho gentes contaminauerant, per electos Sacerdotes repurgaſſet, altaréque nouum nouis, è lapidibus inſtauraſſet, eius ἐγκαινισμὸν cum gaudio, & lætitia magna celebrauit, & à poſteris annuatim ſuo die celebrari mandauit. 1. Maccab. cap. 4. Quod æuo Chriſti, hoc eſt, Anno poſt Maccabæum centeſimo ſexageſimo tertio, Iudæi multa cum religione ſeruabant. Io. cap. 10. facta ſunt Encænia Hieroſolymis, & hyems erat. Cui celebri feſto deeſſe noluit Ieſus: vt néque Paſchæ, néque Scenopegiorum feſtis abfuit: arcana fidei noſtræ myſteria, nunquam quidem docere ceſſans, ſed his feſtis maximè diebus, populũ docẽs.

ἐγκαινίζω. Obiter hîc dicam, Néque non ex re. ἐγκαινίζω græcum verbum, quod in Bibliis eſt frequentiſsimum, vetus interpres Bibliorum duobus vertit modis. In verbum, Dedico. 2. Paralip. cap.2. ἐνεκαίνισε τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ὁ βασιλεὺς. Dedicauit domum Dei Rex. &

tione,abſoluta die tertio menſis Adar.1.Eſdræ cap. 6. menſis eſt eſt duodecimus Iudæorum. qui reſpondet partim Februario noſtro,partim Martio. ſeu Maccabæum,quum templum contaminatum purgauit, & dedicauit die vigeſimo quinto menſis Caſleu.d.cap.4.hoc eſt circa finem noſtri Nouembris.Hos (inquam) ſequuta priſcæ fidei patres Eccleſia præcepit Solennitates dedicationum Templorum per ſingulos annos à populo celebrari.can.Solennitates.d.Diſt.1.de conſecr.

Deus autem conſecratas ſibi domos,& dedicatas ædes,quàm gratas & acceptas habeter,ſignis admirabilibus oſtendit. Quum Moſes tabernaculum teſtimonij perfeciſſet, Nubes operuit, & gloria Domini repleuit illud: ita vt ne Moſes quidem poſſet introgredi,nube omnia cooperiente, & maieſtate Domini coruſcante. Exodi cap. vlt. Abſolutum Salomonis templum mox gratia Domini repleuit: ſic vt Sacerdotes ſtare non poſſent, & miniſtrare,propter nebulam, quæ domum Domini repleuerat.d. cap.8. Argumenta ſunt hæc euidentiſsima Dei ſibi res ab hominibus oblatas,& domos extructas mirificè comprobantis,& ſeſe talibus oblectantis. Quarum prophanatores, & impios violatores pœnis formidabilibus corripuit. Philiſteos in ſecretiori parte natium percuſſos ferè dedit muribus deuorandos. quòd Arcam Domini violaſſent. 1. Reg. cap. 5. Nabuchodonoſor rex Babylonis,domum Domini ſuccendit,& omnia vaſa ſuſtulit. 4. Reg. cap.25. Ideo regnum eius tranſtulit Dominus: & ab hominibus ipſum deiecit. in beſtiam mutatum, comedentem fœnum. Daniel. cap.4. De Antiocho Epiphane dicemus in cano. 20.Prophana prætérimus,quorum pleni ſunt authorum prophanorum libri,De neglecta religione.

Deus acerrimâ ſemper vindictâ; puniuit rerum ſacrarũ, Tẽplorumque violatores, & prophanatores.

Neque de ſolo primo Salomonis templo putet aliquis intelligi ſuperiora.Quicquid in vna ſummi Dei laude atque fide,qualis erat Salomonis,extructum eſt, id mihi Salomonis templum eſt.Auditor Chriſtiane,Accipe quod dicere uolo. Zorobabel euerſum primum illud templum reſtituit, quod nullius penſi fuit ad Salomonicum. 3. Eſdræ. 5. Hoc item ſecundum Maccabæus reparauit.Poſt Zorobabelem,poſt Maccabæum, Antipatri filius Herodes Hieroſolymis illud ipſum longè duobus illis magnificentius à fundamentis inſtaurauit, dedicandúmque curauit. vt à Ioſepho deſcribitur capite vltimo lib.15.antiq.Id ipſum templum eſt,in quo legimus angelum apparuiſſe Zachariæ. Lucæ cap. 1.

Salomonis templũ, non ex ædificãte ſolùm Sed ex ædificãtis fide & ratione denominatur.

Templum illud eſt, in quod ipſe Ieſus tam frequenter conuenit, vbi quotidie concionatus eſt, vnde vendentes & ementes eiecit, quod orationis & propitiationis domum nominauit. Lu. cap. 19. Euangelia, Porticum Salomonis in eo locant: in quo de lapidibus Salomonis ne vel vnus extabat. At vnus omnium finis erat, Honor, laus, gloria maximi Dei noſtri. Nemo igitur ſtruat his calumniam: Nemo tanquam vana & ſuperflua templa contemnat. Qui talia ſpernit, His inhabitantem nobiſcum Deum ſpernit. Ergo templa Deo, tam Naturâ, quàm Neceſsitate ſunt inſtituta & erecta, Súntque ſingulari veneratione proſequenda.

De Templorũ contemptu.

Obſtare tamen nihil potuit execrabili perditiſsimorum quorundam furori: qui, diuino timore poſito, ſacrum quid inter homines haberi ſpeciale non ſuſtinent. O ſacram verè execrandorũ canum rabiem? De qua nobis eſt tertio loco dicendum.

Gentiles aliqui Dæmonibus ſuis templa conſtrui nolebant: & cõſtructa deſtruebant.

Virus hoc ab Ethnicorum nonnullorum δεισιδαιμονίᾳ manauit in peruerſos quoſdam ſe mendaciter Chriſti nomine iactantes. Superſtitioſa námque gentilium templa ſuis non caruere ſpretoribus, & euerſoribus: qui quidem ſuorum Dæmonũ Lucos, ac Delubra, nec in agris, nec in vrbibus eſſe volebant. Iſta Perſicorum fuit opinio Magorum. quibus authoribus, Xerxes inflammaſſe templa Græciæ dicitur: Eò quòd, parietibus includerent Deos, quibus omnia debent eſſe libera, átque patentia: quorúmque mũdus hic totus, domus eſt ac templum. Ita Cicero lib. de legib. 2. Quum Xerxes Græciam vaſtabat, Zeno tunc Athenis manebat, circiter Olymp. 70. & 80. (Eiecti Româ tum Reges fuerant, & Conſules cœpti creari) Zenonis hoc vnum dogma fuiſſe ferunt; ἱερὰ θεῶν μὴ οἰκοδομεῖν. Sacra, ſiue Templa Deorum non eſſe ædificanda. quod à Perſis omnia tunc obtinentibus hominem Cyprium didiciſſe puto. Similiter, Qui Deos, & Deorum prouidentiam negabant, ἄθεοι propterea nuncupati, Diagoras (qui temporibus etiam Xerxis docebat in Græcia) Theodorus, Epicurus in eadem ſententia cum ſuis erant. Nec iis templa ponebant, quos eſſe non credebant. Contrà, Socrates, Plato, párſque melior Philoſophorum ſentiebant. ipſius Platonis dialogum decimum de legibus adi.

Zenonem tamen dixiſſe verum ſcio, tametſi non ea fuerit ipſius méns, Rectéque ſenſiſſe, Diis ſuis extrui templa non oportere. Nec enim Dii ſunt. Incommutabile námque Dei nomen

lignis,

lignis, lapidibus, vllive creaturæ non eſt imponendum Sap. 14. Sed hunc honorem Deo vero, Diuiſque noſtris coram Deo Dominóque vero malignè denegare, non eſt aliud, meâ quidem ſententiâ, quàm Deum ipſum cum Diagora negare: cuius memoria, non in animis hominum tantùm, verùm etiam in oculis, quatenus fieri poteſt, aſsiduè verſari deber.

Quomodo Templa Sanctis erigãtur. Diuis autem, Sanctiſque Dei Martyribus templa dixi conſtrui, Sed coram Domino duntaxat, id eſt, Ad benedictionem, & claritatem, & gratiarum actionem præſtandam domino Deo noſtro, pro ſuorum ſanctorum glorificatione: Non autem vt hi Latriâ colantur. ſicuti pòſt admonebimus. Ex iſta enim Latria ſequeretur mox Idololatria, & Anthropolatria. Vnde ſcribens Auguſtinus contra Maximum Arianorum Epiſcopum. cap. 11. lib. 1. dixit—Nonne ſi templum alicui ſancto Angelo excellentiſsimo de lignis, & lapidibus faceremus, Anathema eſſemus à veritate Chriſti, & ab Eccleſia Dei? quoniam creaturæ exhiberemus eam ſeruitutem, quæ vni tantùm debetur Deo. Néque Petro igitur, néque Paulo, néque ſanctis aliquibus aræ ſtatuuntur, Auditores Chriſtiani: ſed vni Chriſto, qui laudabilis & glorioſus eſt in Sanctis ſuis. de quibus ipſemet proteſtatus eſt, Qui vos ſpernit, Me ſpernit. Nulla vis tamen, nec authoritas remorari valuit effrenes illos & impudentes Perſarum Magos, quin diſcipulos mediis in adytis Chriſtianorum poſt tot elapſos annos inuenirent: qui Baſilicas martyrum declinarent, & in ſepulchris latitantes habitare gauderent. quod à diuo Hieronymo proditur in caput Eſaiæ. 65. *d. can. 20. Inferius.* *To. 6.* *Can. Qui vos. 8. q. 1.*

Euſtathius (an primus, neſcio) inter Chriſtianos renouauit hanc impietatem, Per ſuperbiam contemnens, Et Eccleſias ipſas χειροποιήτας (vti vocant) id eſt, manu factas, & ἐκκλήσεις, Id eſt, Euocationes & congregationes ad ipſas. Hoc illi nunquam non fecerunt, qui, deſpectis aliis fratribus, ſolos ſe ſapientes & ſanctos eſſe crediderunt. Euſtathius iſte cognominabatur ἀποτακτικός. vt ſuperius audiſtis Quales profectò ſunt omnes huius infœlicis æui Gnoſtici.

Hugo Ferrarienſis, ætate ſuâ, circiter annum Do. 1200. non multò poſt Gratianum nominat hîc Hæreticos neſcio quos Patarenos: qui, quod in ſequente cano. In. 20. quóque, ſimiliter & in iſto vetatur, impiè factitabant. Iſtos oportet ex Valdenſi-

bus fuiſſe: Vel ex Patarenis, Valdenſes: qui tum ſimilibus Hæ- *Patareni Hæretici.*
reſibus Eccleſiam turbabant. Honorius Papa tertius, & Federi-
cus imperator ſecundus hæreticos Paterenos infamiâ perpetuâ
damnarunt, eorundem bona publicarunt, & perſonas proſcri-
pſerunt. In vlti. cap. collationis. 10. Feud. ʃ. Gazaros—nunc di-
ctis, vel paulo pluribus annis. Etiam in. ʃ. Gazaros. C. de Hæ-
ret. De Patarenis habeo non æditum cuiuſdam fratris Famerij
de ordine prædicatorum, fragmentum, quod in opuſculi fine
forſitan ſubiiciemus. Anglia poſtea dedit Vuiclefuiſtas. Deinde
Bohemia protulit Huſsitas, omnes Euſthathianâ peſte contami-
natos. Ab Huſsitis in eadem nati fuere Bohemia Thaboritæ. *Ryſcha Bohemus.*
quorum dux & princeps extitit neſcio quis famoſus latro Bohe-
mus, nomine Ryſcha (Zyſcham vocant alij) Ioannis Huſʒ di-
ſcipulus. qui, ſpretis ſpoliatíſque per Bohemiam, vicináſque re-
giones templis, in monte quodam cum magna perditorum ma-
nu tentoria fixit: Sibi quémque de ſuis ædificate domum iuſsit.
Montem vocauere Thabor, ab illo excelſo Galilææ monte, quem
Dominus transfiguratione ſuâ nobilitauit. Matth. 17. Illum ne-
farium prædonem nominabant Dominum ſuum, Se verò diſci-
pulos. Et domos ſuas appellarunt σκηνὰς, Id eſt, Tabernacula *Fratres Thaboritæ.*
quare nomen inde fratrum Thaboritarum ſumpſere. quod eue-
nit circiter annum Do. 1420. paulò poſt Conſtantienſe conci-
lium. Pius papa ſcribens de Bohemis hiſtoriam plenius enarrat.
Horrori tanto, terroríque fuit vndiquáque vicinis tabidus ille
Ryſcha, vt mortuo ſibi pellem detrahi iuſſerit. Indéque tympa-
panum confici, quod ſui prodeuntes in Eccleſias, & Eccleſia-
ſticos pulſarent: & canis aiebat—In tympano formidabunt
etiam Ryſcham.

Ab annis quadraginta, Auditores Chriſtiani, noſtris Sacer-
dotum peccatis exigentibus (aliam certè non credo tam magni
mali cauſam fuiſſe) quintus Angelus, cui data fuerat clauis putei
abyſsi, tubâ cecinit: & rurſus aperuit abyſsi puteum. Mox beſtia
multo cum fumo de abyſſo egreſſa eſt: quæ feralibus armata
Gnoſticorum copiis, [illegible]rum templa contemnere, prophanare,
pro ſtabulis ducere, in armamentaria, & ergaſteria cõuertere, de-
moliri plæráq; cœpit—Anabaptiſtæ, Sagarelli, Fratres Hortẽſes
in ſua nimborum, turbinumque barbaria ſic egerunt & agunt.
Rei me cogit indignitas, auditores Chriſtiani, Cogit, vt gemens
de nobis etiam loquar. Hîc, (inexpiabile nefas?) Hîc, dico, ſcili-
cet, in celeberrimo totius orbis terrarũ theatro nudiuſtertius fa-
ctioſas

ctioſas,néq; tamen punitas, (prô ſcelus vtrúmque?) fratrum Pratenſium cantilenas audiuiſtis: pœnam nullam vidiſtis.

Suos quóque Ryſchas habent & iſti. quos, non Hæreticos tantum, ſed Hæreſiarchas etiam, quia defendant errores aliorum, Canon vocat. Non ita pridem, neſcio quos famelicos Duces, Marchiones, Comites, & alios nefandos excurſores, Eccleſiarum expilatores, & inuolatores: qualis in Can. De nefando. 12. q. 2. Brugandus quidam barbariſſimus homo deſcribitur à Nicolao primo. Tum regnabat in Gallia Carolus Caluus, circiter annos Do. 860. Tales, inquam, Brugandos (cuius enim ſunt emulatores impietatis, deinceps eius nomen gerant) audaciâ ſolâ, crudelitate, furtis, impudentiâ, libidine, rapinis, ſacrilegiis, indicibilibus flagitiis tantùm nobiles, ac famoſos, nullis nõ affecta probris Eccleſia, nullis non iniuriis oppreſſa tulit, etiamnum ſuffert, & adhuc patitur. Hi ſunt Gnoſticorum Ryſchæ: qui nihil, quàm theologantur, & in Regiis paſſim baubantur inferni, & plus quàm Cerberei canes, Corpora quidem ſua Principi ſe deuouiſſe: Non inſuper hunc debere de cuiuſquam religione vel anima ſollicitum eſſe: quaſi velint (& volunt) eſſe liberum, Credere, vel non credere. Principi ſuo dicant igitur (nec enim diſſimile quid eſt.) O Rex, ne ſit tibi curæ, Si quis adulteretur, Si quis furetur, Si quis in proximum graſſetur, Si quis deniq; Scelus quodcúmque machinetur & aggrediatur. Iſthæc tua nihil interſunt, modò corporibus, & bonis imperes. Eâdem dicant operâ, Ne ſis Chriſtianus. O miſerabiliter cœcos, quicúmque rerum potiuntur, ſi non videant, quicquid hîc dicitur, quicquid coitur, quicquid cantillatur, in ſuũ caput, & dici, & coiri, & cantillari. Impetum quidem primùm fecerunt in Eccleſiam, iuxta Domini mandatum, propter noſtra Sacerdotum non ampliùs ferenda flagitia, præcipientis viris illis, qui vas interfectionis habent in manibus ſuis, A Sanctuario meo incipite. Ezech. cap. 9. Gnoſtici ſat ſciunt Eccleſiam non aliam, niſi modeſtiæ, ſimplicitatis, & ſcientiæ, machæram geſtare, quâ ſibi rebelles cõtundat. Illi viderunt, Nos Sacerdotes, moribus, doctrinâ, virtutibus, exemplis, omnibus modis inermes. Exarmatos inuadunt, intrepidi nobiſcum pugnant, & cõgrediuntur, & vincere videntur. A domo Dei quum ſic inceperit iudicium, Quis aliorum, quæſo, finis eſt futurus? qualem propheta prædixit eis, qui ſecedunt & aberrant ab Eccleſia, nec oppugnatam propugnant: Eorum viam ſuper caput eorũ reddet Dominus. Archiam quidem regibus Gnoſtici loquuntur: Anarchiam meditantur.

Brugandus. A cuius improbitate nefanda puto graſſatores noſtrate linguâ ceptos appellari Brygans. In Brugandũ iſtum (niſi fallor) Epiſcopi 32. Galli, & Germani conuenerũt apud Theodonis villam, cõtra violentiam latronis à Regib⁹ et primis Galliæ ſupplicantes auxilium ſibi præſtari. Synodum videas in. 2. Cõciliorũ Tomo

Can. qui aliorum 24. q. 3.

1. Pet. 4. Can. Et purgabit Diſt. 50.

Ciuiles in ore ſemper habent Magiſtratus, Poteſtates, Principum maieſtates: quos tantùm non Deos in terra faciunt: quibus obedire, tribura ſoluere, quos honorare debeant, & libenter velint, vt ſimulant. Hypocritica, & coacta eſt hæc obedientia, quam gladij metus extorquet. Nec enim dum, ſe Machærophoris eſſe pares ſatis intelligunt. At in ſuis coitionibus nocturnis altum clamant & prædicant, Si ſeruus es, Si ditioni ſubiectus es alterius, magis tibi curæ ſit, vt liber fias. Libertas omnium maximè decet Chriſtianū. Profectò. Si iamiam ſe Principes nō arment cautiùs aduerſus iſta falſę libertatis cornua, quàm dura ſint & inflexilia, breui ſentient. Apoſtolus iſtos (Aruales, Nemorales, Pratenſes, Tricliniarios intelligo fratres modò Gnoſticos) φιλαύτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους appellat. 2. Timoth. cap. 3. Sui duntaxat amantes, Affectu carentes, Omnis fœderis contemptores. Reges ab iſtius generis Alazonibus non expectent vllos ſibi fore cum Dei timore ac tremore, in cordis ſimplicitate fideles. Ad oculum ſeruiunt, ὡς ἀνθρωπάρεσκοι. Nec aliud, quàm, Bona pars eorum ἰσοτιμίαν, ἰσοτέλειαν nonnulli, Maxima pars ἀτέλειαν circumſpiciunt. A domo Dei cœpit hoc iudiciū, deiectis ἀκωτήνοις Epiſcopis, átq; Presbyteris ſibi præfectis. (quorum ne denominationes quidem, quaſi probroſas, & contumelioſas, ferre queunt) Alios omneis humanarum quarumcúmq; politiarum primores & gubernatores, quantumlibet armatos, & gladiis fultos, indubitanter hoc idem iudiciū manet: Vt nec ampliùs audire Principis, aut Domini ſui nomen illi ſuſtineant. Falſus ſim vates, Si non ibi regnant, quò profugiunt exulatum, & vbi decepto populo prædicant Euangelium ſuum. Malè me diuinare dicas, Si non ipſorum dux primus ad has ſeditiones, Regi tum nō contemnendo, ſibi contradicenti reſcribere ſit auſus, inter infinita conuiciorum plauſtra, quæ nemo alius poſſit excogitare, Vos mentimini per guttur veſtrum, Domine Rex Thomiſtice. Vbi (quem ſimulant) hîc Regibus debitus honor? Hoc non eſt orare pro Regibus & omnibus, qui ſunt in Dignitate: etiam ſi ſint infideles. Execrandus eſt in nobis ſacerdotibus, is, per quem Scandalum tantum venit in Eccleſiam. fateor. Abominandi quóque, propter quos incœpit, & etiamnum durat. Sed & Væ, ſceleratiſſimis illis homicidis, agrorum, ciuitatum, templorum deprędatoribus, vaſtatoribus, & incendiariis Brugandis, per quos exercetur. Equidem crediderim nunquam ſummum Sabaoth Deum deteſtandis & Atheis iſtis exercituum ductoribus adeſſe velle. Niſi (quod ſolet) quando ſe de inimicis ſuis vindicat per inimicos ſuos, & conſolatur ſuper hoſtibus ſuis. Eſaiæ cap. 1. Quando (puta,

ta) Philiſtæos, Iſmaelitas, Agarenos, Nabuchodonozores, Antiochos, modóque Turcas, & Ryſchas, in ſuum quidem ſpeciali vocatione, ſed iam propter enormia peccata non ampliùs ſuum populum mouet, excitat, & vincere facit.

SEd iſtorum nefariorum Brugandorum, ſeu Ryſcharum diſcutiamus arietes, planè ficulneos, quibus tamen audent noſtra conquaſſare templa. — Ioan. cap. 4. Chriſtus ita reſpondet Samaritanæ — Mulier, crede mihi. Venit hora, quando, nec in monte hoc, nec in Hieroſolymis adorabitis Patrem. Venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu & Veritate. Nam & Pater tales quærit, qui adorent eum. Spiritus eſt Deus: Et eos, qui adorant eum, in Spiritu, & Veritate oportet adorare. 24. q. 3. can. pen. §. Anthrωpomorphitæ.

Primùm vides inſultum Ryſcharum: quem leui brachio retundas Authorũ fretus auxilio ſanctorum. Specialiter hîc Iudaïci templi prædicit euerſionem Chriſtus: Ab eodem non ſemel prædictam. Matth. 24. Mar. 13. Luc. 21. Non relinquetur hîc lapis ſupra lapidem, qui non deſtruatur. Quemadmodum plangens, obſidionem, deſtructionémque totius Hieroſolymitanæ ciuitatis futuram prænunciat, Lucæ cap. 13. 19. 23. Quod poſt illud Chriſti vaticinium, hoc eſt, poſt eius paſſionem, circiter annos duos & quadraginta (poſt natiuitatem verò, Septuaginta duobus) euenit ſub Veſpaſiano, & Tito. ſub quibus, expugnatâ Vrbe, templum fuit incendio conſumptum. prout à Ioſepho pleniùs deſcribitur excidium. cap. 9. & . 10. libri ſeptimi De bello Iuda. Inter cætera dicit ibi, Iamdudum, Dei ſententiâ, templum illud igne damnatum fuiſſe. Ni fallor, ad Eſaiæ prophetiam. cap. 29. reſpiciens, vbi eſt — A Domino exercituum viſitabitur Ariel (id eſt, Leo Dei, Templum, videlicet, & Altare, quod erat in Hieruſalem. ſicut interpretatur Hierony.) in tonitruo, & commotione terræ, & voce magna turbinis, & flammæ ignis deuora[illegible] is. hoc exponens ait idem Hieronymus, Templum comburer[illegible] lum ſignificat. Itáque, Venit & inſtat hora, quũ non adorabitis [illegible] ieroſolymis — Templo, videlicet, in fauillas & cineres diſſoluto. quo in loco, nec aliubi, Iudæis adorare, & ſacrificare p[illegible] Legem tantùm licebat. d. cap. Deut. 12. Sed iam lege Chriſti certu[illegible] nullus adorandi præſcribitur locus, ita vt aliubi ſit nefâs adorare. Senſus iſte verus eſſe mihi videtur Euangeliſtæ. Quem Paulus quóque prætendit. 1. ad Timoth. cap. 2. Volo viros orare, ſimiliter & mulieres, in omni

loco. Non propterea Synaxes contemnens, vel ad templa vetans accedere, ſicut hîc aſſerit Zonaras. Quapropter, magnâ cauillandi rabie laborant (perpetuo Gnoſticorum morbo) inde colligentes, euerti noſtra Chriſtianorum templa debere.

Sed (aiunt) in Spiritu & Veritate oportet adorare. Argutè. quaſi nō poſſimus in templo ſic adorare: ſed oporteat nos in pratum Clericorū, vel in ſuburbanos lucos, & hortos exire, vel in aliquod nuptiale triclinium conuenire, ſi velimus in Spiritu & Veritate Patrem adorare. Nunquid iſto Spiritali modo Priſci patres Abel, Seth, Enos, & alij nominati ſuperius in principio Canonis, ad altaria ſua conuenientes adorarunt, & coluerunt Deum? Non equidem puto Chriſtum de talibus hîc negare voluiſſe, quin Spiritu & Veritate fidentes adorarint. Deus enim Spirituales adoratores & à Iudæis olim, & nunc à ſuis etiā Chriſtianis exegit, quæſiuit, & quærit vbique. Nam, qui Spiritaliter, & in Veritate non orat, ſiue id in templo, ſiue in agro faciat, is nec orat, nec adorat. Deus igitur vbiuis coli vult in Spiritu & Veritate. Hoc eſt, Animo nō ficto, non hypocritâ, ſed in Fide, Spe, & Charitate. in corde contrito & humiliato. quod tum demum fit, quum pias & puras manus attollimus in cœlum, nulli malè volentes, ábſque ira & diſceptatione. Semigētilis quidam Sapiens & hoc nos dudum docuit, alloquens filium ſuum. *Nō niſi in Spiritu et Veritate verè Deus adorari poteſt*

Si Deus eſt animus, nobis vt carmina dicunt.
Hic tibi præcipuè ſit purâ mente colendus.

Spiritalibus enim ſacrificiis Deo tantùm litatur.—Huic interno & ſpiritali cultui, (quādo colentis & adorātis animus nullis auaritiæ, libidinis, ambitionis ſordibus eſt maculatus) loca noſtra ſacra non obſtant, imò contrà, iuuant & incitant affectum precantis. Ergo ſacrilegus & impius eſt, quiſquis ea contemnit, & violat. Idolorum fana Gregorius euerti noluit: ſed in Eccleſias dedicanda mandauit. Epiſt, 71. libri noni: Et impie tu Miſonāe non formidas ſacrata Deo, manu verbíſque temerare? Sed, quid non audet lingua doloſa dicere? Et manus impia facere?

Stephanum deinde, & Paulum concionantes auxilio ſibi vocant: Illum Iudæis, Hunc Athenienſibus. Act. Apoſt. cap. 7. & 17. Vtriúſq; ſumma concionis eſt. — Deus excelſus, qui fecit mundum, & omnia, quæ in eo ſunt. De quo Propheta dicit, Cœlum mihi ſedes eſt, & Terra ſcabellum pedum meorum. Quum ſit hîc cœli, terræque Dominus, non in templis manu factis, inhabitat,

rat,nec manibus hominum colitur. Quam domum ædificabitis mihi? dicit Dominus. aut quis locus requietionis meæ? Nónne manus mea fecit hæc omnia?

Certè,Baliſta,ni plumbea foret,omnia comminuere potens: vt ne lapidi quidem lapis impoſitus relinqueretur in templis noſtris: quibus tamen impacta ſuo ſe ipſa conterit ictu. Salomon non ignorauit,omniúmque primus fortiſſimè retudit: quippe qui poſt abſolutum, iámque Domini gloriâ plenum ſuum templum, Sic exorſus eſt orationem ſuam. Ergo ne putandum eſt, quòd verè Deus habitet ſuper terram? (id eſt,in iſto puſillo templo) Si enim cœli cœlorum te capere non poſſunt, quanto minus domus hæc, quam ædificaui tibi? d.3.Reg.cap.8.Quum Salomon tanto ſumptu celebrariſſimum illud ſuum templum Deo dedicabat, haudquaquam putabat eo ſe templo, veluti clauſtro aliquo, Deum cõcludere poſſe (quæ vana fuit Perſicorum Magorum, poſteáque nonnullorum Græcorum opinio) quod ex prædictis ſatis intelligitur verbis. Sed quia Deus promiſerat Patribus electurum ſe locum ſpecialem,vt eſſet nomen eius in eo: quò,nec aliò,præceperat hoſtias omnes,& pia populi vota deferri. d.Deut.cap.12.Quẽ tum manifeſtè locum delegit, quum Dauidi Salomonis patri pollicitus eſt, Filius tuus,qui egredietur de renibus tuis,ipſe ædificabit mihi domum. d.3.Reg. cap.8. quam diuinam promiſſionem ſciebat & ipſe Salomon: propterea ſic pergit orare — Sed reſpice ad orationem ſerui tui, & populi tui Iſrael hoc in loco factam, & exaudies in loco habitaculi tui in cœlo. Dei vides habitaculum in cœlo,ſimul & in templo: non velut hominis domo ſuâ clauſi, quum Deus nullo circumſcribi loco poſſit, & nuſquam præſens non adſit,cuius plena ſunt omnia. Sed Deus in templo ſingulariter inhabitat, ſicut in loco præ cæteris à ſe delecto,vbi ſint, ob aſſiduum diuini cultus exercitium, exaudibiliores ſupplicantum preces & orationes. Tunc enim Pietas & Religio, ſine quibus impoſſibile eſt placere Deo,maximè verſatur in animis noſtris, quum rebus diuinis operam damus in templis noſtris.

Deus eſt in templo quum tamen non ſit in aliquo loco.

Hîc operæprecium me facturum puto,ſi vigeſimam totam Auguſtini quæſtionem (nec enim longa eſt) ego tranſcripſero ex Octoginta trium quæſtionum libro. ſic ille diſſerit. — Deus alicubi non eſt. Quod enim alicubi eſt,continetur loco: quod continetur loco,Corpus eſt. Deus autem non eſt corpus: Non igitur alicubi eſt. Et tamen quia eſt,Et in loco non eſt,In illo ſunt potiùs To.4.

omnia,quàm ipſe alicubi: Nec tamen ita in illo,vt ipſe ſit locus. Locus enim in ſpatio eſt,quod longitudine,& latitudine,& alti-
To.6. tudine corporis occupatur. Nec Deus tale aliquid eſt. Et omnia igitur in ipſo ſunt: Et locus non eſt. Locus tamen Dei abuſiuè dicitur Templum Dei: Non quòd eo contineatur,ſed quod ei præſens ſit. Id autem nihil melius, quàm anima munda intelligitur. Hæc Auguſtinus.vnde percipere facile eſt,quomodo noſtras Eccleſias Deus incolat. Eundem videas cap. 10. libri contra Adimantum.

Athenienſis illa concio, quâ Deus hominum coli manibus, & in templis hominum manu conſtructis habitare negatur, ab ipſo cōcionante exponitur. κολοβῶσι Gnoſtici mutilam.pro more ſuo citant. Ibi enim ſubditur, Indigens aliquo,quum ipſe det omni-
Irenæus cap.34. lib.4. bus. Id eſt, Deo templa non ædificantur,Deo nihil offertur,quaſi,vel egeat ille,qui mundum,non ſibi,ſed homini,fecit:qui de ſe ait,Si eſuriero,Non dicam tibi, Meus eſt enim orbis terrarum,& plenitudo eius. Pſal.49.vel quaſi re delectetur aliâ, quàm purâ & reſipiſcente animâ. quod eſt acceptiſſimum Deo templum. Non ſemel hoc atteſtante Paulo. Templum Dei eſtis: & Spiritus Dei habitat in vobis. Iterum,Templum Dei Sanctum eſt, quod eſtis vos. Item — Membra veſtra Templum ſunt Spiritus Sancti,qui in vobis eſt. Atque iterum — Vos eſtis Templum Dei viui. Prioris ad Corinth.3.&.6.cap.&. 2.Corinth.cap.6. Ad Hebr.cap.3. Domus Chriſti ſumus nos: ſi fiduciam,& gloriam ſpei firmam úſque ad finem,retineamus. In lapideo quidem,ſiue materiali Templo Deum colimus,& ſacramēta recipimus. de quo quidem nihil vetat illud intelligere Pauli, Si quis Templum Dei violauerit, diſperdet illum Deus. Verum tamen ſciamus quòd τὸν ναὸν τὸν χειροποίητον τύπον εἶ τῦ ναῦ τῦ ἀχειροποιήτυ. Id eſt,Illud manufactū, ſiue Materiale templum, typus eſt& figura templi nō manufacti. videlicet,Omnium Chriſti fidelium. de quibus ait Petrus,Et vos tanquam viui lapides ædificamini domus ſpiritales. 1.Pet.2. Paulus quóque, Dei ædificatio eſtis: cuius & ſe profiteiur Architectum. d.cap.3. Dei Templum eſt, Non lapides, aut lutum, ſed homo ipſe, qui figuram Dei geſtat. vt ait Lactantius. cap.8.libri de Iuſtitia.

Nec oblationibus noſtris, Néque tēplis indiget Deus: ſed ipſi ſum, qui talibus indigemus.*

In fine cap.21. li.2.off. Sed agimus de templis, non iis hominibus, ſed ab hominibus, & hominum manufactis. De quibus Ambroſius — Hoc (ait) Sacerdoti maximè conuenit,Ornare Dei Templum decore congruo:

gruo: vt hôc etiam cultu reſplendeat aula Domini. Nepotianus Presbyter à Hieronymo laudatur, quòd in omnes Cæremonias piè diſpoſitus eſſet, ac ſolicitus, Si niteret altare, Si parietes abſque fuligine, Si pauiméta terſa, Si ianitor creber in porta, Vela ſemper in oſtiis, Si ſacrarium mundũ, Si vaſa luculenta: qui Baſilicas Eccleſiæ, & martyrum conciliabula diuerſis floribus, & arborum comis, vitiúmq; pampinis adumbrarit: & quicquid placebat in Eccleſia, tam diſpoſitione, quàm viſu, Presbyteri laboré, & ſtudium teſtaretur. Anni plus mille cum ducentis præteriere, quibus hæc de templis noſtris chirotopiis ab Eccleſiæ Catholicæ doctoribus (neſcias, Doctioribus, an Sanctioribus. græcos, & antiquiora Cõcilia non recito) ſcripta fuere. quæ nunc, quã curã poſſumus, obſeruamus. Cur hæc, impij Myconiniſtæ, ſubſamnatis? Tempora ſamnis veſtris, & Anteceſſores opponimus. *In Epita. Nepoti. To.1.*

Cæterùm, de duobus hîc meminerimus, Auditores Chriſtiani. primùm, quòd tametſi templi ſtructura minor ſit, aut eius ornatus, attamen non debet eſſe minor in eo Dei cultus. Iudæi de Babylone reuerſi quum modicum duntaxat altare cõſtruxiſſent, inferius, & incomparabiliter minus illo priore Salomonis, Oblatorum puritatem propterea non valde curabant, & immunda recipiebant. Ibi námque putabant deeſſe religionis ſanctimoniam (verbis hoc Hieronymi, quum nequeat aptioribus, referam) quia deerat ædificationis ambitio: Mox audiunt à Domini Propheta Malachia. cap.1. Ad vos, ô Sacerdotes, qui deſpicitis nomen meum: & dicitis — In quo deſpicimus nomen tuum? Offertis ſuper Altare meum Panem pollutum. Et dicitis — In quo polluimus? In eo, quod dicitis — Menſa Domini deſpecta eſt: καὶ τὰ ἐπιτιθέμενα ἐξουθένωται. (prout eſt in Septuaginta) Et ideo, quę ſuperpoſita ſunt, nihili fiunt, & contemnuntur, quia vilis & contemtibilis eſt ara ipſa. Grande profectò ſcelus aſcribere gemmis & auro, Sacrorum, Sacramentorúmque diuinitatem. Vaſis ligneis, Stanneis, Argenteis, Aureis nihil addi uel detrahi myſteriis noſtris docebamus in Can. Apoſto.73. iuxta Can. Vaſa. de conſecr. Diſt.1. Sacra ſemper Sacra ſunt, etiam ſi tenue, modicum, teſtaceum fuerit Altare.

Templa, quò ſunt ornatiora, nō ſunt eò plus maieſtatis habere credenda.

Sed & hîc venit in memoriã ſecundò reuocandum, quod Hieronymus, Demetriadem docens virginitatem, ſcribit. Non ſatis eſſe parietes ædificare, columnas Eccleſiæ ſubſtruere, & in his lapidibus pecuniã effundere, qui cum terra & ſeculo tranſituri ſunt. *To.1.*

Non reprehendo, Non abnuo (dicit ille) ſed hoc nō ſatis eſt, Niſi pariter & in nobis extruamus Deo viuenti viuum quóque templum. Quibus autem lapidibus iſthęc ſtructura fiat, in eadem (ne *Firmius & incorruptius Dei templum eſt pectus humanum.*
To.2. ſim prolixior) legas epiſtola. Similiter apud Auguſtinū diſſerentem, Quomodo Chriſtus vbíque ſit. Epiſt.57. Si fiduciam habuerimus in auratis laquearibus, & in ædificiorum ſplendore: dixerimúſque, Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini: certè confidimus in verbis mendacij. Hierem.7. Illud eſt enim Templum Domini (ſicut ait Hieronymus) in quo vera fides habitat, Sancta conuerſatio, & omnium virtutū chorus. Hæc eſt Domus fidelis. Hoc eſt immortale Templū: In quo ſi quis non ſacrificauerit, immortalitatis præmium non habebit. ex Lactantio cap.14. De vera ſapientia. Certè, Niſi quis Deo Templum ſtruxerit in anima ſua, nihil eſt, quod ab alia Templi conſtructione,
To.6. debeat expectare. quod Hieronymus Agg. cap.2. probat. Architectus ille cœleſtis (cuius & ipſi ſumus exterius opificium) tale ſibi dignetur interius in nobis conſtruere Templum. Amen.

ΚΑΝῺΝ .5.

Εἴ τις παρὰ τὴν ἐκκλησίαν ἰδίᾳ ἐκκλησιάζοι, καὶ καταφρονῶν τῆς ἐκκλησίας, τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐθέλοι πράττειν, μὴ συνόντος τοῦ πρεσβυτέρου, κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἀνάθεμα ἔστω.

In domo Dei (quæ eſt Eccleſia) ſemper ea fuit œconomia, Vt ſine patrisfamilias (qui Chriſtus eſt) aut eius Legatorum ſeu Vicariorum (qui ſunt Epiſcopi, & Presbyteri) Voluntate, nihil agatur.

CANON .6.

SI quis extra Eccleſiam priuatim conciones habet: Et Eccleſiam contemnens, ea quæ ſunt Eccleſiæ vult agere, Non adſtante Presbytero, cum voluntate Epiſcopi: Anathema eſto.

Apo-

Apoſtolici trigeſimi primi canonis authoritate Patres in Gãgris præſentem promulgarunt legem, aduerſus Euſtathium qui nondum factus Epiſcopus, Epiſcopum tamen agebat. Id eſt, quos poterat ad ſe populos priuatim vocabat, & domi conciones habebat. vbi (quod ſuprà docuimus) homo Apotacticus vſu iam publico recepta multa nouabat. Id audebant & eius ſequaces, Eccleſiam quóque multâ proteruiâ negligentes. Nam, quocúmque locorum placebat, vnà conueniebant: & ibidem non tam Synaxes, quàm Paraſynaxes (vt in lege dicitur) agebant: Ibi ſacris myſteriis vacabant: & Eccleſiaſtica non in Eccleſia tractabant abſque Presbytero: Néque factum probante Epiſcopo. Quod in eccleſia Chriſti nunquam licuit: imo ſpecialiter hoc vetitum fuit. Ne priuatim, publicéve, ſacri aliquid quis ageret, Epiſcopo non conſulto, néque conſentiente. Prolixè declarabamus hoc in d. can 31. & in can. 38. Quamobrem, pauca ſufficiat hîc dixiſſe.

L. Quicúmque. C. de Hæreti.

Eccleſiaſticũ non eſt, quod Eccleſiaſtico modo ritúque non geritur.

Præ cæteris occurrit hîc aliquid obſeruatione dignum. Canone præſenti cauetur, quòd, Nemini licet παρὰ τὴν ἐκκλησίαν ἰδίᾳ ἐκκλησιάζειν, μὴ συνόντος τοῦ πρεσβυτέρου, κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου. Græci decreti ſunt hæc ipſa verba: quæ Latinè reddita ſonant—Nemini licet extra vel præter Eccleſiam priuatim (publicè multò minus, Id eſt, in ipſa Eccleſia) conuentum celebrare, non ſimul adſtante Presbytero, ſecundum ſententiam Epiſcopi. Suam ſumpſerunt hinc legem Chriſtiani principes Arcadius & Honorius, centum circiter poſt annos, quæ refertur in tit. De epiſcopis & Cleri. C. Quum verò debeat ex antiqua Patrum conſtitutione, in omnibus Eccleſiæ negotiis adeſſe Presbyter Eccleſiæ, cum Epiſcopi cognitione. ſicut hîc habetis.—Ideo mihi canonica non videntur ea collegia, quæ prætextu religionis habentur in Eccleſiis abſque Presbytero, & ſine ſpeciali Pontificis authoritate. Qualia ſunt per Eccleſias Gallicas Æedituorum collegia, Presbyteros Eccleſiarum parochos excludentia, nec Epiſcopi conſenſu probata, vel inſtituta. Scio doctorum quorundam ſententiam in contrarium ferri. quam ſolâ lege primâ. ff. de collegiis i[llic]itis. defendunt. Quâ ſimiliter lege, quod aſſero, defendere po[ſſu]m. Martianus ait—Religionis cauſa coire non prohibetur: dum tamen nihil fiat contra Senatuſconſultum, quo illicita collegia prohibentur. In Eccleſia ſimile dico. Non improbo ſingulare παροικῶν (phani, ſcilicet, inquilinorum, vel accolarum) collegium: dum non fiat contra canones, qui iubent adeſſe Presbyterum. vt hîc: Qui canones, φρατρίας vetant: Qui fabricam ſoli Presbyterorum ſolici-

L. Conuenticula.

Laicorum phratriæ quæ ſub Eccleſiæ Tutelariorũ, vel ædituorũ nomine fiunt in Parœciis, excluſo Parœciæ Curatore, non ſunt in Canonibus approbatæ.

Can. Cõiuratio- num. 11. q. 1.

Can. Vulteranæ. & duob. ſeq. 12. q. 2.

tudini mandant: in quam quicquid erogatur, Epiſcopo non tantùm ſciente, ſed etiam diſponente, debet erogari. Sic Papa Gelaſius primus, anni ſunt plus mille, ſeruari ſolitum reſcripſit. Præterea, Doctores, atque defenſores iſtorum μαργαινόντων, In presbyteros tam procaciter agentiũ, mihi dicant. — A Tenebris ad Lucem colligere fas ne eſt argumentum? ſcilicet, à Iouis δεισιδαιμονίας ad Chriſti religionem? à Dæmoniorum tenebris ad Euangelij lucem? Suos illi ſibi pro ſuis affectibus fingebant Deos, alios alij: quibus ſodalitates, & ſacra peculiariter inſtituebant: ἱερεῖς ὀργίων, συνθιασώτας, ξυναπτίους, ὁμοταφίους habebãt, & innumera generis iſtius nugamenta. de quibus in. l. vltima. d. tit. de colleg. illicitis. Vnus autem nobis & verus, non aſcititius, eſt Deus. Vna vera, certáque lex. Itáque, ſi Chriſtiani ſumus, non amplius ita ratiocinemur, nec argutemur — Ethnici ſuæ cauſâ religionis (quæ tamen religio non erat) quum volebant, & quò volebant, ipſi coibant: ergo licet hoc etiam Chriſtianis. Quorſum (quæſo) fidelium Patrum canones, ſi moribus & legibus infidelium viuere, noſtráque tegere velimus adhuc? Et, Ne parodoxum quid propoſuiſſe videar, attendite quid Pontifex Innocentius quartus ea de re ſcriptum reliquerit, anni ſunt plures quadringentis. Religionis (ait) aut pietatis cauſâ conſtitui quidem Collegia poſſunt, vt miſſas pro viuis & defunctis celebrent, vt oppreſſos iuuent, vt eleemoſynas faciãt, & pro conſimilibus. Verùm, quum Collegia iſta, & Rectores eorum ſubſint ordinariis & maioribus Poteſtatibus (vt mihi quidem videtur) ad eorum iuſſum deſtrui poſſunt, & prohiberi ne incipiant. Hæc ille in principio, & in fine cap. 14. de exceſsib. prælа. in antiq.

Cap. Dilecta.

Ad noſtrum can. Vetus interpres Concilij non per omnia reſpondit elegantiæ Patrum: ſenſum tamen expreſsit.

In Cataphtonitas hoc decretum fuit. Id eſt, in eos, qui non ad ad ſobrietatem, nec ad modeſtiam, ſed nimis quàm ſuperbè ſapiunt, altius aliquid & excellentius de ſe, quàm par ſit, ac deceat, exiſtimantes, de ſeque nimium magnifica ſentientes: & nõ in humilitate, & ſimplicitate, prout vnicuíque Deus dona ſua gratuita diuiſit. ad Ro. 12. Immorigeri propterea facti, maioribus obedire nolebant. Imò, nullos in Eccleſias ſe maiores, aut ſuperiores agnoſcebant. Atqui, legimus à Paulo mandatum — Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacere. Ipſi enim vigilant pro animabus veſtris rationem reddituri. ad Hebr. vlt. Hegemonas illos Apoſtolus proculdubio vult intelligi, qui nobis in via ſalutis præ-

ſides

ſides & duces exiſtunt, ſanè, Preſbyteros, & Epiſcopos.

Id autem genus homines, qui derelictâ Maiorum viâ, ſemitas & diuerticula quærunt (Preſbyterorum ſuorum, dicimus, & Epiſcoporum contemptores) Canones appellant συστασιάστας, στασιώδεις, φράτορας, atque τυράννους. Id eſt, Coniuratos, Conſpiratores, Seditioſos, denique Tyrannos, ideo quòd obedire nullius imperio, ſed ſuo parere velint omnes.

Tyrannus eſt in Eccleſia, qui legibus regi non vult Eccleſiaſticis.

Can. Cõiuratio-nũ. & ſequentib. cano. II. q. I.

Annis non adeo multis poſt ſynodum Calchedonenſem, quæ congregata fuerat anno Chriſti. 454. neſcio quis Seuerus ex Abyſſo putei ſolutus exiliit, eam ſanctam Sexcentorum triginta Patrum ſynodum, pariter & omnia, quæ præceſſerant, concilia ſuperbè deſpiciens, diſſolutè ridens, & procaciter impugnans. Epiſcoporum ſe decretis & obedientiæ ſubtrahens, vni ſibi de rebus diuinis, & Eccleſiæ ſacramentis credebat. Succeſſoribus non caruit. Et his (quæſo) quando caruit Diabolus? in rebus etiam quantumuis abſurdis, & horrendis?

Seuerus in Eccleſia primus dictus Acephalus.

Impotentes iſtos & licentioſos homines appellare cœperunt ἀκεφάλους, Id eſt, Sine capite, ſeu Capitis expertes: qui nullum ſupra ſe caput, hoc eſt, Dominum habere volebant. ἀκέφαλος (ait Suidas) αἵρεσίς τις, ἧς ἦν Σευῆρος ἔξαρχος. A cephalus (inquit) Hæreſis quædam, cuius erat Seuerus princeps. Eutychetis hic propugnator adeo pertinax erat, vt maluerit ab vniuerſali Eccleſia, quàm ab impietate priuata deficere. Chriſtum negabat ex duabus naturis exiſtere: ſed in eo ſolam diuinam permanſiſſe naturam poſt aſſumptam humanam. qui fuerat Marcionis error, aſſerentis Chriſti carnem putatiuam fuiſſe. quod & Valentinus, & Apollinaris, & Manichæus aſſeuerabant. Contra quos illud eſt ex Athanaſij ſymbolo. Sicut anima rationalis & Caro, Vnus eſt homo: Ita Deus & Homo, Vnus eſt Chriſtus. Quum verò conciliorum premeretur authoritate, Patrúmque ſententiis, néque vinci vellet (Hæreticus alioqui non fuiſſet) à Maioribus & Conciliis omnibus deſciuit, ab antiquis tradita & præcepta omnia contempſit. Hoc euenit anno. Do. 461. quum diem ſuum Martianus Imperator obiiſſet: cuius imperio, pæque ſanctiſsimi Leonis primi ſolicitudine Synodus illa Calchedonem conuenerat. A quo quidem Martiano lex octaua de Hæreti. C. lata fuerat, anno Imperij ſui vltimo. videlicet, Anno. 459. contra infœliciſsimum illum Monachum Eutychetem Conſtantinopolitanum, con-

Humanæ carnis veritatem negantes in Chriſto.

rráque ſequaces:quos lex nominat Eutychianiſtas,& ſeueriſsimè punit.Nam præterquam,quòd in Eccleſia nemini ſubiici volebant (Acephali propterea dicti) de Chriſti quóque ἐνανθρωπήσει (prout dixi)valde impia ſomniabant,Verbi Dei,& carnis vnam eſſe naturam pronunciantes.Chriſtum, videlicet, humani quidem corporis ſpeciem geſtaſſe, Humanæ verò carnis veritatem Verbo vnitam minimè fuiſſe. vnde horrenda naſcebantur opinionum monſtra.de quibus in xi.Leonis Epiſtola.

Eccleſiæ conſuetudo poſtea,Clericos illos qui nullius Epiſcopi diſciplinâ, nullius Senioris prouidentiâ gubernari vellent, qui Præpoſitos ſuos contemnerent,& ab ipſis temerariè ſecederent, & ſi aliter à Fide non aberrarent,Acephalos nominauit.can.Nullâ ratione.93.diſt.Rauennatum Eccleſiam,quæ multo ſe tempore ſegregarat à Romana,Nec vllam ſupra ſe volebat agnoſcere,propterea vocarunt αὐτοκεφάλων,ſiue, ἀνυποκεφάλων quæ ſibi caput eſſe volebat.Hanc diſſenſionem,quæ plures,quàm trecentos, durarat annos,Domnus papa ſedauit, Apoſtolicæque ſedi obtemperantem reddidit circiter an.Do.675.

Acephali ſic deſcribuntur in cano.22.concilij Maguntiaci, habiti anno Do.813.ſub finem Pontificatus Leonis. 3. & Imperij Caroli Magni.—Acephali, id eſt, Qui ſine capite ſunt, Néque ſub Epiſcopo,néque ſub Abbate: ſed ſine canonica vel regulari vita degentes,libertate gaudentes, ſolo ſuo deſiderio feruntur. Hos ab Epiſcopo primùm volunt excommunicari: quâ pœnâ ſi non emendantur, ad Archiepiſcopi iudicium duci mandant: quos,ſi non poteſt corrigere,vinculis demum conſtringi, carceréque publico ſeruari præcipiunt, ad magnam vſque ſynodum. Id eſt, Quoúſque nationis, aut regni totius congregentur Epiſcopi.Tum vagabundis optio dabatur, verùm mallent, à Rege, vel à Synodo iudicari. Priſcorum decreta videmus in Acephalos, qui ſuis Epiſcopis [illegible] obediunt. Indubitanter hi reprobi & Can. iudicio, concilióque [illegible] tenentur. De quibus egimus in can. Qui ſuis Apoſt.34.Et de vagis [illegible]lericis dicebamus in principio partis vl- 93.diſt. timæ Exegeſeos noſtræ.

Non plura nunc proponemus,Nec aliud cõcludemus, quàm *Quicúmque veteres Eccle-* quod Irenæus colligit cap.43. libri quarti aduerſus Hæreſes, in- *ſiæ ritus, & ſucceſſiones,* quiens—Quapropter,Eis,qui in Eccleſia ſunt, Preſbyteris ob- *átque tradi-* audire oportet:His,qui ſucceſsionem habent ab Apoſtolis, ſicut *tiones non ſe-* oſten-

[...]guntur, aut Hæretici, aut Schiſmatici, aut Hypocritæ ſunt. Hoc ſentit Irenæus.

oſtendimus: qui, cum Epiſcopatus ſucceſsione, chariſma veritatis certum, ſecundum placitum patris, acceperũt. Reliquos verò, qui abſiſtunt à principali ſucceſsione, & quocúmque loco colliguntur, ſuſpectos habere: vel quaſi Hæreticos, & malæ ſententiæ: vel quaſi ſcindentes, & elatos, & ſibi placentes: aut rurſus, vt Hypocritas, quæſtus gratiâ, & vanæ gloriæ hoc operantes. Vir ſanctus exinde confert Hæreticos, & alienas ipſorũ doctrinas, Abiu, & Nadab, filiis Aaronis, alienũ ignem offerentibus ad altare Dei: quapropter, vt hi, ſic igne cœleſti comburentur & illi. Leuit. cap. 10. Qui autem ſcindunt, & diuidũt vnitatem Eccleſiæ (noſtri, puta, Sraſiade) ſicuti de Ieroboam, non relinquet ex eis Dominus mingentem ad parietem. Iamdudum ſua cœpit exercere, & exercet occulta quotidie iudicia. Donet ille tandem nobis, Vt Vnum ſimus omnes, quemadmodum ille cum Patre Vnum eſt. Amen.

Can. Inter hæc. de pœnit. diſt. 3.

ΚΑΝΩΝ. ζ.

Εἴ τις καρποφορείας ἐκκλησιαστικὰς ἐθέλοι λαμβάνειν, ἢ διδόναι, ἔξω τῆς ἐκκλησίας, παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐγκεχειρισμένου τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴ μετὰ γνώμης αὐτοῦ ἐθέλοι πράττειν, ἀνάθεμα ἔστω.

Eccleſiæ bona vel beneficia diſpenſare nemo debet, Epiſcopo non conſentiente.

CANON. 7.

SI quis oblationes Eccleſiaſticas, haud in Eccleſia, ſumere vel dare voluerit. Non ex Epiſcopi, vel eius, cuius manibus adminiſtrandæ ſunt commiſſæ, cõſilio: velítque, non ſecundum voluntatem ipſius, aliquid agere, Anathema eſto.

Quod hoc in canone, ſequentíque ſtatuitur, ex quatuor Apoſto. canonib. emanaſſe videtur. 38. 39. 40. & 41. quorum ſumma eſt. Néque Spiritale quid, neque Temporale gerendum eſt in Eccleſia, ſine Rectoris Eccleſiæ (puta) Preſbyteri, & Epiſcopi

Q

voluntate. Conueniunt ea, quæ dicta modò fuere in præcedenti Canone.

Cap. Cauſa Carpenſis. & cap. Quū inter vos.

Quid per Oblationes intelligant Eccleſiaſtici ſcriptores, dudum nos in Analectis noſtris explicabamus. cap. 13. & cap. 29. de verb. ſign. In antiq. Græci canones appellant προσφόρας, & καρποφορίας. Priſca latinitas (quod ibi cum Feſto Pompeio dicebamus) Offerrumenta vocabat ea, quæ Diis ſuis offerebat. Noſtrum vulgus Offerendas: Ideo futuri voce, Quia Populus in manum dabat Sacerdoti, quod Sacerdos poſtea, nomine populi, ſpecialiter offerret Deo. Sic enim Hieronymus aduerſus Luciferianos — Sacerdos quippe pro Laico offert oblationem ſuam, imponit manum ſubiecto, Reditum ſancti Spiritus inuocat. quod obſeruati ſolitum cognoſcis ex Innocentij primi Epiſtola prima. Res in Eccleſiis antiquiſsima: inter pios omnes ac religioſos Dei cultores, ab ipſo Abel durans in hoc vſque tempus. Benedictiones, Eulogiæ, Collectæ Paulinæ, ſunt Oblationes. Iuxta quod in Deuteronomij capite. 16. Mandatum fuerat - Non apparebit ante Dominum vacuus. Sed offeret vnuſquiſque ſecundum quod habuerit, Iuxta benedictionem domini Dei ſui, quam dederit ei. Subindéque repetitum legimus - Honora Dominum de tua ſubſtantia. prouerb. cap. 3. Sic enim pro modo facultatum noſtrarum foris & exterius interioris animi noſtri gratitudinem teſtamur erga Dei beneficentiam: & in bonis noſtris agnoſcimus erga nos bona, beneficiáque Dei. Néque mihi (quod Gnoſtici mouent) Paupertatem quis obtendat. Etiam, quæ ſola ſuperſunt ad victum, mittamus in gazophylacium. Laudauit enim Dominus pauperculam viduam, quæ ſic feciſſet Lucæ. 21. Vna tamen cum donis & oblationibus iſtis meminerimus Hoſtiam viuam, Rationalem, Deo placentem (noſmetipſos, videlicet) offerre Deo. Nam ſuperuacanea forent alia quæuis munera.

To. 2. Can. vlt. de conſe. diſt. 1.

Can. Omnis Chriſtianus. de conſecr. diſt. 1.

Chriſtiani debent in primis offerre ſe totos Deo: poſtea de ſuis, id quod poſſunt.

Oblationum modus, átque tempus.

Quomodo autem veteres olim Chriſtiani, & quando ſuas oblationes reddiderint, apud Tertullianum legimus in Apologetici contra gentés pro Chriſtianis, cap. 39. (ſi modò liber illè fuit in capita diſtinctus) Vbi de ritibus, moribus, & diſciplina Chriſtianorum tractat. Hic, quum dixiſſet — Coimus in cœtum & congregationem, vt ad Deum, quaſi manufactâ, precationibus ambiamus orantes. Hæc vis Deo grata eſt. Pòſt paulò ſubdit — Arcæ quoddam genus illic eſt (nonnulli corruptiſsimè legunt,

legunt, Artis) Non de Oneraria ſumma, quaſi redemptæ Religionis, congregatur. Modicam vnuſquiſque ſtipem, menſtruâ die, vel quum velit, & ſi modò poſsit, apponit. Nam nemo compellitur, ſed ſponte confert. Hæc ibi Tertullianus. qui & alıubi frequenter Oblationum meminit. Oblationes pro defunctis annuâ die facimus. ait in libello de corona militis. Ac Cyprianus Oblationes cum precibus perſæpe nominat. In Epiſtola. 9. libri primi vetat – Ne pro dormitione cuiuſdam Victoris; in Eccleſia fiat Oblatio, aut deprecatio: quia nimis grauiter Eccleſiam læſiſſet. Hieronymum nunc audiſtis: qui, præſertim Prophetas exponens, totus eſt, dum locus occurrit, in Oblationibus deſcribendis & commendandis. Auguſtinus pariter hîc inter alia, reſpondens ſecundæ quæſtioni Dulcitij, docuit, quòd, Oblatio, quæ fit pro quieſcentibus, ipſorum confert animabus. Et in libro de cura pro mortuis agenda. Reliquos omitto. Néque plura colligere decet. Satis hæc Oblationum demonſtrant vſum. Tēpus verò non ſemper idem. Fabianus papa, martyr Chriſti ſanctiſsimus, Cypriani coëtaneus, annis poſt Tertullianum circiter centum, creſcente in dies multitudine Chriſtianorum, conſtituit. Vt, non iam menſtruâ die, hoc eſt, Singulis menſibus, ſed ſingulis Dominicis diebus, ab omnibus viris & mulieribus fieret Oblatio tam panis, quàm vini. Vt per has immolationes (ait) à peccatorum ſuorum faſcibus liberentur. Hoc inuenies inter eius decreta, primo Concil. tomo relatà. To. 4.

Oblationum in pleriſque Vanitas, Auaritia, & Corruptela.

Illa verò Tertulliani arca, ſiue γαζοφυλάκιον, facit, vt Fideles coniiciam (prout Euangelium docet) in occulto ſuas Oblationes dediſſe: Nec alium ſciuiſſe, quid aliıs in arcam mitteret. Eò poſtea, vel Offerentium vanitate, vel Sacerdotum cupiditate, vel vtróque, res deuenerat, Vt publicè Diaconus Offerentium nomina recitaret, ac enunciaret; quantum quiſque detuliſſet, ex ambone clamans, Ille tantum pollicitus eſt. Illa tantum obtulit. Sic (ait Hieronymus) Redemptio peccatorum (pro peccatis enim fiunt Oblationes) mutabatur in laudem peccatium. Quod ille grauiſsimè reprehendit in Eccleſiarum principibus hoc apud ſe ferentibus. exponens illud Hieremiæ, Quid eſt, quod dilectus meus in domo mea fecit tam multa ſcelera, cap. 11. Inſuper & Ezechielis cap. 18. quum de virtute decimâ loquitur, vbi eſt, Si panem ſuum dederit eſurienti. Quod Innocentius primus vetuit etiam fieri, iam. d. can. vlt. de conſ. diſt. 1. Sed & iſtarum Oblationum colore committebantur alia quædam valde reprehenſi-

bilia: per quæ ſanctitas, & honeſtas Eccleſiæ turbabatur. Apollonius Eccleſiaſticus ſcriptor apud Euſebium recẽſens Mõtani Phrygis errores maximos & impiiſsimos, inter alios obiicit vnum, quem referam, tum propter oblationum demonſtrandos abuſus, tum quòd audiam Gnoſticos æui noſtri ſimile quid agere. Capite. 18 libri quinti de Montano ſic dicit. —ὁ ἐπ' ὀνόματι προσφορῶν, τὴν δωροληψίαν ἐπιτεχνώμενος: ὁ σαλάρια χορηγῶν τοῖς κηρύττουσιν αὐτὸν τὸν λόγον. ἵνα, διὰ τῆς γαστριμαργίας, ἡ διδασκαλία τοῦ λόγου κρατύνηται. Id eſt, Qui (Montanus) ſub nomine Oblationũ cõmentus eſt acceptionẽ munerũ: Qui ſalaria ſuppeditauit prædicantibus ſermonẽ ſuum, quatinus per gaſtrimargiam doctrina ſui ſermonis obtineret. Hîc licet intueri Gnoſticorum technas, quibus illorum ſermo, viam faciente gaſtrimargiâ, tam periculoſè ſerpit. In catalogo ſuo Gennadius Iulianum reponit Epiſcopum Capuanum: quem ſex elegantiſsimis libris Auguſtinus contudit. Ille Pelagiano captus errore, ſcriptis ſuis, átque libellis hæreſin, quâ poterat, vt ſolent omnes Hæretici, promouere tentabat: vſus & aliâ inſuper arte, Gnoſticis pariter vſitatiſsimâ. Famis enim tempore, ſua quóque diuendens, Eleemoſinas magnas indigentibus, & in anguſtia poſitis erogabat. Quâ benignitatis & miſericordię ſpecie deceptos quamplurimos ad impietatem ſuam traxit. Non alius nunc eleemoſinarum finis ſpectatur à Gnoſticis.

Apud Euſebium vides etiam reprehendi quòd, Per exactiones, & auaritiam ſacerdotũ, de Proſphora fiat Dorolepſia: quum pro receptione Chriſmatis, aut alicuius ordinis promotione, pro nuptiarum benedictione, pro ſepulturis ac mortuorum funeribus, & exequiis, aliiſque ſacris adminiſtrandis, precium ſpectatur, & exigitur: quod horribile nimis eſt in Eccleſia Chriſti: propterea vetitũ ſtrictiſsimè, quomodo lex quædã Romana vetat, Ne xenia magiſtratuũ producantur ad qualitatẽ munerũ. In eccleſiaſticis iſtis Oblationibus aliud etiam nõ rarò, néque minus, interueniebat erratũ. Sæpe námq; magis gratiâ, quàm veritate diſtribuebãtur: & habebãt ſpecie quamdam Largitionis, quâ recipientes corrumperentur. vt à; eſcio quibus olim diuiſoribus Romanis diſtare non viderentur Eleemoſynarum diſpenſatores. Quâ referunt arte multos quõdam creatos Abbates fuiſſe. Qui dum Cellarij forent in ſuis monaſteriis, pinguiùs opſonabantur: átque ſic Opſonatores ſynmonachorũ ſuorum fauorẽ & ſuffragia demerebãtur. Apud eundẽ Euſebiũ Sanctus papa Cornelius, Chriſti martyr glorioſus, de ſeditioſo Nouato ſic ſcribit in cap. 43. libri ſexti.

Cap. 8. & 9. de Simo. In antiq.

In fi. l. 6. ff. de offi. procõ. & leg.

Νοουάτος ποιήσας γὰρ τὰς προσφορὰς, καὶ διανέμων ἑκάστῳ τὸ μέρος, καὶ ἐπιδιδοὺς τοῦτο, ὀμνύειν ἀντὶ τοῦ εὐλογεῖν τοὺς ταλαιπώρους ἀνθρώπους ἀναγκάζει, κατέχων ἀμφοτέραις χερσὶ τὰς τοῦ λαβόντος, καὶ μὴ ἀφιεὶς ἕως ἂν ὀμνύοντες εἴπωσι ταῦτα. (τοῖς γὰρ ἐκείνου χρήσομαι λόγοις). ὄμοσόν μοι κατὰ τοῦ σώματος, καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, μηδέποτέ με καταλιπεῖν, καὶ ἐπιστρέψαι πρὸς κορνήλιον. Id eſt, Nouatus, quum diſpenſaret oblationes, & cuíque partem diuideret, iurare prius, quàm de Eulogiis acciperét, miſeros homines compulit, ambas ipſorum manus præhenſans, néque dimittens, donec iurantes iſta dicerent. (Ipſius vtar verbis) Iura mihi per corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti, quòd nunquam me deſeres, nec redibis ad Cornelium. Vides ambitum manifeſtum, prætextu miſericordiæ ſeu largitionis in pauperes exercendæ. Quam ob rem, ne ſic amplius tam pernicioſè delinqueretur in diſtributionibus ac diuiſionibus oblationum, cura diſtribuendarum (ſicut & omnium Eccleſiæ facultatum) fuit Epiſcopo ſoli demandata. Can. 39. contra cuius authoritatem nihil eſt hîc audendum. *Can. De his. 10. q. 1.*

Oblationum diſpẽſatio, ſiue diſtributio

Sed quibus illas diſpertietur Epiſcopus, aut ab Epiſcopo conſtitutus Oeconomus? Audiamus Tertullianũ, qui poſt arcæ prædictæ deſcriptionem, poſuit, quidnam de ſtipibus in eam collatis ageretur, inquiens — Hæc quaſi depoſita pietatis ſunt. Nam inde, Non epulis, nec poculis, nec ingratis voratrinis diſpenſatur: Sed Egenis alendis, Humandíſque, Et pueris ac pupillis, re ac parentibus deſtitutis, Ætatéque domitis ſenibus. Item Naufragis, Et ſi qui in metallis, Et ſi qui in inſulis, vel in cuſtodia, duntaxat ex cauſſa Dei ſectæ, alumni confeſſionis ſuæ ſunt. Hæc Tertullianus. Erogandarũ mos oblationum nequit apertiùs oſtendi. Qui fuit in Eccleſia perpetuus, & inuiolabiliter obſeruatus. Oblationes, & Eccleſiæ facultates omnes ab Epiſcopo diſtribui mandat Papa Gelaſius in Viduarum, Pupillorũ, atque Pauperum, necnon Clericorum ſtipendia, prout accipere ſoliti ſunt. quod autem reliquum fuerit, Epiſcopus habeat ad peregrinorum, captiuorúmq; ſubuentionem. Scripſit hoc Siculis Anni Chriſti. 496. In Aureliana prima Synodo, circiter annũ Do. 51. Gallici Patres ita rem diſtinxerunt — Vt ſi quid à fidelibus offe. atur, altari maioris Eccleſiæ, Medietatem ſibi vendicet Epiſcopu... Et ſibi Clerus ſecundi gradus (eiuſdem, videlicet, Eccleſiæ Clerus) alteram. Sin verò quid aliis parochiis oblatum fuerit, C...ionum pars tertia tradenda ſit Epiſcopo: Duæ penes Eccleſiæ Clericos remaneant. In Can. 17. & in Can. 18. Synodi: Brixienſis, Et alij aliter hoc tractant apud Gratianum, ſed ni fallor, aberrantes à vero Canonum ſen-

16. q. 5. Can. Præſulum.

d. Can. de his. & ſeq. 10. q. 1.

ſu: qui ſic ſunt inuicem conciliandi. per Can. 5. Aurelianenſis tertiæ Synodi, poſt annos, à prima, quinquaginta celebratæ. Non multò plures prætererant anni, quàm centum, quum & hæc pars Oblationum tertia fuit Epiſcopis ablata per Concilium Braccarenſe ſecundum. Et integræ ſeruantur Oblationes Presbytero, qui curam gerit illius altaris, aut loci, quò deferuntur. Et hôc iure viuimus. Quid enim iam nimium ditibus Epiſcopis cum pauperibus ſuis Chorepiſcopis, id eſt, viculorum, regionúmque curatoribus, & parochis? Omnes ſuppliciter Oremus, Chariſſimi Fratres, Vt ſuam quíſque noſtrûm partẽ ſic in terris accipiat, Ne promiſſam in cœlis amittat. Quod is cõcedat, qui noſtræ pars eſt hæreditatis, in ſecula viuens, átque regnans. Amen.

ΚΑΝΩ῎Ν .η.

Εἴ τις δίδωσι, ἢ λαμβάνει καρποφορίας παρεκτὸς τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐπιτεταγμένου εἰς οἰκονομίαν εὐποιΐας, καὶ ὁ διδοὺς, καὶ ὁ λαμβάνων, ἀνάθεμα ἔστω.

Res Eccleſiæ per Laicos non ſubſtrahatur, vt ad Pauperes trahatur, & illis conferatur.

CANON .8.

SI quis Oblationes dederit, aut acceperit, non ex Epiſcopi, vel eius, qui beneficiis diſtribuendis præpoſitus eſt, ſententia: Et qui d[illegible], & qui accipit — Anathema eſto.

Οἰκονομίαν εὐποιΐας interpretes antiqui verterunt, Ad diſpenſandam miſericordiam. [illegible]cipiunt Miſericordiam pro eo, quod indigentibus præſtatur. Quum dixit Apoſtolus — τῆς δὲ εὐποιΐας, καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. ad Hebr. vlt. tranſtulerunt, Beneficentię & Communionis nolite obliuiſci. Et illud Marci. 14. vbi Chri- *εὐποιΐα, & Beneficium.*

ſtus

ſtus de Pauperibus loquitur, ὅτ' ἂν θέλητε, δύνασθε αὐτοὺς εὐποιῆσαι. eſt tranſlatum, Quum volueritis, poteſtis illis benefacere. Quare puto quòd rectius illi dixiſſent, Ad beneficentiam diſpenſandam. Diuus Hieronymus ad Nepotianum de vita Clericorum, vocat Eleemoſynas, quæ viduis Pauperibus tribuebantur, Beneficia. Multas (inquit) anus nutrit Eccleſia, quæ & officium præbeant, & Beneficium accipiant miniſtrando. Hieronymum ſequutus, Εὐποιΐας dixi Beneficia.

Canonis vtriúſque ſenſus vnus eſt. Hôc puto diſtare, quòd, Prior eos notet, qui, Catholicis Epiſcopis & Presbyteris ſuis contemptis, abſceſſerant ab eorundem ſocietate, & erant ceu Sacerdotes, & Rectores aliorum Euſtathianiſtarũ, primáſque gerebant inter eos, Sibíque ſolis arrogabãt Eccleſiaſtica. De quibus egimus in ſuperiore Concilij proœmio. verſ. Eccleſiaſticas.

Laici primatim ſibi, nec aliis etiam, de rebus Eccleſiæ debent Eleemoſynas facere.

In præſenti autem Canone reprehenduntur Laici, qui citra Schiſma, vel Hæreſin quampiam, per ſe, non per Epiſcopos, aut eorum Legatos, diſtribuere volebant Oblationes, & res Eccleſiaſticas Pauperibus, quoniam Pauperum res eſſent: néque referre putabant, à quibus, aut per quos, diſtribuerentur. Et hâc ſæpius occaſione captatâ, Néque primitias, néque Decimas (quæ dici rectè poſſunt Carpophoriæ) néque quid offerebant Eccleſiæ: quin oblata volebant in ſuo Dominio retinere, Pauperibus ad libitum ſuum diſpẽſanda. Peruerſiſſima ſanè, ac ſeditioſiſſima perſuaſio. quam Gnoſtici modò renouarunt. Vnde iam miſerabili hoc ſeculo noſtro contingit, vt, vel nihil omnino, vel inuitus populus aliquid importet in horrea Domini, neſcio quorum Pauperum ſuorum prætexens alimoniam, ac pietatis montem. Qua in Ataxia viuentibus, hoc eſt, Et dantibus, & accipientibus dicitur hîc Anathema. Papa Damaſus apud Gratianum ſcripſit iſtud eſſe contra Trecentorum decem & octo Patrum in Nicœno concilio conſtitutionem. Propterea, Temerarius præſumptor (ait) qui de Sacris Eccleſiis molitur Oblationes auferre, ſub Anathematis vinculo ſit colligatus, & condemnatus. & reſponderunt omnes, Fiat, Fiat. 10. q. 1. Can. vlt.

Sub annum Domini .830. curâ Ludouici Pij Francorum Regis, & Imperatoris Rom. Italici, Gallici, Germanici Patres & Epiſcopi (tum Romæ ſedebat Gregorius quartus) conuenerunt Aquiſgranum. De quorum communi conſilio, poſt abſolutam Sy-

nodum, complectentem Canones. 145. Tres inſuper æditi fuere libelli, Pipino, Aquitaniç Regi, Ludouici Filio deſcripti, Aduerſus illos, qui nullum dicebant eſſe diſcrimen ſeu delictum, Si quis in ſuis neceſſitatibus vtatur rebus oblatis Deo. Scripturæ variis authoritatibus & locis, Patrúmque priſcorum decretis oſtenditur apertè contrarium. Citantur, cum multis aliis, & hi duo Canones noſtri. cap. 26. libri tertij. Patres octauum citarant. qui ſexageſimus ſextus numeratur in ea celebri Synodo. Libellos autem cum Synodo reperies in ſecundo Conciliorum Tomo: dignos lectione viri, qui tranquillitatem deſideret Eccleſiç, tectam ſarctámque tueri velit. Non plura proferam. Diuitibus (etſi cupidis & auaris)
Can. ex Auguſtini ſententia, Non eſt aliquid auferendum vel ſubtra-
Fortè aliquis. hendum, quô Pauperes fulciantur ac ſuſtententur. quanto minus
14. q. 5. Eccleſiæ? Peccas, auferendo. Peccas, elargiendo. Sic addis peccatum peccato. Diuinè Gregorius, Aliud eſt (inquit) propter
Can. Nō eſt putāda. 1. q. 1. peccata, Eleemoſynas facere: aliud propter Eleemoſynas, peccata perpetrare.

Sanè, qui Leuiticum legit, ibi videt frugum primitias, Decimáſque vini, & olei, Necnon res omnes Deo deuotas, nefas eſſe
Reg. Iuris. 51. in 6. manibus à quopiam de populo contingi, vel in alios vſus, quàm Templi, transferri. Sed eas eſſe reſeruandas Sacerdotibus, in Dei
cap. 11. conſpectu miniſtrantibus. quod qui faciunt (prout eſt in Iudith) certum eſt, quòd in perditionem dabuntur.

Hinc noſtrorum firmatur opinio doctorum ſcribentium quòd,
In Rubr. de Paro. Si priuatis in ædibus ædicula Sacra vel Imago ſit, ad quam quid offeratur: Oblatū, non ædium Domino Laico, ſed parœciæ Preſbytero debetur. Hoſtienſis Card. Butrius, Panhor. hoc affirmāt, & alij ſubſcribunt. quibus addo, quòd, Ædium Dominus Canonis pœnæ ſit obnoxius, ſi quid inde ſubtrahat. Et hunc ad Hoſpitalia (quorū ſpecies multæ) porrigo Canonem. In domo quíſque
Can. ſua, quando & quomodo vult, Hoſpitalitatem exercere poteſt:
Quidam Et Pauperibus largiri de ſuo quantum vult. Hoſpitalia verò pu-
18. q. 2. blica (ſicuti néque Monaſteria, vel Sacella) nec inſtitui poſſunt,
Clem. 2. de relig. domib. néque regi ſine voluntate & authoritate Epiſcopi. cui ratio totius adminiſtrationis eſt reddenda. Rei ſunt mali regiminis, quicúmque Pandochia ad Eccleſiæ regulam non regunt. Longius euagari non eſt opus. Fixum ſit, quòd, Eccleſiaſtica & Religioſa bona ſunt à ſolis Eccleſiaſticis & Religioſis diſpenſanda, & expendenda. Sed hi viciſſim meminerint, quòd, Eccleſiis oblata om-

omnia ſunt peccatorum precia, Pauperum patrimonia, Fratrum ſtipendia: quibus Epiſcopi, non vt propriis, ſed vt commodatis, & commendatis vti debent. Dominus Ieſus faxit, vt, & Chriſtiani ſic offerant, & ſic Epiſcopi diuidant, Vt noſtra omnium pars ſalua ſit cum illo, qui Semetipſum per Spiritum Sanctum obtulit immaculatum Deo pro peccatis noſtris. Amen.

Can. Res Eccleſię. 12. q. 1.

ΚΑΝῺΝ .θ.

Εἴ τις παρθενεύοι, ἢ ἐγκρατεύοιτο, ὡς ἂν βδελύττων τὸν γάμον ἀναχωρήσας, καὶ μὴ δι᾽ αὐτὸ, τὸ καλὸν, καὶ ἅγιον τῆς παρθενίας, ἀνάθεμα ἔστω.

Nuptiarum βδελυρία, id eſt, execratio átque deteſtatio prohibetur.

CANON .9.

SI quis Virginitatem cuſtodiat, aut in Continentia degat: ac velut abhorrens nuptias, ſecedat, & ſolus agat. Non ideo, quia Sancta ſit Virginitas, Néque propter ipſum Virginitatis bonum — Anathema eſto.

Error idem damnatur, qui fuit in Can. primo. rurſus & in. 14. Sordidos, Fœdos, & execrabiles eſſe omnes cõplexus fœmineos, tam gentilium, quam Chriſtianorũ Philoſophi nonnulli aſſeruerunt. vnde his odium fœminarum maximũ. Græci μισογυνείαν vocant, & μισογύνας, oſores mulierum, quíque nuptias auerſabantur. Continentiam quidam profitebantur, nõ ipſius honore virtutis & continentiæ, Néque propter eius aliquam ſanctimoniam: ſed à mulierum commixtione ſeſe continebant, velut ab aliquo turpi ſcelere. Concilium tales Anathemate damnat.

Omni quidem concubitu melior eſt Continentia. Virtus an-

R

Non reprehendo, Non abnuo (dicit ille) ſed hoc nõ ſatis eſt, Niſi pariter & in nobis extruamus Deo viuenti viuum quóque templum. Quibus autem lapidibus iſthęc ſtructura fiat, in eadem (ne
To.2. ſim prolixior) legas epiſtola. Similiter apud Auguſtinũ diſſerentem, Quomodo Chriſtus vbíque ſit. Epiſt.57. Si fiduciam habuerimus in auratis laquearibus, & in ædificiorum ſplendore: dixerimúſque, Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini: certè confidimus in verbis mendacij. Hierem.7. Illud eſt enim Templum Domini (ſicut ait Hieronymus) in quo vera fides habitat, Sancta conuerſatio, & omnium virtutũ chorus. Hæc eſt Domus fidelis. Hoc eſt immortale Templũ: In quo ſi quis non ſacrificauerit, immortalitatis præmium non habebit. ex Lactantio cap.14. De vera ſapientia. Certè, Niſi quis Deo Templum ſtru
To.6. xerit in anima ſua, nihil eſt, quod ab alia Templi conſtructione, debeat expectare. quod Hieronymus Agg. cap.2. probat. Architectus ille cœleſtis (cuius & ipſi ſumus exterius opificium) tale ſibi dignetur interius in nobis conſtruere Templum. Amen.

Firmius & incorruptius Dei templum eſt pectus humanum.

ΚΑΝῺΝ .5.

Εἴ τις παρὰ τὴν ἐκκλησίαν ἰδίᾳ ἐκκλησιάζοι, καὶ καταφρονῶν τῆς ἐκκλησίας, τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐθέλοι πράττειν, μὴ συνόντος τοῦ πρεσβυτέρου, κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἀνάθεμα ἔστω.

In domo Dei (quæ eſt Eccleſia) ſemper ea fuit œconomia, Vt ſine patriſfamilias (qui Chriſtus eſt) aut eius Legatorum ſeu Vicariorum (qui ſunt Epiſcopi, & Presbyteri) Voluntate, nihil agatur.

CANON .6.

SI quis extra Eccleſiam priuatim conciones habet: Et Eccleſiam contemnens, ea quæ ſunt Eccleſiæ vult agere, Non adſtante Presbytero, cum voluntate Epiſcopi: Anathema eſto.

Apo-

Apoſtolici trigeſimi primi canonis authoritate Patres in Gãgris præſentem promulgarunt legem, aduerſus Euſtathium qui nondum factus Epiſcopus, Epiſcopum tamen agebat. Id eſt, quos poterat ad ſe populos priuatim vocabat, & domi conciones habebat: vbi (quod ſuprà docuimus) homo Apotacticus vſu iam publico recepta multa nouabat. Id audebant & eius ſequaces, Eccleſiam quòque multâ proteruiâ negligentes. Nam, quocúmque locorum placebat, vnà conueniebant: & ibidem non tam Synaxes, quàm Paraſynaxes (vt in lege dicitur) agebant: Ibi ſacris myſteriis vacabant: & Eccleſiaſtica non in Eccleſia tractabant ábſque Presbytero: Néque factum probante Epiſcopo. Quod in eccleſia Chriſti nunquam licuit: imo ſpecialiter hoc vetitum fuit. Ne priuatim, publicéve, ſacri aliquid quis ageret, Epiſcopo non conſulto, néque conſentiente. Prolixè declarabamus hoc in d. can. 31. & in can. 38. Quamobrem, pauca ſufficiat hîc dixiſſe.

Eccleſiaſticũ non eſt, quod Eccleſiaſtico modo, ritúque non geritur.

L. Quicúmque. C. de Hæreti.

Præ cæteris occurrit hîc aliquid obſeruatione dignum. Canone præſenti cauetur, quòd, Nemini licet παρὰ τὴν ἐκκλησίαν ἰδίᾳ ἐκκλησιάζειν, μὴ συνόντος τοῦ πρεσβυτέρου, κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου. Græci decreti ſunt hæc ipſa verba: quæ Latinè reddita ſonant—Nemini licet extra vel præter Eccleſiam priuatim (publicè multò minus, Id eſt, in ipſa Eccleſia) conuentum celebrare, non ſimul adſtante Presbytero, ſecundum ſententiam Epiſcopi. Suam ſumpſerunt hinc legem Chriſtiani principes Arcadius & Honorius, centum circiter poſt annos, quæ refertur in tit. De epiſcopis & Cleri. C. Quum verò debeat ex antiqua Patrum conſtitutione, in omnibus Eccleſiæ negotiis adeſſe Preſbyter Eccleſiæ, cum Epiſcopi cognitione. ſicut hîc habetis.—Ideo mihi canonica non videntur ea collegia, quæ prætextu religionis habentur in Eccleſiis ábſque Presbytero, & ſine ſpeciali Pontificis authoritate. Qualia ſunt per Eccleſias Gallicas Æedituorum collegia, Presbyteros Eccleſiarum parochos excludentia, nec Epiſcopi conſ[illegible]nſu probata, vel inſtituta. Scio doctorum quorundam ſenten[illegible]m in contrarium ferri. quam ſolâ lege primâ. ff. de collegiis [illegible]itis. defendunt. Quâ ſimiliter lege, quod aſſero, defendere po[illegible]m. Martianus ait—Religionis cauſa coire non prohibetur: [illegible]dum tamen nihil fiat contra Senatuſconſultum, quo illicit[illegible] collegia prohibentur. In Eccleſia ſimile dico. Non improbo ſingulare παροικῶν (phani, ſcilicet, inquilinorum, vel accolarum) collegium [illegible]dum non fiat contra canones, qui iubent adeſſe Presbyterum. vt hîc: Qui canones, φρατρίας vetant: Qui fabricam ſoli Presbyterorum ſolici-

L. Conuenticula.

Laicorum phratriæ quæ ſub Eccleſiæ Tutelariorũ, vel æditnorũ nomine fiunt in Parœciis, excluſo Parœciæ Curatore, non ſunt in Canonibus approbatæ.

Can. Cõiuratio-num. 11. q. 1.

tudini mandant: in quam quicquid erogatur, Epiſcopo non tantùm ſciente, ſed etiam diſponente, debet erogari. Sic Papa Gelaſius primus, anni ſunt plus mille, ſeruari ſolitum reſcripſit. Præterea, Doctores, atque defenſores iſtorum μαργαινόντων, In presbyteros tam procaciter agentiũ, mihi dicant. — A Tenebris ad Lucem colligere fas ne eſt argumentum? ſcilicet, à Iouis Δεισιδαιμονίᾳ ad Chriſti religionem? à Dæmoniorum tenebris ad Euangelij lucem? Suos illi ſibi pro ſuis affectibus fingebant Deos, alios alij: quibus ſodalitates, & ſacra peculiariter inſtituebant: τ' ἱερῶν ὀργίων, συνθιασώτας, συναπτίους, ὁμοταφίους habebãt, & innumera generis iſtius nugamenta. de quibus in. l. vltima. d. tit. de colleg. illicitis. Vnus autem nobis & verus, non aſcititius, eſt Deus. Vna vera, certáque lex. Itáque, ſi Chriſtiani ſumus, non amplius ita ratiocinemur, nec argutemur — Ethnici ſuæ cauſâ religionis (quæ tamen religio non erat) quum volebant, & quò volebant, ipſi coibant: ergo licet hoc etiam Chriſtianis. Quorſum (quæſo) fidelium Patrum canones, ſi moribus & legibus infidelium viuere, noſtráque regere velimus adhuc? Et, Ne parodoxum quid propoſuiſſe videar, attendite quid Pontifex Innocentius quartus ea de re ſcriptum reliquerit, anni ſunt plures quadringentis. Religionis (ait) aut pietatis cauſâ conſtitui quidem Collegia poſſunt, vt miſſas pro viuis & defunctis celebrent, vt oppreſſos iuuent, vt eleemoſynas faciãt, & pro conſimilibus. Verùm, quum Collegia iſta, & Rectores eorum ſubſint ordinariis & maioribus Poteſtatibus (vt mihi quidem videtur) ad eorum iuſſum deſtrui poſſunt, & prohiberi ne incipiant. Hæc ille in principio, & in fine cap. 14. de exceſsib. prælа. in antiq.

Can. Vulteranæ. & duob. ſeq. 12. q. 2.

Cap. Dilecta.

Ad noſtrum can. Vetus interpres Concilij non per omnia reſpondit elegantiæ Patrum: ſenſum tamen expreſsit.

In Cataphronitas hoc decretum fuit. Id eſt, in eos, qui non ad ad ſobrietatem, nec ad modeſtiam, ſed nimis quàm ſuperbè ſapiunt, altius aliquid & excellentius de ſe, quàm par ſit, ac deceat, exiſtimantes, de ſéque nimium magnifica ſentientes: & nõ in humilitate, & ſimplicitate, prout vnicuíque Deus dona ſua gratuita diuiſit. ad Ro. 12. Immorigeri propterea facti, maioribus obedire nolebant. Imò, nullos in Eccleſias ſe maiores, aut ſuperiores agnoſcebant. Atqui, legimus à Paulo mandatum — Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete. Ipſi enim vigilant pro animabus veſtris rationem reddituri. ad Hebr. vlt. Hegemonas illos Apoſtolus proculdubio vult intelligi, qui nobis in via ſalutis præ-

ſidea

ſides & duces exiſtunt, ſanè, Presbyteros, & Epiſcopos.

Tyrannus eſt in Eccleſia, qui legibus regi non vult Eccleſiaſticis.

Can. Cõiuratio-nũ. & ſequentib. cano. 11. q. 1.

Id autem genus homines, qui derelictâ Maiorum viâ, ſemitas & diuerticula quærunt (Presbyterorum ſuorum, dicimus, & Epiſcoporum contemptores) Canones appellant συςασιάςας, ςασιώδεις, φράτορας, átque τυράννους. Id eſt, Coniuratos, Conſpiratores, Sedi-tioſos, deníque Tyrannos, ideo quòd obedire nullius imperio, ſed ſuo parere velint omnes.

Seuerus in Eccleſia primus dictus Acephalus.

Annis non adeo multis poſt ſynodum Calchedonenſem, quæ congregata fuerat anno Chriſti. 454. neſcio quis Seuerus ex Abyſſo putei ſolutus exiliit, eam ſanctam Sexcentorum triginta Patrum ſynodum, pariter & omnia, quæ præceſſerant, concilia ſuperbè deſpiciens, diſſolutè ridens, & procaciter impugnans. Epiſcoporum ſe decretis & obedientiæ ſubtrahens, vni ſibi de rebus diuinis, & Eccleſiæ ſacramentis credebat. Succeſſoribus non caruit. Et his (quæſo) quando caruit Diabolus? in rebus etiam quantumuis abſurdis, & horrendis?

Humanæ carnis veritatem negantes in Chriſto.

Impotentes iſtos & licentioſos homines appellare cœperunt ἀκεφάλους, Id eſt, Sine capite, ſeu Capitis expertes: qui nullum ſupra ſe caput, hoc eſt, Dominum habere volebant. ἀκέφαλοι (ait Suidas) αἵρεσις τις, ἧς ἦν Σεβῆρος ἔξαρχος. A cephalus (inquit) Hæreſis quædam, cuius erat Seuerus princeps. Eutychetis hic propugnator adeo pertinax erat, vt maluerit ab vniuerſali Eccleſia, quàm ab impietate priuata deficere. Chriſtum negabat ex duabus naturis exiſtere: ſed in eo ſolam diuinam permanſiſſe naturam poſt aſſumptam humanam. qui fuerat Marcionis error, aſſerentis Chriſti carnem putatiuam fuiſſe. quod & Valentinus, & Apollinaris, & Manichæus aſſeuerabant. Contra quos illud eſt ex Athanaſij ſymbolo. Sicut anima rationalis & Caro, Vnus eſt homo: Ita Deus & Homo, Vnus eſt Chriſtus. Quum verò conciliorum premeretur authoritate, Patrúmque ſententiis, néque vinci vellet (Hæreticus alioqui non fuiſſet) à Maioribus & Conciliis omnibus deſciuit, ab antiquis tradita & præcepta omnia contempſit. Hoc euenit anno. Do. 461. quum diem ſuum Martianus Imperator obiiſſet: cuius imperio [illegible] pæque ſanctiſsimi Leonis primi ſolicitudine Synodus illa Calchedonem conuenerat. A quo quidem Martiano lex octaua de Hæreti. C. lata fuerat, anno Imperij ſui vltimo. videlicet, Anno. 459. contra infœliciſsimum illum Monachum Eutychetem Conſtantinopolitanum, con-

tráque ſequaces:quos lex nominat Eutychianiſtas,& ſeueriſsimè punit.Nam præterquam,quòd in Eccleſia nemini ſubiici volebant (Acephali propterea dicti) de Chriſti quóque ἐνανθρώπησιν (prout dixi) valde impia ſomniabant, Verbi Dei,& carnis vnam eſſe naturam pronunciantes. Chriſtum , videlicet , humani quidem corporis ſpeciem geſtaſſe , Humanæ verò carnis veritatem Verbo vnitam minimè fuiſſe. vnde horrenda naſcebantur opinionum monſtra.de quibus in xi.Leonis Epiſtola.

Eccleſiæ conſuetudo poſtea,Clericos illos qui nullius Epiſcopi diſciplinâ, nullius Senioris prouidentiâ gubernari vellent , qui Præpoſitos ſuos contemnerent,& ab ipſis temerariè ſecederent, & ſi aliter à Fide non aberrarent, Acephalos nominauit.can.Nullâ ratione.93.diſt.Rauennatum Eccleſiam,quæ multo ſe tempore ſegregarat à Romana,Nec vllam ſupra ſe volebat agnoſcere,propterea vocarunt αὐτοκεφάλων,ſiue, ἀνυποκεφάλων quæ ſibi caput eſſe volebat. Hanc diſſenſionem,quæ plures,quàm trecentos, durarat annos,Domnus papa ſedauit, Apoſtolicæque ſedi obtemperantem reddidit circiter an.Do.675.

Acephali ſic deſcribuntur in cano.22.concilij Maguntiaci, habiti anno Do.813.ſub finem Pontificatus Leonis. 3. & Imperij Caroli Magni.—Acephali, id eſt, Qui ſine capite ſunt , Neque ſub Epiſcopo,néque ſub Abbate: ſed ſine canonica vel regulari vita degentes,libertate gaudentes , ſolo ſuo deſiderio feruntur. Hos ab Epiſcopo primùm volunt excommunicari: quâ pœnâ ſi non emendantur, ad Archiepiſcopi iudicium duci mandant: quos,ſi non poteſt corrigere,vinculis demum conſtringi , carceréque publico ſeruari,præcipiunt, ad magnam vſque ſynodum. Id eſt , Quoúſque nationis, aut regni totius congregentur Epiſcopi. Tum vagabundis optio dabatur , vtrùm mallent, à Rege, vel à Synodo iudicari . Priſcorum decreta videmus in Acephalos, qui ſuis Epiſcopis non obediunt. Indubitanter hi reprobi & iudicio , conciliόque rei tenentur . De quibus egimus in can. Apoſt.34. Et de vagis Clericis dicebamus in principio partis vltimæ Exegeſeos noſtræ.

Can. Qui ſuis 93.diſt.

Non plura nunc proponemus,Nec aliud cõcludemus, quàm quod Irenæus colligit cap.43. libri quarti aduerſus Hæreſes , inquiens—Quapropter,Eis,qui in Eccleſia ſunt, Preſbyteris obaudire oportet:His,qui ſucceſsionem habent ab Apoſtolis , ſicut oſten-

Quicúmque veteres Eccleſiæ ritus , & ſucceſſiones, átque traditiones non ſe-

quuntur, aut Hæretici, aut Schiſmatici, aut Hypocritæ ſunt. Hoc ſentit Irenæus.

oſtendimus:qui,cum Epiſcopatus ſucceſsione, chariſma veritatis certum, ſecundum placitum patris, acceperũt. Reliquos verò, qui abſiſtunt à principali ſucceſsione, & quocúmque loco colliguntur, ſuſpectos habere: vel quaſi Hæreticos, & malæ ſententiæ: vel quaſi ſcindentes, & elatos, & ſibi placentes: aut rurſus, vt Hypocritas, quæſtus gratiâ, & vanæ gloriæ hoc operantes. Vir ſanctus exinde confert Hæreticos, & alienas ipſorũ doctrinas, Abiu, & Nadab, filiis Aaronis, alienũ ignem offerentibus ad altare Dei: quapropter, vt hi, ſic igne cœleſti comburentur & illi. Leuit. cap. 10. Qui autem ſcindunt, & diuidũt vnitatem Eccleſiæ (noſtri, puta, Staſiωdę) ſicuti de Ieroboam, non relinquet ex eis Dominus mingentem ad parietem. Iamdudum ſua cœpit exercere, & exercet occulta quotidie iudicia. Donet ille tandem nobis, Vt Vnum ſimus omnes, quemadmodum ille cum Patre Vnum eſt. Amen.

Can. Inter hæc. de pœnit. diſt. 3.

ΚΑΝΩ͂Ν. ζ.

Εἴ τις καρποφορίας ἐκκλησιαστικὰς ἐθέλοι λαμβάνειν, ἢ διδόναι, ἔξω τῆς ἐκκλησίας, παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐγκεχειρισμένου τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴ μετὰ γνώμης αὐτοῦ ἐθέλοι πράττειν, ἀνάθεμα ἔστω.

Eccleſiæ bona vel beneficia diſpenſare nemo debet, Epiſcopo non conſentiente.

CANON. 7.

SI quis oblationes Eccleſiaſticas, haud in Eccleſia, ſumere vel dare voluerit. Non ex Epiſcopi, vel eius, cuius manibus adminiſtrandæ ſunt commiſſæ, cõſilio: velítque, non ſecundum voluntatem ipſius, aliquid agere, Anathema eſto.

Quod hoc in canone, ſequentíque ſtatuitur, ex quatuor Apoſto. canonib. emanaſſe videtur. 38. 39. 40. & 41. quorum ſumma eſt. Néque Spiritale quid, neque Temporale gerendum eſt in Eccleſia, ſine Rectoris Eccleſiæ (puta) Preſbyteri, & Epiſcopi

voluntate. Conueniunt ea, quæ dicta modò fuere in præcedenti Canone.

Cap. Cauſa Carpenſis. & cap. Quũ inter vos.

Quid per Oblationes intelligant Eccleſiaſtici ſcriptores, dudum nos in Analectis noſtris explicabamus. cap. 13. & cap. 29. de verb. ſign. In antiq. Græci canones appellanr προσφόρας, & καρποφορίας. Priſca latinitas (quod ibi cum Feſto Pompeio dicebamus) Offerrumenta vocabat ea, quæ Diis ſuis offerebat. Noſtrum vulgus Offerendas: Ideo futuri voce, Quia Populus in manum dabat Sacerdoti, quod Sacerdos poſtea, nomine populi, ſpecialiter offerret Deo. Sic enim Hieronymus aduerſus Luciferianos — Sacerdos quippe pro Laico offert oblationem ſuam, imponit manum ſubiecto, Reditum ſancti Spiritus inuocat. quod obſeruati ſolitum cognoſcis ex Innocentij primi Epiſtola prima. Res in Eccleſiis antiquiſsima: inter pios omnes ac religioſos Dei cultores, ab ipſo Abel durans in hoc vſque tempus. Benedictiones, Eulogiæ, Collectæ Paulinæ, ſunt Oblationes. Iuxta quod in Deuteronomij capite. 16. Mandatum fuerat - Non apparebit ante Dominum vacuus. Sed offeret vnuſquiſque ſecundum quod habuerit, Iuxta benedictionem domini Dei ſui, quam dederit ei. Subindéque repetitum legimus - Honora Dominum de tua ſubſtantia. prouerb. cap. 3. Sic enim pro modo facultatum noſtrarum foris & exterius interioris animi noſtri gratitudinem teſtamur erga Dei beneficentiam: & in bonis noſtris agnoſcimus erga nos bona, beneficiáque Dei. Néque mihi (quod Gnoſtici mouent) Paupertatem quis obtendat. Etiam, quæ ſola ſuperſunt ad victum, mittamus in gazophylacium. Laudauit enim Dominus pauperculam viduam, quæ ſic feciſſet. Lucæ. 21. Vna tamen cum donis & oblationibus iſtis meminerimus Hoſtiam viuam, Rationalem, Deo placentem (noſmetipſos, videlicet) offerre Deo. Nam ſuperuacanea forent alia quæuis munera.

To. 2.

Can. vlt. de conſe. diſt. 1.

Can. Omnis Chriſtianus. de conſecr. diſt. 1.

Chriſtiani debent in primis offerre ſe totos Deo: poſtea de ſuis, id quod poſſunt.

Quomodo autem veteres olim Chriſtiani, & quando ſuas oblationes reddiderint, apud Tertullianum legimus in Apologetici contra gentes pro Chriſtianis, cap. 39. (ſi modò liber ille fuit in capita diſtinctus) Vbi de ritibus, moribus, & diſciplina Chriſtianorum tractat ille, quum dixiſſet — Coimus in cœtum & congregationem, vt ad Deum, quaſi manufactâ, precationibus ambiamus orantes. Hæc vis Deo grata eſt. Pòſt paulò ſubdit — Arcæ quoddam genus illic eſt (nonnulli corruptiſsimè legunt,

Oblationum modus, átque tempus.

legunt, Artis) Non de Oneraria ſumma, quaſi redemptæ Religionis, congregatur. Modicam vnuſquíſque ſtipem, menſtruâ die, vel quum velit, & ſi modò poſsit, apponit. Nam nemo compellitur, ſed ſponte confert. Hæc ibi Tertullianus. qui & aliubi frequenter Oblationum meminit. Oblationes pro defunctis annuâ die facimus. ait in libello de corona militis. Ac Cyprianus Oblationes cum precibus perſæpe nominat. In Epiſtola. 9. libri primi vetat - Ne pro dormitione cuiuſdam Victoris, in Eccleſia fiat Oblatio, aut deprecatio: quia nimis grauiter Eccleſiam læſiſſet. Hieronymum nunc audiſtis: qui, præſertim Prophetas exponens, totus eſt, dum locus occurrit, in Oblationibus deſcribendis & commendandis. Auguſtinus pariter hîc inter alia, reſpondens ſecundæ quæſtioni Dulcitij, docuit, quòd, Oblatio, quæ fit pro quieſcentibus, ipſorum confert animabus. Et in libro de cura pro mortuis agenda. Reliquos omitto. Neque plura colligere decet. Satis hæc Oblationum demonſtrant vſum. Têpus verò non ſemper idem. Fabianus papa, martyr Chriſti ſanctiſsimus, Cypriani coëtaneus, annis poſt Tertullianum circiter centum, creſcente in dies multitudine Chriſtianorum, conſtituit. Vt, non iam menſtruâ die, hoc eſt, Singulis menſibus, ſed ſingulis Dominicis diebus, ab omnibus viris & mulieribus fieret Oblatio tam panis, quàm vini. Vt per has immolationes (ait) à peccatorum ſuorum faſcibus liberentur. Hoc inuenies inter eius decreta, primo Concil. tomo relata. To. 4.

Oblationum in pleriſque Vanitas, Auaritia, & Corruptela.

Illa verò Tertulliani arca, ſiue γαζοφυλάκιον, facit; vt Fideles coniiciam (prout Euangelium docet) in occulto ſuas Oblationes dediſſe: Nec alium ſciuiſſe, quid alius in arcam mitteret. Eò poſtea, vel Offerentium vanitate, vel Sacerdotum cupiditate, vel vtróque, res deuenerat, Vt publicè Diaconus Offerentium nomina recitaret, ac enunciaret, quantum quiſque detuliſſet, ex ambone clamans, Ille tantum pollicitus eſt. Illa tantum obtulit. Sic (ait Hieronymus) Redemptio per totum (pro peccatis enim fiunt Oblationes) mutabatur in laudem peccatium. Quod ille grauiſsimè reprehendit in Eccleſiarum principibus hoc apud ſe ferentibus. exponens illud Hieremiæ, Quid eſt, quod dilectus meus in domo mea fecit tam multa ſcelera, cap. 11. Inſuper & Ezechielis cap. 18. quum de virtute decima loquitur, vbi eſt, Si panem ſuum dederit eſurienti. Quod Innocentius primus vetuit etiam fieri, iam. d. can. vlt. de conſ. diſt. 1. Sed & iſtarum Oblationum colore committebantur alia quædam valde reprehenſi-

bilia: per quæ ſanctitas, & honeſtas Eccleſiæ turbabatur. Apollonius Eccleſiaſticus ſcriptor apud Euſebium receſens Mõtani Phrygis errores maximos & impiiſsimos, inter alios obiicit vnum, quem referam, tum propter oblationum demonſtrandos abuſus, tum quòd audiam Gnoſticos æui noſtri ſimile quid agere. Capite. 18. libri quinti de Montano ſic dicit. —ὁ ἐν ὀνόματι προσφορῶν, τὴν δωροληψίαν ἐπιτεχνώμενος: ὁ σαλάρια χορηγῶν τοῖς κηρύττουσιν αὐτὸν τὸν λόγον. ἵνα, διὰ τῆς γαστριμαργίας, ἡ διδασκαλία τῦ λόγου κρατύνηται. Id eſt, Qui (Montanus) ſub nomine Oblationũ cõmentus eſt acceptionẽ munerũ: Qui ſalaria ſuppeditauit prædicantibus ſermonẽ ſuum, quatinus per gaſtrimargiam doctrina ſui ſermonis obtineret. Hîc licet intueri Gnoſticorum technas, quibus illorum ſermo, viam faciente gaſtrimargiâ, tam periculoſę ſerpit. In catalogo ſuo Gennadius Iulianum reponit Epiſcopum Capuanum: quem ſex elegantiſsimis libris Auguſtinus contudit. Ille Pelagiano captus errore, ſcriptis ſuis, átque libellis hæreſin, quà poterat, vt ſolent omnes Hæretici, promouere tentabat: vſus & aliâ inſuper arte, Gnoſticis pariter vſitatiſsimâ. Famis enim tempore, ſua quóque diuendens, Eleemoſinas magnas indigentibus, & in anguſtia poſitis erogabat. Quâ benignitatis & miſericordię ſpecie deceptos quamplurimos ad impietatem ſuam traxit. Non alius nunc eleemoſinarum finis ſpectatur à Gnoſticis.

Apud Euſebium vides etiam reprehendi quòd, Per exactio-
Cap. 8. nes, & auaritiam ſacerdotũ, de Proſphora fiat Dorolepſia: quum
& 9. de Simo. In pro receptione Chriſmatis, aut alicuius ordinis promotione, pro
antiq. nuptiarum benedictione, pro ſepulturis ac mortuorum funeribus & exequiis, aliiſque ſacris adminiſtrandis, precium ſpectatur, &
In fi. l. 6. exigitur: quod horribile nimis eſt in Eccleſia Chriſti: propterea
ff. de of- vetitũ ſtrictiſsimè, quomodo lex quædã Romana vetat, Ne xenia
fi. procõ. magiſtratuũ producantur ad qualitatẽ munerũ. In eccleſiaſticis
& leg. iſtis Oblationibus aliud etiam nõ raró, néque minus, interueniebat erratũ. Sæpe námq; magis gratiâ, quàm veritate diſtribuebátur: & habebát ſpecie n quamdam Largitionis, quâ recipientes corrumperentur. vt à; eſcio quibus olim diuiſoribus Romanis diſtare non viderentur Eleemoſynarum diſpenſatores. Quâ referunt arte multos quõdam creatos Abbates fuiſſe. Qui dum Cellarij forent in ſuis monaſteriis, pinguiùs opſonabantur: átque ſic Opſonatores ſynmonachorũ ſuorum fauorẽ & ſuffragia demerebátur. Apud eundẽ Euſebiũ Sanctus papa Cornelius, Chriſti martyr glorioſus, de ſeditioſo Nouato ſic ſcribit in cap. 43. libri ſexti.

Νοουά-

κοινώνας ποιήσας γὰρ τὰς προσφορὰς, καὶ διανέμων ἑκάστῳ τὸ μέρος, καὶ ἐπιδιδοὺς τοῦτο, ὀμνύειν ἀντὶ τοῦ εὐλογεῖν τοὺς ταλαιπώρους ἀνθρώπους ἀναγκάζει, κατέχων ἀμφοτέραις χερσὶ τὰς τοῦ λαβόντος, καὶ μὴ ἀφιεὶς ἕως ἂν ὀμνύοντες εἴπωσι ταῦτα. (τοῖς γὰρ ἐκείνου χρήσομαι λόγοις). ὄμοσόν μοι κατὰ τοῦ σώματος, καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, μηδέποτέ με καταλιπεῖν, καὶ ἐπιστρέψαι πρὸς κορνήλιον. Id eſt, Nouatus, quum diſpenſaret oblationes, & cuique partem diuideret, iurare prius, quàm de Eulogiis acciperet, miſeros homines compulit, ambas ipſorum manus præhenſans, neque dimittens, donec iurantes iſta dicerent. (Ipſius vtar verbis) Iura mihi per corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti, quòd nunquam me deſeres, nec redibis ad Cornelium. Vides ambitum manifeſtum, prætextu miſericordiæ ſeu largitionis in pauperes exercendæ. Quam ob rem, ne ſic amplius tam pernicioſe delinqueretur in diſtributionibus ac diuiſionibus oblationum, cura diſtribuendarum (ſicut & omnium Eccleſiæ facultatum) fuit Epiſcopo ſoli demandata. Can. 39. contra cuius authoritatem nihil eſt hîc audendum. Can. De his. 10. q. 1.

Oblationum diſpẽſatio, ſiue diſtributio

Sed quibus illas diſpertietur Epiſcopus, aut ab Epiſcopo conſtitutus Oeconomus? Audiamus Tertullianũ, qui poſt areæ prædictæ deſcriptionem, poſuit, quidnam de ſtipibus in eam collatis ageretur, inquiens — Hæc quaſi depoſita pietatis ſunt. Nam inde, Non epulis, nec poculis, nec ingratis voratrinis diſpenſatur: Sed Egenis alendis, Humandiſque, Et pueris ac pupillis, re ac parentibus deſtitutis, Ætatéque domitis ſenibus. Item Naufragis, Et ſi qui in metallis, Et ſi qui in inſulis, vel in cuſtodia, duntaxat ex cauſſa Dei ſectæ, alumni confeſſionis ſuæ ſunt. Hæc Tertullianus. Erogandarũ mos oblationum nequit apertiùs oſtendi. Qui fuit in Eccleſia perpetuus, & inuiolabiliter obſeruatus. Oblationes, & Eccleſiæ facultates omnes ab Epiſcopo diſtribui mandat Papa Gelaſius in Viduarum, Pupillorũ, atque Pauperum, necnon Clericorum ſtipendia, prout accipere ſoliti ſunt. quod autem reliquum fuerit, Epiſcopus habeat ad peregrinorum, captiuorúmq; ſubuentionem. Scripſit hoc Siculis Anni Chriſti. 496. In Aureliana prima Synodo, circiter annũ Do. 51. Gallici Patres ita rem diſtinxerunt — Vt ſi quid à fidelibus offeratur altari maioris Eccleſiæ, Medietatem ſibi vendicet Epiſcopus, & ſibi Clerus ſecundi gradus (eiuſdem, videlicet, Eccleſiæ Clerus) alteram. Sin verò quid aliis parochiis oblatum fuerit, Oblationum pars tertia tradenda ſit Epiſcopo: Duæ penes Eccleſiæ Clericos remaneant. In Can. 17. & in Can. 18. Synodi: Brixienſis, Et alij aliter hoc tractant apud Gratianum, ſed ni fallor, aberrantes à vero Canonum ſen-

16. q. 1. Can. Præſulum.

d. Can. de his. & ſeq. 10. q. 1.

ſu: qui ſic ſunt inuicem conciliandi. per Can. 5. Aurelianenſis tertiæ Synodi, poſt annos, à prima, quinquaginta celebratæ. Non multò plures prætericrant anni, quàm centum, quum & hæc pars Oblationum tertia fuit Epiſcopis ablata per Concilium Braccarenſe ſecundum. Et integræ ſeruantur Oblationes Presbytero, qui curam gerit illius altaris, aut loci, quò deferuntur. Et hôc iure viuimus. Quid enim iam nimium ditibus Epiſcopis cum pauperibus ſuis Chorepiſcopis, id eſt, viculorum, regionúmque curatoribus, & parochis? Omnes ſuppliciter Oremus, Chariſſimi Fratres, Vt ſuam quíſque noſtrûm partẽ ſic in terris accipiat, Ne promiſſam in cœlis amittat. Quod is cõcedat, qui noſtræ pars eſt hæreditatis, in ſecula viuens, átque regnans. Amen.

ΚΑΝΩ'Ν .η.

Ε'Ἴ τις δίδωϊ, ἢ λαμβάνει καρποφορίαν παρεκτὸς τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐπιτεταγμένου εἰς οἰκονομίαν εὐποιΐας, καὶ ὁ διδοὺς, καὶ ὁ λαμβάνων, ἀνάθεμα ἔστω.

Res Eccleſiæ per Laicos non ſubſtrahatur, vt ad Pauperes trahatur, & illis conferatur.

CANON .8.

SI quis Oblationes dederit, aut acceperit, non ex Epiſcopi, vel eius, qui beneficiis diſtribuendis præpoſitus eſt, ſententia: Et qui d[illegible], & qui accipit — Anathema eſto.

Οἰκονομίαν εὐποιΐας interpretes antiqui verterunt, Ad diſpenſandam miſericordiam. [illegible] [illegible]cipiunt Miſericordiam pro eo, quod indigentibus præſtatur. Quum dixit Apoſtolus — τῆς δὲ εὐποιΐας, καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. ad Hebr. vlt. tranſtulerunt, Beneficentię & Communionis nolite obliuiſci. Et illud Marci. 14. vbi Chriſtus εὐποιΐα, & Beneficiam.

ſtus de Pauperibus loquitur, ὅτ᾽ ἂν θέλητε, δύνασθε αὐτοὺς εὐποιῆσαι. eſt tranſlatum, Quum volueritis, poteſtis illis benefacere. Quare puto quòd rectius illi dixiſſent, Ad beneficentiam diſpenſandam. Diuus Hieronymus ad Nepotianum de vita Clericorum, vocat Eleemoſynas, quæ viduis Pauperibus tribuebantur, Beneficia. Multas (inquit) anus nutrit Eccleſia, quæ & officium præbeant, & Beneficium accipiant miniſtrando. Hieronymum ſequutus, εὐποιΐας dixi Beneficia.

Canonis vtriúſque ſenſus vnus eſt. Hôc puto diſtare, quòd, Prior eos notet, qui, Catholicis Epiſcopis & Presbyteris ſuis contemptis, abſceſſerant ab eorundem ſocietate, & erant ceu Sacerdotes, & Rectores aliorum Euſtathianiſtarũ, primáſque gerebant inter eos, Sibíque ſolis arrogabãt Eccleſiaſtica. De quibus egimus in ſuperiore Concilij proœmio. verſ. Eccleſiaſticas.

Laici priuatim ſibi, nec alijs etiam, de rebus Eccleſiæ debent Eleemoſynas facere.

In præſenti autem Canone reprehenduntur Laici, qui citra Schiſma, vel Hæreſin quampiam, per ſe, non per Epiſcopos, aut eorum Legatos, diſtribuere volebant Oblationes, & res Eccleſiaſticas Pauperibus, quoniam Pauperum res eſſent: néque referre putabant, à quibus, aut per quos, diſtribuerentur. Et hâc ſæpius occaſione captatâ, Néque primitias, néque Decimas (quæ dici rectè poſſunt Carpophoriæ) néque quid offerebant Eccleſiæ: quin oblata volebant in ſuo Dominio retinere, Pauperibus ad libitum ſuum diſpẽſanda. Peruerſiſſima ſanè, ac ſeditioſiſſima perſuaſio. quam Gnoſtici modò renouarunt. Vnde iam miſerabili hoc ſeculo noſtro contingit, vt, vel nihil omnino, vel inuitus populus aliquid importet in horrea Domini, neſcio quorum Pauperum ſuorum prætexens alimoniam, ac pietatis montem. Qua in Ataxia viuentibus, hoc eſt, Et dantibus, & accipientibus dicitur hîc Anathema. Papa Damaſus apud Gratianum ſcripſit iſtud eſſe contra Trecentorum decem & octo Patrum in Nicœno concilio conſtitutionem. Propterea, Temerarius præſumptor (ait) qui 10. q. 1.
de Sacris Eccleſiis molitur Oblationes auferre, ſub Anathematis Can. vlt.
vinculo ſit colligatus, & condemnatus. & reſponderunt omnes, Fiat, Fiat.

Sub annum Domini .830. curâ Ludouici Pij Francorum Regis, & Imperatoris Rom. Italici, Gallici, Germanici Patres & Epiſcopi (tum Romæ ſedebat Gregorius quartus) conuenerunt Aquiſgranum. De quorum communi conſilio, poſt abſolutam Sy-

omnia ſunt peccatorum precia, Pauperum patrimonia, Fratrum ſtipendia: quibus Epiſcopi, non vt propriis, ſed vt commodatis, & commendatis vti debent. Dominus Ieſus faxit, vt, & Chriſtiani ſic offerant, & ſic Epiſcopi diuidant, Vt noſtra omnium pars ſalua ſit cum illo, qui Semetipſum per Spiritum Sanctum obtulit immaculatum Deo pro peccatis noſtris. Amen.

Can. Res Eccleſiæ. 12. q. 1.

ΚΑΝῺΝ .θ.

Εἴ τις παρθενεύοι, ἢ ἐγκρατεύοιτο, ὡς ἂν βδελύττων τὸν γάμον ἀναχωρήσας, καὶ μὴ δι' αὐτὸ τὸ καλὸν, καὶ ἅγιον τῆς παρθενίας, ἀνάθεμα ἔστω.

Nuptiarum βδελυρία, id eſt, execratio átque deteſtatio prohibetur.

CANON .9.

SI quis Virginitatem cuſtodiat, aut in Continentia degat: ac velut abhorrens nuptias, ſecedat, & ſolus agat. Non ideo, quia Sancta ſit Virginitas, Néque propter ipſum Virginitatis bonum — Anathema eſto.

Error idem damnatur, qui fuit in Can. primo. rurſus & in. 14. Sordidos, Fœdos, & execrabiles eſſe omnes cõplexus fœmineos, tam gentilium, quam Chriſtianorũ Philoſop[illegible] nonnulli aſſeruerunt. vnde his odium fœminarum maximũ. [illegible]æci μισογυνείαν vocant, & μισογύναις, oſores mulierum, quíque nu[illegible]tias auerſabantur. Continentiam quidam profitebantur, nõ ipſi[illegible]nore virtutis & continentiæ, Néque propter eius aliquam ſanctimoniam: ſed à mulierum commixtione ſeſe continebant, velut ab aliquo turpi ſcelere. Concilium tales Anathemate damnat.

Omni quidem concubitu melior eſt Continentia. Virtus an-

gelica, cuius & amator ſingularis, & author atque dator ſolus eſt Deus. Fateor. Egregia res eſt (inquam) propéque diuina, Continere: quæ ſimiles nos ipſi Paulo (ſicuti optabat) imò ipſis Angelis Dei reddit. Sed quia proprium quiſque donum ſortitus eſt à Deo: Alius aliud: Qui ſe non continent, matrimonium contrahant. Matrimonialis enim coitus honeſtus eſt, Nec habet peccatum. *Sola Continētia nō melior iudicāda concubitu matrimoniali.*

De carnali duorum coniugum copula noſtri diſputant, An ſine peccato poſſit eſſe? quærentes. In Can. 2. diſt. 13. In Can. Omne itáque nuptiarū bonum. 27. q. 2. in Can. Cōnubia. 32. q. 2. in Can.
To.6. Vir cum propria Vxore dormiens. 33. q. 4. Diuus Auguſtinus in cap. 6. & .7. De bono coniugali. quæſtionem ſic abſoluit. Coniugalis concubitus generandi cauſſa, culpam nullam habet: Satiandæ cauſſâ libidinis, culpam habet venialem: Concubitus alius o-
To.7. mnis culpam habet lætalem. Hoc repetit in lib. 2. de peccato Originali. cap. 38.

Caſtitas, & Continentia Virtus eſt. ergo propter vnam ſe expetenda eſt. Honeſtum enim (quod & Virtus appellatur) id intel-
In.3. de finib. & in.1. de legib. ligimus, quod, omni detractâ vtilitate, ſine vllis pręmij fructibus, per ſeipſum poſſit iure laudari ſic Honeſtum Cicero finiuit. Virtus autē ſi propter alias res expetatur, aliquid eſſe virtute melius neceſſe eſt. κάλλιστον μὲν ἡ παρθενία. καλὸν δὲ ἡ σωφροσύνη. ἀλλὰ εἴδη αὐτὸ τὸ καλὸν γίνεται, καὶ διὰ τὸν ἐξ αὐτῶν ἁγιασμόν. ait hîc Zonaras. Id eſt, Optimū quiddam eſt Virginitas. Bonū pariter eſt Caſtitas, ſed ſi propter ipſum Bonum fiat: & ob ſanctificationē ſeu puritatē, quæ prouenit ex eis. Laudatur Eremus & Solitaria vita: commendatur Ἄσκησις: ita demū, Si propter Deum, fugámq; ſeculi petatur. Quòd ſi μισάνθρωπος quiſpiam (qualis à Plutarcho Timon Athenienſis in Antonio deſcribitur, odioſus, inhumanus, hominum quorúmq; fugiens colloquia. qualis & à Laërtio Myſon quidā Philoſophus traditur fuiſſe) ab hominum ſecedat commercio, Tales ego nunquam laudauerim. Nam, qui ſe Religioni deuouet, aliud, quàm
Can.Cauendum. de pœni. diſt.3. Religionem ſpectare non debet: Alioqui, néque meritum, néque gratiam debet vllam expectare. Matth. 6. Amen dico vobis, Receperunt mercedem ſuam. Dominicus non inſubtiliter colligit hinc, & ex Can. ſeq. quòd, Religionem profitens, Non homini, ſed ipſi Deo (hoc eſt, Religionis bono) ſeſe obligat, & votum facit. Quare, nec Abbas (ait) ſed nec vllus hominum (ſic aſſero) votum relaxare poteſt. Non agamus hîc pluribus. Deus eſt amandus

dus & colendus propter ſe: Et Eccleſia propter Eccleſiam. Nec in Coniugio, nec in Continentia, nec in Virginitate, Salus animæ, quiésve noſtra conſiſtit. O Domine Ieſu concedas, Vt te primum, Te ſolum, nec aliquid vltra te cum regno tuo quæramus: Vtque requiem per te noſtris animabus inueniamus. Amen.

ΚΑΝΏΝ .Ι.

Εἴ τις τῶν παρθενευόντων διὰ τὸν κύριον, κατεπαίροιτο τῶν γεγαμηκότων, ἀνάθεμα ἔστω.

Virgo, quia incorrupta virgo eſt, ideo mulieribus aliis anteponenda non eſt.

CANON .IO.

SI quis Virginitatem ſeruans ob Dominum, ſuperbiat, ac ſe ſupra Coniugatos extollat, — Anathema eſto.

Vnâ omnes voce Catholici Doctores effuſiſſimè laudarunt Virginitatem. de qua ſcripſere inter alios, Tertullianus, Cyprianus, Ambroſius, Auguſtinus, & omnium diſertiſſimè Hieronymus, Néque ſemel: à quo citantur & opuſcula Damaſi Papæ ſuper hac re, verſu, proſaque compoſita. citat & præceptorem ſuum Gregorium Nazianzenum, de Nuptiis & Virginitate differentem græcis verſibus. Omnium gentium literis, átque linguis in Eccleſiis laudata ſemper eſt Virginitas.

Quid autem ſit Virginitas, ex Apoſtolo di[illegible]ere poſſumus, qui Virginem definiuit eam, Quæ & corpore, & mente ſancta eſt 1. Corinth. 7. Carne Virgo, ſi non & Spiritu ſit Virgo, iam non eſt habenda Virgo: cuius quidem corpus integrum eſt, Anima verò corrupta. Nihil enim prodeſt habere carnem Virginem, ſi mente quis nupſerit. Illa ſola Virgo dicitur, cuius nec men-

Chriſti Virgo nō minus animā, quàm carnem debet habere incorruptā. Alioqui, Virgo ſeculi eſt, nō Chriſti.

32. q. 5. integrā penè q.

tem cogitatio, nec carnem libido maculauit. Hoc Hierony-
To.2. mus in fine libri contra Heluidium. & in libro contra Ioui-
De Virginib. velandis. nianum primo. Breuiter, Muris & clauſtris lapideis extorque-
ri Virginitatem nolunt. Flagitia námque multa admittit, (vt
ait Tertullianus) inuita & coacta Virginitas.

Eſt hoc ſanè quàm difficile. & ideo rarum. Non eſt veritus
To.1. idem Hieronymus ad Demetriadem, dicere, Contra Naturam,
imò, Vltra Naturam id eſſe humanam: Nō exercere (videlicet)
quod natus ſis, & in corpore viuere ſine corpore. Propterea, Nu-
ptiis, non illis quidem prohibitis, ſed poſtpoſitis, Continentiam
Virginitatémque præferunt. Huic palmam, principatúmque do-
nant inter hoſtias illas viuas, puras, ſanctas, immaculatas, quas ho
mines in terra conſecrant & offerunt Chriſto. Primus eſt, átque
ſummus Virginum gradus. In quo qui ſunt, Deo certè proximi *Virgines.*
ſunt, cuius & ipſum donum ſpeciale eſt. Secundus eſt Continen *Continentes.*
tum Tertius & omnium poſtremus eſt Coniugatorū. In fi. cap 1. *Coniugati.*
de ſumma trinit. & fide cath. In antiq. Pares iſtos gradus facere,
Sacraræque Virginitati nuptias coëquare, Non eſt Chriſtiani, ſed
To.3. ſed impuri Iouiniani. prout eſt in cap. 68. de dogmatibus Eccle-
ſiaſt. apud Auguſtinum.

Propter excellentiam tantam Virginitatis, quidam *παρθενεύοντες*,
id eſt, Virginitatem ex profeſſo cuſtodientes, (Tertullianus in li-
bello, de Virginibus velandis, *παρθενεύειν* vertit in Virginari, hoc
eſt, Agere Virginem. ſic Flaccus in arte, *νεανιεύειν* dixit Iuuenari)
Virginantes iſti arroganter inſoleſcebant, efferebantur, inſurge-
bant aduerſus coniugatos (Hoc eſt enim *κατεπαίρεσθαι τῶν γεγαμηκό-
των*) In omnibus, eò quòd inferioris eſſent meriti, ſeſe præferebāt
ipſis: In Eccleſia Primas vbique tenere volebant: Et nō ob aliud,
quàm quòd Virgines erant.

In magno ſemper honore Populum Romanum habuiſſe Vir-
gines, ex eo cognoſcimus, quod Hieronymus in Iouinianū pro-
fert. lib. 1. Conſules, & Imperatores, & quoſcúmque Magiſtratus
ipſis de via cedere ſolitos eſſe. Hac in opinione Baldus quóq; poſt
cap. Cauſam matrimonij tam longa tempora videtur fuiſſe. Nam ſcripſit in cap. 14. De pro-
bat. Hoc eſſe Virginitatis priuilegium, Vt magis credatur Virgi-
nis teſtimonio, quàm viduæ. Subiungit inſuper, quòd in menſa,
& in itinere, Virgines ſemper præcedere debent alias mulieres.

Vir-

Virginitas quidem res diuina, res angelica, res admirabilis eſt ſed ſola non prodeſt, neque ſaluat, ſi cætera deſint opera bona. Virginib. fatuis Virginitas nihil profuit: à nuptiis enim Spõſus illas excluſit. Matth. 25. cap. Diuus Auguſtinus in libro de ſancta Virginitate totus in eo eſt, vt doceat, Ideo Coniugatos nõ eſſe deſpiciendos, quia iure diuino (ſicut ait) Continentia connubio, & Nuptiis pia Virginitas anteponitur. In cap. 31. ſic ille ſcribit — Quum ergo perpetuæ Continentiæ profeſſores, ſe Coniugatis comparantes, ſecundum ſcripturas compererint eos infrà eſſe, & opere, & mercede, & voto, & premio: ſtatim veniat in mentem, quod ſcriptum eſt, Quanto maior es, humilia te in omnibus: & inuenies coram Deo gratiam. Eccli. 1. cap. 3. To. 6.

Virginibus maximè cauenda eſt Superbia.

Certè hæc humilitas & animi ſubmiſsio, carens inuidia, non habens emulationem, eſt illa mentis Virginitas, ſine qua fruſtrà corpore virginamur. (Tertulliani mihi liceat vti verbo) Referam vobis Auguſtini ſententiam confirmantem, quod audiiſtis. Ita vir ille ſanctus ſcribit in expoſitione pſal. 147. Paucorum eſt virginitas in carne. Omnium debet eſſe in corde. Virginitas carnis, Corpus intactum. Virginitas cordis, fides incorrupta. De qua Virginitate, poſt innumeras fornicationes, poſt inceſtum, poſt Idolorum cultum, Credentibus tamen Corinthiis, & ad fidem conuerſis loquitur Apoſtolus, Deſpondi vos vni viro, Virginem caſtam exhibere Chriſto. 2. Corinth. xi. Diuinè diuus Hieronymus hac ipſa de virginitate ſcripſit, exponens illud Oſeæ in cap. 2. Et ſponſabo te mihi. Vide (ait) quid ſit inter Dei coniunctionem, & hominum. Homo, quum Vxorem acceperit, de virgine mulierem facit, Id eſt, Non virginem. Deus etiam Meretricibus copulatus, mutat eas in Virgines. To. 8. To. 6.

Virgines Chriſti ſunt, quicumque per Pœnitentiam deſpondentur & cõiunguntur Chriſto.

Nulla tam clara virtus, quàm ſuperbia non obſcuret. Propterea, Domine, Tuis in donis Da nobis non altum ſapere, ſed ad ſobrietatem per indicibilem tuam humilitatem, propter quam tibi nomen datum eſt, quod eſt ſuper omne nomen, in ſecula perſeuerans. Amen.

ΚΑΝὨΝ ιά.

Εἴ τις καταφρονοίη τῶν ἐκ πίστεως ἀγάπας ποιούντων, καὶ διὰ τιμὴν τοῦ κυρίου συγκαλούντων τοὺς ἀδελφούς, καὶ μὴ

ἐθέλοι κοινωνεῖν ταῖς κλήσεσι· διὰ τὸ, ἐξευτελίζειν τὸ γινόμενον. Ἀνάθεμα ἔστω.

Epulũ nemo calumniari debet in fide datũ Fratribus, aut Pauperibus.

CANON .II.

SI quis illos deſpicit, qui Agapas in Fide faciunt, & Fratres inuitant in honorem Domini: Neque velit his inuitationibus communicare: Per hoc vilipendens quod agitur — Anathema eſto.

Gratianus in Dioriſmo ſuo. 42. explicans illud Apoſtoli verbum, Sacerdotes oportet eſſe Philoxenos (Id eſt, Hoſpitales, benignóſque peregrinorum ſuſceptores, & amatores) iſtum præſentem canonem poſuit. Cuius antiquus tranſlator, In duobúſque ſequentibus ibi, græcam vocem, Agapas, reliquit in ſua verſione Latina. quàm Gratianus, aut alius interpretari voluit: Interpretationémq; ſuam contextui canonis adiecit - Agapas, Id eſt, Cõuiuia pauperum. Si dixiſſet, Hominum ſe mutuò diligentiũ conuiuia, rectiùs dixiſſet. Agapis enim tam pauperes quàm diuites intererant. de quo dicamus.

Agape, vox eſt in Apoſtolo frequentiſsima, nec in Euangeliis rara. quæ modò vertitur Dilectio, modò Charitas. Quin & Latina facta uidetur Eccleſiæ Latinæ vſu. Tertullianus ad Martyres, Agapen fratrum nominat: & alibi non ſemel. In Cypriano legimus Agapen & dilectionem fratrum religioſè & firmiter exercendam cap. 3. libri tertij ad Quirinum. Scribens ad Euſtochium, de cuſtodia Virginitatis, Hieronymus hanc vſurpat. Auguſtinus etiam cap. 4. & cap. 20. libri viceſimi contra Fauſtum Manichæum. Dilectio quidem ſiue Charitas eſt Agape. ſcilicet, in animo conſiſtens. Eſt animi affectus. velut Amicitia vel Amor. Prætetea, Munus, & quicquid huiuſce dilectionis cauſâ donatur & exhibetur, Agape ſimiliter vocatur. Eleemoſynas appellant

Agape.

To. 6.

pellant Agapas, ex more Vulgi. Námque mendici per Galliam ſibi donari quid efflagitantes, orant, Vt ipſis charitaté faciamus.

Epulum, quod per Charitatem, fraternámque dilectionem præparatur indigis & pauperibus eſt Agape. Iudas Iacobi frater in epiſtola ſua de quorundam loquens impietate dicit—οὗτοί ἐσιν οἱ ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες, συνευωχούμενοι ἀφόβως, ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες. vbi ſic interpres.—Hi ſunt in Epulis veſtris, Maculę, Conuiuantes ſine timore, Semetipſos paſcentes. Agapas vertit in Epulum, uel Epulas. accipiens (vt Latini) pro conuiuio publico, ſeu pro menſa communi.

Agaparum Chriſtianarū ſimplicitas & modeſtia.

Conuiuandi verò ſeu conueſcendi vſus ex Apoſtolorum, & Apoſtolicorum longiſsima conſuetudine proceſsit, & per annos quamplurimos obtinuit. Illis enim Chriſtianæ pacis & concordiæ anteſignanis in more ſolemni fuit (ſicut hîc à Zωnara ſcribitur) ὡς μετὰ τῶν ἁγιασμάτων μετάληψιν, συνέρχεσθαι, καὶ συνεσθίειν. τῶν πλουσίων τὰ βρώματα χορηγούντων, συγκαλούντων καὶ τοὺς πένητας. Id eſt, Vt poſt Sacrorum communionem ſiue participationem (poſtquam, videlicet, de Corpore domini, & Calice participaſſent) omnes ſimul irent, & vnà cibum ſumerent: Diuitibus cibos miniſtrantibus, & pauperes conuocantibus. In eo conuiuio ſumma rerum frugalitas, & omnium conuiuentium par fuit æqualitas. vt néque purpuratus, prior accumberet. Néque pauper & pannoſus, poſterior. Iaco. cap. 2. Hoc autem quia Corinthij non obſeruabant, Ideo Paulus grauiter illos increpabat, ὡς τὸ ἔθος παραχαράσσοντας (dicam Zωnaræ verbis) καὶ οὐχὶ κοινῶς δειπνοῦντας. vt conſuetudinem peruertentes, & non ex æquo ſiue communiter cœnantes. alius enim famelicus eſuriebat, & alius ebrius erat. 1. Corinth. 11.

Agapes excellentia.

Petrus hanc Epuli dandi conſuetudinem commendare plurimùm videtur in ea ſanctimoniæ vitæ catena, quam nectit in epiſtolæ ſuæ. 2. capite primo, ſic dicens—ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν· ἐν δὲ τῇ φιλαδελφίᾳ τὴν ἀγάπην. Quum multa ſanctiſſimus Apoſtolus connexuiſſet, quæ ſunt inuicem colligata, ſéque mutuò conſequuntur. videlicet, Fides, poſtea Virtus. deinde, Scientia. quam ſequitur Abſtinentia. mox & hanc, Patientia. Patientiæ comes eſt Pietas. Inde ſuam velut abſoluens catenam dicit—Et in pietate ſubminiſtrate Philadelphiam. Et in Philadelphia ſubminiſtrate Agapen. Philadelphia eſt amor fratrum mutuus. Fratres autem ſunt omnes Chriſtiani, qui vnum patré Deū agnoſcunt, & vnum Spiritum ſanctitatis habent. Ex hac autem

Fraternitate, velut inter eiuſdem patris cohæredes filios, ſequitur ſubſtantiæ familiaris communicatio. ſcilicet, Vt nullus ſit inter eos egens: vt ſeinuicem ſuſtentent: vt onera mutuò ferant. Hæc eſt Agape. quam, velut anulum Diuinæ illius catenæ ſupremum poſuit Apoſtolus.

Tertullianus elegantiſsimè, citato ſuperiùs cap. 39. Apologetici, qualia fuerint iſtiuſmodi conuiuia Chriſtianorum, deſcribit. & ait— Cœna noſtra de nomine rationem ſuam oſtendit. ἀγάπη vocatur. Id quod dilectio penes Græcos eſt. Quãtiſcúnque ſumptibus conſtet, Lucrum eſt, pietatis nomine facere ſumptum. Siquidem inopes quóſque refrigerio iſto iuuamus. Nihil vilitatis, nihil immodeſtiæ admittitur. Non prius diſcumbitur, quàm Oratio ad Deum præguſtetur. Editur, quantum eſurientes capiunt. Bibitur, quantum pudicis eſt vtile. Ita ſaturantur, vt qui meminerint etiam per noctem adorandum Deum ſibi eſſe. Ita fabulantur, vt qui ſciant Dominum audire. Poſt aquam manualem, & lumina, Vt quíſque de Scripturis ſanctis, vel de proprio ingenio poteſt, in medium prouocatur Deo canere. Hinc probatur quomodo biberit. Æquè Oratio conuiuium dirimit. Inde ſic diſceditur, vt qui, non tam cœnam cœnauerint, quàm Diſciplinam. Prolixius hæc, & alia prætermiſſa, Tertullianus habet. Quæ Plinius, Annis antea penè. 90. compendio dixerat, Epiſtola. 317. lib. 10. de Chriſtianis ad Traianum. Narrat ipſis morem fuiſſe conueniendi ad capiendum cibum, Promiſcuum tamen, & innoxium. De quibus & Auguſtinus, dicto cap. 20. Agapæ noſtræ paſcunt pauperes (ait) ſine Frugibus, ſine Carnibus. Tam multa mihi dicere viſum fuit de voce ἀγάπη. Ne quis amplius neſcio quas Homericas εἰλαπίνας & Liguritiones pro ſobriis Chriſtianorum Agapis, in canonibus noſtris temerariè ſupponat.

Quales erant Agapæ Chriſtianorum.

Manualem dicit aquam, quæ Manibus abluendis effundebatur.

Sic igitur ad reſollicitationem pauperum apparabantur Agapæ. quibus tamen vnà omnes, Pauper átque Diues, intereſſe debebant, verùm (quemadmodum ſuprà dictum fuit) accumbendi diſcrimine nullo Fratres omnes promiſcuè ſedebant. Nec alius in ſeſſione præueniebat alium. Paulus enim ſic inſtituerat, Fratres mei, quando conuenitis ad manducandum, Expectate inuicem. Superbis quibuſdam Fratribus, qui ſalutari volebant in foro, & in conuentibus primas ambiebant cathedras, in cœníſque primos accubitus quærebant, id ignominioſum videbatur. Quare, φiloprωteuontes (vt loquitur Iohannes) & elati, ſimplices iſtos

Can. Liquido. de conſecr. diſt.

Agaparum cõtemptores.

Chriſtianæ

Chriſtianæ plebis conuentus,piáſque cænulas dicteriis & ſcommatis ſuis eleuabant: his adeſſe per arrogantiam dedignabantur: Et eò conuenientes irridebant, Nec amplius in ſuum conſortium recipiebant. Error Euſtathianiſtarum. ſicut hîc videtis. Error quóque Manichæorum:qui Chriſtianis obiiciebant,quòd Sacrificia quædam paganorum,quibus Epulum dari ſolebat, in ſuas Agapas conuertiſſent. His maledicis, & impiis blateronibus reſpondet Auguſtinus. Hæc noſtra lex Gangrenſis anathemate notat & execratur iſtos omnes paternorum contemptores cauillatoréſque rituum. Sic antea Iohannes accerrimè reprehenderat glorioſulum quendam Diotrephen:qui néque ipſe recipiebat Fratres: Et prohibebat eos,qui recipiebant, eiiciens ab Ecclesia.In.3.Ioan.Epiſt.quâ præſens confirmatur Canon. 42.diſt.

Confraternitates non ſunt improbandæ.

Hinc Sodalitates illę,quas in Diuorum memorias,& ob religionem multi ſæpiſsimè contrahunt,originem ducunt. Confratrias, ſiue Cõfraternitates appellant. In quibus ad cultum diuinum,ad Eleemoſynas,ad communes etiam, ſeu conuiuales epulas fratrum,non illicitè ab vnoquóque nummi conferuntur. Vt ſæpe Sacris iiſdem adſtantes, & annuo conuictu ſeſe mutuo viſentes, initam recolant inter ſe Diui alicuius auſpiciis Fraternitatem & amicitiam. Hoc habet Agapatum priſcarum ſpeciem. Agapas autem deſpicere nemini fas eſt.

At in Agapis, Martyrúmque veſtrorum memoriis,veſtri ſe inebriant. Hoc Fauſtus Manichæus obiiciebat Auguſtino.quod & Gnoſtici nobis. Auguſtinus reſpondet. Hoc non docemus: quum ſi vel in domibus ſuis id faciant,per ſanam doctrinam cõdemnemus,& corrigamus:verùm,Tollerare compellimur,ac ſuſtinemus,donec emendemus. cap. 21. dicti libri viceſimi. Conuentûs ad Martyres, & Agapas, id eſt, Confratriatum, finis eſt bonus— Diuinus, puta,cultus. Abſit autē,vt ea,quæ propter bonum ac licitum facimus:ſi cuiquam,per hæc,præter noſtram voluntatem,aliquid mali acciderit,nobis imputetur.Hoc ille ſcripſit in ſua quadam epiſtola ad Publicolam. Can. de occidendis.23.q.5.

Confraternitatū Fratres caueant à Phratriis.

Meminerimus tamen quòd in Agapis,eâ ſe modeſtiâ ſemper, eâ ſimplicitate Chriſtiani gerere debent, vt de Confratriis Phratriæ non fiant:Néve Fratres appareant Phratores, ac φρατριάζοντες. Hoc eſt, Ne veniat inde contra præfectos Eccleſiarum, vel alios

quoſuis τὸ τῆς συνωμοσίας, ἢ φρατρίας ἔγκλημα. Id eſt, Coniurationis, & malignâ factioſáque mente factorum conuenticulorum crimen. quum tendunt aliis inſidias, fraudem meditantur, malúmque moliuntur. Illicita ſunt id genus ſodalitia. Legibus Ethnicorum
Can. Cô- ſeuerisſimè vetita. quæ & Calchedonenſi canone. 18. grauiſsi-
iuratio- mè damnantur.
num. 11.
q. 1.

Agapæ ſolæ probantur, quæ fiunt (vt hîc dicitur) ἐκ τῆς πίστεως. ex fide. quoniam, Quod non eſt ex fide, Peccatum eſt. Atqui, *Nocturnæ*
rebelles & ſeditioſi Gnoſtici nihil ex fide catholica faciunt: *Gnoſticorum,*
quam factis, quam verbis in aperto negant. Igitur, Coitiones *Gnoſticarum-*
illorum nocturnæ (quò ſe plúſquam libentiſsimè deuoræ quæ- *que coitiones*
dam fœminæ ſurripiunt, & noctu coëunt) Agapæ vel Cœnæ dici *& cœnæ non*
ſimpliciter & cum veritate nequeunt. *ſunt Agapæ.* Inter illos quidem (fateor) maxima eſt concordia, nec eſt dilectio minor: ſed non alia, quàm quæ dicitur à Satyrico, Magna inter molles concordia. qualis erat coniuratiſsima in Syſsitiis & hetæriis Bacchanalium. Sed, quid hæc ad cœnas & Agapas Chriſti fidelium? quarum prima Lex eſt, Vt ſint ex fide.

Poſt annos Synodi præſentis circiter octoginta, quum patres Laodicæam conueniſſent, aliæ duæ ſuper Agapis latæ leges tum
Can. Nô fuere. Prior vetat, Et Laicos, & Hieraticos εἰς ἀγάπην κεκλημένους,
oportet. μέρη αἴρειν. Ad Agapen vocatos, Ciborum partem quémque ſuam
42. diſt. tollere. De ſuorum Idolothytorum ferculis, cuique ſuam partem Gentiles apponebant (μερίδας appellantur apud Athenæum) *Simul omnes*
quas ſibi conuiuæ tollebant. Synodus hoc improbauit: Et om- *& promiſcuè*
nes in triclinio, ſeu domo refectionis manere voluit, ac ſimul om- *veſci debent*
nes appoſitis veſci. *in Agapis.* Non eſſet alioqui in tam pio conuentu temperatum quid, aut certâ ratione digeſtum. Magnáque per hoc Eccleſiæ inureretur iniuria. canon concilij. 27. Inter grandia peccata filiorum Heli nondiſsimile refertur. quòd illi, videlicet,
1. Reg. 2. nondum peracto ſacrificio, tollebant immolatarum carnium partem ſibi contingentem, Sacrificiúmque deſerebant. Colligit
Can. Re- hinc Brixienſis, Epiſcopo non viſitanti non eſſe procurationem
lata. 10. mittendam: quæ quidem ſoli debetur officium per ſe præſtanti,
q. 1. rémque ſibi demandatam procuranti. Canones non ineptè Pa-
Cap. Li- ſtum ſiue Refectionem, Prandium, Cœnam vocant Procura-
cet. de tionem. Sic etiam tantùm præſentibus Diaria debentur. Id eſt,
præb. in Diſtributiones ſiue Portiones quotidianæ. Nihil abſentibus.
antiq.

Aga-

Agaparum lex alia ſtatim ſequitur in Laodicæno Can. 28.

οὐ δεῖ τὰς ἀγάπας ἐν τοῖς κυριακοῖς, ἢ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ποιεῖν· καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ ἐσθίειν. *Id eſt,*

Can. Nõ oportet. 42. diſt.

Non decet in ædibus Domino ſacratis, vel in Eccleſiis Agapas facere: Nec in domo Dei comedere.

In templũ nõ eſt epulũ populo dãdum, quod Ethnici faciebant.

Paulus hoc iam ſatis prohibuerat, in Corinthios exclamans, Nunquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? An Eccleſiam Dei cõtemnitis? Certè, Qui priuatas & peculiares cœnas, aut aliud prophanum facit in Eccleſia, locum ſanctum contemnit, Et contumeliâ congregationem totam afficit. Sed néque Paulus, nec vllæ patrum ſynodi potuerunt ethnicorum recens ad Chriſtum conuerſorum ſic moderari lætitiam, quin (dum res admirandas fieri cernerent ad ſepulchra martyrum) ipſis quóque placere putarent ea, quæ ſuis haud ita pridem creditis diis exhibuiſſent, Epulum de rebus oblatis, & victimis immolatis.

Non pluribus annis poſt cõcilium, quàm. 50. Pontius Paulinus Epiſcopus Nolanus, Auguſtini συγχρονὸς & amiciſsimus, in decem libellis (quos decem Natales appellauit) ſancti Fœlicis Epiſcopi quondam Nolani vitam, carmine certè non infœlici, deſcripſit. In Natalis noni fine legitur aliquid huc attinens, propius tamen ea concernens, quæ dicentur inferius can. vlti. Propterea referam. Sanctus Epiſcopus Paulinus conqueritur, & fert ægerrimè quòd in æde ſacrata diuo Martyri Fœlici, populus (qui numeroſus eò quotannis confluebat) exultans gaudio parum ſobrius epularetur.

—Gens malè credula Sanctos (ait)
Perfuſis halante mero gaudere ſepulchris:
Verùm, Vtinam ſanis agerent hæc gaudia votis,
Nec ſua liminibus miſcerent pocula ſanctis.

Ideo Paulinus Epularibus iſtis ſacrificiis occurrere volens, vndíque templi parietes ornari variis vtriúſque teſtamenti Sanctorum vitis & hiſtoriis curauit: quibus dum paſcerent oculos, & alius alium de pictura rogaret, interim ventris obliuiſcerẽtur: Omníſque temperantiæ coràm poſita cernentes exempla, temperarent à ſympoſiis ſuis. Carmen dignum mihi videtur, quod audiatis. Elegans eſt, átque pium, ſic habet.

Propterea viſum nobis opus vtile, Totis
Fœlicis domibus pictura ludere ſancta.
Si fortè attonitas hæc per ſpectacula mentes
Agreſtum caperet fucata coloribus vmbra.
Quæ ſuper exprimitur titulis, vt littera monſtret
Quod manus explicuit: dúmque omnes picta viciſſim.
Oſtendunt, relegúntque ſibi, vel tardius eſcæ
Sint memores, dum grata oculis ieiunia paſcunt.
Atque ita ſe melior ſtupefactu inſerat vſus,
Dum fallit pictura famem: ſanctáſque legenti
Hiſtorias caſtorum operum ſubrepit honeſtas
Exemplis inducta piis: ſuadetur hianti
Sobrietas: nimij ſubeunt obliuia vini.
Dúmque diem ducunt ſpatio maiore tuentes,
Pocula rareſcunt, quia per miracula tractant
Tempora, iam paucæ ſuberunt Epulantibus horæ.

Pictura prouocat intuentes ad ſui cõtemplationẽ.

Chriſtiani vix potuerunt in feſtis Sanctorum natalitiis ab iſtis Viſcerationibus (vt Ethnici vocabant) & Epulationibus, Choreis átque tripudiis contineri. Néque ſe continent adhuc. Quam ob rem fuit Lex illa ſæpe repetenda. Poſt annos ducentos ſexaginta, vel plures, anno puta, circiter. 681. Sexta ſynodus ad verbũ renouauit illum Canonem Laodicænum: Pœnámque non obſeruantibus indixit — οἱ δὲ τοῦτο ποιεῖν τολμῶντες, ἢ παυέσθωσαν, ἢ ἀφοριζέσθωσαν. Qui facere hoc audent (in templo, ſcilicet, Epulari) Aut deſinãt, Aut excommunicentur. Concilij canon. 74. Quo in loco Zonaras idem quod in canone Gangrenſi iam dixerat (vt audiſtis) Iterum quóque refert, inquiens — ἀρχαῖον ἔθος ἦν, τὸ μετὰ τὴν κοινωνίαν τῶν θείων μυστηρίων, συσσίτια γίνεσθαι καὶ συμπόσια· τῶν πλουσίων χορηγούντων τὰ βρώματα, προσκαλουμένων δὲ καὶ τοὺς πενεστέρους. Id eſt, Antiquus mos erat, poſt communionem diuinorum myſteriorum, coëpulationes & compotationes fieri: Diuitibus epulas ſuppeditantibus, & præterea pauperiores inuitantibus. Hunc plenũ charitatis & miſericordiæ, veréque Apoſtolicum morem verterant (quæ diaboli ſunt artes) in laſciuiam. Subinde Lex ideo repetenda fuit. de qua dicemus adhuc in d. can. vltimo.

Præterea, Quod in canone dicitur. Nõ oportere comedere in domo Dei. Modico poſtea tempore (dum conſulatũ gererent, ſub Arcadio & Honorio, Cæſarius & Atticus. hoc eſt, Anno. 399. Patres Carthagine repetierunt: hinc tamen excludentes neceſsitatẽ. Canon ſynodi Carthaginenſis. 32. de ſympoſiis in Eccleſia non agen-

Eccleſia non eſt in cauponam vertẽda.

agendis,eſt — Ἐπισκόπους, ἢ κληρικοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μὴ συμποσιάζεσθαι. εἰ μὴ Can.
δ᾽ ἂν, τυχὸν ἀνάγκῃ ξενίας διαβάντες ἐκεῖ καταλύσωσιν. καὶ οἱ λαοὶ δὲ ἀπὸ τῶν τοιούτο Nulla E-
τρόπων συμποσίων, ὅσον δυνατόν ἐστι, κωλυθῶσιν. id eſt. - Epiſcopos, aut Cle- piſcopi.
cos in Eccleſia conuiuari nõ decet. Niſi fortè neceſſitate peregri- 42.diſt.
nationis tranſeuntes, illic hoſpitẽtur. Et Laici pariter ab iſtiuſmodi conuiuiis (quantùm poſſibile eſt) prohibeantur. Inſolenter & laſciuè ſaltans, edens, bibens, aut etiam dormiens in templo (qui ludus eſt Biugandorum) reus eſt Canonis. Quum verò diuertere nõ licet aliò: vel ſi qua iuſta neceſſitas, aut cauſſa (velut in ędituis) eò nos adigit, culpâ vacamus. Omnis tamẽ inſolentia ſemper abeſſe debet. In templis (vt ab eodem Paulino ſcriptũ legimus) —

Vnus vbíque Calix Domini: & Cibus vnus: & vna
Menſa, Domúſque Dei. diuendant vina tabernis.
Sancta precum domus eſt Eccleſia.

Væ templorum prophanatoribus.

Zonaras inſuper multus eſt in iſtis explicãdis verbis, ἐν τοῖς κυρια-
Kyriacum. κοῖς, ἢ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. Canonicæ ſcripturæ phraſin non vná profert
Dominicum. in Symplecticis, átque Diazeucticis obſeruatam. Demúmque aſtruit illud. Ἢ non eſſe (quod ſolet) diſiunctinum, ſed hîc expoſitiuum. Vt ſit. Ἢ. ἀντὶ τοῦ, ἤτοι poſitum pro Videlicet, Scilicet. In Kyriacis, videlicet, in Eccleſiis. Nec enim κυριακὸν aliud eſt quàm ἐκκλησία. Tranſlator Canonũ vetus hunc locum ſic reddidit, In Baſilicis, ſeu Eccleſiis. Inde ſcholaſtici Canonum commentatores, hæc duo pro diuerſis accipientes, per Baſilicas intelligunt ſolas Epiſcopales Eccleſias: quas vt plurimùm Reges fundauerunt, qui Græcè dicuntur Baſilei. Dant & alia diuerſa Baſilicis etyma, non referenda. Sacræ verò domus aliæ, generali comprehẽduntur Eccleſiarum nomine. Sic iſti. quod ἄκυρον mihi videtur. quidnam ſit Baſilica videbitur in Can. 20. Kyriacum, non minus quàm Eccleſia, vox eſt in Canonibus noſtris, & ſcriptoribus etiã Canonicis, vſitatiſſima. vertitur in Dominicũ. Deus omnium Dominus eſt. Cui ritè conſecratũ templum nominatur aptiſſimè Dominicum. Ruffinus vtitur in hiſtoriæ ſuæ libro. 1. cap. 3. deſcribens Ariſtotelici neſcio cuius philoſophi, cum ſancto quodam, ſed minus erudito Epiſcopo diſputationem in Nicæno Concilio. Quum ſymbolum Fidei noſtræ ſimplex ille, ſed Dei ſpiritu plenus, credendi, quàm cõtendendi, diligentior Epiſcopus argutatori ſuperbóque philoſopho ſimpliciter expoſuiſſet, attonitúmque ſermonis vehemẽtiâ, reddidiſſet, mox ſubdidit -. Hæc ſi vera credis eſſe, O Philoſophe, Surge, Sequere me ad Dominicum: & huius fidei ſignaculum ſuſcipe. Quod & ille fecit: Vim verbi non in ſublimitate

loquentis,ſed in ſimplicitate prædicantis ineſſe propalam confeſſus. Quod non ob aliud retuli vobis, quàm propter ὑπεροχὴν λόγου, ἢ σοφίας, Quâ ſolâ nunc Gnoſtici tument,& impiè tumultuantur.

De Chriſtianis Agapis non plura. Si dilexerimus nos mutuò, Fratrúmque neceſſitatibus ſubuenerimus, ὁ θεὸς ἀγάπης (qualem Paulus nominat) καὶ εἰρήνης erit nobiſcum. Quod ſuâ gratiâ concedat. Amen.

Decimo tertio Calend. Ianuarii,pridie feſti Thomæ Apoſtoli (ſicuti moris eſt) ob inſtantem Domini Ieſu natalem ſolitæ ſunt in ſcholis noſtris indictæ feriæ,ad poſtridianum úſque diem Epiphaniorum . Quò nos ille perducat,qui nos ad hunc adduxit. Et faciat,vt illum nobis natum ſentiamus.

Tertiò Idus Ianuarij, hoc eſt, Vndecimo Ianuarij die poſt menſtruas Natalis Ieſu Chriſti ferias, reditum eſt ad ordinarias prælectiones.1558.

CHriſtiani Auditores , Quod modò ſum dicturus, à vobis accipi volo ſine ſuperſtitione . Nec enim ſuperſtitio vlla eſt , ſed religio vera . Quando quid agendum ſuſcipio, mox operis initio, non aſtrorum flexus, & influxus attendo : quod nec debet homo Chriſtianus facere . Sed in primis & vnicè conſidero , Cuinam diuinorum Chriſti miniſtrorum, iam cum ipſo Chriſto regnantiũ, dicatus ſit operis noui dies. Inde ſumens auſpicium, lætus & alacer admolior negocio manus , Omen accipiens è geſtis & vita ſancti : confidens ipſius apud Chriſtum precibus, vt dirigat & abſoluat incœpta.

Ianuarij dies hic præſens eſt vndecimus , Hygino quondam Papæ Romano ſacer : qui fuit Octauus à Petro (Linum, Cletúmque Petri ſubadiuuas de Pontificũ numero ſubtraho) dum regnaret Antoninus Pius: ſub quo mortem quóque pro Chriſto paſſus eſt, circiter annos Euangelij prædicati, centum cum decem. Chriſti verò nati, centum quadraginta. Patre Philoſopho natus Hyginus, & ipſe Philoſophus eſt cognominatus, Athenienſis Patriâ . Scripſiſſe fertur Athenienſibus Epiſtolam pietatis plenam . quam videas Tomo Conciliorum primo . Sedit annis quatuor : quo breui tempore multa profectò conſtituit Eccleſiæ perquam neceſſaria. quæ Damaſus, (& ipſe Pontifex, dum Hieronymus viueret) in Pontificali ſuo refert. Inter alia, Pontifex Hyginus Clerum compoſuit , & diſtinxit in gradus . Quùm verò nihil, quàm de Cleri gradibus inſpiciamus hoc in Speculo : Scilicet, vt ſit Clerus moribus & ordine certo compoſitus, Optimâ ſpe nunc adducor,

San-

Sanctum Pontificem, Chriſtique Martyrem (cuius die feſto, Labores noſtros renouamus) auxilio noſtris venturum conatibus: & his à Chriſto fauſtum fœlicémque finem ſuis impetraturum precibus. Iam dicere de Canone. 12. synodi Gangrenſis incipiamus.

De me (quod meum tamen non eſt, ſed Chryſoſtomi in Homilia de A- To. 1.
dam & Eua) ſæpius audiſtis quòd, Peccatum eſt pœna peccati. Iuxta il-
lud, Quia veritatis dilectionem non receperunt, vt ſalui fierent: Ideo mit- 2. Teſſ.
tet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio. cap. 2.

Quod euenturum prædixit Apoſtolus, auditor Chriſtiane, non poteſt non euenire. Quia Cataphronites Euſtathius noluit antiquarum Eccleſiæ traditionum veritatem diligere, propterea, De errore ſubinde labebatur in errorem (Gnoſticos infœlicis æui noſtri putate vobis indice monſtrari) Nuptias ille primùm cõtemnere, maláſque dicere cœpit. Eſum deinde carnium damnare. Dies poſtea feſtos prophanare. Templa ſacra poſt hæc deſpicere. Et quæ vidiſtis hactenus alia. quibus non contentus, Veſtium quoque ſuperſtitiones induxit.

Quod quidem pertinet ad id, quod oſtendi ſuperius, Omnes hæreſes inſtar catenæ cuiuſdam ſimul eſſe connexas, néque diſiungi poſſe. Parua licet in principio videatur. (ſicuti cœpere, Primùm diſputantes περὶ βρωμάτων διαφορᾶς) Alia mox ſuper aliam pedetentim ſequitur. Vſquéquo miſeri ruant in Abyßi profundum.

Tibi nunc ego referam, quod ab annis non adeo multis contigit in iſtorum phygadeuteriis, Vt tibi perſuaſum maneat, Hæreſin ſemper ab Hæreſi generari: Nec vnà contentos eſſe poſſe Gnoſticos. Ad hos defecerat doctor quidam Gallus: qui ſtatim fuit à Receptatoribus inter alios ibi Gallicè prædicantes admiſſus. Homo nec eruditione, nec audaciâ poſterior vlli fugitiuorum (qui tamen poſtea reſipuit, & iſta literis prodidit. Animæ defuncti bene ſit) Iámque primas inter illos ſibi vendicabat. Quod ferre non valentes alij tres Prædicationis & fugæ tempore longè priores, illum mox calumniantur: ipſe calumniatores viciſſim recriminatur. ad ſuas tandem ventum eſt Syſtaſes (Synodos appellari volunt) ibi mutuò quáſque Fidei ſuæ ratione poſcit, átque reddit. Et ne dignum patellâ deforet operculum, Caligati neſcio qui Bubulci venerabili Synodo præſidebant. Inter illos tres exurgens Myconinus: (Ita ſui diſcipuli, ſed & eius Antagoniſtæ cognominant, quiſquis is tandem ſit) Hoc mirum videri poteſt, quod obiter dicam. Gnoſtici, quum per Hæreſes non aliud ambiant, quàm multam ſui nominis & famæ propagationem: nullus tamen inter eos adhuc, aut pauci, (puto

quòd nullus) qui gentilitium nomen ſuum retinuerit: aliunde ſibi fingunt & acceŕſunt appellationes quaſdã ſpecioſas, propriis & familiaribus immutatis. ad rem. Myconinus exurgens, dum cuncta priſcorum fidei ſymbola reteciſſet, vnum ſuum ſingulare protulit, in diuinam Chriſti generationem ſanè pluſquàm blaſphemum. Ridet enim battologiam (ſic impiè vocat) horumce verborum, Deum de Deo, Lumen de Lumine, Deum verum de Deo vero. ſed néque Trinitatis vocabulum recipiebat, quia tum ſibi minimè latinum videbatur: Annis tamen poſtea paucis, dum ſuum Synmyſten (ſeu Præceptorem) procurauit exurendum (quòd is primam ſibi cathedram præripere vellet) aliud, alioqui miſerrimo, meritiſſiméque exuſto nihil obijciebat, inuidiæ cauſſam tacens, quàm prodigioſos errores Sacræ Trinitatis negatæ. πυκνιλίαν vides Empuſarum. Omnino Nicænam fidem, totámque Synodum Myconinus ibi reſpuit. Athanaſij ſymbolo néque ſe credere, néque diſcredere dixit, donec illud ad gnomen Scripturarum plenius examinaſſet (ô probum examinatorem! O quæ iam ſatis ima dehiſcat Terra tibi?) quia, non ab Eccleſia vera proceſſiſſe putabat, ſed à Papiſtarum primis, in quibus dietim repetitur. φεῦ τοῦ λόγου. Iam num tibi, qui poſt Iouinianos, & Vigilantios, & impuros alios gregis Epicurei ſubulcos, Patriarchas ſuos, Ciborum primùm prædicarat adiaphoram, Ceremonias Eccleſiæ ſuſtulerat, Ordinúmque, & Veſtium diſcrimen eſſe nullum volebat, eò decidiſſe tandem videtur, vt Conſubſtantialem & Coëternum Patri Filium non credat? planè Chriſtum talem negat, qui Deum verum de Deo vero Chriſtum ridet átque negat. De noſtro iam Canone tractemus.

ΚΑΝῺΝ .ιβ.

Εἴ τις ἀνδρῶν, διὰ νομιζομένην ἄσκησιν, περιβολαίῳ χρῆται, καὶ, ὡς ἂν ἐκ τούτου τὴν δικαιοσύνην ἔχων, καταψηφίσοιτο τῶν μετὰ εὐλαβείας τοὺς βήρους φορούντων, καὶ τῇ ἄλλῃ κοινῇ, καὶ ἐν συνηθείᾳ οὔσῃ ἐσθῆτι κεχρημένων, ἀνάθεμα ἔστω.

Anathema credenti genus aliquod indumenti vel afferre, vel auferre ſpem ſalutis, ipſum geſtanti.

CANON .12.

SI vir aliquis, ob eam, quam ſibi ſectandam putat, Religionem, vtatur Peribolæo:

læo: Et velut in hoc Iuſtitiam conſtituens, condemnet eos, qui Bîros cum Dei metu atque reuerentia geſtant, & aliâ communi ſolitáque veſte vtuntur, Anathema eſto.

De verbis Canonis nonnihil primò (quod expedit) de re poſtea dicemus.

Peribolæum. David in Pſalmo centeſimo primo comparauit cœlos περιβολαίῳ. quod hac illac geſtantis manu facilè circumuoluitur. ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτούς. vbi vetus interpres tranſtulit — Et ſicut opertorium mutabis eos. Paulò pòſt aliter idem vertit Pſal. 103. Ἄβυσσος, ὡς ἱμάτιον, περιβόλαιον αὐτοῦ. Abyſſus, ſicut veſtimentum, amictus eius. Quomodo verſum quóque legis ad Hebr. cap. 1. vbi Paulus eum Pſalmum. 101. citat. Velut amictum, mutabis eos. Mulieris etiam capillos Apoſtolus nominauit περιβόλαιον. 1. Corinth. cap. 11. ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται. ſic ille reddidit, Capilli pro velamine ſunt ei dati. Hæc eodem recidunt, Amictus, Opertorium, Velamen. Quicquid amicit, ambit, circundat nos (quemadmodum veſte circuntegimur) id περιβόλαιον Græcè nominatur. apud Suidam περιβόλαιον ἐστὶ ἔνδυμα. Peribolæum eſt indumentum, ſeu veſtimentum. Quare Peribolæum hîc rectè verterunt in Pallium. Sicuti Togam Romanorum, Sic Pallium dicunt eſſe Græcorum. Vox tamen purè Latina eſt Pallium. quam deriuant à Palàm. Velut & Palla. quòd foris pateat vtráque veſtis, interioribus indumentis ac tunicis ſuperpoſita. Palla tantùm muliebris eſt. Pallium verò commune, Puta, Virile, Muliebre, pariter & Puerile. L. Veſtis ff. de auro, & arg. lega. ſic Vlpiano definiente, Pandectarum lib. 34.

Tertullianus factus Chriſtianus mox libellum de Pallio ſcripſit ad Carthaginenſium primores: qui, quòd hominis Centurionis & Proconſularis filius, derelictâ Togâ, Pallium ſumpſiſſet, ipſum deridebant, átque ſubſannabant, ſiuè (vt loquitur) eum denotabant: obijcientes è triuio tunc prouerbium, De Toga ad Pallium. quaſi diceres, A ſplendidis & lautis ad vilia deijci. De principe coquus, aut molitor factus. vt noſtri loquuntur.

Palliũ eſt genus veſtis oblongum, ſimplex, et frugale, Hominis totum corpus, à ceruicibus ad talos vſq;, vno circumiectu cõtegens, fibulis annexum et aptatum corpori. Græcè Peribolæum.

In eius libelli ſtatim principio deſcribit ille Pallium dicens —— Pallij extrinſecus eſt habitus, & ipſe quadrangulus, ab vtróque laterum tegeſtus, & ceruicibus circunſtructus, infibulæ morſu humeris acquieſcebat. In fine turſus libelli, quum Togæ formam retuliſſet, quâ nihil erat impeditius, ita vt qui Togam geſtaret, Indutum ne ſe, an Onuſtum, Habere veſtem, an baiulare neſcirer. Poſt hæc ait —— Pallio, contrà, Nihil eſt expeditius: quod operit ſoluiim (Id eſt, vno circuniectu ſine plicis, Non inculto illo, nec inhumano) & omnia hominis ſimul contegit. Pallij deſcriptionem vides. Per quam ſatis intelligitur ipſum propriè nominari Peribolæum. Pollux in Onomaſtico. Αἱ δὲ ἐφεστρίδες, καὶ ἀμφιεστρίδες, περιβόλαια ἂν εἶεν. Id eſt, Exteriores veſtes, & quæ ſuperinduuntur, ac ſuperinuoluuntur, Peribolæa ſunt. cap. 13. lib. 7. Tale quondam fuiſſe Pallium conijcio, qualis nunc eſt ea veſtis, quam Talarem, Longam, ſiue Presbyteralem vulgò nominamus: quæ ſine rugis, latiſque manicis, & ambitu ſpatiante confura eſt, Honeſtati Clericorum præſcripta per concilia. Quum verò Tertullianus dicit, Pallium ceruicibus circumſtructum fuiſſe, Mihi dicere videtur, Pallium fuiſſe penè cucullatum, quòd altum ſic eſſet, vt collum totum retrò contegeret. Pariter quod apud eundem ſequitur —— Infibulæ morſu, humeris acquieſcebat —— Patrum confirmat decretum longiſſimo pòſt tempore vetantum, Ne Clerici Palliis diffibulatis vtantur. Id eſt, Vt fibulis ad collum Sacerdotum veſtes connectantur. dummodo non ſint aureæ vel argenteæ fibulæ. Fibulas, & infibulas noſtri vocant Agraphas. Ex Tertulliano præterea cognoſcimus, illis Apoſtolicis Eccleſiæ temporibus ad Chriſtum conuerſos, aliis indumentis omnibus derelictis, omnes ferè veſtire ſe Pallio ſolitos: Ob huius veſtimenti (ſicuti puto) facilitatem, frugalitatem, átque ſimplicitatem. Quæ res dedit Hæreſi cauſſam, quæ præſenti Canone damnatur. ad cuius plenam declarationem fuit iſtud neceſſariò prænotandum.

Cap. 15. de vita & Honeſt. Cleri. in antiq. & cap. 2. in Clemét.

d. cap. 15.

Pallij genus aliud in vſum poſtea venit: quod honoris gratiâ Pontifices Romani ſolent aliis indulgere minoribus Epiſcopis inter ſacrificandum. Hoc noſtro longe curtius & breuius eſt. Nec ad ceruicem protenditur —— Candidâ lanâ contextum eſt. Nigrum verò fuit, aut Onagrium, Priſcum. De Palliis Chriſtianorum loquor, ſimilibus (vti puto) Pallio Philoſophorum. quale primus, cum pera (ſi credimus Laërtio) geſtare cœpit Dioge-

diſt, 100. & de autho. & vſu Pallii. in antiq.

genes. Nam diuitum & Luxurioſorum Romanorum Pallia purpurea, Coccineáque legimus. Hoc recens Pallium non operit brachia, néque totum corpus, ſi vera nunc eius forma ſeruatur. Humeros vtrinque circulis & acubus duntaxat aſtringit. Et hâc vnâ ſpecie repręſentat antiquorum Pallium. Ex quo nomen ſumpſit. Obſcura quædam ſunt adhuc in litera.

τὴν δικαιοσύνην ἔχων —

Iuſtitia. Iuſtitiam habens. Hîc non accipias Iuſtitiam pro vna ſpecie virtutis & bonitatis, quâ ſuum cuíque tribuitur apud Iuriſconſultos. Omnes virtutes, Omnem probitatem ſub hoc Iuſtitiæ nomine debemus intelligere, quæ quidem faciant ad ædificationem Eccleſiæ. De qua Iuſtitia ſcribitur — Beati, qui eſuriunt & ſitiunt Iuſtitiam, hoc eſt, Ardenter expetunt ea omnia, quibus ſolis animus expletur átque ſaturatur. Omne, videlicet, quod honeſtum eſt. Beati, qui perſequutionem patiuntur propter Iuſtitiam. id eſt, propter opera bona, & Euangelicam pietatem. Oportet nos implere omnem Iuſtitiam, id eſt, Omnia Dei præcepta. Attendite, Ne Iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, hîc Iuſtitiam poſuit pro eleemoſyna & beneficentia. Breuiter, In ſacris vix aliter inuenias. Itáque, Iuſtitiam habens, id eſt, abſolutam & conſummatam Religionem. quaſi vis aliqua ſanctitatis eſſet in veſte, citra quam nemo piè poſſit, & euangelicè viuere.

Inſti. de Iuſti. & Iure.

Matth.5. & .6. Luc.3.

τοὺς βίῤῥους φορούντων.

Bîros ferentium. Prò Beris, ſeu Bîris, Birros, ρ. geminato, interpretes hîc ſcribunt: & eandem ponunt omnes iſtius verbi ſignificationem. Per Birros intelligit Hugo viles & groſſas (vt ait) veſtes. Archidiaconus, & reliqui ſequuntur. Accurſius etiam. l. vnicâ. Nulli lice. in frenis. &c. lib.11. C. genera quædam veſtium recenſens in gl. Fibulis. ait, Birrus eſt ruſticorum. ſic Albericus in dictionario citauit. Antiqua vox eſt, Birrus. quam Seruius Grammaticus enarrans illud in Æneidos lib. 10. Iunonis ad Iouem, Quid ſi, quòd voce grauatis, Menie dares. de gerundij Syntaxi propoſuit in exemplum. Dum volumus abſolutam (ſicut ait) eloquutionem facere, dicimus — Petendum mihi eſt Equum, Codicem, Birrum. Non declarat, quid ignota vox ſignificet. apud alium latinitatis authorem mihi lecta non eſt. Néque Latinam, neque Græcam

Birrus.

putant eſſe. A noſtris propoſita ſignificatio diſconuenit Canoni præſenti. Satis ipſi pro libito per Pallium volunt intelligi precioſas veſtes. Et per Birros accipiunt pannoſas, rudes, & craſſas. Neutrius videntur intellexiſſe ſignificationem vocis. Inter veſtimenta nihil olim fuit humilius Pallio: proprio, cum crinibus, & barba, tunc temporis inſigni Philoſophorum. Barbam (quidam
Gellius cap. 2. lib. 9. dixit) & Pallium video, Philoſophum non video. In Birro noſtros fortè decepit, quòd, Vnum panni genus eſt humilium, paupérúmque ruricolarum frequens indumentum: cuius color καπνώδης & ἀνήκεστος eſt. Fumoſus ſeu fumo tinctus, & à ſeipſo naturaliter elaboratus. qualibus indutos κωμινητὰς videmus. Nobis vernaculè Burus, aut Bureus appellatur. Bureau. Burrhi cuiuſdam coloris meminit Feſtus de verborum antiquorum ſignificatione tractans. à Græcis πυῤῥὸς appellatus. Rufus eſt, & rutilus inſtar auri color. Hic ad huiuſce Canonis Biros magis accedit, quàm Bureus, aut illa quæ ſomniant interpretes. Hunc locum Zonaras explicat apertiùs: ideo tranſcribam, quod ille ſcripſit in Canonem noſtrum. οἱ περὶ τὸν Εὐστάθιον, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ ῥακενδυτεῖν ἐδίδασκον, ὡς ἐκ τούτου ἁγιάζεσθαι μέλλοντας τοὺς μαθητευομένους αὐτοῖς. περιβόλαιον γὰρ τὸ ἐπάνω τῶν ἄλλων ἐπίβλημον ἔλεγον, ἵνα φαίνοιτο. καὶ ἐκ τούτου θηρῶνται δόξαν ἀσκήσεως: καὶ κατηγοροῖεν τῶν φορούντων τοὺς βήρους. τὰ σηρικὰ, δηλονότι, ὑφάσματα. καὶ τὴν ἄλλην ἐσθῆτα τὴν συνήθη, μετὰ εὐλαβείας. καὶ οὐχ ὥστε ἢ τῶν πενεστέρων καταπαίρεσθαι, ἢ κεκρῆσθαι τῇ λαμπρότητι τῶν περιβλημάτων εἰς βλακείαν. καὶ ἐρωτικῶν ταῦτα ἔχειν ὑποθέσεων ἀφορμάς. τοὺς γοῦν καταψηφιζομένους, ἤτοι καταδικάζοντας, ὡς ἁμαρτάνοντας, τοὺς σηρικοῖς ἐσθῆσι χρωμένους εὐλαβῶς, ἀναθέματι καταδικάζει ὁ κανών. *Néque Pallio tribuenda eſt Iuſtitia. Néque Biris eſt auferenda.*
Id eſt, Qui ſectabantur Euſtathium, docebant inter alia, Veſtiri pannis craſſis & vilibus oportere. velut inde ſanctificãdi forent ipſorum diſcipuli. Peribolæum verò nominabant aliis ſuperius, & exterius amiculum, ſic vt appareret. Ex quo religionis gloriam venentur. Indéque reprehendant eos, qui Biros (è Serico, videlicet, contextas veſtes) aut quod aliud in vſu veſtimentum, cum Dei timore ferrent. Et non vt paupetioribus inſultent, & efferantur: Nec vt ſplendidis veſtibus ad delitias vtantur: & quæ laſciui habeant amoris argumentum. Qui damnanr igitur, vel accuſant, vti peccantes, eos, qui piè ac ſine faſtu Sericis veſtibus vtuntur, Anathemate condemnat Canon. Liquet ex his verbis quid Peregrina vox, βῆρος, Zonaræ tempore ſignificarit Græcis. In qua quidem ſignificatione ſimiliter à Patribus acceptam cum Zonara credimus in Canone noſtro. quem iam declaremus.

Ho-

HOminum ſuæ ſenſu carnis inflatorũ,hoc eſt, Gnoſticorũ & Hæreticorũ,mos iſte perpetuus fuit,& eſt, A recepta & cõmuni,tam vita,quàm ſententia maiorum ſecretos átque ſeparatos eſſe,Videlicet,vt ſoli ſapere videantur, ὑπερφρόνησις enim Gnoſticorum magiſtra,non aliud,quàm id genus diſsidia docet.

Inſolens Euſtathius in ſynodo Cæſariæ Capadociæ, [cui pater eius,vrbis illius Epiſcopus,præſidebat]ordine ſuo motus fueret,ob habitum,quem nouum geſtare cœperat, à recepto ſacerdotum habitu diuerſum.Fecimus huiuſce rei mentionem, quum de Apoſtatis ageremus in Apoſto.can. 62. rurſúmque ſuperius. Socrates hiſtoriam narrat in cap.43. libri ſecundi.Qualis autem fuerit illa ξένη στολὴ Euſtathiana(quomodo Socrates appellat)Hinc agnoſcimus. περιβολὴ fuit, id eſt, Pallium. geſtabat Euſtathius φιλοσόφου σχῆμα. dicit idem Socrates. Id eſt habitum philoſophi.nimirum,Pallium.Primum(ſicut à Tertulliano didicimus (operimentum magis,quàm veſtimentum primorum Chriſtianorũ.Sed annis procedentibus cõmuniter geſtari deſierat. vt hinc apparet. præter quàm à paucis auſterioris vitæ ſectatoribus. Athanaſius Epiſcopus in Eremum proficiſcenti Antonio dedit Pallium: quo ſepeliri poſtea Paulus eremita voluit apud Hieronymum, de vita
Pauli Eremitæ.Sed nullus Chriſtianis, quando baptizabãtur, ha- To. 1.
bitus certus ab Epiſcopis præſcribebatur,quem perpetuò geſtare deberent. Attamen Pallium reuocare tentabat Euſtathius:Néque verè conuerſos ad Chriſtum,vitámque mutaſſe credebat, qui ſimul & veſtem non mutaſſent, Palliatique non eſſent. Hos enim ſolos in Eccleſiam recipi volebat:aliter veſtitos eiiciebat,& luxus damnabat.Error impiæ cuiuſdam ſuperſtitionis pleniſsimus, átque damnatiſsimus.

Nam,Si(quod in. 2. can.proponebamus) Potus & Eſca non Ro. 14.
eſt regnum Dei—multò quidem certè minus Veſtis, quæcúmque ſit ea,Purpurea,pannoſáue,candida, Leucophæa, nigra, vel Onagria,extorres nos,aut participes eius regni, vi ſuâ reddet.

Veſtis nõ cõmendat nos Deo.

Si(iuxta ſcholarum prouerbium)Habitus non facit Monachum, ſed animi regularis profeſsio tantùm—Nec habitus, etiam cilicinus,facere valet Chriſtianum:ſed animus ille ſolus, qui hominе vetere exuto,per fidem,quæ eſt in Chriſto Ieſu,nouum Hominem,átque adeo ipſum Chriſtum induit.Rectè Geminianus hîc, & eius compilator,cardinalis Alexãdrinus annotant — Extrinſecas veſtes mutare non poſſe hominis intrinſecas qualitates.Sub

Cap. 13. de regula. & trãſeunt. ad relig. in antiq.

ſordido Pallio ſæpe ineſt Sapientia. Et etiam, Nimis quàm ſæpe ſubeſt improbitas & inſipientia. dicere plura ſuperſedeo. quia ſumus amplè, ſi Deus dederit, in 40. & .41. diſt. De inceſſu, geſtu, veſtitu Clericorum tractaturi. declarantes illud Apoſtoli verbũ — ἐπίσκοπον δεῖ εἶναι κόσμιον. dicemus & in Synodi recapitulatione ſtatim ſequenti.

Inter Gnoſticos Anabaptiſtæ condemnant hominis cuiuſcúmque veſtes & ornatus paulò nitidiores & ſplendidiores. Alij verò diſcrimen nullum volunt eſſe veſtium, Militis, aut Sacerdotis, Olitoris aut Aſſeſſoris. Talares alij tunicas, & omnes omnino ſacerdotales ornatus abiiciunt: & quicquid antiquum referat Eccleſiaſticorum miniſtrorum cultum. quum tamen ſe præcipuos, imò ſolos, Eccleſiæ miniſtros & diaconos iactitent. Alij nouitate veſtitûs religionem mentiuntur. Omnibus Anathema. peccant enim grauiſsimè. Cum præſenti canone reprobat hos omnes Auguſtinus contra Fauſtum Manichæum ſcribens in capite libri ſexti nono: ſic dicens — Lineis veſtibus miſcere purpuram, & Liniſteniâ veſte indui aliquando peccatũ fuit: nũc non eſt peccatum. Sed inordinatè viuere, & diuerſi generis profeſsiones velle miſcere, Vt, vel Sanctimonialis habeat ornamenta Nuptarũ, Vel ea, quæ ſe non continens nupſit, ſpeciem virginis gerat, omni modo peccatum eſt: Et ſi quid inconuenienter ex diuerſo genere in vita cuiúſque contexitur. apertius dici nihil potuit. Aliis in locis alia tractabuntur. Hîc modò ſcierimus, quòd — Sericatos, & vnguentatos neſcio quos Epiſcopos, & Clericos ſeſe Birris efferentes, Birris geſtientes, abhorruit ſemper Eccleſia, tradíque
21.q.4. iuſsit Epitimio. Putent, átque ſordent Eccleſiæ. Væ malè feriatis iſtis modò μαλακοῖς. Qui mollibus ad faſtum, vel luxum, vitæque delitias veſtiuntur, Non in dominicis, Diaconiis, aut Epiſcopiis
Matth. 11. Eccleſiarum, ſed in palatiis Regum morari debent. Effœminatus & luxurioſus ornatus, non corpus exornat, ſed mentem detegit.

Si tamen animi mores congruunt ornamentis pretioſis: & ornamenta non ſint honeſtis inſolita viris, Nec ordini, profeſsioníque, vel religioni diſconuenientia: ſuos ſic ornatos, pro diuerſa regionum conſuetudine, non improbat Eccleſia. Magnificus enim veſtium cultus (ait quidam) modò conceſſus, addit hominibus authoritatem. Græco id prouerbio teſtatũ eſt — εἵματα. ἀνήρ. Sed hic ornatus in Eccleſiæ miniſtris per omnia virilis, fortis, & ſanctus eſſe debet, ab omni muliebri leuitate remotus.

Debemus in vſu veſtium ſeruare conſuetudinem.

Veſti-

Veſtibus itáque fulgere liceat exterius, interius tamen Veſtem geſtemus illam nuptialem, ſine qua rex ad filij ſui nuptias admiſſurus eſt neminem. Cooperiamus nos illo ſplendenti & candido Sponſæ agni Byſsino: vt gaudeamus, & exultemus, & demus ei gloriam, qui regnat in æternum. Amen. Matth. 22. Apocalyp. 19.

ΚΑΝΏΝ .ιγ.

Εἴ τις γυνὴ, διὰ νομιζομένην ἄσκησιν, μεταβάλλοιτο ἀμφίασμα, καὶ ἀντὶ τοῦ εἰωθότος γυναικείου ἀμφιάσματος, ἀνδρεῖον ἀναλάβοι, ἀνάθεμα ἔστω.

Non induetur mulier veſte virili. Nec vir vtetur veſte fœminea. Abominabilis enim apud Deum eſt, qui facit hoc. Deutero. 22.

CANON .13.

SI qua mulier propter eam, quã ſuo præſumpſit animo, religionem, mutet indumentum: próque ſolita veſte Muliebri, Virilem ſumat—Anathema eſto.

Hugo veterem ſequutus interpretem, qui *διὰ νομιζομένην ἄσκησιν* vertit in, Suo propoſito vtile iudicans, Hîc ſubaudit, Suo propoſito, Malo Pura, Meretricio. Nam ſciſsis veſtibus habilior, & paratior eſt ad proſtituendum ſe: virilibúſque veſtimentis induta licentius ad viros ingreditur, & vnà conuerſatur. Et pariter Mas cum fœmina. Solet iſtiuſmodi veſtium commutatio, libidinis, vt plurimùm, cauſâ fieri. Teſtis. P. Clodius, & Cæſaris vxor, in neſcio quibus Bonæ Deæ ſacris. Notiſsima eſt hiſtoria. Sed ſi bonum habet propoſitum: videlicet, vt peregrè proficiſcatur, vt caſtitatem ſeruet alioqui perituram, vel quã ſit alia neceſsitas, & iuſta cauſa, Non peccat fœmina tunc vtens veſte virili. Ducem reliqui doctores hîc ſequuntur Hugonem. Vera dixiſſe puto: ſed nihil ad verum Canonis noſtri ſenſum. quod ex Græcis apparet.

Mulier ábſque reprehenſione quandóque viri geſtat indumentum: Virque mulieris.

Ἄσκησις in canonibus & Eccleſiaſticis ſcriptoribus nõ eſt id quod

generaliter vocatur Propoſitum. Græcè πρόθεσις, & προαίρεσις. Id eſt, Hominis intentio, mens, inſtitutum, conſilium ſiue bonum, ſiue malum ſit: ad opus iam deductũ, vel adhuc tacitum. Sed ἄσκησις, propoſitum quidem eſt, & exercitium: Non quolibet, ſed in rebus tantùm ſacris & religioſis poſitum. & ἀσκέω, id eſt, Studeo, enitor ad ſanctitatem, ad mandatorũ Dei obſeruationem. Inde Baſilij magni dicta ſunt ἀσκητικά. & ἀσκηταὶ, ſiue ἀσκητικοὶ ſunt apud eundem rerum diuinarum meditatores. Iſta latiùs in prophanis fortè patent. Vſum profero Canonum. *Ἄσκησις eſt rerum diuinarum.*

Sectatrices ſuas Euſtathius omni virorum volebat exemptas eſſe poteſtate. Caput aliud, præter vnum Chriſtum, nolebat eas agnoſcere: tametſi Paulus ſcripſiſſet, quòd, Omnis viri caput eſt Chriſtus. Caput autẽ mulieris, Vir. 1. Corinth. xi. Tõdebat ille ſuas. Aperto capite, iubebat orare. Virorũ veſtiebat ſchemate. Breuiter, Omnia ſubiectionis fœmineæ ſigna remouebat à ſuis fœminis. Quas (vt olim Poetæ Palladem, & neſcio quas Amazonas) ἀντιάνειρας vocabat, id eſt, Viris pares, & Maſculas fœminas. quales Latini nominare ſolent Viragines. Innouator blaterabat iſtam libertatem religioni fore neceſſariam. Synodus hoc facientibus & credentibus infert Anathema. *Mulierẽ nemini ſubiici, Execrabile eſt.*

De veſtis & habitus mutatione, præter ordinis & inſtitutæ ſemel à nobis ſtatum vitæ, dicebamus in Apoſtolico. 62. Canone. In can. Quod interrogaſti. 27. Diſt. ſuprà. de veſtitu, & ornatu decenti ſermo fiet infrà. 41. diſt. Quod huc ſpecialiter attineat, nunc tantùm proponemus.

Natura, ſicuti fœminis & ſexum dedit, & inceſſum, motum, colorem à maribus diuerſum: ſic etiam videtur vtrique ſexui diuerſum præſcripſiſſe indumentum. Quod ſi laſciuiens & gaudẽs alteruter immutarit. ac viri mulier, aut vir mulieris ornatum geſtarit. Hos per Moſen (ſicuti eſt in epitome) Deus abominatur. Hoc non facilè fieri ſine reprehenſione poſſe, Lex Romana dicit. l. Veſtis. §. muliebria. & ſeq. ff. de auro & arg. leg. Cuius quidem loci commentatores nonnulli tradiderunt eos infames eſſe, qui ſic ſe veſtiunt. Athenienſes iſtiuſmodi γυναικώδεις & euiratos homines appellarunt Batalos. ab obſcœno quopiam tibicine & hiſtrione, cui nomen Batalus: qui primus ſandaliis & veſtimentis muliebribus in ſcænam prodiit. Vulgus noſtrum retinet adhuc iſtud nomen. & vocat *Bateleux*. Quos homines infames eſſe cõſtat. *Infame eſt Fœminã pro Mare, vel Marem pro Fœmina laſciuè ſe gerere.*

ſtat. Bátali meminit Plutarchus in vita Demoſthenis, & Suidas, qui ſcripſit βαταλίζεσθαι eſſe μαλακῶς καὶ αἰσχρῶς διάγειν. molliter ac turpiter viuere. Tales ab Eccleſia de fidelium communione repelluntur: quia malum eſt iſtiuſmodi laſciuorum propoſitum. Peccant igitur in canonem præſentem, ex ſupraſcripta doctorum ſententia. Genus eſt Apoſtáſiæ, quum noſtro derelicto, nos habitu veſtimus alieno: ſi nulla nos ad nouum corporis cultum, ſexui vel ordini noſtro diſconuenientem, ratio trahit. quod dixerim, quia Sanctas quaſdam mulieres inter monachos habitu viri legimus ignotas & latentes puriſsimè vixiſſe. Marinam, Theodorámque celebrat Eccleſia. 16. calend. Iulij, quæ ſe maſculinè Theodorum, Marinúmque nuncupantes, fœmineam Monachi veſtitu naturã diutiſsimè celarunt, in hoc ſancto propoſito durantes ad mortem vſque, tametſi calumniam ſuſtinuerit vtráque mulieris à ſe factæ pregnantis. Ab authoribus duæ celebrantur in Græcia mulieres (tametſi nolim prophanas cum ſanctis ac Deo deuotis mulieribus conferre, ſed ſic modò confabulari vobiſcum placet) Laſthenia (inquam) & Axiothea plurimùm commendantur, quæ Platonicæ diſciplinæ cupiditate, ſeſe Virilibus induerunt, quò citra ſuſpicionem poſſent ipſius Platonis auditorium frequẽtare. Author Laërtius in Platonis vita. Quamquam non admodum mihi placet hoc in muliere propoſitum. Nam mulier ſemper eſt mulier, Herculis etiam clauam geſtans, & armis induta. Quod inuerecũda illa meretrix Ioanna anglica, ſexum mentita, & pontificatum (ſi modò vera eſt fabula) Romæ poſt Leonem quartum, circiter annum. 860. adepta, ſatis demonſtrat. Adhuc & aliud vobis referam, non hinc abhorrens. Qũum Megatenſibus capitale foret Athenas ingredi, Gellius Euclidem ſcribit, E domo ſua Megaris Athenas, ad audiendum Socratem, venire ſolitum, tunicâ longâ muliebri indutum, pallio verſicolore amictum, caput & ora velatum. cap. x. libri ſexti Noctium. Vides honeſtas afferri poſſe mutandarum veſtium cauſas. Quas ſuis virilibus actis prætexuiſſe Ioannam quamdam Belgicam puellam non dubito. ſed ab Anglis conſultis audita non fuit, qui Legis huius authoritate Rothomagi combuſſerunt armatam fœminam. an. Do. 1430. Sic enim legitur ea Moſis lex ab Auguſtino. Non erunt Vaſa viri ſuper mulierem. Vaſa bellica vult intelligi. Id eſt, Arma. cap. 32. ſuper Deutero. Alij non vaſa, ſed Inſtrumenta viri tranſtulerunt: Antiquam verſionem in Canonis periocha poſuimus. Atque ita, Legis literâ κατὰ πόδας (vt loquuntur) acceptâ, Viraginem illam miſerabiliter exuſſerunt. Quam ſerò, nempe iam mortuam, Galli To. 4.

prudentes Lutetiæ defendebant, ex iuſta variandi habitus cauſa. prout hîc diſputatur. — Suas ſemper Deboras Deus ex aliarum mulierum medio delegit. Iudi. 4. & 5. cap.

Adhuc vnum breuiter addam: finémque faciam. In cap. 16. libri ſecundi Soliloquiorum fingitur Auguſtinus cum Ratione diſceptare ſuper iſtis, dubitans, Vtrúmne, falſos viros, An falſas mulieres appellare debeat. Hiſtriones tamen veros, & Veros infames ábſque dubitatione pronunciat. Niſi fortaſſe finis aliquis honeſtus & laudabilis mõſtretur. Etenim Ratio nollet virum quempiam fortem non liberare patriam, vel Sapientem frigore perire potiùs, quàm fœmineis veſtibus amiciri.

Prædictam Moſaicam legem (cuius meminit & Ioſephus ad finem cap. vltimi, lib. 4. Antiq.) per Allegoriam nobis explicant, aliud ſenſu, quàm verbis exprimatur, intelligentes. Lex iubet, Néque Mulier habitu virili, néque ſtola muliebri Vir vtatur. Id eſt, Mulieres in Eccleſiis taceant. Non enim permittitur eis loqui. Turpe eſt, ſi loquantur. 1. Corinth. 14. Quemadmodum, Sacerdotium denegatur fœminis in Eccleſia catholica. ſic etiam doctrina non conceditur eiſdem: nec æditio librorum: quales quoſdam publicatos videmus ab ociofis, nugacibus, & garrulis nonnullis Gnoſticæ ſcholæ Doctricibus & Concionatricibus. De quibus Tertullianus in libro De velandis virginib. Non permittitur Mulieri in Eccleſia loqui: ſed nec docere, Nec tingere, Nec offerre, Nec vllius virilis muneris, nedum ſacerdotalis officij, ſortem ſibi vendicare. Virorum, inquam, ſunt iſta munia in Eccleſia Chriſti. In Eccleſia verò Pepuſanorum quondam mulieres (vt modò Gnoſticorum ſorores) officia talia gerebant, & exercebant. In gentili Romanorum politia, Fœminæ ſunt, átque ſemper fuerunt ab omnibus officiis, functionibúſque publicis remotæ. Poſt præceptorem ſuum Cynum Bartolus explicans. l. i. ff. de legib. vbi Legem definiens Papinianus ait, Lex eſt virorum prudentum conſultum. colligit ex hiſce verbis, quòd, Mulieres interuenire legibus condendis non debent: Nec eſſe poſſunt de conſilio. Inter alia, quæ multa ſunt, infœlicitatis & calamitatis magnæ ſigna, & hoc vnum recenſet. Iſaias. cap. 3. Mulieres dominatæ ſunt eis.

Cap. 10. de pœnit. & remiſſ. Can. Mulierem. 33. q. 5.

Lege, Moribus, denique Natura Mulieres impediuntur administrare quicquam in Eccleſia: Meminerint ſe lanis átque fuſis natas.

l. 2. ff. de reg. iu.

Hîc etiam per mulieres Hieronymus intelligit Epiſcopos, & antiſtites Eccleſiarum, qui ſunt dediti voluptatibus, & omnia

propter libidinem faciunt. quod legis noſtræ capite ſecundo vetatur, vbi eſt — Néque vir, vt fœmina, veſtiatur. hoc eſt, Qui præfectus eſt Eccleſiæ, nihil in vita, moribus, aut doctrinâ molle fœmineúmque gerat aut loquatur. Aulici, Serici, Rhetorculi, Chaldæi noſtri regum nunc Apoſcopi mihi Stolati videntur, Inſtitis, Pallis, & Calanticis àmicti, muliere quâuis molliores. Dominus Ieſus auertat ab Eccleſia ſua diuturnam iam nimis iram ſuam: Nec vlterius patiatur, vt Eccleſiæ ſuæ dominentur effœminati: Néue amplius (quod execratur) cum effœminatis ſacrificemus. Amen.

Eſa. 3.
Oſeæ. 4.

KANΏN .ιδ.

Εἴ τις γυνὴ καταλιμπάνοι τὸν ἄνδρα, καὶ ἀναχωρεῖν ἐθέλοι, βδελυττομένη τὸν γάμον, ἀνάθεμα ἔστω.

Mulier ob religionem non debet à marito ſuo ſeparari. prioris Corinth. 7.

CANON .14.

SI qua Mulier à marito ſuo diuertat, Et ſecedere velit abominans nuptias — Anathema eſto.

Suprà, can. 1. can. 9, & can. 10. docebamus quod in Apoſto. can. 51. plenius oſtendebamus, Hæreticos fuiſſe, qui crederent ac docerent hominem quouis coitu contaminari: nec honeſtum vllum eſſe poſſe viri cum muliere congreſſum. Propterea nuptias contumelioſè deteſtabantur: quæ impietas multùm vexauit Apoſtolos: ab ipſis non vno damnata in loco. Nec omnino tamen potuit è medio tolli. Sed nec adhuc ſublata eſt.

Paulus ſcripſerat Corinthiis, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. planè de cõiugatis loquitur: vt in ea Pauli ſententia — per Hominem intelligatur Maritus & Vxor, — per Mulierẽ. Veluti ſi dixiſſet, Marito bonum eſt vxorem ſuam non attingere, cum vxorem non habere, Rei Vxoriæ non vacare. Hinc nonnulli decepti, coniugatis omni opere coniugali interdicebant, & coniuges ſe-

Cõiuges, nec alteri facere, Nec ſibi mutuam ſui copiam negare debent.

parabāt. In quās fuit Euſtathius Armenius:quem Synodus Gangrenſis damnauit. vt hîc videmus. Eadem fuit in Hæreſi, poſt annos ab Euſtathio plures, quàm ducentos, Imperator Iuſtinianus,hanc ob cauſam non vnâ promulgatâ Lege, quæ diuertendi poteſtatem faceret, ſi pars altera cum caſtitate conuerſationem concupiſceret.In principio.l.vlt.verſu. Nam & Maritis & Vxoribus.C.de Epiſc.& Cleri.In auth.de nuptiis.§.Diſtrahūtur.collat.4.Leges iſtas Eccleſia non recepit. Dominus enim præcepit coniugibus,Ne vxor à viro dirimatur.Item,Ne vir Vxorem repudiet.Exceptâ ſolâ ſtupri cauſâ. Matth. cap. 5. dicto. cap. 7. Plura ſcribebamus in fine can.6.Apoſto.

Maritum, & Vxore vti, & Vxore nō vti, bonum eſt.

Cæterùm,quiſpiam dicet, Quid illud eſt ſcripti,Bonum eſt homini mulierem non tangere?Si bonum eſt mulierem non tangere,Malum eſt ergo tangere.Nihil enim Bono contrarium eſt, niſi Malum.Ita ratiocinatur Hieronymus paulò poſt principium libri primi contra Iouinianum.Pauli verbum perinde capias, ac ſi quis ita loquatur,Bonum eſt homini Pharmacum nō ſumere. quod eſſe verum nemo negare poteſt. A pharmacis ergo ſemper abſtinendum.Non conſequitur.quum Pharmacum ſæpè conferat ægri ſaluti.Neſcio cuiuſnam ſit authoris græcus quidá verſiculus huc apprimè quadrans.Ideo citabo —κακὸν τὸ καλόν, ἤν τι, μὴ καιροῦ τύχῃ. Malum fit bonum non in tempore factum. Concionatoris Hebræi dictum celebratur Eccleſia.cap.3. Tempus amplexandi,Tempus ab amplexibus abſtinendi.Sic pro tempore ſecedat alter coniugum ab altero conſentiente (ſcilicet) Vt orationi, & ieiunio vacent vnanimiter:ſed mox in vnum redeant, Ne Satanas tentet eos propter incontinentiā.Nuptiis copulatos procul dubio bonum eſt temperantes eſſe.Caſtitas in eis & Continentia valde pulchra res eſt,ſi modò fiat ſecundū magnum Paulū dicētem,Nolite vos inuicē fraudare,niſi mutuo conſenſu.οὐ γὰρ καλὸν, τὸ καλόν,ὅταν μὴ καλῶς γίνηται.Bonū enim non eſt Bonum, quando nō fit bene.hæc Zonaras.Non itáque Virtus, ſed cauſa virtutis apud Deum mercedem habet. Aliubi citaui Bernardum in quadam ſua gloſſa dicentem,Deus nō remunerat Bonum, quod fit,ſed quod benefit.Quidam ſophiſticus Ioannes aliis de hoc diſputabat verbis, inquiens,Deus non eſt remunerator Nominum,ſed Aduerbiorum vide cap.1.de colluſ. In antiq. De nuptiis honorandis, & minimè contemnendis non ſemel ſuprà dicebamus. Chriſtus Coniuges omnes Coniugij bonum bene inuicem agere perpetuò concedat.Amen.

ΚΑΝΩΝ .ιδ.

Εἴ τις καταλιμπάνοι τὰ ἑαυτοῦ τέκνα, μηδὲ τεκνοτροφοῖ, μηδὲ, τὸ ὅσον ἐπ᾽ αὐτῷ, πρὸς θεοσέβειαν τὴν προσήκουσαν ἀνάγοι, ἀλλὰ, προφάσει τῆς ἀσκήσεως, ἀμελοίη, ἀνάθεμα ἔστω.

Educatio, ſimul & recta Liberorum inſtitutio per legem diuinam præcipitur Parentibus.

CANON .15.

SI quis Filios ſuos deſerat: & eos non alat: &, quantum quidem valet, eos ad debitum Dei cultum nõ inſtituat: ſed eius Religionis, quam ſectatur, occaſione, ipſorum curam deponat — Anathema eſto.

Hæreſes magis de carnali Scripturæ intelligentia, quam de noſtræ carnis opere, ſubſtiterũt. Hoc Hieron. in cap. 3. ad Galatas.

Naturale de Liberis educandis mandatum Patres hîc renouant. Opinio ſiquidem mala quorundam corrumpere tentabat ipſam naturam. Qui (quod ſolent Hæretici) verba Chriſti perperam intelligentes, ipſum derogaſſe Naturæ legi credebant, qui dixerat — Veni ſeparare hominem aduerſus Patrem ſuum: & Filiam aduerſus Matrem ſuam. Iterúmque. Diuidentur Pater in Filium, & Filius in Patrem ſuum: Mater in Filiam, & Filia in Matrem. Deinde, veluti ſuos vrgeret ad hæc inteſtina & domeſtica diſſidia, rurſus ait — Si quis venit ad me, & non odit Patrem ſuum, & Matrem, & Vxorem, & Filios, & Fratres, & Sorores, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Matth. 10. Luc. 12. & 14. — 28. q. 1. can. 1.

Relinquere Patrẽ, Matrem, liberos, Vxorem propter Chriſtũ eſt penitiſſimos affectus propter Chriſtũ deponere.

Quum non ſit alius iſtorum verborum ſenſus, quàm quòd, Omnes humanos affectus, quantumuis intimos & impotentes, oporteat poſtponere Chriſto. quod ipſemet ibidem ſatis oſtẽdit, inquiens — Filius, qui amat Patrem, aut Matrem plus quàm me, nõ eſt me dignus: Et, Pater, qui Filium vel filiam amat plus quàm me, non eſt me dignus. Id eſt, Chariſſima quæque, ipſa etiam vita, ſunt aſpernanda, ſi nos ab Euangelij gratia reuocẽt. Etenim præ-

cepta Chriſti negligere nemo debet, vt alij cuiuis, Vxori, Patri, Matri, Regi obtemperet, vel obſequatur. Hoc eſſet enim plus aliquid amare, vel timere, quàm Chriſtum. quod nefas eſt, quia Deo magis obedire oportet, quàm Hominibus Act. cap. 5. Quum ſenſus (inquam) verus hic ſit, nec alius in Euangelio: nonnulli tamen illorum verborum folia tantùm carpentes, & ábſque fructu manentes, omnia turbabant: Vxorem à Marito ſeiungebant. Vt audiſtis in præcedenti Can. Filios à Parentibus auertebant. vt in ſequenti videbitis. Parentes à Filiorum cura & procuratione diuertebant. vt hîc traditur. Quodam in loco Baſilius magnus dixit iſtius generis homines, τὴν φύσιν παραχαράττειν. Id eſt, Naturam corrumpere, falſare, adulterare. Puta, Quum Filius Patris, aut Filiorum Pater, ſimiliúmque ſimiles obliuiſcuntur. Ergo, tanquàm παραχαράκται, id eſt, Legum, ceu Regiæ cuiuſdam monetæ, peruerſores & corruptores, plectendi. Synodus hos omnes Anathemate damnauit.

Ob alia quædam Chriſti verba, ſono tenus accepta, nonnulli ſe deformiter & periculoſè mutilarunt: quia dixerat ille — Si manus, aut oculus tuus te ſcandalizauerit, Erue, Amputa, & proijce abs te. De quibus egimus in Can. 22. Apoſto. tribúſque ſubſequentibus.

Non autem putet aliquis Euſtathium authorem primum fuiſſe talium hæreſum. Nam viuentibus Apoſtolis negocium iam faceſſebant. Quod attinet ad præſentẽ Canonem. Paulus, qui non niſi virum probatum voluit ad miniſterium deligi, ſic ordinauit: Vt ſi de coniugio fortè aliquis aſſumeretur ad Eccleſiæ Diaconatum, vel Epiſcopatum, cui proles eſſet, Inter alia probationis argumẽta diſpici diligenter, & inquiri mandauit, An Filiis ſuis bene præeſſet: An liberos haberet obedientes & ſubiectos in omni reuerentia. Quod ſanè eſt Liberorum ſolicitudinem Parentibus, etiam primis Eccleſiæ miniſtris exiſtentibus, iniungere. De viduis quidem paulò pòſt loquitur, ad omnes tamen, quocúmque ſint in gradu, pertinere puto, quod ait idem — Si quis autem ſuorum, & maximè domeſticorum, curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior. Apparet iam tum quoſdam Chriſtianæ fidei prætextu deſerere Liberos átq; Nepotes ſuos in egeſtate, & abdicare voluiſſe. In quos ſic Apoſtolus acriter inuehitur, vt infidelibus peiores illos eſſe dicat. In ſcholis noſtris nihil eſt illo verbo tritius, Non Auguſtinum, ſed alium, quærat hæredem ſibi, qui,

1. ad Timoth. 3. & 5.

Bonus relinquit Hæredes Filios et Nepotes. Prouerb. 13.

17. q. 4. can. vlt.

qui,filio exhæredato,vult Eccleſiam ſibi facere hæredem. Dicebamus in vltima parte Exegeſeos cap.De multa.

Certè,Quicquid præ ſe fert aliquam ſpeciem Virtutis, & quod inſtinctu Naturæ bene faciunt Ethnici,tantùm abeſt,vt lex Chriſti auferat, vt id perficiat, & in melius prouehat. Euangelicum, ſeu Diuinum ius, conſtat naturâ: Neque docet, vt ſuo quis deſit officio, quod (animæ ſalute ſaluâ) per legem naturæ,vel hominis etiam legem,debet alius alij: Filius Patri, Maritus Vxori, Frater Fratri, Minor Maiori. Lex ciuilis paratas habet actiones in eos, qui debitam mutuò non exercent erga ſeinuicem pietatem: quæ ſummatim iudicis officio (per libelli, videlicet, oblationem) ſolent expediri. Quam leges igitur omnes τεκνοτροφίαν iubent,Non eſt Euangelicę legis excuſatione,vel colore,contemnenda.Communem Reipublicæ ſtatum, ſuâ Philautiâ perturbare, Honeſtos maiorum mores & inſtituta faſtidire,proprium ſemper fuit,& eſt Hæreticorum.

Can. Hæc manum. Diſt.1. L.4.&.5. ff.de lib. agnoſc. C. de alend.lib. & l. Qui liberos ff.de ritu nupt.

Sed hac in Tecnotrophia,ſiue Liberorum educatione,Canon præſens duo demonſtrat ineſſe debere — Corporis, & Animi pariter Alimoniam.

PEccatum filiorum eſt, Non honorare parentes. vt explicatum mox audietis.Can.ſeq.Viciſſim, Peccatũ parentum eſt, Si neceſſaria filiis ipſi non prouideant: ſi filios in egeſtate relinquant: ſi malè & nimis imperioſè tractent, cúmque tali acerbiate,quæ natis indignationem moueat. Ipſis enim præcipitur — Vos patres, Nolite ad iram prouocare filios veſtros. Ad Epheſ. cap.vlt. ad Coloſſ. cap.3. Hoc faciunt, qui liberis ſuis, tanquam ſeruis, moroſius dominantur: qui natos minis & conuiciis irritant: abdicant: alere nolunt: aut pro dignitate non alunt: qui (cum Baſilio dicam) διὰ δευτέρων γάμων, τῶν προτέρων παίδων ἐπιλάθονται. Id eſt,Qui per nuptias poſteriores,priores filios obliuioni tradũt. Sic lex quædam Iuſtiniani, Baſilium Magnũ ducem ſequentis habet — prioris matrimonij filios,per poſtetius καὶ λυπεῖν, καὶ ἀτιμασθέντας εἶναι. & Contriſtari, & Inhonoratos, ſeu contemptos manere. Lex inter authenticas.22. περὶ τῶν δευτερογαμούντων. Hæc omnia fieri vetat, nec patitur inſita quædam parentibus erga filios naturalis charitas: quâ quidem pro ſanguinis affectu ſolent in liberis, magis quàm in ſeipſis,commoueri. ſicut eſt in lege quadam Romana.Vnde Patrem colligũt plus diligere Filium,quàm ſeipſum:

Patres nõ debent eſſe difficiles & iracũdi in filios.

§ Soluto igitur.& §. Si verò ſit ſoboles. in auth. de nuptiis. collat.4.

L. 8 ff. Quod metus cau §. Sed veteres. Instit. de nox. act. In fi. l. vl. C. de am- pub. ſub- ſtit. l. Alimẽ- ta. C. de neg. ge. l. 5. ff ad leg. põp. de parri. l. vlt. ff. de bo. eo- rum, &c. Inſtit. de his, qui ſunt ſui, vel alie. &c. 16. q. 1. can. Prę- dicator.

magíſque, ſi filij corpus torqueatur, quàm filius ipſe, periclitari. Dicitur & aliubi quòd, Naturâ, Pater & Filius eadem eſſe perſona penè cenſentur. Vt ſibi, ſic Filio debet igitur alimenta ſuppeditare Pater: Néque ſuppeditata repetit: Malignéque ſuppeditans, vt ſui necator, & qui ſibi manus attulerit, pœnâ crudeli damnandus venit 'αυτοφονευτὴς. Necat enim, quiſquis alimoniam denegat. atqui, Necare nõ licet. Necis enim, Vitæque poteſtas, vt in ſeruos Dominis, ſic in Liberos adempta eſt Patribus. Aduerſus quos etiam ſolos, tametſi ſint alij pariter alimentorum oneri obnoxij, datur inopi filio ſuper alimentis præſtandis Actio. Pauper aliquis & egens habet diuitem Patrem, Filium quóque diuitem: Filio non appellato, Patrem ſibi ſubuenire coget. A Cyno Piſtorienſi quæſtio diſputatur in. l. i. dicti tituli. De alendis libe. C. Non diſconuenit Apoſtoli verbum dicentis — Nec enim debẽt Filij Parentibus theſaurizare: ſed Parẽtes Filiis. 2. Corinth. cap. 12. Lex itáque fixa maneat. —

— *Parentes liberos alunto.*

Humanæ ſunt enim, Diuinæque legis rei Parentes, qui pro modo facultatum, ſuos, etiam non legitimos, alere detrectant. Modò nõ ſit his aliunde, quo ſe poſſint exhibere. Non alet enim Pater opulentum Filium, vel Opificem, qui in ea valetudine ſit, vt operi ſufficere poſſit: Vel ſi fortè Parens aut Pater aliquid habeat, ob quod meritò paternam pietatem Filiis deneget. Nam, quem licet exhæredare, licet huic & alimenta negare. quod hîc non agitabo diutiùs.

Primũ Legis alimentariæ caput habes, auditor Chriſtiane, quod in corporis tutela verſatur. Alterũ ſequitur — De animi cultu. —

Parentes (quantùm in ipſis eſt) ad Theoſebîam Liberos inſtituunto.

Paulus & hoc præcepit in eo cap. 6. mandans Epheſiis — Et vos, Patres, Educate Filios in diſciplina, & correptione Domini. Meliùs átque ſignificantiùs iſta græcè dici diuus tradit Hieronymus — οἱ πατέρες, ἐκτρέφετε ἐν παιδείᾳ, καὶ νουθεσίᾳ κυρίου. quaſi diceret, — Sic imbuite filios veſtros, ne Dei mandata cõtemnant.

Cuiuſuis artis inſtitutio & diſciplina, Non ad animi duntaxat exercitium, ſed etiam corporis pertinẽs, vocatur à Græcis Pædia.

No-

nomen ἐκ παίδων, id eſt, à pueris deductum. quòd ætas illa prima ſit ad quamuis eruditionem maximè propria. Vult itáque Paulus, Vt Parentes honeſtis & congruis artibus filios ſuos informare procurent. Huius authoritate Canonis, Archidiaconus hîc aſſeruit (à Laurentio doctus) quòd, Pater compellendus eſt, vt in ſcholis alat filium. Scholas artis, aut artificij cuiuſcúmque accipio: vilis & ſedentarij (βαναυσίαν nominant: & vulgus Mechanicas) pro conditione Patris. Ille, ferè Chriſtianus, puerorū doctor (quiſquis fuit) ita pauperes iſtos & quæſtuarios patres commonefecit. ——

Filij, nō ſolùm nutriri, ſed etiā doceri, debent. Filij tibi ſunt, Erudi illos. Eccl. ca. 7

Quum tibi ſint nati, nec opes: tunc artibus illos
Inſtrue: quò poſſint inopem defendere vitam.

Sed hoc verè pio Chriſtianóque Patri minimè ſufficit. Inſuper ab Apoſtolo mandatum fuit; vt erudirentur filij, ἐν νουθεσίᾳ κυρίου. Νοῦς Græcis, eſt mens Latinis. τίθεμαι, ſiue τίθημι ſignificat, Pono. Inde eſt compoſitū verbum, νουθετῶ, ſiue νουθετέω. In mente pono. quando aliquid in alterius intellectu per inſtitutionem & adhortationem ponitur. Hoc vetus interpres ſæpè vertit in Moneo. Nónunquam tamen in Corripio. venit hinc etiam νουθεσία. quæ vox (vt ait Hierony.) admonitionē magis, & eruditionē, quàm auſteritatem ſonat. Hic tamen interpres tranſtulit in Correptionē Simile fecit in Epiſt. prioris ad Corinth. ca. 10. ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν. Scripta ſunt ad correptionem noſtram. quæ certè correptio, ſiue increpatio fieri non ſolet ábſque verborum auſteritate. quam non probat Hieronymus.

νουθεσία.

Noſter Canō ſtatuit, vt Patres erudiant Filios ſuos πρὸς θεοσέβειαν. id eſt, ad pietatem & cultum diuinum. Paulus educari præcipit. ἐν νουθεσίᾳ κυρίου. id eſt, in monitis, & inſtitutione, ac in diſciplina Domini. Non ſunt iſta duo diuerſa mandata: quæ ſummam puerilis omnis inſtitutionis continent. Heli mortuus eſt. Et Samuel iudicatum populi amiſit, ob filios in lege ac timore Domini malè inſtitutos. Ad negligentum patrum nouthesiam voluit iſta Deus in ſelectis illis viris & fieri, & literis poſtea mandari. quorum meminiſſe poſteri perpetuò debeant. Non eſt enim parui apud Deum meriti bene filios educare. quod ad Saluinam ſcripſit Hieronymus. De quo ſermo nobis erit in Speculo declarantibus illud Apoſtoli - Suæ domui bene præpoſitum. 47. Diſt.

Inter alios legendus eſt hunc in locum Diuus Chryſoſtomus. De Hieronymo dicemus in Can. Legant. inferius. 37. Diſt. Nunc vnam laudati modò Chryſoſtomi ſententiam ſuper hâc re vobis referam. quâ noſtrum ſimul Canonem concludam. —— βούλει εἶναι

X

τὸν υἱὸν πειθήνιον; ἐξ ἀρχῆς αὐτὸν ἔκτρεφε ἐν παιδείᾳ, καὶ νουθεσίᾳ κυρίου. Ἄτοπον γὰρ τὰ τέκνα εἰς τέχνας ἐκπέμπειν, καὶ εἰς διδασκαλεῖον, καὶ πάντα πράττειν ὑπὲρ τούτου, ἐν δὲ παιδείᾳ, καὶ νουθεσίᾳ κυρίου μὴ ἐκτρέφειν τὰ τοιαῦτα. Ore certè aureo digniſſima verba: quæ Patres omnes æternâ tenere memoriâ debebent: quibus ita loquitur ille Græcorum diſertiſſimus. Heus Pater — Vis tibi morigerum & obedientem eſſe filium? Mox à principio, In diſciplina & cognitione Domini ipſum enutrias. Abſurdum námque eſt, Filios veſtros ad artes addiſcendas, & in Didaſcalium mittere, omniáque facere eò ſpectantia: Ipſos verò non educare in Domini monitis, & eruditione. Sic aureus ille doctor. Cuius conſilia, Canonúmque decreta ſequi donet omnibus Parentibus gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti. Cui laus à nobis, & perpetuus honor.

Quomodo filij redduntur obedientes Parentibus.

ΚΑΝῺΝ .ΙϚ.

Εἴ τινα τέκνα, γονέων, μάλιστα πιστῶν, ἀναχωροίη, προφάσει θεοσεβείας, καὶ μὴ τὴν καθήκουσαν τιμὴν τοῖς γονεῦσιν ἀπονέμοι, προτιμωμένης, δηλονότι, παρὰ αὐτοῖς τῆς θεοσεβείας, ἀνάθεμα ἔστω.

Liberos à Parentum ſubſidio ſeparare nulla debet religio.

CANON .16.

SI qui filij ſecedant à Parentibus, Maximè fidelibus, Diuini cultus occaſione: debitúmque Parentibus honorem non exhibeant, æſtimatâ (videlicet) longè pluris in ipſis Dei religione, Anathema eſto.

Litera nihil habet obſcuri, niſi fortè ſubſiſtas in his poſtremis verbis — προτιμωμένης παρ' αὐτοῖς θεοσεβείας. Quorum quidem ſenſum vetus interpres explicat appoſitiſſimè, ſic vertens, Vt hoc ipſum (Filij ſcilicet) valde vereretur in eis (Parentibus, videlicet) quòd fideles & pij ſint. Parentes qui non habeat, nullus eſt: ſi tibi ſancti & religioſi contigerint, hinc Deo debes ingentes gratias. Igitur, nullâ cauſſâ deſeras. Tractemus, quod in Canone vetatur.

Eu-

Euſtathius author noui cuiuſdam monachiſmi quadamtenus renouabat illam Phariſæorum doctrinam, quam Chriſtus reprehendit multùm vehementer & acerbè Matth.15.cap. Legimus in Euangelio, Phariſæos docuiſſe Filios apud egentes Parentes, ſibíque ſubueniri poſtulãtes, excuſare ſe Templi prętextu poſſe. Chriſtus ait ibi— Deus dixit— Honora Patrem, & Matrem. Vos autem dicitis, Quicúmque dixerit Patri vel Matri, Munus quodcúmque ex me, tibi proderit: & non honorificabit Patrem ſuum, aut Matrem ſuam. Senſus eſt aliquantò inuolutior. aperietur alterius Euangeliſtæ verbis idem de Chriſto referentis. Indigenti Patri, & à Filio rem neceſſariam petenti, reſpõdebat Filius à Phariſæis edoctus, Mi Pater, Id quod à me tibi dari poſtulas, (finge, Domum, nummos, agrum quempiam, veſtem, aliquidve ſimile) Corban eſt. Marci cap.7. id eſt, Iam Deo promiſſum, iámque Deo deuotum eſt. Ideo nefas eſt, vt in alienos vſus conuertatur. Verùm, non mihi ſoli, ſed tibi quóque, Deus maiora reſtituet. Iſtâ ſacratarum rerum prophaſi pauperes Parentes deſtituebantur. Atque ita fiebat, (ait Hieronymus) vt egentibus Patre & Matre, Sacrificium offerrent filij, quod Sacerdotes & Scribæ conſumerẽt. quod ibi Chriſtus improbat. Corban ſic interpretatur Hieronymus ad Gerontiam ſcribens de monogamia. Corban, non quoduis donum ſignificat, ſed propriè quod templo dicatur. vnde & arcam, vbi talia dona ſeruabantur, Corbanam vocant. Matth.27. Syriacas dicunt eſſe voces.

Corban.

Euſtathij ſectatores, Parentibus contemptis, hôc modô ſe totos neſcio cui vitæ generi deuouebãt, quod author ille nouus inſtituerat. Et hanc non erubeſcebant appellare εὐσέβειαν. id eſt, Pietatem, Religionem, Dei cultum. Verborúmque ſumentes corticem, nõ Spiritum, ſic illud interpretabantur Chriſti— Qui non reliquerit Patrem & Matrem propter me, & Euangelium, Non eſt me dignus. Matth.19. Marc.10.

Hîc noſtri (néq; non πρὸς ἔπος. vt ſolet dici) de tribus diſputant. primò, Nunquid occaſione cuiuſcúmq; religionis ſint deſerendi Parentes? 2. Nunquid ob indigentiam Parentũ liceat à vota iam, promiſſáque ſemel religione certa recedere? 3. Numquid infideli Patri fidelis Filius ſubuenire debeat? Hoc eſt vnico verbo quærere, An filius Patri perpetuum debeat honorem? Quæſtionem tribus non magnis theſibus abſoluemus. Ante omnia prę mittemus illam Tabulæ Domini primæ legem quintam. —

τίμα τὸν πατέρα σου: καὶ τὴν μητέρα σου.

Exodi cap.20.& Deuteron.cap.5.

Honora Patrem tuum, Et Matrem tuam. —

Quod exponens Hieronymus ad Gerontiam dicit, Non in verborum ſono, qui inopiam Parentum cauſsã poteſt adulatione fruſtrari: ſed in victus neceſſariis adminiſtrandis, Honor debet intelligi. Rurſus idem dicto.cap.Matt.15. Honor (ait) in ſcripturis, nõ tantum in ſalutationibus & officiis deferendis, quantum in Eleemoſynis & munerũ oblatione ſentitur. Viduas honora. 1.Tim.5. Id eſt, viduis tribue neceſſaria. De tribus quæſitis iam dicamus. Ad primum. —

Suppeditatione victus Parentes ſunt Honorandi.

Filius egentes Parentes deſerere nõ debet in ſeculo, vt ſolitarius viuat in monaſterio. Canon præſens hoc probat, huiuſcemodi filiũ ſubijciens Anathemati. Memineris (quod Hugo monet, initióque diximus) hos omnes Canonas eſſe iam datæ, non dandæ, iámque latæ, non ferendę ſententiæ. Noluit Chriſtus oblationem Dei præponi muneribus pauperum parentum. contra quàm Phariſæi docebant, Ideo néq; ſe, Néque ſua Patris egentis & mendici Filius Deo dicare licitè poteſt. De ſubſtantia pauperum non eſt offerendum Sacrificium: Nec de bonis alienis facienda eſt Eleemoſyna, Eccleſi.cap.34.& integrâ.14.q.5. Filius autem quicquid habet, quicquid acquirit, id Patri ſuo quærit & habet. Ergo ſub occaſione Templi, vel Dei, nihil ſui, vel ſuum poteſt imbecillibus Parentibus auferre.

Romana lex emancipatos diſtinguit ab his, qui ſunt in Sacris adhuc, & manu Patris. Habent illi Suum quiddã proprium. Non ita Lex Diuina. Si quidẽ Philo citra diſtinctionẽ, nobis exponens præceptũ, De parentibus honorandis, ait in libro περὶ δέκα λογίων. -- παίδων γὰρ οὐδὲν ἴδιον, ὃ μὴ γονέων ἐστὶν, ἢ οἴκοθεν ἐπιδεδωκότων, ἢ τὰς αἰτίας τῆς κτήσεως ἐπικεχορηγηκότων. Id eſt, Filiorum nihil proprium, quod Parentum nõ ſit: aut enim Parentes de ſuo dederunt, aut poſſeſſionis atque Dominij cauſſas filiis præbuerunt. His addo, —Pater filiũ necare videtur, cui denegat alimoniã. Similiter Filius à paricidio non eſt alienus. qui patris penuriæ nõ ſubuenit, ſeníque parenti beneficia nõ rependit, quę paruulus accepit. Humano, Diuinóq; iure pręcipitur ἀντιπελαργία. Id eſt, Erga parentes ætate vel paupertate feſſos gratiæ relatio. quâ, præ brutis omnibus, Ciconia (Græcè πελαργὸς dicta) plurimùm cõmendatur: huiúſq; pietatis exemplum nobis à Philone, & Baſilio magno proponitur. Humana lex edicit, Liberi Parentes alant, aut vinciantur. Diuina lex præcipit, Filij, mutuam vicem reddite Parentibus. 1.Timoth.cap.5. Ergo, Filius, de-

Filius, viuo Patre, nihil ſuum dicere poteſt. Néque Lex Diuina Romanã recipit Emancipationem.

l.4.ff. de libe.agn.

Ἀντιπελαργία.

ſertis Parentibus, religionem profiteri non debet.

Quod accipias dictum, Si parentes officio liberorum carere facilè nequeant, & egeant ſubſidio, quod aliunde non habeant. Alioqui, Filio fas eſt, etiam renitente retrahentéque patre, ad religionis heremum properare: Et Chriſtum ſequi, relictis omnibus quæcúmque poſsidet, quæcúmque chara tenet. Iacobus, & Ioannes eius frater in naui cum patre reficiebāt retia: quos dum Chriſtus appellaſſet, illi mox relictis retibus & Patre, ſequuti ſunt eū. Matth. 4. cap. Amandi, venerandi, colendi ſunt à nobis Parentes & Cognati noſtri. ſed non ſupra Chriſtum. Matth. cap. 10. Licet, ſparſo crine, ſciſsis veſtibus, vbera mater oſtendat: Licet in limine Pater iaceat: per calcatum perge patrem: & ſiccis oculis ad vexillum crucis euola. Hoc amico ſuo Heliodoro ſuaſit Hieronymus ad ipſum de laude vitæ ſolitariæ ſcribens, in prima primi tomi epiſtola. Sic & Auguſtinus Lætum ſuum dilectiſsimum animat, vt neglectis cognatorum affectibus, ad id quod cœperat, perfectum, pura, mundi contemptum, fortiter pergat. Epiſt. 38. Satis iſta, de quæſtione prima. Secūdæ reſpondet Baſilius magnus in Aſceticis cap. 8. & 32, Inde ſequentem promo theſin.

Non eſt temere infringēdū votū propter Parentes.

Εἰς τὴν ἀδελφότητα. Fraternitas. Cypriano, Ambroſio, Hieronymo pro collegio Fratrū, ſumitur. To. 3.

Non oportet eum, qui ſemel fuit in Fraternitatem receptus, ad ſuorum in ſeculo curam redire, ſine Præpoſiti voluntate. Rationem ſubiungit. Si parentes & cognati viuant ſecundum Deū, tamquam ſingulorum fratrum cognati, communéſque parentes, ab omnibus colentur & fouebuntur. Sin aliter viuant, nihil fratribus debet eſſe commercij, vel colloquij cum talibus. Conqueritur & exclamat, ad Fabiolam ſcribens Hieronymus, de veſtitu ſacerdotum. Quanti Monachorum, dum patris, matríſque miſcentur, ſuas animas perdiderunt? Hoc ipſum eſt, Super patre ſuo, & matre ſua contaminari. quod Nazaræis, id eſt, votum habentibus & ſanctificatis hominibus inhibetur. Numer. cap. 6. Patri néque ſepulturam, néque Vale dicere debet is filius, qui Patrem propter Chriſtum reliquit: ſed mortuos ſepelire ſinat mortuos ſuos. quia nemo mittens manū ad aratrū, & reſpiciēs retro, aptus eſt regno Dei. Lucæ cap. 9. Ioſephus Archæologiæ, lib. 4. cap 4. (Græcum ſequor exemplar, inuerſum, non verſum à Ruffino, qui tamen hoc vtrúmq; refert in cap. 3.) Ioſephus, inquā, Iudæos voto publico ſolitos liberari tradit modo quem refero, quia dictis hîc à nobis mirè quadrat. Ibi eſt. — κορβᾶν αὑτοὺς ὀνομάσαντες τῷ θεῷ (δῶρον δὲ τοῦτο σημαίνει κατὰ Ἑλλήνων γλῶτταν) βουλομένους ἀφίεσθαι τῆς λειτουργίας, τοῖς ἱερεῦσι καταβάλλειν ἀργύριον. γυναῖκα μὲν, τριάκοντα σίκλους, ἄνδρα δὲ πεντήκοντα. ὅσοι δὲ ἂν ἐνδεέστερα τῶν ὡρισμένων ἔχωσι χρημάτων, τοῖς ἱερεῦσιν ἐξεῖναι περὶ τούτων, ὡς

Cap. 7. de voto. in antiq.

Qui denouebant ſe Deo, vocabantur à Iudæis, Corban.

βούλονται, δοκιμάσαι. Id eſt,—Qui ſe nominant Deo Corban(hoc ſignificat, Donum, ſecundum Græcorum linguam) volentes miniſterio ſacro liberari, Sacerdotibus pecuniam pendebant. Mulier triginta Siclos: Vir quinquaginta. Quòd ſi nummis definitis egerent, Sacerdotibus, quod libebat, licebat de his arbitrari. Priſcam Voti ſolutionem vides apud Iudæos, & apud Baſilium magnum, Sacerdotum, Præpoſitorúmque ſtetiſſe conſenſu. Mihi tantorum virorum ſufficit authoritas, Vota ſic poſſe redimi dixerunt etiam noſtri, in titu. de Voto, & Voti redemptione. quámquã de Continentiæ voto dubitent, átque diſputent. Vteúmque diuerſi diuerſa concludant, Ego ſoluendum non puto. Nam, quid huius infractio iuuaret indigentiam patris? quam ſolam dicimus hîc eſſe canonicam relinquendi monaſterij cauſam. Non inquiro modò, ſi quæ ſint aliæ: tantùm moneo quòd his in rebus, Non quodlibet, Sed quod ſcriptum eſt, reſpondere oportet.

Lib.3. Decretal. Grego. tit.34.

Tertia iam ſupereſt quæſtio, quam Petrus Lombardus (hunc Magiſtri ſententiarum nomine donant) hîc ab Hugone citatus, Latebroſam vocat, nec abſoluit. In.3. Sententi. Diſt. 29. Petrus manducator hîc in gloſſa citatur, qui dixerit hanc quæſtionem eſſe nebulam, ac tenebroſam aquam in nubibus aëris. Ea verò quæſtio eſt, Vtrum Pater hæreticus ſit præferendus extraneo catholico? Cardina. Hoſtien. In ſumma tit. de temporib. ordinatio. & qualita. ordinando. §. Septima regula. In quo de Hoſpitalitate tractat, Humani iuris (appellant Poſitiuum) doctoribus aſtruit hanc non prodeſſe quæſtionem: quæ iam diſſoluta eſt iure naturali: quod nullis hominum pactis, & opinionibus tolli poteſt. ſecundum quod inter agnatos non diſpicitur, quiſnam Fidelis, an Infidelis exiſtat. Maris & Fœminæ coniugatio, Liberorum procreatio, & educatio inſita cunctis eſt à natura: quæ & à Parentibus Liberos, & à Liberis Parentes ali præcipit. In quam rem gentium lege, datur & actio, ſi modò ſe nequeant exhibere, Miratur, cur ea de re dubitarint aliqui. Certè propè vera dicit, Nullâ ſui difficultate, ſolis Doctorum diſputationibus implicita videtur. Nos inuolutam de noſtri ſententia canonis explicare tẽtabimus, quæ Pauli firmabi[illegible] authoritate. Dico igitur.—

L. 35. Ius autẽ agnationis ff. de pactis.

l. 1. §. Ius naturale ff. de Iuſti. & Iu. L. 5. ff. de libe. agnoſc.

Ἀπιστία patris, id eſt, Eius incredulitas, & mali mores, ab honore Patri debito filium non excuſant. Honor eſt in reuerentia. & Honor eſt in beneficentia. τιμῆς δὲ εἶδος ἐστὶ, καὶ τὸ γηροβοσκεῖν αὐτοὺς ἀπορoῦντας, ἢ διὰ γῆρας ἐνδεεῖς ὄντας. Ait hic Zonaras. Id eſt. Honoris ſpe-

ſpecies eſt, alere ſenes illos anguſtiâ preſſos, vel indigos propter ſenectutem. ſuprà declarabamus ex Hieronymo. Iam poſitum probemus. Ex eo, quod in canone dicitur, — μάλιστα πιστῶν, Maximè credentium, ſiue Fidelium, Cognoſcimus incredulos non eſſe negligendos. Huius enim ſigni, *Maximè*, qui de comparationis gradibus vnus eſt, Ea vis eſt, vt de multis dicatur, & inter ea faciat comparationem, præferens expreſſum tacitis, hæc tamen comprehendens. Virgilius Poëtarum doctiſsimus. Ergo ſunt alij docti poëtæ. Honoratiſsimi parentum, Fideles — cõſequitur Honorandos eſſe quóque Infideles. Hôc modo Galatas Paulus alloquitur, cap. 6. monens eos. — Ad omnes operemur bonũ, Maximè autem ad domeſticos fidei. Hoc eſt, Omnibus debemus miſericordiam: ſed amplior & maior debetur iuſto, átque bono viro, prout Ambroſius definit in Officiis. Præterea, Noluit Apoſtolus à viro fideli infidelem dimitti vxorem: nec econuerſo. 1. Corinth. 7. Pariter & Nati ſuos non debent relinquere genitores ob ſectæ contrarietatem. Nec ediuerſo. Quî ſcis enim, Pater, an tu natum ſeruaturus ſis? aut, Quî ſcis, Nate, an tu Patrem ſeruaturus ſis? quandoquidem, Nemo deſperandus eſt, dum in hoc corpore conſtitutus eſt. Qualeſcúmque ſint igitur noſtri Parentes, Impij, Pij, Boni, Mali. ſunt à nobis omnes honorandi (cuius honoris pars eſt, inopes illos educare) Magis tamen Boni. Quod ſi fuerit impius alter, Vtrique ſi nequeo, Pio ſoli ſuccurrere debeo, Legis huius authoritate. Durandus in quarto Speculi ſui libro, ſentire videtur, infideli patri actionem contra Filium dari, vt alatur. Hæc mihi videtur eſſe Condictio ex illa naturæ lege, per quam γηροβοσκία, Id eſt, Senilis educatio, præcipitur. vt paulò antè poſuimus.

Erga parẽtes, quamuis impios, pius tamen vbique debet eſſe filius.

Can. nõ ſatis eſt. 86. diſt. Cap 8. de diuorr. in antiq. De pœnit. diſt. 7. can. 1. Tit. Qui filii ſint legit. §. 1. verſ. Quid ſi pater meus.

Veruntamen attendas, Auditor Chriſtiane. Tu modis omnibus honorare patrem tuum teneris: Filióque ſemper honeſta, & ſancta patris perſona videri debet: ſed quoad te non ſeparet à vero Patre. Nam tunc non tantùm relinqu‹e›ndus is Pater, ſed etiam magno venit habendus odio: qui liberos ‹ſ›ios malis opinionibus ad infidelitatem, vel hęreſes induxit. Huiu‹s› honori præferre decet religionem. Chriſtus gladium (ſcilicet, Odium ‹m›aximum, diſsidiúmque perpetuum) miſit, qui tum ſtringatur impunè inter huiuſcemodi Patres atq; Filios. d. cap. Matth. 10. Qui propter Chriſtum non odit eum Patrem, Non poteſt eſſe Chriſti diſcipulus. Lucæ. 14. Sit manus tua ſuper eos, & effunde ſanguinem ipſorum, qui te volunt à veritate deprauare. ſic in lege dicitur. Deu. 13.

Quis gladius inter patrem & filiũ poſſit eſſe.

L. 9. ff. de obſeq. à libe. parenti. prœſt. 28 q. 1. can. 1. & can. Legi Syromaſten. 23. q. 8.

Damnati perduellionis (qui vel in Principem, vel in Rempublicam peccarunt) néque lugeri ſolent occiſi, néque vincti, viuíque debent ali:quos de patria malè meritos in ſordibus egere perpetuò cenſent æquiſsimum. De cacodoxis parentibus, qui liberis orthodoxiæ perniciem moliuntur, Idem ſentio. Tam diu ſcito ſanguinis copulam (vt ait Hieronymus) quandiu Parens tuus ſuum nouerit creatorem. Ad furiam. Epiſt. Obſecras literis. Propterea, Filius non debet aliud Hæretico Patri, quàm cibum (fortè) ne miſerâ fame conſumatur infœlix. Iuxta canonem Ambroſianum, Paſce fame morientem: Viciſsímque, Filius hæreticus à catholicis parentibus nihil expectet. Hæreditatem, Succeſſionem, aliquámve aliam donationem. quod nos dudum probauimus. diſt 26. can. Deinde. §. Quid de talium filiis. & ſeq. Iſta ſufficiant ad præſentem canonem. Filius terreni nunquàm obliuiſcetur patris ſi ſemper ob oculos habuerit eum patrem, qui eſt in cœlis: Cui laus à nobis, & Obedientia perpetua præſtetur. Amen.

L. libero rũ. §. Nõ ſolét. ff. de iis qui not. infa. l. Bona fides. ff. depo. To. 1. diſt. 86.

Cacodoxi nõ poſſunt ab Orthodoxis habere beneficium.

Hîc de Februarij quinto ſubſtitimus ob diſputationes publicas in ſcholis noſtris toto penè menſe agitatas inter vacantis Cathedræ competitores. Præterea. Neſcio quæ Carnis execrandæ feriæ, pro malo Chriſtianorum more, ſibi dies octo (prò tyrannidem conſuetudinis) vſurparunt. Ad illud acceptabile tempus quod inſtat Ieſus Chriſtus nos deducat.

Calendis Martij (ſcilicet, die primo menſis) ad intermiſſas rediuimus Eccleſiaſticorum Canonum prælectiones. Qui dies ſacer eſt apud nos Albino ſanctiſsimo Andium Epiſcopo. dum Carolus Magnus regnaret, circiter ann. do. 700. Qui viuens, póſtque mortem, per gratiam Chriſti, cui ſeruiuit in corpore manens annos totos. 80. Clarus fuit operibus admirandis. Per hanc ſanctam Quadrageſimam (cuius dies hic ſecundus eſt) ille nos orationibus ſuis adiuuet in officio noſtro. Tum (quod ſolemus) exordium Prælectionibus noſtris talè dedimus.——

Venerandi mihi Conſacerdotes, & Auditores Chriſtiani —— Carnales iſtæ malè feriatæ feriæ præterierunt: Indigniſsim profectò, quas homo Spiritalis commemoret. quid enim Spiritui cum Carne? Nos tamen & auidi celebraui , & exactas abiuiſſe dolemus. Adeo morum verè Chriſtianorum doloſus inſidiator Satanas non ceſſat machinas admouere, quibus incautos, nec reſiſtentes euertat.

Illæ fœdiſsimæ feriæ quid ab impuris gentium Bacchanalibus diſtent, equidem non video: Spurcitia & inuerecundia ſuperiores credo. Noctu ſo-

lùm

lium Bacchanalia, quò dedecus occuleretur, vlulatibus & cymbalorum crepitibus agebantur. Interdiu verò noſtræ, pudore poſito, Mulieres, ac ſimilium fœminis mares, è cunis etiam puculi penè prorepentes, ex occultis ea Bacchanalia ſua tenebris in lucem extrahunt: ac tympanorum ſonitu, ſymphoniæ cantu pluſquam bacchanaliter vrbis ima, media, ſumma, vino, clamoribus, ſtrepitibus attoniti, quoquo verſum diſcurſantes obeunt. Ebriam dicas eſſe totam ciuitatem. Hi ſunt Hilariorum veſtrorum dies, à neſcio quo Bonate ſic vocati perperam, dum nomẽ honeſtum Rei tam probroſæ dedit. Stultorum (niſi malis, Inſanorum) Feſtum rectiùs nominaſſet. quale Faſtorum poëta deſcribit anni ſecundo menſe fuiſſe.—

Quum Stulta pars populi, quæ ſit ſua curia, neſcit
Et facit extremo ſacra relicta die.

Talium procul dubio viros quóſque bonos & miſereſcere, ſimul & pudere ſummè debet: quum Fratres ſuos Chriſtianos conſpiciunt, per iſtiuſmodi pluſquam Feſcenninos ludos, quaſi conceſſos, & impunitam laſciuiã, miſerabiliter in omne genus infamiæ collapſos. Siccine ſancto Ieiunio quadragenario nos apparamus, Edulijs (videlicet) ingurgitati, Stupris, adulterijs, Scortationibus, omne genus immunditijs contaminati? Baſilius (vt omnia ſolet) propriè dixit hoc eſſe, διὰ τὴν κραιπάλην ἀμύνεσθαι τὰς ἡμέρας τῆς νηστείας. Id eſt, Conari per crapulam vlciſci dies ieiunij. quaſique de ieiunio venturo ſumere pœnas: quando ieiunaturi ventrem carnibus & eſcis, vti ſaburra ſentinam longè terrarum nauigaturæ nauis, immodicè farcimus, corpúſque totum molles delitijs perfundimus. improbum iſtuc eſt, & prauum conſilium: quale perditi adoleſcentis in comœdia, ſuos inhoneſtos amores excuſantis. Prope adeſt, quum alio more viuendum eſt mihi: Sine nunc modô me viuere interea modô.

Serm. ne. 1 ieiu

SP. Poſthumius Albinus, & Q. Martius Philippus Coſ. authoritate Senatus Bacchanalia diruerũt. Anno vrbis cõditæ. 568. Liuius decadis. 4. lib 9.

Suos Roma conſules habuit, Suúmque Senatum, qui nocturnis ac turpibus illis facinoribus ciuitatem liberarent. Et, O Ieſu miſericors, Eccleſia tua non habet, qui Laruas iſtas diurnas, ſtupris coopertas, flagitiis effœminatas, & deteſtabiles impudicitias elimine?

Si, quæ de continentia Veneris átque ciborum priſci patres & proceres Eccleſiæ, morúmque ſanctorum magiſtri ma[illegible]arunt, Hoc in noſtro Sacerdotij ſpeculo per Eucrinias viginti quinque d[illegible]ripta, Nos, Nos (inquã) Sacerdotes obſeruaremus, obſcœnis iſtis, ſcelerati[illegible]rpitudinibus, & damnatis nequitiis populus non inquinaretur. Noſtro ſiquidem ſacerdotum vitio peccat populus. Ebrietate noſtra eſt temulentus. Noſtrô ſacerdotum luxu luxurioſus eſt populus. In ſumma. Non eſt in ciuitate malum, quod Epiſcopus malus, maluſque Sacerdos, alijs præbens occaſionem per malam ſuam vitam, non fecerit, dum ſuos impudentes oculos ab hoc Speculo di-

uertit. In quod ex aduerſo ſi nos contentè, miniméque nictantes inſpiciamus, Viſas interioris noſtri hominis Lepras omnes, ſcabioſæque vitæ Lichenas, átque morum Lentigenes, faciem deturpantes ſacerdotalem, Pœnitentiæ nitro per reſipiſcentiam mox abſtergemus.

Hoc nobis Dominus Ieſus, qui nos deduxit ad hunc temporis acceptabilis, dierúmque ſalutis recurſum, per ſuam gratiam præſtare velit: nobiſque robur ac neruos Abſtinentiæ, pariter & Continentiæ donet: quò præparemur ad illum diem, qui nobis (dummodo Chriſto reſurgenti conſurrexerimus) pro meritis coronas & premia diſtribuet. Amen.

ΚΑΝΏΝ. .ιζ.

Εἴ τις γυναικῶν, διὰ νομιζομένην ἄσκησιν, ἀποκείροιτο τὰς κόμας, ἃς ἔδωκεν ὁ θεὸς εἰς ὑπόμνησιν τῆς ὑποταγῆς. ὡς ἀναλύουσα τὸ πρόςαγμα τῆς ὑποταγῆς, ἀνάθεμα ἔστω.

Turpe eſt mulieri tonderi, vel decaluari. prioris ad Corinth. xi. quod Baſilius magnus in Ethicis repetit.

CANON .17.

SI qua mulierum, propter aliquod magnum, ſicuti putat, religionis ſtudium, ſibi tondeat & amputet comas: quas Deus in memoriam ſubiectionis, ipſi dedit: Hæc, ceu diſſoluens Legem ſiue Pręceptum ſubiectionis & obedientiæ—Anathema eſto.

Explanandæ litera non inſiſtam prolixiùs. Nec enim magnâ eſt opus declarati-...

διὰ ἄσκησιν. Non κρίσιν, ſed θεοσεβείαν Zonaras legit hîc. eòdem recidunt. vbíque, Dei cultus. Séſum reddidit antiquus interpres, verbis tamen non reſpondentem — Religioni conuenire iudicans — ait. —

Ad

Ad memoriam ſubiectionis — Interpretum veterum ſecundus addidit, Ad velamen eius. quod non eſt in canone græco. ſed Pauli verba ſunt — Η' κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται. Capilli pro velamine ſunt ei dati. De Peribolæo diximus in. 12. can. ſuperiùs. Quod autem dicit, —

Ad memoriam ſubiectionis. In Apoſtolo ſic legimus — ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ad verbum tranſtulit Ambroſius, Debet mulier habere poteſtatem ſupra caput. Idem ſubiunxit, Per poteſtatem, velamen ſignificauit. Antea Tertullianus & hoc ſimiliter expoſuit in libello De virginibus velandis. Antiquus interpres tranſtulit, Velamen habere. Senſus eſt, Mulier in capite geſtare ſemper debet indicium poteſtatis, ſub qua eſt: Non habeat caput liberũ, ſed velamine tectũ: quod eam ſubinde cõmonefaciat, ſui ſe non eſſe iuris, verùm ſub dominio viri. Hæc eſt in canone, ὑπόμνησις ὑποταγῆς. Oculos demittere, Caput obnubere, ſignum ſubmiſsionis eſt antiquiſsimum. Rebecca, viſo procul Iſaac ſponſo ſuo, tollens peplum ſuum cooperuit ſe. Gen. 24. cap. Duodecim tabularum interdicto radi genas à Fœminis vetatur. In lege ſic dicitur apud Ciceronem. 2. de legib. Mulieres genas ne radunto. quia Pudoris ſedes eſt in genis. ait Plinius. Ibi maximè rubor oſtẽditur. Itáque, Fœmina, ſi radat, aut aperiat caput, vnà pudorem ponere creditur. qui fœminas omnium maximè decet, & ornat. Omnis itáque mulier velet ſuum caput, vt agnoſcatur omni cum pudore ſubiecta.

Diſſoluens legem ſubiectionis. Scripta lex eſt. Gen. cap. 3. Sub viri poteſtate eris: Et ipſe dominabitur tui.

Dominicus hîc (quod & eius compilator Alexandrinus Cardinalis approbat) ex hiſce verbis colligit, ſanè non inſubtiliter, Eum populum iudicari poſſe rebellem, qui domini ſui raſit, aut fregit inſignia. Ius enim ſubiectionis auferre domino ſuo velle videtur. Inſtar mulieris, quæ ſuæ ſubiectionis & obediẽtiæ ſignũ, Suos, videlicet, capillos abſcidit. Hoc & al[illegible] ò ducã. Inſigne Chriſti primum, præcipúumque, & magis myſticum [illegible] figura Crucis. de qua Prudentius, à me iam ſuprà laudatus, in hymnis ſcribit. —

O tortuoſe ſerpens,
Qui mille per meandros,
Fraudéſque flexuoſas
Agitas quieta corda,

Diſcede: Chriſtus hic eſt: ✝
Hic ✝ Chriſtus eſt: Liqueſce.
Signum, ✝ quod ipſe noſti,
Damnat tuam cateruam.

Conſequitur hinc Gnoſticos iſta noſtrę redemptionis inſignia contumelioſè diſiicientes, & cõculcantes, aduerſus Chriſtum rebellionis & perduellionis eſſe reos. Ergo minimè Chriſtianos. Hæc circa literam. Iam dicamus ipſius argumentum.

DE velãdis quibuſcũq; mulieribus nõnihil attigimus in can. Quod interrogaſti. ſuprà. 27. diſt. ex Apoſtoli doctrina: cuius multas reddidit ipſe rationes in eo vndecimo capite prioris ad Corinthios epiſtolæ. quibus referendis nunc non eſt locus. Ex Baſilio duntaxat vnam proferam, quæ eſt in eius homilia inſcripta πρὸς τοῦ, μὴ προσηλῶσθαι τοῖς βιωτικοῖς. Id eſt, De hoc- Nõ affigi rebus terrenis. Ibi vir diuinus Sapientis authoritate monet, ἀπὸ προσώπου γυναικὸς, ὡς ἀπὸ προσώπου ὄφεως, φεῦγε. Id eſt, A facie mulieris, vt à facie Serpentis, Fuge. Certè, Mulier, apertâ nudâque facie, genus eſt feræ periculoſiſsimum: In quo ineſt aliquid metuendum, quod vocant Faſcinum, ſicut eſt in Tertulliano. Tegatur ergo, Teneros oculis ne faſcinet agnos. Iſtud eſt (vt opinor) in Paulo, Mulierẽ velari propter Angelos Pudicos, videlicet, & caſtitati deuotos Preſbyteros, vt exponit Ambroſius. — Ad canonem. *Mulier nudâ facie Semimeretrix eſt.*

Monachas ſuas Euſtathius iubebat ἀποκείρειν τὰς κόμας. Tondere ſuos capillos & comas. vt puto, Volens oſtendere ſolutas illas eſſe alienâ quacũmque poteſtate, & imperio. Nam veterum conſuetudine, Raſum caput indicabat libertatem. Radere caput in ſeruis erat ſignum manumiſsionis. ex Plautino Soſia in Amphitryone. Chriſtũ ſolũ iam pro domino & vnico ſuo capite ducebãt illæ nouæ Monachæ. Sic ſuus Euſtathius inſtituerat eas: Paulo reclamãte, vetantéque Mulieres quaſcũmque κείρασθαι, ἢ ξυρᾶσθαι: Tonderi, vel radi. Ne Prophetãtibus quidem, vel Orantibus mulieribus hoc pmittit. Neq; tãtùm de mulieribus illis, quas in præfatione vocari docebamus ὕπανδρους, id eſt, viro ſubditas, & cõnubio iũctas; intellige dicta, videlicet, Quòd, Solæ poteſtatẽ debeant habere ſuper caput ſuũ. Id eſt, Velari. De viduis atque virginibus accipi Tertullianus in eo libello demõſtrat. Quòd ſi dixeris Virgines, & Viduas non eſſe Viris ſubditas, ergo nõ aſtringi lege velãdi capitis. quod eſt ſignũ ſubiectionis. Fateor. Viris, id eſt, Maritis, quos non habẽt, ſubditæ non ſunt. Nõ tamen ideo Liberę ſunt, ac ſuæ poteſtatis. etiã ſi patribus orbæ ſint. Quemadmodũ, noſtris nũc priuatis Gallorũ legibus, & cõſuetudinibus, Vxor abſque mariti ſui cõſenſu *Nulla mulier eſt ſui iuris.*

ſenſu nō poteſt rem quampiā gerere: Donare (puta) Vēdere, quoquomodo Cōtrahere. κύριος enim Dominus eſt: & παρακύριος administrator, procuratórq; (modò ſit ipſe frugi) cōſtitutus. Sic etiam, priſco Romanorū more, (quē ſcripta Lex aliqua nobis vtinam cōfirmaſſet) Curatores, átq; Tutores aliis mulieribus olim per Prætorē dabātur, ſine quorū voluntate nihil agere valebāt. Ita Cicero ſcribit pro Lucio Murena. nec ſemel apud eundē, cæteróſq; Romanarū rerū ſcriptores, occurret. Mulieres omnes (ait ille) ꝓpter infirmitatem conſilij, Maiores in Tutorū poteſtate eſſe voluerūt. Illud, quod ad mulierē Dominus dixit -- Sub viri poteſtate eris -- Tertullianus de quibuſcúmque mulieribus accipit: ibíque, Vir & Mulier- ſexus, non conditionis eſſe vocabula dicit. Ergo, Mulier omnis ὕπανδρος. Euſtathius contentioſus aliud prædicabat.

· Eccleſia ſemper in id genus adiaphoris habuit Philonicos. Auguſtini tempore, nōnulli Monachi de crinibus & coma nutrienda contendebant. Hos reprehendit, & ſalſè ridet, appellans ipſos, Fratres crinitos, qui timerēt, Ne Tonſa ſanctitas vilior eſſe, quàm Comata crederetur. Hypocritas increpat, populo perſuadere volentes, vt qui tales videret, antiquos illos cogitaret, Samuelem, & cæteros, qui non tondebantur. Omnes demū Fratres, iuxta Pauli regulam, tonderi præcipit, in vlt. trib. cap. libri, De opere Monachorum. Non minus acriter Hieronymus iſtos impetit Comatos Fratres, quibus (vt vir ſanctus loquitur) fœminei contra Apoſtolum crines, & hircorū barba dependet mento. Tales fugito. Diaboli ſunt hæc (ait) argumenta. Sic ſuam monēt Euſtochium, ſcribēs ad eam De cuſtodia virginitatis. Pauli traditio, de tondendis viris, in Eccleſia tam diligenter obſeruata viguit, vt Hilarion, qui ſeptuaginta prope continuis vixit annis in Eremo, ſine tonſoribus, Ne ſuperſtitioſus traditionis cōtemptor aliquibus videretur, vel in coma prolixa religionem collocare, Capillum ſemel in anno, die Paſchæ, totonderit. in eius vita ſcribit hoc Hieronymus. Breuiter, quod Apoſtolus atteſtatur, Natura docet comam non decere Virum: quam tamen ceu propriam & genuinam mulieri dedit. Hunc exponens Canonē Zωnara ait. τοσοῦτον γὰρ οἰκεῖον δέδωκεν ἡ φύσις ταῖς γυναιξὶ τὴν κόμην, ὅτι οὐδὲ φαλάκρωμα ταύταις ἐγγίνεται φυσικῶς. Id eſt, Tam propriū nouit Natura fœminis eſſe comam, vt ipſis Caluitium non fiat naturaliter, Idem, vel neq; diſſimile, quod Plinius ſcribit cap. 37. li. 11. Capillorū defluuium in muliere rarū eſt. Nihil igitur fœmina cauſari vel excuſare poteſt, quo minus faciē tegat. Nam flāmeo carens habet operimenti vice capillos: quos, vel religionis occaſione, tōdere nunquā debet. Anathema legē ſoluenti.

Auguſtinus voluit Fratres in religione tonderi.

To. 3.

Sed huic mos in Eccleſia receptus modò refragatur, quo Sanctimonialibus capita radunt, & comas amputant. Hugo ſic argumentatur, & reſpondet. Fortè malè faciunt. vel (ait) hoc intelligas de fœminis laicis & ſecularibus. quales nõ ſunt Monachæ, vel Nonnæ. Radi quóque Veſtales apud Romanos Plinius oſtendit cap.44.lib.16.ſcribens Virginum Veſtalium capillos ad arborem quandam Lotum deferri ſolitos, quæ propterea dicebatur Capillata. Nihil ad nos de Romanis iſtis. Chriſtianas tonderi non iuſſit Auguſtinus in Epiſtola.109.quam iam citauimus in d.can. Quod interrogaſti. Hugonis mihi neutra ſolutio placet. Si quô faciebat Euſtathius animo, pariter & id aliquis modò faceret, In tonſura vel neceſſitatem, vel ſummam Theoſebiæ conſtituens, in legem grauiter peccare talem puellarum tonſorem aſſerere non dubitarim. qui noſtri ſenſus eſt Canonis.

Nec in dimittendis, nec in demittẽdis capillis cõſtituenda eſt religio.

In Clem. 2. de ſtatu Mon.

Concilium Viennenſe non videtur in Sanctimonialibus capillos improbaſſe, dummodo Comati & Cornuti nõ ſint earum crines. hoc eſt, Dummodo cincinnos nõ habeant. Omnibus in mulieribus Apoſtoli ſine diſcrimine damnant huiuſcemodi laſciuiã. prioris ad Timoth.cap.2. Mulieres ornent ſe cum modeſtia, non intortis crinibus, aut auro, aut margaritis. Et .1.Pet.3. Externus mulieris ornatus nõ ſit ἐκ πλοκῆς τριχῶν, καὶ περιθέσεως χρυσίων. in plicatura crinium, & aureorum circumpoſitione.

Cæterùm. Chriſtiani auditores, de mulieribus hîc mihi tam conueniens, & decorum concionari foret inter vos, quàm nonnullis Euangelij prædicatoribus eſt, De Presbyteris inter mulieres. Idcirco, non plura dicam. De traditionibus Eccleſiæ (Laudabiles Eccleſiæ conſuetudines vocant) Paulus nec audire, nec audiri voluit contentioſos.

Vtinam, ſic externa iſta ſeruemus, vt interna placeant illi, qui πάντων καρδιογνώστης eſt, Dominus, ac Deus noſter, Ieſus Chriſtus. Amen.

ΚΑΝΩΝ .ΙΗ.

Εἴ τις διὰ νομιζομένην ἄσκησιν, ἐν τῇ κυριακῇ νηστεύοι, ἀνάθεμα ἔστω.

Quo tempore de ſponſi præſentia fit ſpecialis memoria, non eſt ab amicis

cis ſponſi ieiunandum. Matth.cap.9.Mar.cap.2.Luc.cap.5.

CANON .18.

SI quis,ob Aſceſin perſuaſam ſibi,Dominicô die ieiunarit.— Anathema eſto.

De vetito ieiunio in die Dominico, & in die Sabbati, Necnon de cauſſa prohibitionis,egimus abundè in Can.Apoſto.64. & generaliter de ieiuniis in Can. 69. propterea non multis hîc immorabor.

Ieiunium.

Ieiunium eſt à cibis & alimentis abſtinentia,ne corpus effrene laſciuiat. Hæc pars poſtrema ex Apoſtolo ſumpta eſt.1.Corinth. 9. Per quam diſcernitur Chriſtianum ieiunium à Medico.Quam quidem abſtinentiam tantam Hieronymus exigit,vt,& à quibúſque delicatioribus æduliis abſtinere, nec carnem comedere, nec vinum bibere,Danielis exemplo,iubeat: & ne vilium quidem ſa- To.1.2.5 tietatem ieiunanti Chriſtiano permittat. ad Furiam. contra Iouinianum. lib.2.Dan.cap.10.

Gentiles putarunt Ieiunia cōducere purgationi,et expiationi ſcelerũ.Chriſtiani verò non tantummodo cōducere,ſed etiã neceſſaria dicunt eſſe.

Ieiunium, Fidelibus, & Infidelibus, & breuiter, nulla non in gente ſemper eſt creditum, non vtile ſolummodo, ſed etiam neceſſarium ad religionem,& animi quandam purgationem: quod inuenies penè per totum modò dictum Hieronymi contra Iouinia. librum ſecundum. Baſilius de ieiunio diuinè verba fecit ad populum ſuum Cæſarienſem, cuius authoritate Auguſtinus ſua To.7. fulcit in libro contra Iulianum Pelagianum primo. Elegans extat Ambroſij liber de Helia, & Ieiunio. To.4.duo continens & 20.capita. Homilias Chryſoſtomi varias habemus argumẽto pari.Tractatus eſt in operibus Auguſtini,de vtilitate Ieiunij.Hiero- To.9. nymus vbique nihil quàm Ieiunia commendat. Et ne pluribus commemorandis inſiſtam, Non aliud omnes Eccleſiæ doctores velut ex compoſito faciunt.

Quæ quidem Sanctorum,Catholicorumque virorum ſententiæ videri poterant Hæreticorũ de frequentibus Ieiuniis opiniones confirmare. Præſertim quum Paulus omnes Dei miniſtros exhibere ſemetipſos velit in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis. Et

aliubi de multis ſuis ieiuniis idem glorietur. 2.Corinth.cap.6. & 11. Et quid eſt, quæſo vos, Ieiunare, niſi corpus ſuum caſtigare & in ſeruitutē redigere? quod omni tempore facere debemus. Iſta paruumper diſcutiamus.

Romæ, Iouinianus ex Monacho Clericus effectus (de Religioſo nunc dicunt Secularem factum) primus inter Hæreticos Ieiunia contempſit: Inter abſtinentiam ciborum, & cum gratiarum actione perceptionem eorum, nullam docens eſſe diſtantiam. Superioris enim temporis Hæretici penè omnes auſterioribus, frequentioribus, átque longioribus affligebant ſeſe pœnis, & corporum macerationibus, quàm ſynceri Chriſtiani facerent. Apud illos aſſiduæ, feréque continuæ (græcanicis ipſorum verbis referetur aptiùs & ſignificantiùs) χαμευνίαι, ἁγνεῖαι, κακοπάθειαι, ξηροφαγίαι, εὐχαὶ, ἀγρυπνίαι τὲ, καὶ νηστεῖαι. Id eſt, Humi dormitiones, Caſtitates, Vexationes, Aridorum victus, Orationes, Vigiliæ pariter, & Ieiunia: multáq; ſimilia, quæ ſine teſtimoniis, & authoritate ſcripturarum, quaſi traditione Apoſtolicâ (ſicut ait Hieronymus) ſponte ſibi reperiebant & confingebant. Hoc Hæreticorum manifeſtat hiſtoria. *Auſteriora quondā fuerunt Hæreticorum, quàm Chriſtianorū, Ieiunia.*

Qui Tatianum ſectabātur, Aliud nihil in tota vita, quàm ſic ſe miſerandis affligebant modis, non ſecus à vino, quàm veneno fugientes. Inde fuerunt Encratitæ nuncupati, quòd ſe ab omni deliciarum ſpecie continerent. Tatianum (qui fuit anno Do.165.) *Encratitæ.* Ebion præceſſit, Apoſtolorum coænus, & maſtix. Ebionitarū Ieiunium duplex deſcribit Epiphanius in ſuo Panario. Alterum, quod appellabant Magnum. & alterum ab eis vocatum Paruum Ieiunium. quibus dies anni quoſcúmque ſine diſcrimine, in anguſtia & fame tranſigebant. In anno tres Quadrageſimas Montaniſtæ, Tatiano contemporanei, ieiunabant. De quibus ad Mar-
To. 2. cellam Hieronymus. Quorum propria ieiunia, Xerophagias, & Stationes deſcribit Tertullianus aduerſus Pſychicos. & etiam defendit. Manichæos q[illegible]que frequentiſſimè ieiunantes, feſtiuis potiſſimùm diebus, leg[illegible]s. Quia verò diuerſâ ratione, & aliâ longè intentione ie[illegible]abant iſtiuſmodi cacodoxi, quàm veræ & catholicę fidei cultores ieiunare conueniat, ideo ieiunium tale ſcripſit Hieronymus omni ſaturitate & ebrietate deterius eſſe. cap.
To. 6. primo Ioēlis. Et Aggæi capite quóque primo, Super huiuſcemodi laboribus (ait) audituti ſunt iſti ieiunatores, Tanta paſſi eſtis ſine cauſſa.

Iſti modò carent ſectatoribus: Quúmque Satanas hoc infœlici tempore noſtro totam commouerit Hæreſum veterum Camarinam, reliquit iſtam de Ieiuniis immoderatis hominum quorundam ſuperſtitionem ſepultam. Iouiniani verò mox oppreſſa fuit Hæreſis, átque nata: nec aliquem Sacerdotũ ſeducere potuit. Orta eſt, quum Iuuenis adhuc eſſet Auguſtinus, Extincta, quum viueret adhuc ille. lib. de Hæreſib. To. 6. A quadringentis duntaxat annis (tandiu ſanctis Maioribus noſtris in Eccleſia Chriſti placuit Abſtinentia) Valdo Lugdunenſis, à quo Valdenſes, hanc renouauit, anno. 1190. ſeu. 1200. Quem ſequutus eſt Vuicleuus Anglus. anno Do. 1360. Sequaces habuit Anglus iſte ſophiſticus duos Bohemos, Ioannem Huſz. & Hieronymum de Praga. Conſtantiæ damnatos à Patrib. anno Do. 1415. priorem. Poſteriorem 1416. Poſt annos ab iſtis Satanæ diſcipulis centũ circiter & quinquaginta. Anno, videlicet. 1517. (anni ſunt plus minus quadraginta) Saxonicus Aquilo exagitans & permiſcens Eccleſiæ pacem, proceloſi turbinis inſtar, hanc rurſus excitauit in Eccleſia Dei tempeſtatem: quæ modò Gnoſticos funditùs euertit, & in profundum malorum demerſit.

Præcipui ſpernẽdorũ, ieiuniorũ Eccleſiaſticorũ authores fuere, Iouinianus Romanus, Campo Vigilantius hiſpanus, Valdo Lugdunenſis, Vuicleuus Anglus, Huſz Bohemus, Lutherus Saxonicus.

Duo virtutis extrema tenent hæ duæ Hæreſes, ac ſi diceres, Semper eſt ieiunandum. Nunquam eſt ieiunandum. Ergo damnabilis vtráque. quum Virtus in medio conſiſtat. In maiore tamen eſt damnatione poſterior: quippe, quæ ſit à temperãtia (Virtute Chriſtianis omninò neceſſaria) prorſus aliena.

Priores autem ſic ſuis erant addicti Ieiuniis, vt quoties hæc incidiſſent, ipſi tum, nullo temporis, aut dierum diſcrimine facto, ieiunarent, & ſeſe propalam mœrentes affligerent. In Apoſtolica tamen Eccleſia ſtati, certíque dies ſemper extiterunt, in quibus nullum debet exterius doloris apparere ſignum: ſed omnia Tum Spiritalis, cùm Corporalis plena debent eſſe lætitiæ, quos Dies Epiphanius in Syntomo de Fidei Catholicæ & Apoſtolicæ veritate, circa finem compendij ſic deſcribit — προαιρέσει δὲ ἀγαθῇ οἱ αὐτῆς ἀσκηταὶ διαπαντὸς, χωρὶς κυριακῆς, καὶ πεντηκοστῆς νηστεύουσι, καὶ ἀγρυπνίας διαπαντὸς ἐπιτελοῦσι, τὰς δὲ κυριακὰς ἀπολαυστικὰς τρυφερὰς ἡγεῖται, ἡ ἁγία αὕτη καθολικὴ ἐκκλησία καὶ συνάξεις ἀφ' ἑωθινοῦ ἐπιτελεῖ καὶ οὐ νηστεύει. ἀνεύθετον γάρ ἐστιν ἐν κυριακῇ νηστεύειν. τὴν δὲ τεσσαρακοστὴν τὴν πρὸ τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν τοῦ ἁγίου πάσχα, ὡσαύτως φυλάττειν εἴωθεν ἡ αὐτὴ ἐκκλησία ἐν νηστείαις διατελοῦσα· τὰς δὲ κυριακὰς οὐδ' ὅλως, οὔτε ἐν αὐτῇ τῇ τεσσαρακοστῇ. Id eſt, — Inſtitutum bonum quicúmque profitentur. & in religione ſeſe exercent, excepta Dominicâ & Pentecoſtê, ſemper ieiunant, & Vigilias ſemper agunt.

Sancti dies Paſchæ, Pentecoſtes, et Dominici, cum mærore non ſunt agendi: Sunt enim dies Lætitiæ.

Omnes verò Dominicas velut in deliciis ducit hęc Sancta Catholica Eccleſia,& Synaxes mane peragit,Néque ieiunat:Non enim cõuenit in Dominica Ieiunare. Teſſaracoſten etiam ante ſeptem dies ſancti Paſchæ ſimili modo ſeruare ſolet Eccleſia, in Ieiuniis perſeuerans: Non omnino autem in Dominicis, Ne in ipſa quidem Teſſaracoſte.Sic Epiphanius enumerat nobis eos dies,quos omni Ieiuniorũ moleſtiâ vacuos Eccleſia voluit eſſe. τεσσαρακοστὴ, id eſt, Quadrageſima, Dies, puta, quadraginta, qui Paſcha præcedunt: ſex habet hebdomadas,ex quibus ſex Dominici dies abſtinentiæ ſubtrahuntur. vt hîc videtis. qua de re decretum per Galliam tulêre Patres Agathæ. circiter annum Do.430. Diuus quóque Gregorius id etiam dixit in can.Quadrageſima. de conſecr. Diſt.5. πεντηκοστὴ, eſt quinquageſima. Dies, videlicet, quinquaginta,qui ſunt inter Paſcha,& ipſum Pentecoſtes diem.Qui, Dies gaudij & lætitiæ vocantur. de quibus agemus in can. vlt. §.1. Diſt.30.

Can. Placuit. de conſecr. Diſt.5.

Hos dies, Ambroſius, Baſilius, Auguſtinus, Hieronymus (Ieiuniorum, ſi quis alius, obſeruantiſſimus) Eccleſiæ Græcæ, Latinæ quóque Doctores omnes, ab indictis & præceptis per Eccleſiam Ieiuniis excipiunt. Inter quos præcipuus ſemper eſt habitus hebdomadæ cuiúſque Dies primus: qui & Vna Sabbatorum,& Prima Sabbati,vocatur ab Euangeliſtis: ac deinde cœptus ab ipſiſmet Apoſtolis nominari, Dies Dominicus, quòd Dominus ac Deus noſter Ieſus Chriſtus eo Die vitam receperit, & vitam nòbis etiam reſtituerit. Nam Dominus Ieſus mortem noſtram, moriendo,deſtruxit:& vitam, reſurgendo, reparauit. Ob quam Domini reſurrectionem, Simul & humanæ naturæ peccato miſerabiliter mortuæ ſuſcitationem,mandauit Eccleſia hunc ipſum Diem Domini, omni cum gaudio,& interiori,& exteriori,celebrari, déque tam magnis acceptis beneficiis, Deo gratias agere, pariter & gaudere: εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ, καὶ χαίρειν. Huc attinet maximè, quòd Nehemias, & Eſdras Sacerdos dixere Populo lugenti,quũ verba Legis audiiſſet in feſto Tabernaculorum. 2. Eſdræ. cap.8. Dies Sanctificatus eſt Domino Deo noſtro.Nolite lugere.& nolite flere. Sed, ite, comedite pinguia,& bibite mulſum,& mittite partes his,qui non præparauerunt ſibi: quia Sanctus Dies Domini eſt. & nolite contriſtari. Gaudium etenim Domini eſt fortitudo noſtra.

Dies Dominicus.

Horrendum ſanè contra nos iræ Dei ſignum,quando Feſti noſtri

ſtri dies,quibus exultare ac feriari ſolemus,in mœſtis lamentationibus,átque triſtitia,ſine cantu, ſine laudationibus aguntur. Ingens hoc malũ non cuſtodientibus mandata ſua Deus per Amos Prophetam minatur eueuturum, cap.8. Conuertam Feſtiuitates veſtras in luctum, & omnia Cantica veſtra in planctum. Tob.2. &.1.Maccab.cap.1.

Infœlices illi pro luctuoſis habebant has noſtras Feſtiuitates: Catholicorum ridebãt exultationes,& Paulina in Domino gaudia. Túmque mœrebant ipſi Ieiunantes. Námque tribulationis & mœſtitiæ ſymbolum eſt Ieiunium, Animæ ſignificans afflictionem,& humiliationem.Humiliabam (inquit ille) in Ieiunio animam meam. Pſal.34.

Chriſtianorũ Ieiunia debẽt eſſe caſta,& ſine ſuperſtitione.

Certè, Hoc Ieiunium corporale, ſi cum ratione fiat, Animæ plurimùm confert: apud Deum peccatorum deprecatur indulgentiam. Nos (ait Hieronymus in ſextum caput Daniel.) pro peccatis noſtris debemus vigiliis,& inediâ Deum ad clementiam flectere. Non eſt quidem Ieiunium (prout ille Demetriadi ſcribit) perfecta virtus,aliarum tamen eſt virtutum fundamentum. ſi modò ritè, ſuóque tempore iaciatur hoc fundamentum. ſemotâ, videlicet, omni ſuperſtitione: & ſi ſine proximi læſione vel offenſione ieiunetur: & ex Eccleſiæ præſcripto. hoc ipſum eſt, quod de ſuo vetus interpres inſeruit Græcis, *Aut in eiuſdem Diei contemptum*. quæ verba non ſunt in æditis Græcè canonibus. Ita legunt Antiqui. —

Si quis, tanquàm hoc continentiæ conuenire iudicans, die Dominico Ieiunauerit, aut in eius diei contemptum — Anathema eſto. Vertit alius, *Si quis propter continentiam,quæ putatur,aut contumaciam, in die Dominico Ieiunat, Anathema eſto.*

Itáque,Ieiunium eſt opus Chriſtianum (prout dicit Auguſtinus) Noli tamen cito laudare. quære cauſam, in fine Pſal.86.

Dum quæris igitur,Vtrum die Dominico, cæteriſque Feſtis

Pro catholico non habetur is, à quo Ieiunia conſtituta ab Eccleſia non obſeruantur.

CANON .19.

SI quis eorum, qui religionis exercitio ſtudent, ábſque neceſsitate corporis, inſoleſcat: In cōmunéque tradita, & ab Eccleſia obſeruata Ieiunia diſſoluat, improbās apud ſemetipſum, & abrogans præcipuam ſententiam—Anathema eſto.

In alio mūdo verſari mihi videntur interpretes, dum, quæ ſcripſerunt in iſtum canonē, lego: quos ego modò néque referēdos, néque refellendos eſſe puto.—Patres, per τελείυς λογισμοὺς intelligunt antiquas Eccleſiæ leges de Ieiuniis, & aliis rebus ad Dei cultum neceſſariis & vtilibus. quæ, quia magno conſilio, multa cum deliberatione, ratiocinatione, & conſideratione ferri ſolent, Ideo λογισμοὶ nuncupantur; & τέλειοι. perfecti, abſoluti, quibúſque nihil deeſt. Interpretes omnino nihil afferunt, quod huc attineat.

Semper in Eccleſia fuerunt Ieiunia certa. Itâque ſciendum, Stata, determinatáque Ieiunia ſemper in Eccleſia fuiſſe. Semper, hoc eſt, A prima per ipſum Chriſtum Eccleſiæ Chriſtianæ conſtitutione. Dubitare nemo poteſt, niſi pariter Euangelium reuocet in dubium, Tria hæc opera (videlicet) Orationem, Ieiunium, & Eleemoſynam, ſi qua ſint alia, eſſe opera merè Euangelica: vt magnâ duci ratione videantur, qui Ieiunia dicāt ab ipſo inſtituta fuiſſe Chriſto. Ab Apoſtolis ambigit nemo.

Quæ verò, Qualia, Quādo fuerint ea, Tertullianus indicat aduerſus Pſychicos inquiens—Certè, in Euangelio dies illos Ieiuniis determinatos putant, in quibus ablatus eſt Sponſus: & hos eſſe iam ſolos legitimos Ieiuniorū Chriſtianorū, abolitis legalibus & propheticis vetuſtatibus. Expreſsiùs illi dies referuntur in Apoſtolorum canone. 69. Puta. Quadragesima, ſemel anno quóque recurrens. Nos vnam quadrageſimam, ſecundum traditionem Apoſtolorum (ſicut affirmat Hieronymus ad Marcellā) toto anno; tempore nobis congruo, Ieiunamus. Alia duo ſingulis

recurrunt hebdomadibus, ἐν τῇ τετράδι. καὶ παρασκευῇ ſeu προσαββάτῳ. In Quarta, & in Paraſceue, ſeu Proſabbato. hoc eſt, Quarto, & Sexto die Septimanæ, Quartâ, Sextáque feriâ. Quos duos dies à nominibus Dæmonum Chriſtiani non admodum Chriſtianè Diem Mercurij, & Diem Veneris nominant. Sed & alia pro temporum qualitate, rerúmque neceſsitate præſcribebantur, & indicebantur Ieiunia. quæ vocabantur omnia, Stationes. Hermam vnus ex Pauli diſcipulis, (cuius & meminit ad. Ro. ſcribens) anno Do. 70. Paſtori ſuo dicit, Domine, Stationem habeo. Quid eſt (inquit ille paſtor) Statio? reſpōdet Hermā, Ieiunium. cap. 5. lib. 3.

Stata, & Legitima Chriſtianorū ieiunia, Quartæ, Sextæque feriæ, & Quadrageſimæ Ieiunia.

A militari exemplo Chriſtiani (qui & militia Dei ſunt) nomē Stationis vſurparunt. vt ait Tertullianus in Libro de oratione, tractans de Stationibus, & quærens, An accepto corpore Domini, Statio ſoluatur? Non ſoluitur: quia deuotum Dei obſequium Euchariſtia non reſoluit: Imò ſolemnior tunc erit Statio tua. Sic ille. Qui dicto iam contra Pſychicos libro memorat Quartæ feriæ, Sextæque Stationes: quæ ſimul cum orationibus, horâ nonâ (tertia eſt poſt meridiem) concludebantur.

Euchariſtia ſumpta non ſoluit ieiuniū.

In iure non ſemel occurrit iſta vox: & vno in ſignificatu. quo Statio græcis eſt σταθμὸς. explicatur ab Vlpia. l. 1. §. Stationem. ff. de fluminib. in l. Portus. ff. de verb. ſignif. Præterea, Statio eſt locus in quo milites ad præſidium ſtabant, & collocabantur. Et etiam, quò multi conuenire ſolent ad aliquid agendum. Romæ Stationes ius publicè docentium, aut reſpondentium nominauit Gellius. cap. 13. libri etiam. 13. Manſit adhuc huiuſce vocis vſus Romę, ſed in Vrbis duntaxat Eccleſiis. Statio ad Sanctum Petrum. Statio ad Sanctum Cyriacum. Statio ad Sanctam Potentianam. Et aliæ ſingulis Quadrageſimæ diebus haberi ſolitæ Stationes. Ipſis etiam Dominicis diebus Stationes deputant. In prima Quadrageſimæ dominica, Statio ad Sanctum Ioannem in Laterano. In 2. Statio ad ſanctam Mariam maiorem. In. 3. Statio ad ſanctum Laurentium extra muros. Dominicâ quartâ, Statio ad ſanctam Crucem in Hieruſalem. Dominica in paſsione, Statio ad ſanctū Petrum. In Palmis, iterum, Statio ad Sanctum Ioannem in Laterano. Ipſo die ſancto Paſchæ, Statio rurſus ad Sanctam Mariam maiorem. Dominicales ſtationes veteris Eccleſiæ more non habebantur. Qui ſic loquuntur, intellexiſſe non videntur, quid eſſet Eccleſiaſtica Statio. Nunquàm ſine ieiunio fiebat: Nec vnquàm Dominico die, quoquidem (ſicuti in antecedente dictum fuit canone

Statio.

Stationes Romæ.

none) ieiunare non licebat. Hoc ſatis indicat idem Tertullianus, qui Cæſaris, & Chriſti militem diſcernens, & vnum docens vtrique militare non poſſe, dies Dominicos à Chriſtianorum Stationibus eximit. Sic enim ſcribit in libro de corona militis—Iam & Stationes, aut alij magis faciet, quàm Chriſto? Aut & die Dominico, quando nec Chriſto? Antiqui neſciiſſe Dominicarum ſtationes videntur. Sed iam de canone noſtro.—

Certos, & ordinarios, atque ſtatos ad Ieiunia dies in Eccleſia prima fuiſſe cognoſcimus: quos humanâ præſumptione quiſquis non obſeruabat, Anathema protinus audiebat.— Euſtathius & Aërius ieiuniis quidem nō detrahebant (quod Iouinianus poſtea fecit, vt antea retuli) Salutare ieiunium dicebant illi, ſed voluntariè ſuſceptum, non imperatum. Theſis hæc vna fuit iſtorum δογματιστῶν. οὔτε νηστεία ἐστὶ τεταγμένη· ταῦτα γὰρ Ἰουδαϊκά ἐστι, καὶ ὑπὸ ζυγὸν δουλείας. δικαίῳ γὰρ νόμος οὐ κεῖται. Id eſt, Non eſt aliquod ieiunium ſtatum (puta, quod ordinatis & deſtinatis temporibus fieri debeat. iſtud eſt, τεταγμένην) Hoc enim ieiunium eſt Iudaicum, & ſub iugo ſeruitutis. Atqui, Iuſto lex non eſt poſita. Sic illi prædicabant, ὡς τάχα φθασάντων εἰς τελειότητα· καὶ οὐκέτι δεομένων νηστείας (ait hîc Zonaras) ideſt, Ac ſi fortè iam perueniſſent ad perfectionem, nec amplius indigerent ieiunio. Quæ fuit hæreſis à Begardis, & Beguinis Alemaniæ renouata. anno, 1300. In Clement. 3. de hæret.

Nemo tam perfect⁹, quin ieiunius, & bonis operibus habeat opus.

Illos audiens, æui noſtri Gnoſticorum mihi videor audire patres átque doctores, Viperas, puta, Viperarum parentes, cum ſuis captiuitatibus Babylonicis, & libertatibus Chriſtianis. Hinc error ille pernicioſiſsimus manauit— Eccleſiam, néque ieiunia, néque leges aliquas ſtatuere poſſe, quibus obligentur Chriſti fideles. Iouinianum tamen Gnoſtici magis inſequuntur, Nihil amplius, quàm Galenus, ieiuniis deferentē. Sed Euſtathius, & Aërius Animæ vexationes & ieiunia ſupputari quidem pro peccatis apud Deum prædicabant: ſed ex arbitrio, non ex imperio ieiunare volebant: Omnibus ſuis operibus prætexentes Euangelicam neſcio quam libertatem. Propterea, Ne iuſsi ieiunare crederentur, in die Dominico ſæpè ieiunabant, & in Paſchæ, vel Pentecoſtes tempore, Feſtíſque ſimilibus Eccleſiæ diebus. Quum verò ſalutares ſibi ſumebant afflictiones Catholici, in Quarta, videlicet, in Proſabbato, per Quadrageſimam, maximè per ſanctam Paſchæ ſeptimanam (dies omnes mœroris & anguſtiæ) tunc ſeſe lautioribus eduliis, vino, carnibus explebant, & omne genus deliciis ſatu-

Aëriani ieiunare vetiti, ieiunabant: iuſti verò nō ieiunabant.

rabant: Aëriani ἐξεμοῦντες (Iſtud eſt Epiphani verbum, de Aërio, & Aërianis loquentis) hoc eſt, Euomentes interim libertatem, quâ nos liberauit Chriſtus, Synodus aduerſus huiuſcemodi ἐλευθέρους τῇ δικαιοσύνῃ (Paulino verbo diſſolutos iſtos appoſitiſsimè cum ſua libertate nominare mihi videor. Id eſt, ab omni iuſtitia liberos & alienos) qui tradita pridem Ieiunia, & ab Eccleſia ſemper obſeruata diſſoluunt, Anathema decernit. Niſi quis fortè propter infirmitatem corporis Ieiunare non poſsit. Iuxta canonem Apoſtolicum. Verus hic & vnicus eſt canonis noſtris ſenſus. Vnde nos duo breuiter annotabimus. primò.—

Eccleſia ſtatuere poteſt operum ſiue morum bonorum leges: quibus omnes obtemperare debent. Anathema violantibus. Vt hîc &.1 q.7.can.2.& Cap.1.de conſtit. In antiq. Has Eccleſiæ leges & Præcepta non dubitarim nominare Articulos fidei. tametſi non ſint in ſacris expoſita literis. Adducor authoritate Pauli, qui dum Corinthi nonnulla ſtatuiſſet, quæ ſcripturis, non erant expreſſa (Mulieres ibi concionari publicè, & in Eccleſia loqui vetabat) demum ſubdidit, Si quis videtur propheta eſſe, aut Spiritualis, cognoſcat, quæ ſcribo vobis: quia Domini ſunt mandata. 1. Corinth. cap. 14 In fine cap. Quæ ſub Paulo fuit olim, eadem nunc eſt Eccleſiæ poteſtas. Et edicere ſi quid ille potuit præter euangelica ſcripta: Poterit idem quiuis alius Eccleſiæ pro Petro, Paulone præfectus: quod ad mandatorum tamen diuinorum obſeruationem conducat. Hoc eſt, Secundum poteſtatem, quam dominus dedit ei in ædificationem, non in deſtructionem. 2. Corinth cap. vlt. volo dicere, Papa nouam condere, Veterémque poteſt interpretari legem: Petri tamen Paulíque veſtigiis inſiſtês, Eorundem ſpiritum ſequens, nec ordinem tabernaculi turbans.

Quod Eccleſia præcipit, Dei præceptis adſcribendum venit.

Alterum, quod hîc docemur in fine canonis, vbi dicitur, Improbans, ſiue abrogans apud ſemetipſum præcipuam, ſiue principalem ſententiam, (Subaudias, de Ieiuniis) pertinet ad. can. Relatum. Infrà. 37. diſt. Ibi fusè tractabitur. Eò properantes obiter annotemus.

In errorem facilè, citóque labitur is, qui ſuo cerebro confiſus, Orthodoxorum patrum ſententiis, & conſuetis Eccleſiæ myſteriis ſeſe non conformat. Hinc omnium ſcaturit hæreſum fons. Prouerb. 3. cap. ſcribit ille, filium ſuum monens— Ne innitaris Prudentiæ tuæ: Néque ſis apud temetipſum ſapiens. vbi commē vel

Qui deiectâ maiorum ſententiâ, ſuã ſolam ſtatuere volunt, ſimilis illis ſunt, qui Dei iuſtitiam ignorãtes, ſuã ſtatuere quærunt. Ro. x.

tator—Innititur ille prudentiæ ſuæ(ait)qui ea,quæ ſibi dicenda vel agenda videntur,Patrum decretis anteponit.Sapiens eſt apud ſemetipſum,qui in illis, quæ ex Patrum magiſterio potuit rectè cognoſcere,ſe præ cæteris,quaſi doctior, extollit. Hæc habes in cap.5.de conſtit.in antiq.

Auditor Chriſtiane,Nunquid hîc agnoſcis Gnoſticorũ mores, corúmque πεφυσιωμένας opiniones Iſtorũ dux & pater inflatus ſenſu carnis ſuæ,quum priſcos omnes inſcitiæ notaſſet,ábſque rubore demum cunctos mortalés prouocat,Vt ſcripturæ ſibi locũ demonſtrent,quem non intelligat, & interpretari nequeat. Atqui, Nós contrà oportet omni poſito tumore,maximâ cum humilitate,Legem matris noſtræ(Præcepta videlicet,Eccleſiæ;Maiorúmque traditiones)non omittere, néque deſerere. Nihilóque diligentiùs ea conſeruare,quàm præcepta & diſciplinã noſtri patris; Prouerb. cap.1. & 6. hoc eſt,Dei. Simul hæc duo per Spiritum iunguntur,vt intelligamus vnum eſſe duorum præceptum ſic ait. Audi fili mi diſciplinam patris tui:Et ne dimittas Legem matris tuæ. Lex Matris eſt diſciplina Patris. Repetam pro canonis præſentis confirmatione,quod in Ariſtocratiæ fine poſui,tractans—An liceat in Diuinis legibus ἐπικαινίζειν? Quod præcipio tibi,hoc tantùm facito Domino:Nec addas quicquam,nec minuas.In fine cap.12.Deuter. Vetuerat initio capitis,Non facietis,Vnuſquiſque,quod ſibi rectum videtur Lex Dei,Lex eſt Eccleſiæ. Neutrius mandatum prætergredi fas eſt.

Interpres ille vetus, quem Gratianus ſequitur, iſtius quidem Canonis ſenſum,non item verba ſatis, intellexit. græca ſic tranſtulit ille—*Totius Eccleſiæ perfectam in ſua conſcientia iudicans, aut vindicans,ineſſe rationem,ſit Anathema*. Nequeo diuinare,quid alius interpres aut legerit, aut ſenſerit,dum græca prædicta ſic vertit, *Ieiunia ab Eccleſia cuſtodita ſuperbiendo diſſoluit, ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus*. Hîc de priſcorum Ieiuniis obſeruandis non plura. dicta ſunt in Apoſtolicis canonib.alia.

Quæ ſcio Gnoſticis vera non videri. Cæterùm, quum nullâ re magis nitamur in aſſerenda Eccleſiæ politia,quàm ſi quid à Maioribus factum,mãdatúmve prop[...]atur:[...]quum Priores dicunt Poſterioribus—Auribus noſtris audiuimus,Patres noſtri annũciauerũt nobis. Obſecro vos ideo,chariſſimi fratres,vt vnanimes oremus,néque ceſſemus,donec impetrauerimus illum Sobrietatis ſpiritum nobis dari,quem ſuis elargiri ſolet is,qui monuit attendendum,Ne corda noſtra grauentur crapulâ.

Aa

ΚΑΝΩ'Ν. .Κ.

Εἴ τις αὐτὸ ὑπερηφάνῳ διαθέσει κεχρημένως, καὶ βδελυσσόμενως τὰς συνάξεις τῶν μαρτύρων, ἢ τὰς ἐν αὐτοῖς γινομένας, λειτουργίας, καὶ τὰς μνήμας αὐτῶν, — ἀνάθεμα ἔστω.

Rerum cum virtute & religione geſtarum perpetua debet in Chriſtianis eſſe memoria.

CANON .20.

SI quis per ſuperbiam, [*tamquam perfectum ſe exiſtimans*] conuentus [*qui per Loca & Baſilicas Sanctorum*] martyrum [*fiunt, vel*] accuſauerit: vel etiam oblationes, quæ ibidem celebrantur, ſpernendas eſſe crediderit, memoriáſque [*Sanctorũ contemnendas*]. Anathema ſit.

Et hic alius erat Euſtathij, Necnon eorum, qui decepti ſe ad eius dogmata conferebant, error. Hi loca deſpiciebant, & nihili faciebant, in quibus reliquiæ ſanctorum Martyrum ſeruabantur. Ibi miniſtrantes, & athletarum Chriſti memoriam venerabundè colentes irridebant, & Anthropolatriæ accuſabant; Fidelium congregationes ad ea loca fieri ſolitas auertebant: Veteres eorundem ſanctorum typos, & imagines à priſcis Eccleſiaſticis religionis authoribus, tamquàm veritatis notas, Eccleſiæ traditas euertebant. Ob quod à Synodo poſitus eſt præſens canon: qui faſtuoſos & arrogantes iſtos innouatores, Eccleſiæ toti ſeſe præponentes, & conuentus, qui fiebant ad Martyres, pro deteſtabilibus ducentes, Anathemate condemnat. Anathema autem iſtud nihil aliud eſt, quàm ſeparatio à Chriſto. ſcilicet, vt iam Chriſtianus non cenſeatur, qui talis ſentit.

Qui contemnunt memorias Sanctorum, nõ ſunt Chriſtiani.

Auditor Chriſtiane, Vides inſolentis tumidorum Gnoſticorum exercitus duces & anteſignanos. Quorum fœtidas opiniones

nes contra ſanctorum Martyrum reliquias & audire, & proferre, & nō abominari, Sacrilegium eſt. vt ad Riparium ſcribit Hieronymus. Ideo rem (quia mihi cauſa poſtulare videtur) prolixiùs agitabo: de qua viri multi ſancti iamdudum non paucis egêre Septima ſynodus Epiſcoporum trecentorum quinquaginta, circiter annum Do.781. quæ ſecunda Nicæna dicitur, in iſtiuſmodi blaſphemos Iconomachos nihil execrationis ac deteſtationis omiſit. In eáque decretū fuit — τοὺς σεπτὰς εἰκόνας καὶ προσκυνεῖσθαι, καὶ τίμεσθαι. Quod Zonaras refert in vita Conſtantini, eiuſque matris Irenes. pôſt explicabimus. Eodem penè tempore, dum regnaret in Gallia Ludouicus pius, ſub annos Do.830. (cui ſucceſsit in regno filius, Carolus caluus) Ionas Aurelianenſis Epiſcopus elegantes ſanè libellos tres ſcripſit aduerſus quemdam Preſbyterum, natione Hiſpanum, nomine Claudium, Taurinenſem epiſcopum, De cultu Imaginum. maximè, de Crucis adoratione. Diuus Hieronymus annis antea ferè quingentis, certè multò pluribus, quàm quadringentis (imperabat Arcadius, túmque temporis Oſſa beati Samuelis de Iudæa trāſtulerat in Thraciam, circiter an. Do.390.) ſpeciali tractatu, nec ſine conuiciis magnis, impium quemdam Vigilantium (de quo mox) confutarat, qui Gallicas Eccleſias, hactenus monſtris hæreſum carentes, hâc hæreticâ lue corrumpere tentabat. Poſtea Gregorius Papa, non præterierant anni ducenti, vehementer arguit Epiſcopum Maſsilienſem, Serenum, quòd inconſiderato zelo fregiſſet imagines Sanctorum. Id quod à nullo vnquam factum fuerat ſacerdote. vt ait. Epiſt. 109 lib.7. & Epiſt. 9.lib.9. Citatos in ea ſeptima Synodo comperies Eccleſiæ græcæ doctores ex antiquitate complures, iſtud idem crimen coarguentes. Suidas Epiphanium quemdam memorat, Epiſcopum σηλυμβρίας, ἢ ὀλυβρίας. ὃς ἔγραψε λόγον ἀντιρρητικὸν, κατὰ τῶν εἰκονοκαυτῶν, λίαν ὠφέλιμον. Epiſcopum Selymbriæ, vel Olybriæ. (Selymbria, Oppidum Thraciæ in Propontide non procul Bizantio, ſiue Conſtantinopoli. Plinius cap.xi.lib.4.) Qui ſermonem ſcripſit confutatorium, contra combuſtores imaginum, valde vtilem. Deſideramus has ſanctas Epiſcoporum ſanctorum vigilias. Quorum quidem dictis átque ſententiis addi nihil poteſt, quod ſuperfluum non uideatur. Attamen, Res imprudentiarum nonnihil me dicere cogit, ob Gnoſticorum ſuperbas impietates, quibus nulla ſatis vnquam ratio fecit. Néque tamen ſequentia retulerim, quò mortuos iſtos auditúros, lectúrósve noſtra credam, qui ſuo tantùm lolio ſepulti victitant. Orationibus, & Ieiuniis, non Libris, aút Scripturis, certandum iam nunc eſt aduerſus illos. Hæc itáque

ſcripſerim, quò nos Idiotæ, nihil aberrantes omni cum humilitate ſequamur veſtigia maiorum, præceptáque teneamus.

In primis, quod Canonis noſtri textum concernat, ſciendum quòd antiquus interpres tranſlationi ſuæ nonnulla miſcuit, græcis quidem non conſonantia, nec tamen ſenſui detrahentia quicquam. E græcis hîc adſcriptis iſtud clariſsimè vides. Ad verbum ſic illa ſonant.—

Si quis inculpet, vtens affectu ſuperbo, & execrans, collectas Martyrum, vel in eis factas Liturgias, Et Memorias eorum. Anathema eſto.

Verbis hic nonnullis, quòd poſſunt obſcuriora videri, pauliſper immorabor.

Hæc duo verba, συνάξεις μαρτύρων, pluribus ille vertit, hôc modo. Conuentus, qui per loca, & baſilicas ſanctorum Martyrum fiunt. Ego duobus, Collectas Martyrum. Colligere ſimpliciter Eccleſia priſca dicebat, In ædem quampiam ſacram congregare populum, ad euangelij concionem, ad preces, & orationes Deo fundendas, ad Euchariſtiam. Tertullianus in fine libri De fuga in perſequutione.—Sed, quomodo colligemus, inquies? quomodo dominica ſolemnia celebrabimus? Inde Collecta, id eſt, Hominum cœtus & congregatio propter Deum conuenientium. Vox perquàm familiaris antiquo Bibliorum tranſlatori. Leuitici. cap. 23. Dies octauus erit celeberrimus, átque ſanctiſsimus. Eſt enim Dies cœtus, átque Collectæ. Fiebat iſtud in feſto tabernaculorum. Deutero. 16. In die ſeptima, quia Collecta eſt Domini Dei tui, Non facies opus. de Paſcha loquitur. Item. 2. Paralip. 7. Fecítque die octauo Collectam. Sermo eſt de templi dedicatione. Quod è ſua lingua Septuaginta græcè verterunt, ἐξόδιον. Id eſt, Exitus, Egreſsio. Latinus tranſtulit in Collectam. Nam ſtatis illis Iudæorum feſtis, per ſex, aut ſeptem dies in ſua quiſque domo, vel in ſuo tabernaculo manebat. Octauo demũ, vel ſeptimo die conuocati exibant è ſuis ædibus, & congregabantur omnes in templum ad concionem, vt audirent verba Dei. Tunc Collectam facere dicebantur. Et feſtũ Collectæ nominabatur. Hanc ego ſignificationẽ ſequutus, hîc verti σύναξις in Collectas. Nec enim συνάγω,

vn-

Collecta eſt Eccleſiæ congregatio. Eſt in Eccleſia oratio. Eſt Eleemoſyna publica.

vnde, σύναξις, aliud eſt, quàm congrego, ſiue colligo. Hieronymus in Epitaphio Nepotiani Synaxes Martyrum nominauit Conciliabúla Martyrum. Patergi nonnihil adiungam pro alio quodam vocis iſtius vſu in Eccleſia. Sanctæ congregationes iſtæ nō habebantur, néque fiebant ábſque precibus, & magnis Dei laudibus. Sic enim legitur dicto cap. 7. Sacerdotes ſtabant in officiis ſuis, & Leuitę in Organis carminum Domini, quæ fecit Dauid Rex ad laudandum Dominum; Quoniam in ſeculum miſericordia eius: Hymnos Dauid canentes per manus ſuas: Iſta certè cauſſa eſt, cur precatiunculas quaſdam per Sacerdotem, dum populus conuenit, fieri conſuetas, vocemus adhuc in Eccleſia noſtra, Collectas. Conferebantur etiam tunc Eleemoſynę, & ſtipes ad ſuſtentationem pauperum: quas λογίας Paulus appellat .1. Corinth. cap. vlt. à legendo, id eſt, colligendo. Vetus interpres ibi rectè nominauit Collectas. A noſtro quóque vulgo ſic ſumitur. In Cæſarum quorundam legibus inuenies ab hoc ſignificatu nominari Collectarios. L. Quiſquis. C. Si certū peta.

Sed & quâ noſter hîc interpres vtitur voce, Baſilica, venit ea declaranda. quæ noſtris in Canonibus vſitatiſſima, & tritiſſima eſt. βασιλεὺς Græcis eſt Rex. βασιλικὴ, Baſilica propriè eſt Regia. id eſt, Aula, Domus, Habitatio Regis. Baſilicarum loca fuiſſe venalium rerum, Foris olim coniuncta ſcribit Vitruuius cap. 1. libri. 5. de architect. In quibus, Hyeme potiſſimùm, Publicæ conciones, & negociantum conuentus habebantur. Albertus Leo Florentinus cap. 14. libr. 7. De re ædificatoria, Baſilicam dicit à principio locum fuiſſe, quò Reges cōueniébant ad ius dicendum populo: cui quidem loco, dignitatis gratiâ, priùs vnum, mox & alterum tribunal additum fuit. quo in ſignificatu ſumi videtur in l. Pediculis. §. Item, quum quæretur. ff. de auro & arg. leg. l. 83. §. ſacram rem. ff. de verb. oblig. l. penult. C. de operib. publi. Gallicum vulgus quadamtenus hoc adhuc nomen retinet, appellans Baſilicanos eos, qui fora iudicialia ſequuntur. Baſilicas ad formā templorum conſtrui docet idem Leo. Propterea factum credo, vt ſacras ſolas ædes (quas & Eccleſias appellamus) Hieronymus, cæteríque ſcriptores Eccleſiaſtici Baſilicas nominarint. Idque non impropriè. quandoquidem Rex ille magnus, cui reges omnes alij ſubduntur, conſtructa in honorē ſuum templa vocat ipſe Domum ſuam. Matth. 21. cap. quomodo accipitur hîc, in can. Omnes Baſilicæ. 16. q 7. & de conſecr. diſt. 1. Nec ſemel in Canonibus, & Patrum conciliis.

Baſilica.

Tertium ſupereſt adhuc, de quo nonnihil prænotandum. μνῆμα αὐτῶν. μνήμη Græcis eſt, quæ Latinis appellatur Memoria. Et μνημεῖον vocant illi, quod nos appellamus Monumentum. Defunctorum ſepulchra priſci vocauerunt in Eccleſia, Memorias. quia nos eorundem reminiſci faciant. Id ſcribit Auguſtinus cap. 4. li-
To.4. bri De cura pro mortuis gerẽda. Loca pariter in quibus ſancti colebantur, Illorúmque vita ſanctè peracta rememorabatur, Idem (quod & alij) nominauit Sanctorum, ſiue Martyrum memorias. de quibus hîc. Vocant & Martyria. de qua dictione iam non ſemel admonuimus. Satis hæc de verbis antiquis noſtri Canonis. Poſt quorum breuem declarationem, Iam de rebus in noſtro Canone condemnatis aliquid afferamus.

Memoriam Plato vult eſſe recordationem ſuperioris vitæ.

De recolendis & celebrandis Martyrum memoriis hîc agitur. Qui titulus eſt in tertio decretalium Gregorianarum, Bonifacianarum, Clementinarúmque libro, ſub his generalibus verbis, De reliquiis & veneratione Sanctorum.

μάρτυρας quoſdam, & alios ὁμολογητὰς Eccleſia ſolet appellare. quod oſtendimus in Can. Apoſtol. 62. Martyres, & Confeſſores. Dei tamen ſanctos omnes appellatione Martyrum volumus hîc intelligi, tametſi quieuerint in pace. Non enim Deus ad Martyrium quærit effuſionem ſanguinis, ſed fidem, pro qua ſanguis effundi voluntariè poſſit. Deuotæ cuiúſque mentis ſeruitus immaculata, Martyrium quotidianum eſt. vt ait Hieronymus in Epitaphij Paulæ fine. Dixerat hoc idem Cyprianus in Can. Nunquid. de pœnit. diſt. 1. Verùm, præ cæteris accipe Martyres, qui digni fuerunt pro nomine Ieſu contumeliam pati: quorum paſſio, & pro Chriſti nomine cruoris effuſio, & in tormentis lætitia, eſt
To.3. ipſius Chriſti triumphus, & gloria. Sic Hebidiæ reſpondit Hieronymus. quæſt. 11.

Martyres Voluntate. Confeſſores autem Re.

Pro vinctis adhuc, & carceris cuſtodiæ traditis Chriſti martyribus (Vinctus enim dicitur etiam Martyr) Eccleſia fundere preces, & ſacrificia non ceſſabat offerre. Acto. Apoſto. cap. 12. Petrus quidem ſeruabatur in carcere. Oratio autem fiebat ſine intermiſſione ab Eccleſia ad Deum pro eo. Sed fortiter & glorioſè vitâ functis illis, amplius Eccleſiæ Chriſti fideles pro talibus non orabant: quos planè beatos eſſe non ambigebant, quippe qui perſecutionem propter Iuſtitiam paſſi fuiſſent, (quæ numeratur octaua beatitudo Matth. cap. 5.) & qui Centeſimum fructum iam retuliſ-

Vt miniſtros, vt amicos, vt Dei denique filios, Martyres, et Sanctos colimus et honoramus.

tuliſſent. Matth. 13. A quibus quodcúmque prius peccatum per ipſum Martyrium fuerat ablatum, & omnis macula deleta. Nec enim Martyrij vis minor eſt, quàm Baptiſmi. Eodem manauit vtrúmq; fonte. De Chriſti latere profluens ſanguis deſignat Martyrium. Baptiſmum verò demonſtrat aqua. Sic ad Oceanum, & Pammachium ſcripſit Hieronymus. in fine cuiuſdam epiſtolæ de erroribus Origenis. Idémque rurſus ad Oceanum. Epiſt. Nunquam te fili. To.2.

Memoriæ Martyrum, id eſt, Baſilicæ Martyrum.

Non pro Martyribus igitur orabant, ſed è diuerſo, Supplices ipſi fideles pro ſua, ſuorúmque ſalute Martyres orabant: His coram Domino Baſilicas & Aras extruebãt: & inuictis illis Mundi, Carnis, & Diaboli triumphatoribus Imagines & præclarè geſtorum figuras, trophæorum inſtar, erigebant. Hæc omnia verò, Martyrũ memorias appellabant. quas præſens Canon multa cum religione demonſtrat agendas. E cœtu Chriſtianorum pellit eos, qui ſuperbâ quâdam impietate celebrare contemnunt.

Conuentus ad Martyres. Oblationes ad Martyres.

Apoſtolis, Prophetis, Martyribus, Diuis omnibus (non tamen vt Diis) Baſilicas à Chriſti fidelibus ædificari ſolitas oſtendunt Hieronymus aduerſus Vigilantium ſcribens. To.2. Et Auguſtinus in vltimo de ciuitate Dei libro. cap. 8. 9. 10. Nec vterque ſemel aliubi. Sacros authores alios & Orientalis, & Occidentalis Eccleſiæ prætermitto. Celebres iſtos duos indicaſſe ſufficiat.

Sicuti mors peccatorum peſſima. Pſalm. 33. de quibus & in Pſalmo primo Vaticinium legitur, Peccatores nec in iudicio, nec in iuſtorum concilio, reſurgent. id eſt, Æternæ morti addicti, iámq; iudicati, non ſtabunt, non conſiſtent, non ſcribentur cum Iuſtis in libro viuentium. ſicut in alio quodã Pſalmo dicitur: Ergo, Sicuti mors peccatorum peſſima eſt, Ita pretioſa eſt in conſpectu Domini mors ſanctorum eius. Pſal. 115. De quibus & illud prædictum eſt, Iuſti in perpetuum viuent: & apud Dominum eſt merces eorum. Sap. cap. 5. Propterea, Quô die pro Chriſti fide

Natales ſanctorum dies ſunt eorũ mortis dies; quos Eccleſia cum veneratione ſemper obſeruauit.

mactabantur & immolabantur, Hunc Eccleſia diem non appellauit Diem mortis, ſed eorum Natalem diem. Smyrnenſis Eccleſia τὴν ἡμέραν γενέθλιον Polycarpi nominat apud Euſebium. cap. 15. libr. 4. hiſt. quô die fuit igne conſumptus athleta Chriſti fortiſſimus. Tum quidem viuere deſinebant in mundo, morique videbantur: Sed ad vitam naſcebantur. Ideo μαρτύρων quòque γενέθλια Patres in Laodicæa vocauerunt. Can. 51. & 52. Martyrum Natali-

33. q. 4. can. Nõ licet. atque præced.

tia. Latinis, Dies, quo quis naſcitur, Natalis, & Natale, & Natalitium vocatur. Accurſius in l. antep. Quum quidam. ff. de ann. leg. & in. §. fi. Inſti. de inge. Natalis (ait) dies eſt, quo quis natus fuit; vel quo deceſſit, quaſi tunc naſcatur ad gloriam, nunquam moriturus. vt fit de natiuitate ſanctorum. ſic Accurſius, aſſerens Legatum, quod quis fecit die Natalis ſui, tam de mortis eius die, quàm de Natiuitate ex matre intelligi poſſe.

Eccleſia Martyrum natales in ſumma veneratione ſemper habuit: & ex eo tempore, quo cœpit Euangelium prædicari, à Stephani (puta) lapidatione, Anno Chriſti paſſi primo. ad hæc úſque tempora noſtra magno ſemper honore proſequuta eſt. De quibus quidem diebus & illud accipio Tertulliani in lib. De corona militis. Oblationes pro defunctis, pro Natalitiis, annuâ die facimus. hoc eſt, Certo anni cuiúſque die.

Dum verò populus ad hanc Natalium feſtiuitatem celebrandam conueniſſet, Ibi non Epulæ, non comeſſationes, & choreæ perſtrepebãt: quia, Laſciuiis & ſaturitate Martyres honorare velle non debemus, quos Ieiuniis & continentiâ placuiſſe Deo ſcimus. Hoc ad Euſtochium ſcripſit Hieronymus. Epiſt. Parua ſpecie. in qua de feſto die, ſiue de Natali Beati Petri loquitur. Huius amicus ſummus Pontius Paulinus (quẽ ſuprà laudabamus) idem quóque ſcribit in fine Natalis. 9. Sancti Fœlicis. In cuius æde populus lætitiâ diffluens epulabatur: & Martyrem Chriſti putabat ineptis, iſtis & carnalibus gaudiis vnà ſibi cõgaudere. propterea, plenus indignatione vir ſanctus exclamat —

Ergo probant obitu, quod damnauêre magiſtri?
Menſque Petri recipit, quod Petri dogma refutat?

To. 1. Concilium Viennenſe modis omnibus átque cenſuris per Eccleſiæ præfectos iubet iſtiuſmodi ſaltationes, & tripudia coërceri. Clem. 1. de celebr. miſſa. Nos alia diximus ex Laodicenſi Concilio, de talibus epulonibus. In Can. 11. ſuperius. De Canone noſtro diſſeramus.

Veneratio, Innocatio, Interceſſio, Sanctorum.

COnueniẽtibus (inquam) ſimul ad ſanctorũ Natalia fidelibus, tunc oblationes, & ſacrificia fiebant ob commemorationes eorundem. quod ex Tertulliano videmus. Ibi Synaxis, & communicatio Dominici corporis celebrabatur. apud Cyprianum. Epiſt. 6. lib. 3. Auguſtinum cap. 2. libri ſexti confeſſ. Martyrum ſuis in neceſſitatibus & infirmitatibus inuocabant auxilia: quos

To. 1.

&c.

& præſentes adeſſe ſibi nihil obſcurè ſentiebant, æditis ad eorum Baſilicas & ſepulchra frequentibus miraculis. In corpore nempe conſtituti, quum pro ſe ſolliciti forent adhuc, ſi ſuis orationibus iuuerunt alios, quanto magis nunc poſt coronas & triumphos? Hieronymum legas & Auguſtinum duobus in locis paulò antè citatis, De Baſilicarum conſtructione.

In locis venerabilib⁹ hiſtorias, & imagines depingi Sanctorũ, non ſine ratione, vetuſtas admiſit.

Sed & in his Sanctorum memoriis átque Baſilicis, eorundem poſitas & erectas Imagines, Eccleſiæ naſcentis adhuc primordio, fuiſſe cognoſcimus Euſebij verbis: Qui quum Domini noſtri Ieſu deſcripſiſſet æneum quendam Iconem, Pariter & Hęmotouſſę mulieris ad eius pedes procidentis figuram, qualis Matt. 9. & Lucæ cap. 8. legitur. Orta fuit ea mulier è Paneade, quæ Marci ca. 8. Cæſarea Philippi nominatur. oppidum Decapoleos, è latere Syriæ (vbi domum habuit) in fine cap. 18. lib. 7. Hiſt. Eccleſ. ſubdidit — καὶ τῶν Ἀποςόλων αὐτοῦ τὰς εἰκόνας, παύλου, καὶ πέτρου, καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ χριςοῦ, διὰ χρωμάτων ἐν γραφαῖς σωζομένας ἱςορήσαμεν. Id eſt, Et eius Apoſtolorum Imagines, Pauli, átque Petri, ipſius etiam Chriſti, per colores in picturis aſſeruatas vidimus. Nicephorus Calliſtus (vndecúmque didicerit) in ſcriptis reliquit Euangeliſtam Lucam ſuis manibus, Petri, Pauli, Chriſti, Virginis Chriſti matris Imagines pinxiſſe, cap. 16. libr. 6. Hiſtor. ſuæ Eccleſ. quod rurſus affirmat cap. 14. libr. 15. Videlicet, Apoſtolum Lucam ſuis manibus Imaginem Dei Matris pinxiſſe, Ipſâ Virgine adhuc viuente, & eam tabulam vidente, illíque ſuæ formæ gratiam immittente. Quod & Theodorus lector aſtruit initiô ſtatim ſuorum Eclogarum, Id eſt, Collectaneorum ex Eccleſiaſtica hiſtoria. Legimus in Irenæo Carpocratiras aſſeuerantes Pilatum Præſidem Romanum curauiſſe per plaſtas & pictores exprimendam viuam Chriſti verſantis adhuc in terris effigiem, quam Tiberio mitteret. cap. 24. libri primi aduerſus hæreſes. Carpocratitas hîc vera dixiſſe puto. Infœlices iſti Chriſtum quidem colebant, Sed velut vnum ex Prophetis, & hominem purum: cuius & Imaginem ſeruabant. Quomodo, Carpocratitarum ſectæ ſocia quędam Marcellina Romæ poſt Epiphanium ſcribitur ab Auguſtino de Carpocratitis loquente, Ieſu, Petri, Pauli Imaginibus incenſum poſuiſſe. Sic etiam Lampridius Alexandrum Seuerum tradit in Larario ſuo maiore conſecraſſe Chriſti, & Abrahæ, & aliorũm, quos Deos credebat, effigies: quibus rem quóque Diuinam matutinis horis faciebat. Nec eſt ambigendum quamplurimos è Gentilibus conuerſos ſimile feciſſe. Quos enim σωτῆρας. & admirabiles habebant (vt ſcribit Euſebius) hos vetere gentium conſuetudine ſic honorabant.

Ipſemet Chriſtus apud Ioannem Damaſcenum fertur Imaginem ſuam miſiſſe ad Abagarum Regem Edeſſenorum,(Agbarus dici-
cap. vlt. lib. I. tur Euſebio) qui ζωγράφον Hieroſolyma miſerat, vt Dominũ pingeret. cap. 18. lib. 4. de orthodoxa fide. Dies in Græcorum menologio celebratur decimus ſextus Augusti mẽſis, quo fuit. ἐξ Ἐδέσσης ἀνακομιδὴ ἀχειροποιήτου εἰκόνος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ. Ex Edeſſa receptio non manufactæ imaginis Domini noſtri Ieſu Chriſti. Vbi ſubditur & huc attinens precatio— τὴν ἄχραντον εἰκόνα σου προσκυνοῦμεν, ἀγαθέ, αἰτούμενοι συγχώρησιν τῶν πλασμάτων ἡμῶν, χριστὸ θεός. Non pollutam icona tuum adoramus, O Bone. Flagitantes abolitionẽ lapſuum noſtrorũ, O Chriſte Deus. Edeſſa Meſopotamiæ ciuitas eſt. Hie-
To. 3. ronymo dicitur Arach in traditionib. Hebraicis, ſuper Geneſin. Sedes quondam regni Nemrob. Ad Canonem.

Néque recens, nec ingrata, improbatáve Deo res eſſe videtur Imaginum tam pictura, quàm ſcalptura: Ipſius etiam Chriſti. Albericus in Dictionario teſtatur Imaginem ſaluatoris diuinitus pictam ſe vidiſſe Romæ, tempore generalis indulgentię. Anno Do. 1350. Quicquid erigitur in recordationẽ Dei, non poteſt illi non eſſe gratum & acceptum.

In Martyrum quóque memoriis, non oſſa duntaxat, & corporum cineres (quæ templum Spiritus ſancti quondam fuerãt, operationúmque ſanctarum organa) verumetiam baculos, ſudariola, veſtes, lectulos, ſedes, & alia, quæ fuerant vſui viuis, nõ ſine veneratione ſeruabãt. Iacobus Apoſtolus, Domini frater cognominatus, Eccleſiæ Hieroſolymitanæ primus Epiſcopatum geſſit. Eius θρόνον (prout idem tradit Euſebius libri iam dicti. 7. cap. 19.) hoc eſt Epiſcopalem ſedem ſiue Cathedram ſucceſſores illic honore multo cuſtodiebant, & aduenis oſtentabant, ipſius adhuc annis Euſebij. videlicet, Poſt annos penè trecentos. Diuus Antonius, quum Paulum Eremitam ſepeliiſſet, ipſius tunicam, in ſportarum modum de palmę foliis contextam, ſibi reſeruauit: diebúſque ſolemnibus Paſchæ & Pentecoſtes, ſemper Pauli tunicâ veſtitus eſt.
To. 1. Hoc Hieronymus in vita Pauli Eremitæ. Bone Deus, Quid hoc eſt, ſi venerari non eſt? Nec Apoſtoli dubito σουδάρια, ἢ σιμικίνθια (de quibus Act. cap. 19.) à fidelibus quàm religioſiſſimè cuſtodita fuiſſe. quum tantum virtutis haberent, vt dæmones fugarent, & ægrotantibus ſanitatem redderent.

Néque ſuis Baſilicis, tumulis, & reliquiis Diuos adeſſe præſentes hæſi-

Reliquiæ Sanctorū virtutes multas operātur per inhabitantē ipſis Christum.

hæſita, Christiane auditor. Vbi námque Dominus, illic eſt & miniſter eius. Io.12. Dominus autem nullibi non eſt. Illi ſequuntur Agnum, quocúmque ient. Apocal.14. Quem non implet Agnus locum? Eius omnia plena. Act.cap.17. Cum Gnoſticis argutatur, qui proptetea nos dicit credere Diuos omnipotentes eſſe, quòd illos poſt mortem non credamus abſentes à nobis eſſe.

Defuncti orāt pro Viuis.

Cypriani ſcribentis ad Cornelium Papam Romanum verba ſubnectam, quibus defunctos homines pios pro viuis hîc ſuperſtitibus orare martyr Christi glorioſus oſtendit. Ea ſunt in primo Epiſt.libro. in epiſtolæ primæ fine. ſic habent. — Memores noſtri inuicem ſimus: concordes átque vnanimes vtrobíque pro nobis ſemper oremus: preſſuras & anguſtias mutuâ charitate releuemus. Et ſi quis hinc noſtrûm prior, diuinæ dignationis celeritate, præceſſerit, perſeueret apud Deum noſtra dilectio: pro fratribus & ſororibus noſtris apud miſericordiam Patris non ceſſet oratio. Vident hi, quos malitia non excæcauit, Eccleſiam primam ſuis in neceſſitatibus ad aliquem Sanctorū ſe conuertiſſe, Híſque fidiſſe. Néque non magna cum ratione. Iuſtus enim mortuus cōdemnat impios viuos. Sap.cap.4. quanto magis orat pro Piis viuis?

Nazianzenus in Epitaphio, quo Baſilium defunctum celebrat, in fine ſic dicit — καὶ νῦν ὁ μὲν ἐστὶν ἐν οὐρανοῖς. κἀκεῖ τὰς ὑπὲρ ἡμῶν (ὡς οἶμαι) προσφέρων θυσίας· καὶ τοῦ λαοῦ προσευχόμενος. οὐδὲ γὰρ ἀπολιπὼν ἡμᾶς, παντάπασιν ἀπολέλοιπεν. Nunc autē eſt in cœlis: Ibidem pro nobis (vt arbitror) offerens ſacrificia, & orans pro populo. Nos enim relinquens, non omnino reliquit. Antiquius quiddam proferam. Papæ Clementis primi ſucceſſor Anacletus in tertia, quam ſcripſiſſe fertur Epiſcopis & Sacerdotibus, epiſtola, De Sanctorum pro nobis orationibus inter alia ſic dicit — Aſſidua pro omnibus apud Deum, Sanctorum effunditur oratio. can.3. diſt.22. Quem locum Baiſius interpretans, mirè theologatur. ipſi pauliſper attendite. Non indigna ſunt ea ſcitu.

Exempla, Orationes, Merita, & Scripta Sanctorū nunc in cœlo, nos hic adiuuant in terra.

Sancti, nobis hoc in mundo verſantibus (ait) in cœlo quatuor ſuffragantur modis. Primò, Iuuant nos exemplis. Iacobi cap.5. Exemplum accipite, Fratres mei, afflictionis & patientiæ, Prophetas. Néque tantummodo patientiæ, ſed aliarum ſimiliter virtutū viua ſunt exemplaria nobis. Alioqui, ſi non hâc illi parte prodeſſent, Paulus tam ſæpe non inculcaret, Imitatores mei eſtote. 1. Corinth.4.&.11. Et ad Philip.3.&.1. ad Theſſal.1.&.2. Ad Heb.6. Sic

Sanctus ipſe Sanctorum ſuos admonebat, Inquiēs— Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Io. 13. Iterúmque Timotheum, atque Titum Paulus adhortatur, Exemplum eſto Fidelium. Teipſum præbe exemplum. 1. ad Timoth. 4. ad Titum. ca. 1. Certè, ſi chriſtianè viuere velimus, Sanctorum Patrum noſtrorũ moribus & exemplis viuere debemus.

Secundò, nos apud Deum ſuis adiuuant orationibus. Aureas viginti quatuor Seniorum phialas, Aurea quóque Angelorum thuribula repleri voluit Agnus odoramentis (quę ſunt orationes Sanctorũ) vt ſuper altare aureum, quod eſt ante thronum, ponerentur Apoc. ca. 5. & 8. Quid hîc Latina, quid Græca ſenſerit Eccleſia, nunc audiuiſtis ex Cypriano, Hieronymo, & Nazianzeno. Baſilius item ſuper eâ re vulgatum teſtimonium profert ex hiſtoria Maccabæorũ. Nam de Hieremia Dei propheta dixit Onias, qui fuerat ſummus Sacerdos, Diuinitus apparens Iudæ Maccabæo— Hic eſt, qui multùm orat pro populo, & vniuerſa Sancta ciuitate. 2. Maccab. cap. vlt.

Tertiò, nos etiam Sancti meritis ſuis adiuuant. Hos etenim maxima tam ſibi, quàm nobis eſſe tum commeritos fateri debemus, quum vice Chriſti, Non pro ſuis facinoribus, ſed pro verbi confirmatione torquebantur & occidebantur: & in ſuo corpore ſæua patiebantur pro corpore Chriſti, quod eſt Eccleſia. Chriſti námque paſſio nõ ſufficiebat Impiis ad fidem in ipſum Chriſtum firmandã: Nec mirabilia, quæ diuinè patrarat, opera ſufficiebant. alioqui, tũc omnes credidiſſent. quod nõ euenit: incredulis enim dicitur— Si mihi non creditis, Operibus credite. Io. 10. Quam ob rem, Simili de cauſſa patiebantur & Sancti. Non ſibi, Sed ſolis nobis paſſus eſt Chriſtus. 1. Pet. 2 Sibi verò, pariter & nobis paſſi fuêre Sancti. Paulus ideo Coloſſenſibus ſcribebat in cap. 1. Ea ſuppleo, quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea. id eſt, pro prædicato vobis Euangelio patior. Ne, ſcilicet vllâ detineamini incredulitate: Méque vana vobis denunciaſſe putetis.

Quartò, Sanctorum præterea ſentimus hîc auxilium ſaluti noſtræ pluſquam neceſſarium, per eorundem ſcripturas & libros. Nam, quæcúmque ſcripta ſunt ab illis, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt. Quis dubitet igitur quin Sancti nos & exemplis hortentur & confirment, & orationibus adiuuent, & voluminibus

bus ſuis,per ea,quæ nobis ad memoriam ſcripta reliquerunt nos inſtituant & doceant? Origenes Homiliam ſuam.26.In numerorum.cap.31. Ita concludit. Ad primũ, poſtremúmque Gnoſtici muſſant. Media cauillantur.quid hîc agas? Non ideo rogare deſinas,quod Eccleſia docet, Auditor Chriſtiane— Adiuuent nos eorum merita,quos propria impediunt ſcelera. Videas homiliam Chryſoſtomi.lxvi.ad populum Antiochenum.In homiliæ fine.

Nihil huc opus eſſet plura congerere, ſi non & his infœlicibus annis noſtris orbem denuo quatere cœpiſſent εἰκονοκλάσται. Quando verò,primùm, quibuſve machinis hoc moliti ſint,è re fuerit oſtendere.Sed quia de veneratione imaginum quædam ſumus adhuc prodituri,hanc inexplicatã vocem non relinquemus.

Imago. Imago dicitur,quæ in aliqua ligni, lapidíſue materia pingi vel ſculpi ſolet: Eſt inanimata rei cuiuſpiam repræſentatio. Non eſt aliud,quàm figura,ſimilitudo, ſpecies illius, qui picturâ, vel cœlaturâ eſt expreſſus. Imago (inquit Cicero) eſt formæ cum quadam ſimilitudine,collatio. Græcis, εἰκών. Sed & ſciamus. εἰκόνα dici non raro de animata rei ſimilitudine: quæ & ipſa viuit, aliam viuentem ſui ſimilem promens. Ita vulgo nuncupatur Filius patris Imago. Sic à Paulo Chriſtus appellatur, εἰκὼν τοῦ θεοῦ. & χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ. 2.Corinth. 4. ad Coloſſ. cap.1. ad Hebr. etiam cap.1 Imago Dei. Character,ſeu Figura ſubſtãtiæ eius. Omnis ne Imago ſit Similitudo, Et è contrario, diſputat Auguſtinus libro quæſtionum ſuper Deutero.5.cap. 4. quod modò prætereo: volens,quod ab Origine didici,referre: ſi modò Ruffinus iſta fideliter vertit. ἐν πίνακοις neſcio qualibus martiis inde græca ſi vacaret extrahere,vbi clauduntur,(è regia, ſcilicet, Bibliotheca) ſanctis iſta vacatio mirabiliter prodeſſet ſtudiis: nec de tranſlationis veritate ambigeretur. At ea,non Epiſcoporum Regiorum,ſed Paulinorum eſt Epiſcoporum vacatio. *4.ad Heren.& in 3.de orato.lib.* *To.4.*

Omioma, ſiue Similitudo. & Idolũ. Origenes (inquam) declarans illud,quod eſt in Exodi capite. 20.—οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἴδωλον, οὐ δὲ παντὸς ὁμοίωμα. Non facies tibi Idolum, Nec omnem ſimilitudinem. ſcribit, Aliud eſſe Idolum, Aliud, Omîoma. Qui exiſtentis alicuius rei, puta, quadrupedis, ſerpentis,piſcis,auis,hominis ſpeciem format, Is ſimilitudinem facit: quæ (videlicet) aliquid exiſtens referat. Qui verò fingit id, quod in rerum natura non eſt, néque fuit, vt Phœbus radians, Phœbe lucens, & Arcitenens. Iuppiter tonans,

& fulminans. Pluto Rex vmbrarum furueſcens. Mercurius volans. Ianus bifrons. Biformes Satyri. Fauni capripedes. Latrator Anubis:—qui ralia facit, non facit Omîoma, id eſt, Similirudinem; ſed Idolum. facit enim quod non eſt, nec habet aliquid ſimile ſui: Non eſt ergo Similitudo. Fictio dicenda eſt, quæ, ceu vera foret, hominis artificio repræſentatur oculis. In tota ſcriptura nominantur hæc, & in malum ſemper, Idola. de quibus illud in Pſl.113. τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν, ἀργύριον, καὶ χρυσίον, ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων. Authoritate deinde Pauli probat Origenes Idolum non aliud eſſe, quàm figmentum merum, In quo nihil numinis, nihil honoris inſit. Apoſtolus Corinthiis ſcribit. 1. Corinth. cap. 8. οἴδαμεν, ὅτι εἴδωλον οὐδὲν ἐν κόσμῳ. Scimus, quod Idolum nihil eſt in mundo. & cap. 10. Quid ergo? dico ne quòd Idolum ſit aliquid? Id eſt. Idolum eſt quid fictum, & ementitum, veritatis nihil habens. Cicero vertit εἴδωλα in Spectra ſcribens Caſsio Epiſt. famili. lib. 15. ſub finem libri. Spectrum eſt rerum ſoli animo occurrentium, quibus oculus feriri nequit: Spectrum eſt quod ſibi quis de nihilo confingit, quum reipſa nihil ſit. εἴδωλα vocabant & διανοητικὰς φαντασίας. Icones igitur Sanctorum quis impiè vocarit Idola. Dicitur in ea ſeptima Synodo οἱ τοὺς σεπτοὺς εἰκόνας εἴδωλα καλοῦντες, ἀνάθεμα. Qui venerandas imagines appellant Idola, Anathema. Sermo noſter iam recurrat ad incœptum. Sprectum.

Perquam vetus eſt de Imaginibus, Imaginúmque publicis honoribus traditio. Semper illas Eccleſia recepit: & ipſam verſantis in terra Chriſti formam, quæ viſa fuerat ab hominibus, qualémque ſuis auditoribus fuiſſe narrabât Apoſtoli, pinxit & coluit. Nuſquam (dico) locorum nunquámq; Martyrum coronas, Sanctorúmque memorias non celebrauit Eccleſia catholica. Nunquam tamen Satanæ defuit inuidia, conantis omnibus, quibus valet innumeris, artibus, & Chriſtum, & Chriſti martyres, átque miniſtros, qui (quod ait iſte) glorificauerant, & portauerant Deum in corporibus ſuis, ab hominum recordatione delere. Sed à quo primùm, quandóve terra hæc peſtis infecerit orbem, non ſatis inter authores pro certo ſcriptum comperies. Néque planè quos habuerit εἰκονομαχία duces, illi prodent.

Hieronymus in Vigilantium ſcripſit Eunomium huius hæreſeos authorem fuiſſe: cuius ſectatores (vt ait) Apoſtolorum, Martyrúmque baſilicas non ingrediebantur: horum memorias átque reliquias horrebant & irridebant. Sed anteriore longè tempore

(ſi tamen non fallor)hoc venenum profluit. Eunomius iſte(ψευδώνυμος certè)adhuc in vita ſupererat Epiphanij diebus: cuius meminit in fine confutationis Aëtianorum, tale nihil dicens. Nec Auguſtinus etiam de Aëtianis (qui poſtea ſunt Eunomiani vocati,ab hoc Eunomio Aëtij diſcipulo)ſcribens ad Quoduultdeũ. Nequaquam tamen dubito ſceleratos illos iſtius impietatis reos extitiſſe.quippe,qui bonis moribus inimici,non de vitæ caſtimonia,non de Ieiuniis,non de aliquo alio,quod hominibus, qui ex Deo ſunt,ad vitam honeſtè degendam fuerat ordinatum, curabant. Ἢ μόνον πρόχειρος αὐτοῖς ὁ λόγος, δι' ἑνὸς ῥήματος τὸ πᾶν Vt refert Epiphanius,paulò poſt initium de Anomæis, ſiue Aëtianis. Id eſt, Solùm præ manibus,& in promptu eſt ipſis hic ſermo, Per vnum verbum omnia. Sic iſto ſuo contenti neſcio quo verbo, reliqua negligebant, & Eccleſiis catholicis de ritibus antiquis calumniam faciebant. qualem nunc & verbiſatores Gnoſtici. Quod ideo retuli,Ne fortè,cum ſuo verbo,quaſi forent iſti noui ſceleris inuentores,& non mangones potiùs,modò glorientur.

Gnoſtici nunquam non iactarũt VERBVM.

Æuo Hieronymi,quum Iouinianus, Eccleſiæ Romanæ authoritate damnatus,inter phaſides aues(vt ille ſcriptum reliquit) & Suillas carnes, animam non tam emiſiſſet, quàm eructaſſet, Calaguritanus quidam caupo,nomine Vigilantius, habitans ad Pyrenæi radices,Hiberniæ vicinus, ex vrbe Conuenarũ, cœpit in eccleſias Galliarum uirus hoc euomere. Et quod in Græcia fecerant Aëtius,& Eunomius: in Italia Iouinianus. Id per Galliam conabatur Vigilantius.Omnia Monachorum vota cõdemnans, Cultum quemcumque Sanctorum pro Idololatria ducens, Accenſos in honorem Martyrum cereos cauillans, Tranſmarinas peregrinationes,ad viſenda & honoranda ſancta redemptionis noſtræ loca,vel aliò quòpiam ſuſceptas,deridens,& eleemoſynas, quæ illò mittebantur,inhibens.Auditor Chriſtiane, Viperas hîc agnoſcis, quarum progenies vera, germanáque, Gnoſtici.

Vigilantius.

Zonaras in hiſtoria deſcribens vitam Leonis Iſauri, Imperatoris Conſtantinopolitani, refert ab iſta ſuperba beſtia,quum decimus ageretur annus Imperij ſui, quod per annos quattuor & viginti vexauit,hanc agitatam valde fuiſſe Theomachiam. De templis enim ſacratas Imagines omnes ille ſuſtulit, Earundem venerationem prohibuit,Idololatriam vacans: Reliquias,& oſſa Diuorum mari vel igne perdidit: Exilio,bonis,flagris,morte contradicentes mulctauit: In primis,Germanum Conſtantinopoleos

patriarcham ſanctiſsimum, dum refragaretur, & impiam rabidæ feræ cacodoxiam reprehenderet, ab Eccleſia deiecit, quam. 15. rexerat annis: & Anaſtaſium quemdam, ſibi conſentientem, Patriarcham deſignauit. Aggreſſus & idem Romæ facere: cui præſidebat Gregorius ſecundus: quem, quia diſſentiebat impietati, per Exarchum Rauennatem, ſubſque ſatellites alios de medio tollere fruſtra tentauit. Indomabilis & peruicax belua quum εἰκομαχῶν nō deſineret, à Gregorio tertio, qui ſecundo ſucceſſerat, anathemati ſynodico demū ſupponitur: Anaſtaſius tyrāni patriarcha deponitur: Ictòque tum primùm cum Francis fœdere, non amplius à Romanis Imperator agnoſcitur: nec eidem per Italiam vectigalia penduntur. Id accidit circiter annos Domini. 740. & 750. Regnabat in Gallia Pipinus breuis. Impio patri filius ſucceſsit impiiſsimus, Conſtantinus Copronymus. ſuo certè cognomine dignus: ducto, ſcilicet, à ſtercore. Nam, quum baptizaretur, Baptiſterium concacauit Hic, præter cætera, κατὰ τῆς πατρικῆς δυσσεβείας, nulli eorū, qui Deo quomdā viuētes placuiſſent, ne Deiparæ quidem virgini, titulum Sancti voluit attribui: ſed execrandus ille ſimpliciter dici iubebat, Apoſtolus Petrus, aut Paulus, Martyr Theodorus aut Georgius. & ſic in cæteris. Doctrinâ, virtutéque præſtantem virum Io. Damaſcenum, qui ſæpiùs iſtos duos Theomachos per literas arguerat impietatis, à ſibi ſuffragantibus Epiſcopis anathemate notari, damnaríque procurauit. Hæc Zonaras. In vrbe ſuæ natiuitatis Damaſco tunc Damaſcenus agebat, ſub principe Saraceno. Ab infœlicibus iſtis duobus Imperatoribus Orientale cœpit Imperium labaſcere. Conſtantinopolis à Saracenis & Arabibus obſeſſa per triennium, & penè capta fuit.

Miſerâ Tyrannus vterque, meritáque morte periit. Inteſtino igne exuſtus eſt filius. Tabe, ac dyſenteriâ conſumptus infœlix pater animam putidam cacauit. Hoc ideo vobis refero, Chriſtiani auditores, vt Iudiciorum Dei reuereamur incomprehenſibilem abyſſum. Nam vidimus qui noſtri Tyrannos aliquot impietatis eiuſdem reos, hoc eſt, Eccleſiarū noſtrarum ſpoliatores, Imaginum violatores & ablatores, Sacerdotum Chriſti perſequutores, igne, tabóque ſimili confectos, & abſumptos. Ita legimus Antiochum, templi Hieroſolymitani prophanatorem, átque direptorem periiſſe. 1. Macca. cap. 6. & 2. Macc. cap. 9. Sic & Herodes, qui Iacobum occidit, Petrum carcere vinxit, à vermibus demum corroſus interiit. acto. Apoſto. cap. 12. Itáque Mathathiæ de vno Antiocho vaticinum deprehenditur in omnibus Antiochi

chi mores imitantibus eſſe verum — Gloriæ finis eorum, Stercus,& Vermis. De rerum Eccleſiaſticarum dominio tractans in Ariſtocratia noſtra, tritum vulgi noſtri ſermone prouerbium dicebam, Crucifixo canis allatrans rabie dirâ morietur.

Zonaras idem recitat vnde rabidus ille tyrannus Leo conceperat eam ſuam furioſam, de Sanctorum delendis Imaginibus opinionem. Digna modò relatu mihi videtur hiſtoria. Quum Iuuenis adhuc in ſua maneret Iſauria (regio eſt Piſidiæ & Licaoniæ contermina, latrociniis & barbarie gentis infamis) à Parentibus Conon vocitatus. βάναυσος, id eſt, ignobilis & ſordidus artifex, impoſtores duo Iudæi, qui ſe per aſtra noſſe res euenturas profitebantur, eidem prædicunt imperium, Quos velut irridens (nec enim fortuna ſua tantam ſpem patiebatur) ipſis hoc ab eo petentibus promittit, Quicquid tunc ab Imperatore ſe flagitarent, nō denegaturum. Tandem potitus Imperio ſalutatur ab eis, de promiſsis appellatur. Hos petere iubet. Non (inquiunt) aut diuitias, aut præfecturas ambimus. Hoc vnum ſolum poſtulamus, Vt Nazareni, Eiuſque genitricis ἐκτυπώματα (id eſt, Imagines & effigies) vbíque tollantur ac deleantur. Id annuit, átque præſtitit. Authores Imaginum ſubuertendarum videmus, ſanè magnos & nobiles. Duos (puta) Iudæos, ex Arabia profugos. Alterum βάναυσον. Quartus verò néque Iudæus, néque paganus, néque Chriſtianus, Copronymus: ἀλλ' ἀσυρφέας τις κυνικῶν. vt ait Zonaras. Impietatis colluuio.

Imagines & memoriæ ſanctorum Dei nonniſi ab immemoribus beneficiorum Dei tolluntur.

L. 9. C. de feriis.

Nicephorus Calliſtus, Anaſtaſio Imperante, ſub annum Dō. 500. videlicet, Annis ante nefandum illum Iſaurum pluribus quàm ducentis, Imagines à Xenaia quodam ſcribit euerſas fuiſſe. cap. 28. lib. 16. Euagrius ſcholaſticus in hiſtoria ſua, lib. 3. cap. 32. Xenæam nominat. Is erat, natione Perſa, conditione Seruus: qui Dominum ſuum fugiens, Antiochiam venit: vbi, nec dum baptizatus, à Petro Cnapheo, hæretico damnatiſsimo, Preſbyter eſt ordinatus: poſteáque factus eſt Epiſcopus Hieropolitanus, non procul Antiochiâ. Tyrannus Anaſtaſius, quum malè de Deo ſentiret, conſentientem ſibi Cnapheum fecerat Archiepiſcopum Antiochenum. Mihi ruſus & hic attende, qualibus Imaginum Dei cultus oppugnetur hoſtibus. certè non aliis, quàm vel hoc æuo noſtro videlicet, Apoſtatis, & doctoribus fugitiuis, Barbaris, inhoſpitalibus, Sanguinariis prædatoribus populis, átque principibus.

Supereſt,vt iſtius Iconomachiæ machinam diſcutiamus, quâ Diuorum putant Imagines funditus euerti poſſe.

Diuinâ lege,Eáque primâ, iterum,tertióque repetitâ,vetatur: Non facias tibi Sculprile,nec ſimilitudinē omnium, quæ in cœlo ſunt deſuper:Et quæ in terra ſunt deorſum: Et quæ verſantur in aquis ſub terra.Non adorabis ea,& non coles. Exodi cap. 20. Deutero.cap.4.&.5,Rurſúmque Leuit cap.26. Non facietis vobis Idolum,& Sculptile:nec Titulos erigetis:nec inſignem Lapidem ponetis in terra veſtra,vt adoretis eum. Breuiter, Idolorum nomine, cum ſtatuis Satanicis, Imagines Dei, Sanctorúmque Dei miniſtrorum vocant:omnéſque ſacræ ſcripturæ ſententias de Idolis, contra venerandas Imagines adducunt. Quæ Gnoſtici non dubitant à ſanctis olim patribus lecta quidem, relectáque fuiſſe:verùm non intellecta putant. Alioqui nobis obiicere tam trita, támque omnibus obuia,non auderent.

Acutos iſtos lubenter ipſe rogarem, Nunquid omnem pingendi,ſculpendi,fundendi,ſimilémve artem ſuſtulit illâ ſuâ lege Deus?Et non ſuſtuliſſe,néque prohibuiſſe,ſatis illi ſciunt. Picturámque tum vetitam fuiſſe non autumāt.Effigies enim ſuas iconicè pingi,paſsímque circunferri curant:quas ſui Diſcipuli, Diſcipulæque inuicem coëuntes, oſculis & ſalutationibus tantùm non adorant.

Itáque Zographiam Deus non prohibuit: quum poſt Legem latam voluerit ex auro ſolido,& opere ſtatuario fieri duos Cherubim,id eſt, Duorum quaſi puerorum ſimilitudines (id enim vox Hebræa ſignificat)non in quouis tabernaculi loco, ſed ſuper ipſo Propitiatorio, vnde reſponſa reddebat, locandos.Exodi. 25. Poſt legem quóque delegit Beſeleel, & Ooliab, quibus omnem dedit ſapientiam,ſcientiam,& intelligentiam ad excogitandum & faciendum opus in auro, in argento,& ære,Sculpendiſque lapidibus,& opere carpentario: & quicquid fabrè adinueniri poteſt,dedit in corde eorum.Exodi.31.35.36.Poſt Legem pariter Æneum ſerpentem fieri iuſsit,quem Moſes pro ſigno ſtatueret in ſublimi.Numer 21. Accedit quòd Æneo mari (ſic ingens quoddam vas ad lotiones in templo vocarunt) Salomon fuſiles duodecim boues ſuppoſuit: & inſuper omnes ipſius templi parietes per circuitum ſculpſit variis cęlaturis,& torno:Et fecit in eis Cherubim(inſtar habebant adoleſcentulorū,ſicuti dixi)& palmas,&

pi-

piçturas varias, quaſi prominentes de pariete, & egredientes. 3. Reg.cap 6.&. 2. Paralip.cap. 4. Vides ſimilitudines, & eorum, quæ ſunt in terra,& eorum, quæ ſunt in cœlo, fabrefactas, ipſô etiam mandante Deo: ſed non eo fine, quem Lex cõdemnat, Vt adoretis ea. ὃν προσκυνήσεις αὐτοῖς, ὃν δὲ μὴ λατρεύσεις. d.cap.20. Non adorabis ea, Néque ſeruies eis.

Homines ab Hominibus adorati.

Sed & hîc adhuc eſt operæprecium ſcire, quòd in ſcriptura multæ legũtur & Animatarũ,& Animâ carentium rerum adorationes, non coram Domino tamẽ factæ, quæ nõ reprehenduntur. Areuma Iebuſæus, quum vidiſſet Dauid ad ſe venientem, egreſſus adorauit regem prono vultu in terram. 2.Reg.cap.vlt. &.3. Reg. cap.1. Berſabee adorauit Regem Dauid. & Adonias adorauit Regem Salomonẽ. Sic Abraham adorauit populum Hethæorũ. Geneſ.23. Iacob adorauit fratrẽ ſuum Eſau. Geneſ.33. Fratres Ioſeph adorauerunt eum proni in terram. Gen.42.&. 43. Moſes adorauit ſocerum ſuum Iethro Exod.cap.18. In ſacris tria paſsim comperies Hominum Homines adorantium exempla. quibus omnibus in locis vtuntur Septuaginta verbo προσκυνεῖν. quod vbique vertitur in Adorandi verbum. Recentiores Romanorum Imperatores (à Valentiniano, pura, ſecundo an.380.) Monarchas & Reges duntaxat Adorari, Magiſtratus alios, & adminiſtratores Salutari dixerũt. quod Accurſius obſeruauit, in l.1. de Silẽtiariis. lib. 12. C. Certè, προσκύνησις amplius aliquid habere videtur, quàm ἀσπασμός. Adoratio, quàm Salutatio. Nõ ſolos tamen Reges átq; Principes adorari deprehendimus in. 2. Reg.cap. 18. χουσὶ προσκύνησε τῷ ἰωὰβ. Chuſi adorauit Ioab. & Danielis cap. 2. Nabuchodonoſor προσεκύνησε τῷ δανιὴλ Res quoq; inanimatas adorari videmus, ad Hebr. cap.xi. Iacob moriens, quum filiis filij ſui Ioſeph benedixiſſet, Inſuper & adorauit Faſtigium virgæ ipſius Ioſeph. προσεκύνησεν. Loquutio frequens. In qua non aliud eſt Adorare, quàm quod vulgò dicimus, Reuerentiam facere. Dum capitis nudatione, genuũ flexione, ceruicis inclinatione, manus exoſculatione (Iob.31.) cuipiam deferimus honorem.

Vſu tamen Eccleſiæ longo factum fuit, Vt ad ſolam religionem, cultúmque diuinum referatur Adoratio. Nec homines iam dicuntur adorari, quantumuis demiſſè ad ipſos adeamus. Theodoſius Iunior de cuius, & ſororis eius Pulcheriæ pietate ſcribunt Socrates cap. 22. lib. 7. & Sozomenus cap. 1. lib. 9.) pri-

L.2. de ſtatuis & Imagi. C.

mus Imperatorum Chriſtianorum (quod equidem meminerim) latâ lege, anno. Do. 432. Statuas & Imagines ſuas, & ſe conſequenter, vetuit adorari. Quum prius etiam thura Principum ſimulachris adolerentur. Sed hîc paululum ſubſiſtam.

προσκυνήσεις iſtas nulli hominum Tertullianus exhiberi voluit. Idololatriam vocauit in libro ſuo de Idololatria, Quicquid (ait) vltra humani honoris modum, ad inſtar diuinæ ſublimitatis, extollitur, Idololatria eſt. Obſequium quidem & officium Regibus debemus, ex Apoſtoli præcepto: ſed intra limites diſciplinæ: quouſque, videlicet, ab Idololatria ſeparemur. Hæc Tertullianus. Trium deinde fratrum nobis exemplum proponit, Hominum Regi ſuo deditiſsimorum & obſequentiſsimorum (quippe, quos ille conſtituerat ſuper opera regionis Babyloniæ) maluerunt ipſi tamen in ardentem fornacem mitti, quàm Nabuchodonoſoris adorare ſtatuam: quod fieri Rex ipſe præſens iubebat. Daniel. cap. 3. Quin ipſe Daniel in aulico Darij miniſterio primus (regni námque rationibus præerat) in lacum leonum coniectus eſt, quòd pro Deo Darium rogare noluiſſet. Danie. 6. Hoc vtinam Chriſtianis ſaltem potentatibus, ac rerum dominis perſuaſum foret: nec ſeſe extollerent illi ſupra omne, quod dicitur Deus, & quod colitur. 2. Theſſa. cap. 2. In templis ipſimet Deum non ſic humiliter adorant, vt ſe ſalutari volunt, átque vident. Néque Salutatores etiam Deo tam reuerenter ſupplicant. ô pecus occiſionis? ô paſtores ſtultos, & Idola? quæ vocat Zacharias. cap. xi. Non Adoratores, ſed Adulatores partium mundi vocat Auguſtinus eós, qui ſe tam demiſſè & abiectè proſternunt hominibus. De vera religione. cap. vlt.

To.1.

Eo corporis habitu, quo ſupplicatur Deo, poſſe quóque citra reprehenſionem Regi ſupplicari, non dubito, ſed non eadem mente fieri debet. propterea non dicitur Adoratio. In omni ſiquidem Adoratione, in omni Salutatione ſpectatur adorantis mens & intentio. Quiſquis adorat, Honorat. Non autem adorat omnis, qui honorat. Nam & fratres, ſecundum Apoſtolum, inuicem ſe honore præueniunt, Nec tamen inuicem adorant, Hoc ab Auguſtino ſumpſi. libro vnico contra ſermonem Arianorum. cap. 23.

To.6.

More gentilium, Quicquid ſupra nos eſt, quicquid ſeruat nos,

aut benefacit nobis, aut ad vitæ commoditatem aliquid attulit, is eſt Deus. A paſtore quodam propter ocium conceſſum,& ſuos ſibi ſeruatos greges,canitur, Namque erit ille mihi ſemper Deus. & quæ ſequuntur. Alius quidam dixit, Deus eſt Homini, Hominem iuuare. Qui ſic Regi ſupplicat, & eò cum ruſtico paſtore ſpem ſuam dirigit, is errat. & idololatra eſt. Et Rex eſt eius idolum. Dicam planè imperatorem Dominum, ſed more communi, ſed quando non cogor, vt Dominum, Dei viee, dicam. Sic idem Tertullianus in Apologetico.cap.34.ſi modò liber ille diuiſus eſt in capita. Iam quod cœperamus.

Adoratio nobis eſt, quod σέβασμα, ſeu σέβας eſt Græcis. τιμὴ (quod ait Suidas) Honor eſt, ſed non ſimplex eſt Honor iſte: verùm, μετὰ ἐκπλήξεως. id eſt, cum timore, cum admiratione quadam: ſicuti veneramur eas res, in quibus numen aliquod, & diuinum quiddam credimus ineſſe, plenas miraculi σεβάσματα Lucas Euangeliſta ſic accepit Actor. cap. 17. Ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν. Contemplans cultus, quos Diis veſtris exhibetis. Antiquus interpres vertit in Simulachra veſtra. dicto iam cap. ad Theſſal.2. melius tranſtulerat σέβασμα, Quod colitur. Ergo, nobis Adorare, σέβειν autem Græcis, eſt τὰ θεῖα σέβειν. hoc eſt, Diuina colere. Ad ſolam pertinet hoc religionem. Huiuſce autem cultus, & Adorationis modi duo diſtingui ſolent.—

Adoratio quædam eſt, cui Seruitus illa ſumma connexa eſt, quæ λατρεία Græco vocabulo nuncupatur. quâ tantummodò ſeruitur Deo: De qua Matt. & Lucæ cap.4. Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. Auguſtinus Epiſt. 49. in quæſti.3. & Epiſt.66. Item libro.15. contra Fauſtum Manichæum cap.9. Et contra Sermonem Arianorum cap.20. Et contra Maximum Arianorum Epiſcopum libr.3.cap.23. prædicta ſic interpretatur. Hæc Adoratio Latriæ plus quàm προσκύνησις eſt, quæ demiſſi capitis, & externo proni corporis geſtu fit. Inſuper enim conſiſtit in ea dilectione, de qua Matth. cap.22. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua. Conſiſtit & in Sacrificij oblatione. Sacrificium verò Chriſtianorum eſt Corpus Chriſti: vt ait Auguſtin. d. cap.10. De ciuitate Dei. Martyres & Sanctos non ita colimus, nec adoramus. Vide ne feceris. Hoc ipſi prohibent. Se, noſtros, & omnium habentium teſtimonium Ieſu, conſeruos nominant: atque

Adoratio Latriæ ſoli Deo debita.

To.2. & 6.

Non Sanctis, at Soli Deo ſacrificamus.

quam multi, Veteres, & Noui.

Altera quædam eſt Adoratio pariter cum ſubmiſſione, & humiliatione magna. quô ſe modô quandóq; homo ſubmittit Homini, aliquid in alio venerans, & admirans, virtutem, potentiam, gloriam, vitæ ſanctimoniam. Seruus hoc in Domino facit, Debilior in potentiore, Minor in maiore. Seruitus hîc ineſt etiam, verùm, qualem mortalis mortali, creatura creaturæ debet. Au-

Dulia Martyribus, et Sãctis eſt debita

guſtinus explicans Exodi.23.caput, in cuius fine dicitur, Non inhabitabunt gentes in terra tua, Ne fortè peccare te faciant, ſi ſeruieris Diis eorum. ſic ait, Grçcus hîc δουλεύσῃς habet, non λατρεύσῃς. Vnde intelligitur, quia δουλεία debetur Deo, tanquam Domino. λατρεία verò non niſi Deo, tanquam Deo. Hçc ille, ſecundo Quæſtionum ſuper Exodum libro. cap.94. To.4.

Sciamus, Auditores Chriſtiani, quòd in Apoſtolicis omnibus literis, vbicúmque Latriâ legitur, aut verbum Latreuo, Summus

Latria.

ille Dei cultus intelligitur, qui ſoli ſummæ trinitati debetur, & à Piis exhibetur. Antiquus interpres λατρείαν conuertere ſolet in Obſequium. Io. cap.16. ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς, δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ. Veniet hora, vt quiſquis interficiet vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo. Ad Ro.12. Rationable obſequium vocauit τὴν λογικὴν λατρείαν. Non quoduis intelligas obſequium, vel officium veniens ab homine: Sed illud tantummodo, quod cum Dei timore, cum fiducia, cum nominis eius inuocatione, & confeſſione ſpiritualiter ab homine præſtatur ipſi Deo. Sic idem λατρεύω transferre ſolet in Seruio, & Deſeruio. Quodcúmque ſeruitium non accipias: illud ſolummodo, quod alicui, tanquam Deo, impenditur. Aliter enim Deo ſeruimus: & aliter hominibus. Id explacare volens interpres, vnum per duo reddidit, ad Rom. cap.1. ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα. Coluerunt & ſeruierunt creaturæ, potius quàm creatori. Nec aliâs ſemel. Vbi ſeruire non eſt ſimpliciter, quum quis alteri, velut amico, domin6ve ſuo miniſterium præbet: quod Græcis eſt δουλεύειν. Nec enim Paulus iſtud arguit: qui Leges Seruis dedit Epheſ.6. δοῦλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις. qui monuit, διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. ad Galat. cap.5. per charitatē ſeruite vobis inuicem. Hæc ea ſeruitus eſt, quæ nominatur ab Auguſtino, Dulia. quâ glorioſis Dei ſanctis homines pij ſeruiunt: Ipſos, (nō tamen vt Deos) & orant, & adorant, & in auxilium ſuum vocant. can. Venerabiles imagines. de conſecr. diſt.3. qui de dicta ſeptima ſynodo fuit exceptus.

Hugo, ſanè conuenienter, hîc laborat. Nam Diuus Gregorius, inter alia, ſcribit Sereno Maſſilienſi (ſuprà meminimus) Quòd imagines adorari vetueris, Laudamus. Septimæ verò Synodi Patres aiunt, Chriſtiani venerantur & adorant imagines. In omnibus eſt pietas, & recta fides. Quod Auguſtinum ſectatus Hugo ſic oſtendit: & ibidem, quæ contraria videntur, diſtinctione conciliat Inquiens. — Aliud eſt, Imagines adorare Latria. quod illic prohibetur. Aliud, Duliâ. quod hîc permittitur. Duæ ſunt ſiquidem ſpecies Adorationis, ſiue Seruitutis. videlicet. Latrîa, & Dulia, Latrîa eſt ſeruitus ſiue cultus ſoli Deo debitus. Dulia eſt ſeruitus quæ debetur & creaturæ. Adoramus ergo Deum, in eum credendo, Super omnia diligendo, Illi ſacrificia offerendo, & ei reuerentiam prę omnibus exhibendo. Sed adoramus Imagines, ipſis reuerentiam duntaxat exhibendo. Non autem in eas credendo, vel ſuper omnia diligendo, vel Sacrificia impendendo. Hoc enim eſſet Idololatriam exercere. Ferrarienſis ita rem digerit. quem gloſſographus Brixienſis, & omnes è ſchola ſcriptores inſequuntur.

d. Can. Perlatū. d. Can. Venerabiles.

Itáque nobis Anthropolatria vetatur: Antropodulia minimè. Qualis non ipſis tantùm viuis inter nos hominibus, aut iam cum Chriſto ſanctis viuentibus exhibetur: ſed eorum quóque figuris & Imaginibus, ob immortalitatis memoriam per poſteros conſecratis. Quandoquidem ſingularis maiorum noſtrorum pietas átque religio, Martyrum Chriſti, Sanctorúmq; virorum memoriæ publicæ retinendæ cauſſâ, Non annales duntaxat, & hiſtorias deſcripſit, verumetiam proponendas eorum ſtatuas & Imagines putauit, quorum memorabilis & diuina virtus lucem attulerat Eccleſiæ. talibúſque monumentis defunctorum memoriam conſecrauit. Et inuiſibilia nobis per viſibilia demonſtrauit. Vt Secundino Seruo Dei incluſo Gregorius reſcribit in fine Epiſt. 53. lib. 7.

Non poteſt non eſſe verum, quod fuit ab ipſa veritate prædictum. Pſal. 111. In memoria æterna erit Iuſtus. hoc eſt, perpetuâ in ore hominum celebritate vigebit. ob proprias, ſcilicet, virtutes. Nec tantùm viuens erit in memoria, ſed etiam poſt mortem inter pios & electos encomium habebit. Atqui nulla rei maior poteſt haberi memoria, quàm dum nobis abſentis effigies & forma proponitur, oculíſque ſubijcitur. Quam vel honoramus, ſi quid honore dignum referat: vel horremus, ſi deforme aliquid & horridum

Non imaginē, Sed Imaginis repræſentatione veneramur

ridum repræſentet: non ligni quidem, lapidíſue naturam, ſeu ſubſtantiam, ſed eam rem, cuius eſt ſimilis. Vt hominis improbi vel dæmonis imagine cóſpectâ, naturaliter oculos auertimus, & execramur: Ita venerabilis alicuius hominis imaginem naturaliter quóque veneramur: Non colores, vel tabulam, ſed exemplar ad quod illa facta eſt. Néque ligno caput aperimus, aut lapidi genu flectimus, ſed rei quam per lignum contemplamur. Atque ita per recordationem, venimus ad exectationem, aut venerationem crimen: deteſtantes, vel gloriam prædicantes eorum, quorum nomen, & appellationem gerunt Imagines. Non ſecus, átque ſi res eorundem geſtas, & verbis expreſſas legeremus, vel audiremus. Nam concioni, ſiue ſermoni de vita Sanctorum comparatur ipſorum pictura Sanctorum. Pictura, pariter vt Sermonis, ita Scripturæ vicem tenet. Vtriúſque nomen idem Græcum. γραφὴ, ſeu γραφικὴ. Tam quod eſt in pariete pictum, quàm quod eſt in codice ſcriptum, legi dicitur vtrúmque. Gregorius hoc habet in epiſtolis ſuprà citatis. Et Baſilius antea ſcripſerat initio ſermonis nunc allegati, de quadraginta Martyribus. ἃ γὰρ ὁ λόγος τῆς ἱσορίας διὰ τῆς ἀκοῆς παρίσησι, ταῦτα γραφικὴ σιωπῶσα διὰ μιμήσεως δείκνυσι. id eſt, Quæ enim Hiſtoriæ ſermo per auditum repræſentat, Eadem, Pictura muta per imitationem demonſtrat. Audiens Chriſtum, Chriſti crucem, Mariam, Ioannem, Petrum nominari, non offendor (néque, puto, Gnoſticus) imò protinus memoria me ſubit eorum, cum tacita quadam nominatorum veneratione: ſed & caput ipſi demittimus, ac frequenter aperimus. Aliter non afficior ipſorum videns imagines, quàm ſi nomen audiam. Non queo ſatis admirari, quomodo ſint oculi Gnoſticorum delicatiores, quàm ſint aures. Scriptam Chriſti crucem aſſiduè legunt, ac ſe venerari fatentur. Et pictam videre non volunt, ſed abominantur. Cur hoc illi faciant, non intelligo: niſi quia libet eſſe gratis Hæreticos.

Honor igitur in recordationem Prototyporum decretus eſt Imaginibus. Ioſephus in fine libri. 11. Antiq. Iudai. ſcribit Alexandrum Macedonem, iam totius Aſiæ, Græciæ, Syriçque victorem, quum Hieroſolyma veniſſet, extrema Iudæis minitans, Iaddum (ſiue Ioada, vt Hieronymus appellat) ſummum Iudæorum Pontificem, obuiam ſibi procedentem, Thiarâ, cæteríſque Pontificiis inſignibus ornatum, viſum mox adoraſſe: Mirantibus autem ſuis, quum ipſe ab omnibus adoraretur, quid ita nunc hominem Iu-

dæum pronus adoraret, Se non adoraſſe Pontificē reſpondit: Sed ſe Deo, cuius ille Pontificatum gerebat, eum honorem exhibuiſſe. Qui quidem Deus, ſibi adhuc in Macedonia moranti, eo ipſo habitu, apparuerat. Sic & Nabuchodonoſor (de quo ſuperiùs) adorans Danielem, non hunc, ſed Danielis adoraſſe Deum, qui myſteria reuelauerat, exiſtimare licet. Mihi quóq; Iacob adorans Sceptrum filij ſui Ioſeph, in eo Chriſti crucem adoraſſe videtur. Ioſeph enim proditus à Fratribus, & factus in Ægypto vinctorum ſeruus, poſtea verò dominans omnibus, Chriſti planè figuram gerebat: cuius ῥάβδος àtque Sceptrum fuit ipſa Crux. Ioſue pronus in terram cadens adorauit Angelum. Ioſ. cap. 5. & Gedeon obtulit Angelo ſacrificium. Iudi. cap. 6 Hîc in Angelo Deus adorabatur, Deóque ſacrificabatur.

Hunc verò, qui præſtatur Imaginibus & Sanctis honorem, ſeu voces Cultum, ſeu Adorationem, ſeu Venerationem, ſeu Salutationē, non laboro (Nec enim decet in nominibus eſſe moroſum) modò Latriam ſciamus excludi: quâ Deum ſolum Fide, Spe, Sūmâ dilectione colimus, & adoramus.

Imaginem autem colentes, intelligamus nos adorare argumentum in ea deſcriptum, non aliquid manufactum. Nec enim Fictum, Pictum, Sculptum quid adorari debet. Ea de cauſsâ, Rex Ezechias, quum ſuſtuliſſet excelſa, Statuas cōtriuiſſet, Lucos ſuccendiſſet, Æneum præterea ſerpentē, quem fecerat Moyſes, confregit: ſi quidem úſque ad illud tempus filij Iſraël adolebant ei incenſum. 4. Reg. cap. 18. Æneus ille Serpens, ſignum quidem ſalutis erat: ad quod qui conuertebatur, non per hoc, quod videbatur, ſanabatur: ſed per te omnium ſaluatorem. Sap. cap. 16. Magna igitur erant in culpa Iudęi, qui Dei virtutem aſcribebant æri. Summopere cauendum, Ne populus in adoratione Picturæ peccet: Ne Lapides & ligna colat, quod ad Chryſantum Spoletanum Epiſcopum ſcribit Gregorius Epiſt. 2. lib. 7. Imagines enim tollere præſtaret, ipſius etiā Chriſti. quod Epiphanius apud Hieronymum ſcribens ad Ioannem Epiſcopum Hieroſolymitanum, ſe feciſſe fatetur in fi. Epiſt. Dómino dilectiſſimo. To. 2. Is idem vehementer arguit Arabas nonnullos, à ſuperſtitioſis quibuſdam mulieribus deceptos, qui Sanctam ſemper virginem Mariam, ἀντὶ θεοῦ παρεισάγειν conabantur: In ipſius nomen ſacra celebrabant: hanc adorabant. Et ſubdit ἐν τιμῇ ἔστω Μαρία. ὁ δὲ πατὴρ, καὶ υἱὸς, καὶ ἅγιον πνεῦμα προσκυνείσθω. τὴν Μαρίαν μηδεὶς προσκυνείτω. οὐ προσέτακται τὸ μυστήριον

οὐ γὰρ θεὸς ἡ Μαρία. id eſt, In honore ſit Maria. Pater autem, & Filius, & Spiritus ſanctus adoretur. Mariam nemo ſic adoret. Deo tribuitur, & deſtinatum eſt hoc myſterium. Maria verò non eſt Deus. Hæc ille κατὰ Ἀντιδικομαριανιτῶν, & κατὰ κολλυριδιανῶν. Serenus Maſſilienſis (de quo ſuperiùs) apud Gregorium ſe ſimili defendebat excuſatione. Se, videlicet, Imagines fregiſſe, ne adorarentur. Quòd adorari vetueris, omnino laudamus (ait Gregorius) quòd inconſiderato Zelo fregeris, omnino reprehendimus. Vt etiam reprehendebatur Epiphanius ab Eccleſię Preſbyteris. aliud ideo velum miſit, Excuſans factum ſuum. Suæ pariter impietati prætexunt & hoc Gnoſtici. Burchardus Wormacienſis in tertio decretorum ſuorum libro, agens de Eccleſiis. cap. 35. ex neſcio cuius Elibertani concilij Canone primo refert id, quod ſequitur.

Placuit picturas in Eccleſia fieri non debere. Ne, quod colitur & adoratur, in parietibus depingatur.

Eliberinum concilium (quod etiam Gratianus Elibertanum vocat) habitum paulò pòſt Nicænum, continet vnum & octoginta Canones: In quorum nullo comperies id, quod à Burchardo citatur. Illorum tamen Patrum, quicúmque fuêre, decretum referas ad Signi, non ad Signati, adorationem. ſicut ipſius etiam dicti cap. 35. verba demonſtrant.

Illa citata Synodus ſeptima valde prolixa eſt, nec non diſputationum plena. quæ tamen peruulgatis duobus verſiculis in ſummam tota breuiter colligi ſic ſolet.

En. Deus eſt, quod Imago docet: Sed non Deus ipſa.
Hanc videas. Sed mente colas, quod cernis in illa.

Circunferuntur in doctorum noſtrorum commentariis & alij duo non diuerſi.

Effigiem Chriſti, quam tranſis, pronus honora,
Non tamen Effigiem, Sed quem deſignat, Adora.

Populus igitur à Parochis & Paſtoribus ſuis, omni cum diligentia monendus eſt, Aliud eſſe, Picturam adorare: & aliud, Per picturę hiſtoriam, quid ſit adorandum cognoſcere. Imaginum cultus, ac Sanctorum venerationis hic eſto terminus, & finis: Ab Idololatria valde quàm remotus. Idololatres enim nullus habetur in archetypo. Tertullianus hoc aſtruit in fine lib de Idololatria.

De nonnullis adhuc monitos volo vos, Auditores Chriſtiani.
Icon. Recepit εἰκόνας in templis Eccleſia: Reiecit ἀγάλματα. Quum res
Agalma. ábſq; fictione repræſentatur, vbi nihil eſt adumbratũ, nihil emẽtitũ, nominatur Icon. Sed Agalma fit ad oblectamẽtũ, quod oculos paſcat. ἐπὶ πᾶν ἐφ' ᾧ τις ἀγάλλεται. vt ait Suidas. Omne id, ex quo quis exultat & deliciatur, eò quòd accuratè pictum fuerit. qualia Polycletus, Phidias, Appelles effingebãt: ἀγαλματοποιοὶ propterea vulgò nuncupati. Agalmata ſunt inanes & Laſciuæ picturæ. De quibus accipe Sapientis Hebræi dictum. Sap. cap. 15. ſcribentis, Hominũ malæ artis excogitatio eſt adumbratio picturæ, Labor ſine fructu, effigies ſculpta per varios colores, cuius aſpectus dat inſenſato cõcupiſcentiã, quum diligit imaginis mortuæ ſpeciem. Certè, Hæc ſtatui nõ debent in Baſilicis noſtris. Nam, quum templum ſit Domus orationis, in templo nihil pingi, nihil fingi oportet, quod orantis mentem ad Deum nõ eleuet. Nec hominum frugaliſſimorum, pudiciſſimorum, moderatiſſimorũ decet imagines veſtibus impudicis, mollibus ſericis, Phrygianis, amictu plúſquam regio, formari. Quas (induere non dico) ſed in aliis nullis Chriſtianis, oſtentationis átq; nitoris gratiâ, videre tuliſſent ipſi viuẽtes. Hoc addiſces è Baſilio cap. 22. Aſceticorum. Tales Imaginum laſciuias non in templis rantũmodo, ſed in priuatis etiam domibus reprobauit Oecumenica ſancta Synodus ſexta, Excõmunicatione puniens contrauenientes. Canone ſuo centeſimo primo. quẽ referre non pigebit. — οἱ ὀφθαλμοί σου ὀρθὰ βλεπέτωσαν, καὶ πάσῃ φυλακῇ τήρει σὴν
Prouer. cap. 4. καρδίαν ἡ σοφία διακελεύεται. ῥαδίως γὰρ τὰ ἑαυτῶν ἐπὶ τὴν ψυχὴν αἱ τοῦ σώματος αἰσθήσεις εἰσκρίνουσι. τὰς οὖν τὴν ὅρασιν καταγοητευούσας γραφὰς, εἴτε ἐν πίναξιν, εἴτε ἄλλως πῶς ἀνατιθεμένας, καὶ τὸν νοῦν διαφθειρούσας, καὶ κινούσας πρὸς τὰς τῶν αἰσχρῶν ἡδονῶν ὑπεκκαύσεις, οὐδαμῶς ἀπὸ τοῦ νῦν οἱῳδήποτε τρόπῳ προστάσσομεν ἐγχαράττεσθαι. εἰ δέ τις τοῦτο πράττειν ἐπιχειρήσει, ἀφοριζέσθω. Id eſt, Oculi tui recta videant: & omni cuſtodiâ ſerua cor tuum. Sapientia monet. Nam corporis ſenſus, ea quæ ſua ſunt, in animã leuiter ingredi faciunt. Igitur, Picturas voluptariâ quâdam, nec intellectâ titillatione intuentem decipientes, ſiue in tabulis, ſiue alio quocúmque modo, ſuſpenſas & fixas, & animũ corrumpentes, & in ardorem turpium voluptatũ commouentes, in poſterum nullo modo pingi, ſculpi, incidi conſtituimus. Si quis hęc facere tentet, Ab Eccleſiæ cõmunione ſeparetur. Obſcœnum eſt, quod Plin. cap. 5. li. 36. recitat de ſtatua Veneris in inſula Gnido, quàm Praxiteles efformarat: ſed quia facit ad ſenſum canonis, audire vos nõ pudebit. Eius amore ſigni captum quendam ferunt in ædicula noctu delituiſſe, ſimulachróque cohæſiſſe: & cupiditatis indicem manſiſſe maculam.

Sa-

Sapiens ille videtur & hoc attigiſſe. dicto cap.15.

Infames igitur,& voluptuoſæ picturæ nullo debent in Chriſtianorum loco videri qualibus tamen nunc (ô vitam noſtram parum Chriſtianam?) Principum, Priuatorúmque putant hortos & ædes ornari. Ne templis quidem noſtris ab hac turpitudine liberis. Quódque deteſtabilius eſt, in ipſis figurandis Imaginibus Diuorum, Laſciuire non verentur Pictores: Vt in ſacerrima θεοτόκῳ virgine pingenda, In lugente, vel pœnitente Magdalena, Sanctíſque cæteris mulieribus, aut uirginibus efformandis. Et, quod omnibus eſt execrabilius blaſphemiis, Ineffabile cœnæ Dominicæ myſterium graphide plerúmque ſic redditur, vt ab Aſotorum ſympoſio (proh inexpiabile nefas?) diſtare non videatur. Impurus & audax Graphæus à Chriſtianorum ſocietate venit expellendus, œcumenico iubente concilio. Tum cœpit immunda Pictorum manus Eccleſias polluere, quum cœpit Eccleſia pro Epiſcopis Paulinis Apoſcopos Regios habere. Si forte quis ad rem pertinere putet, Plato de legib. dialogo.12. docens, quæ Diis offerenda ſint, In ſuorum Deorum fanis alias noluit offerri Picturas, quàm quas ſingulas vno die pictor vnus depinxit.

Sed & Ζωωτὰ, ſiue Ζωδιωτὰ (id eſt, Tapetia, quæ nominat in Pſeudolo Plautus Beluata, Scilicet, intextos animalium figuris amictus, depictóſve parietes) in templis non probarim. Lubens hominis equo inſidentis effigiem non aſpicio, quæ primum noſtris in aris occupet locum. Referam quóque vobis, quid illius Sextæ Synodi patres ea de re ſanxerint, Anni præteriêre ferè nongenti: Prolixus eſt canon 83. in æditione Pariſienſi. Zonaræ.82. Quem Latinè pontifex Romanus Adrianus primus, reſcribens Tharaſio patriarchæ Conſtantinopo. centum poſt annos à dicta Sexta ſynodo, breuius retulit. vt habes in Gratiani decretis Græcè eſt.— Ἔν τισι τῶν σεπτῶν εἰκόνων γραφαῖς, ἀμνὸς δακτύλῳ τοῦ προδρόμου δεικνύμενος ἐγχαράττεται· ὃς εἰς τύπον παρελήφθη τῆς χάριτος, τὸν ἀληθινὸν ἡμῖν διὰ νόμου προϋποφαίνων ἀμνὸν, χριστὸν, τὸν θεὸν ἡμῶν. τοὺς οὖν παλαιοὺς τύπους, καὶ τὰς σκιὰς, ὡς τῆς ἀληθείας σύμβολά τε. καὶ προχαράγματα τῇ ἐκκλησίᾳ παραδεδομένους κατασπαζόμενοι, τὴν χάριν προτιμῶμεν· καὶ τὴν ἀλήθειαν, ὡς πλήρωμα νόμου, ταύτην ὑποδεξάμενοι. ὡς ἂν οὖν τὸ τέλειον, κἂν ταῖς χρωματουργίαις ἐν ταῖς ἁπάντων ὄψεσιν ὑπογράφηται, τὸν τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου ἀμνοῦ, χριστοῦ, τοῦ θεοῦ ἡμῶν, κατὰ τὸν ἀνθρώπινον χαρακτῆρα· καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν ἀπὸ τοῦ νῦν, ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἀμνοῦ ἀναστηλοῦσθαι, ὁρίζομεν· δι' αὐτοῦ τὸ τῆς ταπεινώσεως τοῦ θεοῦ λόγου κατανοοῦντες, καὶ πρὸς μνήμην τῆς ἐν σαρκὶ πολιτείας, τοῦ τε πάθους αὐτοῦ, καὶ τοῦ σωτηρίου θανάτου χειραγωγούμενοι, καὶ τῆς ἐντεῦθεν γενομένης τῷ κόσμῳ ἀπολυτρώσεως.— De cōſecr. Diſt. 3. c. in. Sextam.

id eſt, Inter Imaginum venerãdarum picturas, Agnus digito præcurſoris oſtenſus, inſculpitur: qui figuram gratię præceſsit, Verum nobis præmonſtrans agnum, Chriſtum, Deum noſtrum. Typos igitur antiquos, & vmbras (quæ, tãquam præſignationes, & ſymbola veritatis, Eccleſiæ tradita fuêre) derelinquẽtes, Gratiam plus honoramus: Et veritatem, ſicuti Legis conſummationem, recipimus. Vt perfectum quid igitur, & iam completum, Coloribus & picturis in oculis omnium deformetur, ac delinietur illius agni tollentis peccatum mundi, Chriſti, Dei noſtri, figura iuxta humanã formam: Próque vetere illo agno, deinceps in ipſis Imaginibus, decernimus, vt erigatur. Per hoc intelligimus humilitatem verbi Dei: Manúque ducimur in memoriam ſuæ in carne cõuerſationis, ipſiúſque paſsionis, Salutiferæque mortis, Et prætereá factæ mundo redemptionis.

Hæc ducentorum viginti ſeptem patrum Synodus decreuit. Qui, quum Moſis agni typici figuram non tulerint, Equites & equos cataphractos, altaribus noſtris ſuperimpoſitos, & neſcio quid inconcinnius, nullâ certè ratione ferre modò poſſent.

Ad Synodi periodum iam properemus. Satis enim mihi videor ſanctas non obliuiſcendorum ſanctorum ſimilitudines, átque tabellas iis oſtendiſſe, qui ſpectare velint. Ille, qui nos ad imaginem & ſimilitudinem ſuam formauit, per indicibilem Philanthropiam ſuam donet, Vt Imaginibus ſuis omnibus (ſuorum quóque ſuæ ſunt) eaum perpetuò præſtemus honorem, quem citra ſui nominis blaſphemiam præſtari ſe velle ſignis frequentibus, & admirabilibus declarauit. Amen.

ΤΑΥ͂ΤΑ δὲ γράφομεν, οὐκ ἐκκόπτοντες τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὰς γραφὰς ἀσκεῖσθαι βουλομένους· ἀλλὰ τοὺς λαμβάνοντας τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἀσκήσεως εἰς ὑπερηφανίαν, κατὰ τῶν † ἀφελέστερον βιούντων ἐπαιρομένους τε, καὶ παρὰ τὰς γραφὰς, καὶ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, εἰσάγοντας. † ἁπλούστερον. in Zonara.

HÆc autem ſcribimus. Nō quidem ſeparantes & abſcindentes à nobis eos, qui in Eccleſia Dei, ſecundum Scripturas, operā pietati dare volunt, & in religione meditari: Sed eos [damnamus] *qui per ſuperbiam ſibi religionis aſſumunt ſpeciem: ſeque extollunt contra ſimplicius viuentes: præterque ſcripturas, & Eccleſiaſticos Canonas introducunt Nouitates.*

Synodi concluſio, cum quadam Decretorum anacephaleoſi: quam Zonaras pro canone vigeſimo numerat. Non habet eum canonē, quem nos ex Hilariano codice ſuprà numerauimus Decimum. Patres hîc ſingulatim calumnioſos Euſtathianiſtarum diluunt obiectiones. Hanc per cola declarabimus.

Humanis multis concupiſcentiis hîc frena laxari videbantur: Dum carnium permittitur eſus, Ieiunia continua vetantur, Vxores cum viris ſuis habitare iubentur. Et alia, quæ diuerſa videri poterant à nonnullis Apoſtolorum mandatis Coloſſ. 4. Mortificate membra veſtra terreſtria— Fraternitatem diligite— Et ſimilia. quæ tamen Patres hîc oſtendunt abs ſe non fuiſſe contempta. Proteſtantur in primis, & aiunt.—

Ideo prædicta non ſtatuimus, quòd Opera bona, Ieiunium, Continentiam, Virginitatē, cæteráque negligamus. néque quòd, Pium, verùmque religionis exercitium damnemus (vt aſtruunt) ſed quia, Fictum, fucatúmque reprobamus. dum ſumma religio-

bus Eccleſiaſticis ſanctum eſt,Hoc ſancitum eſt.vt hoc in loco dicitur. Superſtitio quóque Romana voluit(quod iam ſuperiùs proponebamus)id habendum non eſſe Sacrum,quod ſibi quis priuatim Sacrum conſtituit: ſed id ſolum,quod ritè per Pontifices publicè conſecratum fuit.Vnde cautum pontificio iure legimus, Illum voti reum non eſſe,qui ſe Religioni per Apoſtolicam ſedem non approbatæ deuouit.

L. 6. de rerũ diuiſi. Cap. venico. de voto. in 6.

Suſpectius nihil eſt in religione, quàm Nouitas.

Præterea,diligenter hîc annotandũ venit, Anathemate damnari omnem Morum,Legum, omnium deníque rerum non neceſſariam innouationem. καινισμὸς hîc appellatur.aliubi,καινοτεχνία. longeuæ conſuetudini, ſeu vetuſtati oppoſita. Sic & Apoſtolus καινοφωνίας vitari præcipit. Id eſt, Vocum, Verbotúmque nouitates.1.ad Timoth.cap.vlt.

Vnum vobis & alterum referam,de quamplurimis,exemplũ, quo rhetoricationes iſtas(putate,καινοφωνίας,ſeu καινολογίας)In ſacris attrectandis,vti ſtibia vel ceruſſas in facie pudicæ mulieris, iuxta Pauli mandata, ſummè diſplicuiſſe patribus oſtendam.

Tatianus quidã rhetor poſt glorioſum præceptoris ſui Iuſtini martyrium, circiter annum Do.190.regnãte Commodo,defecit ab Eccleſia.damnatus inter alia, quòd Euangeliorum, Paulíque phraſi contemptâ, παραφράζειν non dubitarit, ornatiore ſtilo cuncta inuertens. Author Euſebius.

Hiſt.lib. 4 cap. 16.&.28.

Spyridon Trimythuntis in Cypro ciuitatis Epiſcopus Triphyllium pariter Epiſcopum — ἐλλόγιμον ἄνδρα multi nominis & exiſtimationis virum non tulit concionantem, quum verba Ioannis immutaſſet, innuens quod Euangeliſta non ſatis propriè loquutus fuiſſet,dicens.Ἆρον σου τὸν γράβατον. Tolle tuum Grabatum. Itáque Triphyllius dixiſſet,—Ἆρον σου τὸν σκίμποδα. Tolle tuũ Scimpoda.Non tu Triphylli(Spyridon dixit) illo præſtantior es, qui Grabatum ſcripſit,cuius tu verbis erubeſcis vti. móxque ſuâ cathedrâ ſurgens concionẽ dereliquit. Author Sozomenus.σκίμπους (vt hoc obiter explicẽ)τῷ γράβατῳ.ſed σκίμπους(non γράβατος)eſt vox Attica,propriè ſignificãs humiles & viles lectulos,quibus debiles & σκάμβοι decumbentes mendici circunferuntur.χωλογράβατοι. ait Suidas.

In primo hiſto. ſuæ libr.cap. 11.

Scimpus. Grabatum.

Scilicet,Hi ſanctitate,ſimiliter & antiquitate venerandi Patres tuliſſent neſcio quos modò Iouas & Genios,quibus iam Sa-

Ee

cra noſtra prophanè corrumpuntur? Ac non pugnis & calcibus expuliſſent à ſuo cœtu dicentem — Adeſte, Cantemus Iouam: Reſonemus numen ſalutare nobis: interpellemus eum celebrando,& cantionibus reſonando. Etenim, Deus magnus eſt Ioua, & Rex omnium maximus Deorum. Micant per orbem eius fulgura: quô viſô, terra concutitur. Ab Homero ſic lego ſuum neſcio quem celebrari Iouem. Non aliâ prece Iouem ſuum puto Flamines Diales inuocaſſe, quum ſingulis idibus eidem bouem mactabant. Ἴοβις enim παρὰ Ἰταλοῖς ὁ ζεύς ait Suidas. Apud Italos Deus dicitur Iouis. Cuius quidem nomen átque laudes vno cantari non poſſunt ore, cum laudibus Chriſti.

Can. Quum multa. 86. diſt.

Cur iſtum, quæſo, Gnoſticorum Iouam nobis inuidêre Septuaginta? Cur Hieronymus occultauit? Niſi fortè tantum virum neſciiſſe dicas, quod iſti ſciunt. Quia neſcio quos Genios legimus Homericorum deorũ miniſtros, átque nuncios, ideo dicemus — Miſſus eſt Genius ad Mariam. Quid? Num tibi ſacrilega videtur, & impia Kænophonia, dum ſupercœleſtem Dominici panis hoſtiam vocăt panis cruſtulum? etiam ſi ſacroſanctum dicant: Quid ſupereſt, quàm quòd cum Poëta dicant. Orbem Fatalis Cruſti? Quid hoc eſt, ſi non eſt in Chriſti religionem verbis apertiſsimis inducere velle Paganiſmum. quaſi Profeſsio noſtra (quibus alia nulla caret) ſibi quóque pecularia vocabula, longiſsimo tam multorum ſeculorum vſu corroborata, conſenſúque populorum probata non haberet. Anathema Bonatibus iſtis καινοπράγοις. καινοφώνοις, καινοποιοῖς, καινούργοις, καινολόγοις. & quicúmque demum ſint.

Hugo Ferrarienſis hinc ſumit argumentum Contra eos, qui Nouitates inducunt, vt remoueantur antiqua ſtatuta. citat vltimum cano. Diſtinct. 11. Sabinenſis Cardinalis & hoc profert contra Nouellos quoſdam religioſos (vt ait) qui, relictis ſuorum Sanctorum patrum ſtatutis, nouas inſtitutiones introducunt, tam in habitu, quàm in cibo, quàm in rigore diſciplinæ: vt vix iam portent habitum proprium religionis ſuæ, licet glorientur in nomine. Hæc ille. Igitur, Ne prætextu quidem religionis aliquid eſt innouãdum. ſicut hîc prouidenter decreuêre Patres, Quos alij poſt annos plus mille ſequuti, pari quóque prouidentiâ vetuerunt, in concilio Lateranenſi, ſub Innocentio tertio, 1215. Et in Lugdunẽſi, ſub Gregorio Decimo. 1273. Ne quis ordinem nouũ, Nouámve religionem adinueniat: aut Habitum nouæ religionis aſſumat.

Cap. vlt. de relig. domib. in antiq. & codẽ. Tit. in 6. ff. de cõſtit. princip. cap. 9. de cõſuetu.

Quod huc attineat, Vlpiani Verbum celebratur aſſerentis —

In

In rebus nouis conſtituendis euidens debet eſſe vtilitas: vt recedatur ab eo iure, quod diu æquum viſum eſt. Baldus inde colligit quòd, Omnis nouitas præſumitur eſſe mala. Nouitates enim magnam ſolent hominibus iniicere cupiditatem, pariúntque diſcordias, & omnia turbant. vt verè dixit Honorius tertius. Quale de nouatoribus iſtis exoptem fieri iudicium (peruetus illud) pridem ſatis oſtendi in oratiuncula de iuris Canonici laudibus. hîc ante annos decem habita, & etiam tunc ædita.

Sed fortè rogabis me. Noua ne ſunt omnia tibi ſuſpecta? Num tibi videntur omnia reiicienda? Certè ſunt in religione. Scilicet. Ex eo tempore, quo Vetera tranſierunt, & facta ſunt omnia noua. 2. Corinth. 5. Si quis aliud quid euangelizet: nec fuerit ſequutus doctrinam Domini noſtri Ieſu Chriſti, Sit Anathema & Maranatha. In aliis autem rebus tibi poſt Oratorum ſapientiſsimum reſpõdebo-- Nouitates, ſi ſpem afferunt, vt tanquàm in herbis nõ fallacibus fructus appareat, non ſunt illæ quidem repudiandæ: Vetuſtas tamen ſuo loco conſeruanda eſt, Maxima eſt enim vis vetuſtatis & conſuetudinis. Itáque, Nouatores viderint, Ne (quod Iuſtinianus cauit) Nouitatis additio ſit Vetuſtatis interemptio. Sequitur.—

[Margin: 24. q. 3. Can. Quum ergo. — Cicero in Lælio. — Anth. Vt Impe. no. præpo. inſtt. Colla. 5.]

ἡμεῖς τοιγαροῦν καὶ παρθενίαν μετὰ ταπεινοφροσύνης θαυμάζομεν. Id eſt.—

Nos autem & Virginitatem cum Humilitate miramur.

Pertinet hoc ad decimum Synodi canonem, quo virgines prohibentur efferre ſeſe, vel extollere ſupra coniugatos. Inde calumniabantur, quòd, Virginitas non eſſet excellẽtior coniugio. Imo, Nulli comparabilis virtus eſt, Virginitas: aliis omnibus eò mirabilior, quò difficilior. quod in eo can. x. dicebatur. Si tamen Virginitas omnis boni fundamento nitatur. quod eſt, Humilitas, Præcipua conſeruatrix, & quædam virtutũ omnium cuſtos. quod ad Cælantiam ſcribens Hieronymus affirmat. quâ Deus tantùm placatur: Et Bernardus homiliâ primâ De laudibus Virginis matris ait. Laudabilis quidem virtus eſt, Virginitas: ſed magis neceſſaria Humilitas. Poteſt humilitas placere, quæ Virginitatẽ deplorat amiſſam. Sine humilitate autem (audeo dicere) Nec virginitas Mariæ placuiſſet. Hæc Bernardus. Vbique ſuperbam vides improbari Virginitatem. deinde proſequuntur.

[Margin: *Humilitas ſola eſt propter quam Deo placet Virginitas.* — Can. Quicúm que. 26. q. 6. De pœnit. diſt. 2. can. 2. To. 2.]

Καὶ ἐγκράτειαν μετὰ σεμνότητος καὶ θεοσεβείας γινομένην, ἀποδεχόμεθα. Id eſt —

Et Continentiam cum Pudicitia átque Pietate coniunctam probamus.

Hoc reſpicit canonem nouum. reſpicit etiam canonem decimum, de quo in præcedente colo. Virginitas eſt vàlde laudabilis, modò ſit humilis. Continentia quóque: ſed ea tantùm, quæ pia & modeſta eſt, abſque ſuperbia. ſine contemptu coniugij. quod eſt incontinentiæ remedium. Continentia (inquam) probatur, quæ ſolo caſtitatis amore, non moleſtiarum metu, non ſexus odio ſeruatur. quod in dicto can. 9. Miſogyniam, & Miſanthropiam nominabamus.

Continentia mandata eſt, & iniuncta Clericis.

Lumbi. Renes. Vmbilicus.

Lu. 12.

Ad Euſtoch. de cuſto. virgi. Ezech. cap. 16. In Nahũ cap. 1. Ad epheſ. cap. 6.

Can. Qui ſanctus. de pœnit. diſt. 1.

Hîc autem definitur à Baiſio Continentia. videlicet, Abrenũciatio voluptatum poſt corruptionem ſexus. qualis eſt viduarum, veréque cœlibum vita. declarabamus in vigeſimæ octauæ diſtinctionis initio. Subdit idem, quòd, Continentia eſt propria virtus Clericorum: quibus fuit nominatim mandatum. κατὰ Λουκᾶν. Sint lumbi veſtri præcincti. Renum verò, Lumborum, Vmbilicíque nomine ſignificari Genitalia, & coitum, & omnia opera, quæ pertinent ad mulieris & viri commixtionem, Hieronymus non vno nobis aſſeruit loco. Tenere lumbos ſuos, & Accingere lumbos aut renes ſuos ille dicitur, qui nequaquàm reddit vxori debitum, nec ſeruit libidini: ſed imitatur ingenitũ Deum, generationis negociis non miniſtrans. Hæc ille. dicens aliubi, — Qui Sanctus eſt Sacerdos, & comedit in Paſcha domini, accingatur Baltheo caſtitatis, & audiat cum Apoſtolis, Sint lumbi veſtri præcincti. Lubens iſta protulerim, quo Sacerdotes perpetuæ fuiſſe, cõtrà quàm Gnoſtici prædicent, addictos continentiæ vos intelligatis. Octo diſtinctionibus integris, à vigeſima ſexta ad Trigeſimam quintã Gratianus hac de re diſputat. quod in Speculo declarare conamur. — Poſtea ſubiungunt. —

Καὶ ἀναχώρησιν τῶν ἐγκοσμίων πραγμάτων μετὰ ταπεινοφροσύνης ἀποδεχόμεθα. Id eſt.

Et A negociis mundanis receſſum cum Humilitate, commendamus.

Pa-

Patres in Synodo prohibuerant, Ne quis ob religionem deſereret familiarium, domeſticarúmque rerum ſolicitudinem & curam.can.3.can.15.&.16. Calumniabantur Euſtathij ſectatores. Ergo, mundi nos implicari vultis negociis. Haud quaquàm. ſed hortamur ac monemus,vt his vos explicetis: dummodò ſecularia negligantur,animo de ſe nihil altũ ſentiente, vel ocium ignauum non quærente,& ſine proximi iniuria,vel incommodo vllo. Nec enim continuò melior eſt,quiſquis ἀμαλίσιμος eſt. Illud Euangelicum. Lu:14. Qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet,nõ poteſt meus eſſe diſcipulus. ad Romanas De ceſſione bonorũ, leges referri nolim: ſed nec licet. Ære aliquis obrutus alieno,ſe deuouet inſtituto Monachico, non propterea ſuis cenſetur, abſolutus eſſe debitis. Imò,Nec ordinandus,nec recipiendus eſt. De oblig.ad ratio.in antiq.declarabamus in Apoſt.can.80. Quemadmodum, Si poſt abligurita bona ſua Decoctor creditores fruſtretur, ac cedat bonis: aut etiam paupertate preſſus id faciat, Hominem Lex ideo non liberat. ff. & C. de ceſſ. bono. cap.3. de ſoluti. in antiq. Quod autem pertineat ad hanc ſpontaneam renuntiationem bonorum — Diuus Auguſtinus in epiſt.89.fine, Se ſua omnia reliquiſſe teſtatur. Et hanc ipſe Viam perfectionis appellat, De qua Dominus loquutus eſt,Matt.19. Ad quam ingrediendam,pro ſuis ille viribus alios exhortabatur. Et in nomine Domini,Habeo cõſortes (ait) quibus hoc,per meum miniſterium,perſuaſum eſt. Sic tamen,vt præcipuè ſana doctrina teneatur: Nec eos,qui iſta non faciunt,vanâ cõtumaciâ iudicemus, dicẽtes nihil prodeſſe, quòd pudicè,quanuis coniugaliter,viuunt: quòd Domos ſuas & familias Chriſtianè regunt. Et alia,quæ ſequuntur ibi,propoſito cõuenientia. Geminianus hîc duo nobis aſtruit,authoritate canonis.1. quòd — Qui ſeculi renuntiat rebus,& ſuis facultatibus, Hîc vitam mutare,profiteríque religionem cenſetur: Etſi certo nulli ſit addictus ordini.2. Habitus religionis aſſumptio non prodeſt, Si propter humiliandam macerandámque vitam facta non eſt. Ergo fieri Monachum,vel Presbyterum,vt ocioſè viuas,Non eſt vere Monachari,vel Presbyterari. Iam ſæpè monui. De membro ſequenti. —

De ſpontanea bonorum renunciatione.

To.2. Can.No lo.12.q.1

Καὶ γάμου συνοίκησιν σεμνὴν τιμῶμεν. *Id eſt:*

Et Caſtum nuptiarum conſortium nos honoramus.

Can.4. ſtatuerant,ob Vxorem legitimè ductam non eſſe ido-

neum quempiam poſtea delectum Preſbyterum, contemnendū. quod Euſtathius faciebat. Coniugatos etiam nolebant à mutua cohabitatione ſecedere. can.1. & .14. quod Euſtathius volebat. Non propterea nos intemperanter libidinari permittebant. vt Euſtathianiſtæ calumnioſi blaterabant. Sed illa ſtatuebant, propterea quòd Nuptias honorabiles ducebant: ſi modò foret immaculatus & impollutus thorus. id eſt, Si nec ex parte Mariti, nec ex parte Vxoris interueniat adulteriū. Sic honeſtas nuptias Hugo putat eſſe. Deinde proteſtantur. — *Honeſtæ nuptiæ, quæ.*

Καὶ πλοῦτον μετὰ δικαιοσύνης καὶ εὐποιΐας, οὐκ ἐξουθενοῦμεν. *Id eſt:*

Et Diuitias cum Iuſtitia & Beneficentia non contemnimus.

Luc.18. Euſtathius, & ſui, non magis facile credebant eſſe, Camelum per foramen acus tranſire, quàm Diuites intrare in regnum cœlorum poſſe. Putabant impoſſibile penitùs vtrúmque. Cuius erroris meminit Iſidorus apud Gratianum ſcribens Euſtathium dixiſſe quòd — Nullus fidelis, qui non renuntiaret omnibus quæ poſſideret. Spem vllam ad Deum haberet. Euſtathio longè priùs, Hæreſis iſta fuit eorum, qui ſe, ſtatim ferè poſt Apoſtolos, cognominarunt Apoſtolicos. apud quos obſeruabatur, vt nihil omnino poſſiderent, extremâ paupertate gloriantes. Quibus & alios non diſſimiles hæreticos coniungit Epiphanius, qui vocabantur σακκοφόροι. Sacciferi. Legas Epiſtolam, quam ſcripſit Acatio & Paulo, ſtatim Panarij ſui principio. & quæ libro ſecundo Tomi primi refert de Apoſtolicis. Eandem fuiſſe Manichæorum, Pelagianorúmque opinionem teſtatur Auguſtinus in ea iam dicta Epiſtola 89. Hilarij percunctationibus reſpondens in quæſt. 4. Superiùs Ebionitas, & miſeros alios Pauperes deſcripſimus in can.2. & .18. Bis in Ariſtocratia noſtra, quum de Diuitiis Eccleſiaſticis ageremus, hanc hæreſim refutabamus. Et pleniùs in Apoſtolico canone.40. Dixiſſe nunc ſatis erit — Euangelio Chriſti néque Diuitias, néque Diuites improbari. Foret hoc, nationem filiorum Dei reprobare. id eſt, Pleróſque pietate, vitæque integritate excellentes viros peccati condemnare, quòd opibus ac diuitiis pariter excelluerint. Id autem nefas eſt. Pſal.72.

Can. prima annotatio. §. Tertia Gangr. Diſt. 16.

Diuitiæ non reddunt poſſeſſores ſuos ingratos Deo.

Abra-

Abraham ſiquidem valde Diues erat in poſſeſſione auri & argenti: cui Vernæ plus quàm trecenti fuerunt: qui penè ſolo familiæ comitatu quatuor ſuperbos victoriâ reges expugnare valuit. Iſaac à Domino locupletatus, & magnus vehementer effectus eſt: habuítque poſſeſſiones ouium, & armentorum, & familiæ plurimùm. Tam potens extitit Iacob, vt obuius potentiſſimo regionis illius tyranno Eſau fratri ſuo ſibi infeſto ſtuporem incuſſerit: Et Chananæis etiam timori fuerit: & Amorrheis, omnium, quos Iudæi poſtea vicerunt, fortiſſimis, vrbe Sichimitatarum per ſuos deletâ, Agrum in gladio & arcu ſuo (id eſt, vi & iure belli) abſtulerit: quem teſtamento reliquit Ioſeph filio ſuo. Vides hîc opulentiſſimos âtque ditiſſimos homines: quorum tamen nomine Deus in terra nominari voluit, & ab hominibus vocari, Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Iacob. De filiis Eſau poſtea Iob inter omnes Orientales maximus regnauit: his tamen nihil obſtantibus diuitiis, dixit Deus, In terra ſe non habere ſeruum, qui Iob ſimilis eſſet. Iſtos, & omnes æui ſui reges, regni gloriâ, ſplendore vitæ, rerum copia, Dauid excelluit, Homo tamen ſecundum cor Domini factus fuiſſe dicitur. Et alios legimus viros quamplurimos in ampliſſimis facultatibus, & patrimoniis quàm ſanctiſſimè vixiſſe.

Gen. ca. 13. 14. 26. 32. 34. 48.

Iob. 1.

2. Reg. 8

Nec Euangelium Chriſti caret ſuis Diuitibus. Zachæus, in cuius domum Chriſtus inuocatus diuertit, diues erat: Abrahæ filius nuncupatus. Ioſeph Ieſu diſcipulus erat, & ipſe quoque diues ab Arimathia. De domo Cæſaris quidam Romæ cum Paulo familiariter verſabantur, quos & Sanctos appellat. Hos ego nunquam crediderim mendicantes & egentes fuiſſe. Néque ſuis Epheſij, Galatæ, Corinthij, Romani, reliquæ gentes à Paulo ſubactæ, renuntiarunt opibus, inopes hàc illàc cum pallio & pera vagantes. Imò religione, pariter & rerum multarum poſſeſſione claros fuiſſe, vitámque Apoſtolicam vixiſſe non dubito. Nec enim dixit Chriſtus — Impoſſibile eſt Diuites intrare in regnum cœlorum, ſed difficile. Vbi verò Difficile ponitur, non Impoſſibilitas prætenditur, ſed raritas demonſtratur. Hæc Hierony. Euangeliſtam declarans. Ne dixerimus ergo peccatores in ſeculo ſolos obtinuiſſe diuitias. Quæ ſi fortè nobis à Deo contigerint, Hunc audiamus admonentem — Diuitiæ ſi affluant, Nolite cor apponere. & in incerto diuitiarnm ſperare nolite: ſed in eo ſolo, qui largitor eſt earum. Diuitias non vituperemus, nec obeſſe religioni putemus. Illa planè falſa eſt neſcio quorum Philoſophorum ſententia

Luc. 19. Mat. 27. Ad Philip. 4.

Pſal. 61. 1. Tim. 6

In cap.5. Hiere.& aliubi ſæpe. dicentium apud Hieronymum — Omnis diues, aut iniquus eſt, aut iniqui hæres. Prædictis, & innumeris aliis conſtat hæc falſitas exemplis.

Quæ tamen omnia ſunt ad Canonem noſtrum referenda. puta, Quando quis cum Iuſtitia & Beneficentia Diues eſt. Patres hîc dicere volunt, quòd- Tum demum bonæ ſunt Diuitiæ, quãdo nullo proximi malo, ſed ipſius indigentis bono, poſſidentur. *Diuitiarũ poſſidendarũ finis inter Chriſtianos.* Regula iur.206. ff. &.48. in.6. Aliena cum iactura locupletari, & iniuſtum eſt, & contra naturam dicitur eſſe: certè, non minus eſt inhumanum, minúſve iniuſtum, quum potes, miſeris opem non ferre. Diuitiarum námque finis in homine Chriſtiano eſt ἐλεημοσύνη, καὶ εὐποιΐα. id eſt, Miſericordia, & Beneficentia. Beneficentiæ & Communicationis (εὐποιΐας, καὶ κοινωνίας) ne obliuiſcamini. Talibus enim Deus hoſtiis promeretur. Hebr.cap.vlt. Redemptio animæ viri, ſunt Diuitiæ ſuæ. Prouerb.13. Suæ autem cuiúſque noſtrum, ſiue propriæ Diuitiæ ſunt, quas nos Chriſti veritas docuit: qui præcepit, Vt faciamus nobis amicos de iniquo Mammona, qui nos recipiant in æterna tabernacula. Lu.16. Nam, tum demum Diuitiæ noſtræ ſunt, quum donantur Pauperibus. Altera quóque ſequitur circa veſtes proteſtatio, pertinens ad.12.can. ſuperiùs. —

Καὶ λιτότητα, καὶ εὐτέλειαν ἀμφιασμάτων, διὰ ἐπιμέλειαν μόνον τοῦ σώματος ἀπερίεργον, ἐπαινοῦμεν. τὰς δὲ ἐκλύτους, καὶ τεθρυμμένας ἐν τῇ ἐσθῆτι προόδους, οὐκ ἀποδεχόμεθα.

Et Simplicitatem, mediocritatémque veſtium, duntaxat ob corporis curam non exquiſitam, laudamus. Superbas autem veſtibus effractis ac detritis, proceſſiones in publicum, non probamus, néque recipimus.

De Verbis nonnihil prius. Res poſtea dicetur. Gratianus hanc Synodi noſtræ Periodum integram: tranſcripſit in Dioriſmum ſuum. 41. can. Parſimoniam. qualem vetus interpres è Græco tranſtulerat. Ibidem monui verſionem mihi non per omnia placere. Dixi de vocibus λιτότης, & εὐτέλεια. Quas duas, non ad victũ, ſed ad veſtitum tenuem, vilémque retulimus. ἀπερίεργον vertimus

in...

in — Non exquiſitum. quaſi diceres, inconcinnum, nec operoſum veſtimentum. quod hîc neſcio quare vertãt Infucatum. Niſi dicere velint, Nõ tinctum, vel infectum coloribus. quod tamen non eſt vetitum geſtare.

Quæ poſtea ſequuntur ſenſui canonis affinia mihi ſatis non videntur: quô ſuperbia humilibus in veſtibus prohibetur: Lauta & ſplendida veſtis non interdicitur. —

Τὰς δὲ ἐκλύτους, καὶ πεθρυμμένας ἐν τῇ ἐσθῆτι προόδους οὐκ ἀποδεχόμεθα. Et ſic interpretantur —

Diſſolutos, & fractos in veſtibus inceſſus.

Et aiunt hîc luxum veſtium reprehendi. Licet enim Patres in Chriſtianis Bîros, id eſt, Serica non improbent: In his tamen laſciuiam planè reprobant. Vt communis, ita certè vera eſt hæc ſententia. Nihilominus prædicto canoni duodecimo magis altera quædam mihi videtur eſſe conſona. Damnantur illic Euſtathiani, qui Palliis, id eſt, humilibus & abiectis indumentis, abſolutam perfectámque religionem tribuebant: quibus qui non induebantur, ab ipſorũ conſortio, tãquam parum Chriſtiani, reijciebantur. Et gloriabãtur iſti, quòd eſſent Palliis induti. Patres hanc de paupere veſte ſuperbiam nominatim cõdemnant, Nihil nunc de veſtium pompa ſtatuentes: quę ſemper etiam vetita fuit Chriſtianis, vt nouo decreto non fuerit opus. Arbitror itáque non malè poſſe legi — ἐκλύτως, καὶ πεπριμμένας ἐν τῇ ἐσθῆτι προόδους. In publicũ progreſſiones, malè concinnatis, & detritis veſtibus. Inde popularẽ, ſcilicet, aurã captando. quaſi mundi pompis & ornamentis omnibus abrenunciauerimus, quum tamen eâ re ſuperbiamus: & aliis nos meliores exiſtimemus. Hoc Synodus improbat. Nã Leo ſic agninâ ſpecie facilè tegeretur. & lupus ouillâ pelle conderetur. Et eſt hîc, ſi non fallor, Enallage quædam loquutionis. vt, ἐκλύτως, καὶ πεπριμμένας ἐν τῇ ἐσθῆτι προόδους, dictum fuerit pro — ἐκλύτως, καὶ πεπριμμένας τὰς ἐσθῆτας ἐν ταῖς προόδοις. quomodo vertimus. Ad rem —

Sanctis olim patribus cura magna ſemper fuit dé veſtimentis & indumentis Chriſtianorum. Nam veſtitus & corporis cultus mutare, monſtraréque ſolet hominis ingenium. Sæpéque mores ex habitu nouo noui ducuntur. Notus eſt Eutrapelus neſcio quis Horatianus, artifex hominum corrumpendorum callidiſſimus.

De veſtimẽtis Chriſtianorũ

Ff

Is (ait Poëta) — *Cuicúmque nocere volebat*
Veſtimenta dabat precioſa. Beatus enim iam
Epiſt.18. *Cum pulchris tunicis ſumet noua conſilia, & ſpes.*
Dormiet in lucem. Scorto poſtponet honeſtum
Officium — Et alia quæ ſequuntur ad Lollium. In primo eſtolarum libro.

Multum quidẽ momenti (quod ſuperius dicebamus) veſtes afferunt ad hominis formam, ſeu dignitatẽ: ſed precio veſtium reſpõdere debet animi quóque precium. Dominus hac de cauſſa Phari-
Matt 23 ſæos increpabat: qui palliorũ ſuorum fimbrias dilatabant, magna frontalia, latáq; brachialia gerebãt, quibus inſcripta Dei mandata circunferebant. Hoc genus indumenti, ſplendidi ſanè, valdéq; venerandi, Chriſtus nõ arguebat: id enim Lex præceperat. Deut. cap.6. Ligabis ea in manu tua: Et erũt immota inter oculos tuos. Quaſi videtur & Euangeliſta Ioannes vſus. Nam factus Sacerdos Epheſi τὸ πέταλον geſtaſſe refertur apud Euſeb. cap.24. lib.5. Hiſto. Petalon erat aurea quædam lamina inſtar folij, fronti Pontificis *Petalon.* imminens: in qua ſculptum erat, ἁγίασμα κυρίῳ. Sanctum Domino. Exod. 28. Nõ igitur Chriſtus hoc improbabat veſtimentum, quo ſe poſtea eius Diſcipuli ornarunt. Verùm, quia Phariſæi, tanquàm perſonati hiſtriones, hoc agebant, vt ab hominibus ſpectarentur, & opinionem ſanctimoniæ ſibi conciliarent, ideo reprehenduntur. Illa námque Dei mandata, non tantùm veſtibus, ſed animis inſcribi, & vitâ pariter exprimi oportebat. Sic etiam Patres hîc, Néque ſpecioſas veſtes magnifaciunt (Bîros puta) Néque viles *Opera virtutum non ſunt facienda propter humanã gloriam.* paruipendunt (Pallia, ſcilicet, Philoſophica) Sed neutris efferri quempiam volunt. Auguſtinus iſtud apertioribus átque diſertioribus verbis expreſſit in lib.2. de ſermone Domini in monte. Ex- To.4. ponens illud in Euangelio Matthæi — Quũ ieiunatis, Nolite fieri ſicut hypocritę triſtes. ca.6 Huc ea quadamtenus tranſcribere nõ pigebit — In hoc autem cap. (ſicut ait) aduertendum eſt, Nõ in ſolo rerum corporearũ nitore, átque pompa, ſed etiam in ipſis ſordibus luctuoſis eſſe poſſe iactantiam: Et eò periculoſiorẽ, quò ſub nomine ſanctitatis decipit. Qui ergo immoderato cultu corporis, átque veſtitu, vel cæterarũ rerum nitore præfulget, facilè conuincitur rebus ipſis, Pomparum ſęculi eſſe ſectator: Nec quempiam fallit doloſa imagine ſanctitatis. Qui autẽ in profeſſione Chriſtianitatis, inuſitato ſquallore ac ſordibus intentos in ſe oculos hominum facit (quum id voluntate faciat, non neceſſitate patiatur) cæteris ejus operibus poteſt conijci, Vtrum hoc, cõtemptu ſuperflui cultus, an ambitione aliqua faciat. quia & ſub ouina pelle cauen-

uendos lupos Dominus præcepit. Ex fructibus (inquit) eorum cognoſcetis eos. Inibi ſequuntur & alia, quæ Platonis meminiſſe faciunt: cuius purpureum, lautúmque ſtragulum quum Diogenes nudis (vt incedebat) & lutulentis pedibus calcaret, Dicerétque, Platonis faſtum calco. Calcas quidem (reiecit ille) ſed alio faſtu. Rurſus is ipſe Diogenes, quum plueret aliquando, tectum ſubire noluit: ſed ſub Dio perſtans, totúſque pluuiâ perfuſus & madens in publico durauit. Quúmque circunſtantes hominem miſerarentur — Hunc (ait Plato, qui ridens hoc videbat) ſi miſerari vultis, abite. Ne aſpiciatis, & cauebit: Immenſam notans in hoc Philoſopho gloriæ cupiditatem, qui ſordibus & inopiâ non minus ſuperbiebat, quàm cæteri lautitiis & copiâ ſolent. Author Laërtius in Diogene. Sicut igitur pallio, perâ, dolio ſuo Diogenes non aliud, quàm plebeculæ de ſe rumuſculos captabat, & inanem virtutis opinionem: Sic inter Chriſtianos plerique ſanctitatis inde venabantur exiſtimationem, quòd vilibus & malis veſtibus induti forent, & quòd nihil ſuum poſſiderent: ſed anguſtiâ rerum contineri ſalutem nonnullis perſuadebant: vitæ autem genus aliud quodcúmque damnabant. Propterea damnantur hic Anathemate.

Tria quæ iam ſequuntur, Orationis loca, ſeu Templa noſtra concernunt: & ſtatuta reſpiciunt In can. 5. 6. & 20. ſuperius.

Καὶ τοὺς οἴκους τοῦ θεοῦ τιμῶμεν. καὶ μὴ τὰς συνόδους, τὰς ἐπὶ αὐτοῖς, ὡς ἁγίας, καὶ ἐπωφελεῖς, ἀποδεχόμεθα. οὐ συγκλείοντες τὴν εὐσέβειαν ἐν τοῖς οἴκοις, ἀλλὰ πάντα τόπον τὸν ἐπὶ ὀνόματι τοῦ θεοῦ οἰκοδομηθέντα τιμῶντες. καὶ τὴν ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ σύνοδον κοινὴν, εἰς ὠφέλειαν τοῦ κοινοῦ, ἀποδεχόμεθα.

Et domos Dei nos honore celebramus. Et in ipſis, qui fiunt, conuentus, tanquam ſanctos & vtiles, approbamus: In nullis ædibus religionem claudentes, Sed omnem locum venerantes, qui Dei nomini fuerit ædifi-

catus. Et,in ipſa Eccleſia Dei,ad vtilitatem publicam, Synodum publicè factam recipimus.

Διογένης παντὶ τόπῳ ἐχρῆτο εἰς πάντα.

Euſtathius,átque ſui,de Cynico Diogene,præter Pallij,Paupertatíſque iactantiam ſuperius damnatam, referebant & illud, quòd,Ad omnia vterentur omni loco,Prandentes,Dormientes, Voluptuantes,Loquentes,Orantes,Concionantes.Id huius quóque ſeculi Gnoſtici renouarunt,eâdē æſtimatione ducentes Templa noſtra,quâ Tabernas,átque ſtabula:ſimiliáque,ſuarum præcationum, & fornicationum loca. Patres è contrario ſtatuunt Eccleſias, id eſt, Dei, Sanctorúmque Baſilicas omni ſemper honore proſequendas: Et ſolemnes in ipſis cógregationes,feſtóſque dies, átque celebritates commendant: Occultas & clancularias extra Eccleſiam coitiones anathemate damnant: Eos tantúmodo cœtus & conuentus decernunt Eccleſiaſticos habendos eſſe,qui publicâ fiunt authoritate,ſimul & vtilitate.Deinde reſpondent Hæreticis calumniátibus,A Catholicis anteponi Templum Templo, quaſi Deus (aiebant) vno magis delectaretur,quàm alio:Vel coli potiùs vno in loco vellet, quàm in alio. Dicebamus in. d. can.5. quòd ille ſibi noluit à Iudæis alibi ſacrificari,Séq; adorari,quàm Hieroſolymis. In alia regione poſiti, volentes orare,vel adorare, tum ſe contra Hieruſalem vertebant, & genua flectebant. Dan. cap.6. Nunc autem,Romæ,quàm Eugubij,Lutetiæ, quàm Vallis Girardi,ſacratius templum non eſt.Ædes,quas pietas Chriſtianorum ritè Deo conſecrauit, & dedicauit, æquali ſunt omnes apud catholicos in veneratione.Templū quidem templo maius, & ornatius eſt non raro: ſed honoratius ideo non eſt,magíſve ſacrum. Diuitiæ nec addūt,nec adimunt quicquàm ſacris noſtris.In Ioue tragœdo Lucianus Deos gentium naſo ſuſpendēs (*vt omnia ſolebat*)ex materia,vel inſigni arte,quâ quiſq; pictus,ſculptus,conflatus extiterat,ipſos æſtimabat in concilio quodam Iouis.Et ipſo tum Ioue mandante,primas ſedes aureis,ſecundas argenteis, deinceps Eburneis,æreis,lapideis,ligneis aſſignauit.Res planè ridicula,dignáque Lucianicâ ſamnâ. Chriſtiani nō confidunt iſtis operibus hominum, *μὴ θεοσκυνοῦντες τοῖς γλυπτοῖς*. ſed ſui tantummodo Chriſti,qualibuſcúmque pingēdis Iconibus,honorē, & gloriam quærunt.Iſthæc eſt præſentium canonum ſumma.

Gnoſtici templa cōtemnūt. Catholici venerantur & colunt.

Patres adhuc opinionem ſuam declarant in ſenſu canonum.7. 8 & 11.pariter.12.Quos Hæretici calumniabantur.

Καὶ τὰς καθ' ὑπερβολὴν εὐποιΐας τῶν ἀδελφῶν τὰς κατὰ τὰς παραδόσεις διὰ τῆς ἐκκλησίας εἰς τοὺς πτωχοὺς γινομένας, μακαρίζομεν.

Et exuperantia, maximáque fratrum beneficia, quæ ſecundum traditiones Eccleſiæ conferuntur in pauperes, bona beatáque cenſemus, plurimúmque celebramus.

Matth. 19. Mar. 10. Luc. 18. — Chriſtus adoleſcenti cuidam, qui ſe mandata ſeruaſſe reſponderat omnia, ſubiecit—Adhuc vnum tibi deeſt. Si vis perfectus eſſe, Vade. Quæcùmque habes, vende. Et da pauperibus. Et veni, Sequere me. Verba captans, mentem capere nolens Euſtathius, docebat hinc Diuites habere ſpem nullam debere perueniēdi in regnum cœlorum, niſi, diuenditis poſſeſsionibus ſuis omnibus, inde collectam pecuniam pauperibus erogarent. Nec alios, niſi ſic nudatos, in Apotacticum ſuum ſodalitium recipiebat. Illos verò Pauperes duntaxat appellabat, qui ſe ſequebantur: quibus aliorum ſic à ſe deceptorum ſpolia diuidebat ex arbitrio. Drepatæ Gnoſtici hanc Euſtathianam diuiſionem nō neſciunt. Quum verò Patres id modis omnibus improbarent: Et illud (Euangelicæ quidem perfectionis conſilium) non tam de facultatibus inconſideratè relinquendis, quàm de prauis erga Diuitias affectibus ſyncerè deponendis, intelligi vellent: Ipſos calumniabatur Euſtathius: & patribus exprobrabat, quòd in pauperes effuſas diuitum largitiones damnarent, aut impedirent. Imò ſummè commendabant (vt hîc apparet) ſi modò fiant ex Eccleſiæ conſuetudine: quæ neminem ſpoliat inuitum ſuis bonis, tamquam ſit hoc ad æternā ſalutem conſequendam neceſſarium. Cœlęſtis enim regni porta

Quid ſit omnia vendere, & dare pauperibus.

Lu. 16. — nō eſt clauſa Diuitibus. Nam qui beati ſunt futuri, recumbent in eius ſinu (ſcilicet, Abrahæ) qui vixit, ac mortuus eſt ditiſsimus. Opulentos ergo non reiicit, ſed Opulentiæ cupidos. Abdicatio proprij, nō ſolâ rerum corporalium dimiſsione, ſed animo magis ad dimittendum prompto, paratóque expenditur. Animo ſi quidem poſſeſsio vel amittitur, vel retinetur. vt eſt in lege quadam Romana. Quiſquis appetit, amat, & cupit Diuitias, quáuis egens & mendicus, attamen Diues eſt. Hunc difficile non minus eſt, intrare in regnum Dei, quàm tranſire Camelum per foramen acus.

Abdicatio proprij.

L. 3. §. in amittenda. & l. ſeq. ff. de acqui. vel amit. poſſ.

Hîc autem quum dicitur Eleemoſynã faciendam κατὰ τὰς παραδόσεις τῆς ἐκκλησίας. ſecundum traditiones Eccleſiæ. Id eſt, prout hactenus Eccleſia vſa eſt, & vtendum docuit: Inde venit obſeruãdum quod, Senſu moréque Maiorum, non arbitratu nec imaginatione cuiuſquam, ſunt exponendæ ſcripturæ. Quod in humanis vulgò circunfertur legibus, in diuinis pariter eſt accipiendũ. Interpres optima legum eſt Conſuetudo. Id explicabimus in can. Relatum eſt nobis. Inferius. 37. diſt.

Quænam ſint opera bona per Hyperbolen, id eſt, Opera ſupererogationis.

Sed & hic locus alterius rei memoriam mihi refricat, dum, τὰς καθ' ὑπερβολὴν εὐποιίας nominat, Opera bona per Hyperbolen, Nõ eſt hîc Hyperbole, neſcio quæ figura Rhetorum, quando veritatem excedunt, & tranſgrediuntur, aliquid per exaggerationẽ dicendo. veluti, Niue candidius, Ventis leuius. &c. Non abeſt hoc procul à mendacio. Sed hyperbole nunc eſt eminẽtia præ cæteris, & excellentia facti cuiuſpiam. Eſt quædã rei redundantia. ſicut in Apoſtolo dicitur— ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ. Hyperbole virtutis Dei. vertit interpres, Sublimitas virtutis Dei. 2. Corinth. cap. 4. Et in eiuſdem cap. 12. ὑπερβολὴ ἀποκαλύψεων. Magnitudo reuelationũ. Hoc eſt, Abundantia & excellentia cœleſtium quarundam patefactionum. Solent in eodem vertere, καθ' ὑπερβολὴν, Supra modũ. vt, καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς. καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν. καθ' ὑπερβολὴν κατεργάζεται. καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν. nec alibi ſemel. Itáq;, Data beneficia ſecundum Hyperbolen, interpretare, Maiorem in modum grandia, ſiue immenſa beneficia. vt quando quis omnia ſua donat. Néque malè veteres hunc locum transferunt, Bona opera, quæ ſupra vires in fratres Pauperes exercentur. quod Hugo declarat exemplo, Si quis neceſſaria ſibi ſubtrahat, & pauperibus eroget. Hoc opus dubio procul eſt Hyperbolicum. Qui ſibi neceſſaria ſeruat, & pauperibus alia præſtat, is nihil καθ' ὑπερβολὴν, Id eſt, excellens & ſupra vires agit. Inde ſubiungit Hugo, De conſilio quis erogat neceſſaria ſibi: de Præcepto, cætera. Nam tenemur indigentibus ſubuenire, ſed non vltra, quàm poſſumus. Schola Theologorum, meo iudicio, quàm appoſitiſsimè vocat id genus Hyperbolicorum bonorum, Opera ſupererogationis. vt ſunt aſsidua, vel ſolitis auſterioſa Ieiunia, Perpetua continentia, Paupertas ſpontanea, quando quis omnia ſua reliquit. & ſimilia, non ex mandato Quæ tametſi iuſſa non ſint, attamẽ mercede ſuâ nõ carent, valde ſunt accepta Deo, gaudenti, quòd fines mandati trãſilierimus. quanquam non ſic in lege Romana. Barrholomæus Brixiẽſis in gloſſula quadam Nobis hîc illum miſericordem & beni-

Ro. cap. 7. 2. Corinth. 1. &. 4. ad Gala. cap. 1.

Can. Nõ ſatis. 86. diſt.

gnum Samaritanum proponit Stabulario pollicentē, Quodcúmcúmque ſupererogaueris, (προσδαπανήσῃς) reddam tibi. Lucæ. 10.

Poſt hæc, Patres ſynodum ſuam ſequenti periodo claudunt.

Καὶ πάντα συνελόντας εἰπεῖν, τὰ παραδοθέντα ὑπὸ τῶν θείων γραφῶν, καὶ τῶν ἀποστολικῶν παραδόσεων, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γίνεσθαι εὐχόμεθα.

Et vt ſemel omnia dicamus. Quæcúmque per Scripturas diuinas, & Apoſtolicas traditiones conſtituta ſunt, In Eccleſia fieri vehementer optamus, & etiam precamur.

§. Cóſtat autē ius. Inſtit. de iure natura. &c. — Quemadmodum Romani ſuæ ciuitatis ius conſtare dixerūt. Ex ſcripto, Et ex non ſcripto: Sic etiam Patres ius Chriſtianæ ciuitatis diuiſerunt in ἔγγραφον. in Scriptum. & in ἄγραφον. Non ſcriptum. quæ iuris eccleſiaſtici diuiſio probatur hîc. & in can. Eccleſiaſticarum. ſequentibúſque can. 11. diſt. — *Eccleſia regitur Iure duplici, Scripto et Nō ſcripto.*

Ius Scriptum eſt quod per Diuinas ſcripturas docet ea, quæ fidelibus ad ſalutem ſunt ordinata Puta. Per legem, Pſalmos, Prophetas, per Euangelium Ieſu Chriſti, per Apoſtolicas epiſtolas, Per ſancta patrum concilia, Per ſacros Eccleſiæ canonas. Ad quod quidem Scriptum ius refero, quod Apoſtolus ſcribit Romanis — Quæcúmque ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt: vt per patientiam, & conſolationem ſcripturarum, ſpem habeamus. cap. 15.

Ius autem non ſcriptum eſt quod vſus Eccleſiæ catholicæ lōgæuus, & mos Patrum diutinus comprobauit. Ab ipſis Apoſtolis, & Patribus Apoſtolicis hoc, veluti per manus ab initio traditum, venit ad poſteros, ábſque vlla publica ſcriptura, vel aliquo communi concilio. — *Quæ per Traditiones in Eccleſiis obſeruantur, Authoritatē ſcriptæ legis habent.*

Ius iſtud Eccleſia græca παραδόσεις nominauit. & Latina, Traditiones. Quales Apoſtolorum diſcipulus, & auditor Clemens Octoginta quinque Canonas in libellum collegit, à ſuis magiſtris Eccleſias primas inſtituentibus viuâ tunc voce perceptos. Magnus per omnia Baſilius de Paradoſibus iſtis obſeruandis in multis ſuis Homiliis multa coaceruauit, & præſertim cap. 27. libri

de Sancto Spiritu ad Amphilochium. Similiter & Hieronymus aduerſus Luciferianos. Etiam ſi ſcripturæ non ſubeſſet authoritas, totius tamen (ait) orbis aliquam in rem conſenſus inſtar præcepti obtineret: Non differt hoc ab eo iure, quod vel Gentium, vel Naturæ vocamus. Tertullianus annis vtróque penè prior trecentis non pauciora propoſuerat. vti, Signum crucis in omnibus actibus Chriſtianorum frequentiſsimum: Baptiſmalis aquæ & olei conſecrationem. Verſus orientem, quum volunt orare Chriſtiani, conuerſionem. Ieiunia certa: Cibos delectos: Cilicia: Vigilias: & alia, quæ ſolâ traditione defenduntur: in libello, De corona militis. Innumera obſeruantur per Scripturas nobis non iniuncta, ſed introducta duntaxat per aſsiduam & longam Maiorum cõſuetudinem. Cuius quidem conſuetudinis authoritatem, viréſque magnas in Eccleſia Dei ſemper fuiſſe, ad ea confirmanda, quæ ſacris literis non exprimuntur, Apoſtolus ſatis oſtendit, aliud non reſpondens contentioſis quibuſdam Corinthiis, de mulieribus non tondendis, quàm — Nos talem conſuetudinem nõ habemus, néque Eccleſia Dei. Gnoſticis omnia modò nouantibus, & quibus nihil conſuetum placet, à Paulo docti ſic etiam reſpondeamus. & fugiant confuſi. *1. Corinth. 11.*

Quomodo Priſcorũ traditionibus vtatur Eccleſia.

Paternis profectò traditionibus iſtis, non minus, quàm Scripturæ legibus Eccleſiaſtica Hierarchia noſtra continetur. Homiñu tamen ſuperſtitioſonum inuenta (Prò blaſphemiam?) Dæmoniorum doctrinas, impudens & impia Gnoſticorum maledicentia vocat. Omnes pij contrà vociferantur, ab ipſis Apoſtolorum temporibus ad nos vſque tales deueniſſe, proceſsiſſéque traditiones à Spiritu ſancto conteſtantur. Non quòd in eis conſtituerint vnquam, vel conſtituant ſpem ſalutis: vt in ſuperuacaneis quibuſdam ſuis Deuterωſibus olim Iudæi: propter quas etiam Dei mandata faciebant irrita. Matth. 15. Traditiones amplectimur, quia promoueant obſeruantes ipſas ad pietatem: quia fraternam communionem firment: & ad finem ſocietatis & vnionis Eccleſiaſticæ tendant: ac Legem perſæpe declarent. vt paulô ſuperius vidimus de Eleemoſyna. Legem vocat Apoſtolus Pædagogum ad Chriſtum. cap. 3. ad Gala. Quidni quóque Ritus, & Cæremonias, & Eccleſiæ conſuetudines antiquas appellemus etiam Pædagogos noſtros, morum cuſtodes, & vitæ Magiſtras? quibus certè remotis, átque ſublatis, Eccleſiæ tranquillitas, Rerúmque publicarum omnium ſtatus & honeſtas, vt vná turbetur, & confundatur, neceſſe eſt.

De quibus Hieronymus ad Algaſiã quæſt. 10. To. 3. & alibi.

Hy-

Hyperphronites Gnoſticus adamat neſcio quam ſpecioſam & socioſam fidem, ſeculis retroactis nunquam viſam: propter quam laſciuientes & vagi pædagogos omnes reiiciunt, Ipſimet ſibi duces & magiſtri, ſibi religionis arbitri (ſic enim de talibus loquitur Hilarius.) immemores ſui, diuinorum negligentes & emendatores præceptorum: quum tamen Religionis opus in ſolo ſit Obedientiæ officio. Non ludant iſti (quæſo vos) nobiſcum. Nihil natis ex Ancilla, cum Liberæ (videlicet, Eccleſię catholicæ) filiis debet eſſe cõmune. — Ait Apoſtolus idem. Propterea, Vos eius admoneo verbis, Auditores Chriſtiani, & Fratres in Chriſto mihi Chariſsimi. —

STATE, ET TENETE TRADITIONES, QVAS DIDICISTIS, SIVE PER SERMONEM, SIVE PER SCRIPTVRAM. DOCTRINISQVE VARIIS, ET PEREGRINIS NOLITE ABDVCI. —

Quod exequi nos omnes, & aduerſantia cauere contingat in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Cui, ſimul, & eius æterno Patri, viuificantíque Spiritui, ſit honor, adoratio, laus, & gloria, Nunc, ſemper, & in ſecula ſeculorum. Amen.

IOANNES QVINTINVS HÆDVVS, HOSPITALIS MILITIÆ FRATER ET SODALIS, ECCLESIÆ CHRISTI VIROS, ET MORES ISTOS ANTIQVOS A CHRISTO SVPPLICITER EFFLAGITAT.

Gg

✠

QVINTINVS ECCLESIASTICÆ POLITIÆ studioſis lectoribus.

SI fortè aliquis, tituli ductus authoritate pariter & antiquitate, ſumpſerit hoſce commentariolos in manus, videbit, his legendis, quem perpetuum morem teneamus in aliis Patrum decretis apud Gratianum prælegendis. E Schedulis enim noſtris tranſcribēdos, vt erant, quotidiéque rudè dicebam, nec aliter, ipſe curaui: quum me quidam ſuper æditione familiariter, néque ſemel, interpellaſſent. Quibus acquieui: ſed non priùs, quàm venerandorum mihi collegarum, ius ordinariè mecum Lutetiæ Pariſiorum profitentium, Doctorum ſanè iuris vtriúſque doctrina clariſſimorum, cenſura publicandos approbaſſet. Quod inſigni tam celebris eruditionis, raræque literaturæ virorum collegio fuit ratum, non poterit æqualibus (vti ſpero, vehementer & opto) non eſſe gratum.

Quæ in commentatione noſtra ſcio nimiſquam multa reconditiora deſiderari: quæ longius petita facerent ad illuſtriorem Canonum præſentium ſenſum. Fateor. Sed abſtruſioribus literis, hominéque longè peritiore, qui longius illa quærere potuiſſet, opus etiamnum fuiſſet. Hîc nihil eſt elaboratum: pro viribus tamen in eo (quicquid eſt) fuit à me laboratum. Præterea, Canonibus Apoſtolicis (quorum, quia Domino ſic videtur, æditionem meditor) omnia fermè conueniunt, quæ decreta Gangris extiterunt, Illic à me propoſitâ, propediem (ſi deus annuerit) euulganda nos huc tranſponere noluimus. Hoc itáque ſit alterius támquam πλήρωμα quoddam.

Synodus Gangrenſis è Græco bis in Latinum verſa fuit. Illam nunc, & illam verſionem Gratianus allegat. Vtrámque videto Conciliorum tomo primo. Duabus his inuicem collatis acceſſit hæc tertia noſtra. Cui græca ſimul adſcripſimus ex Hilariano quodam veterum Conciliorum codice græco: qui fuit hîc impreſſus. An. Do. 1540. Hôc titulo —

κανόνες τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν ἁγίων συνόδων.

Can. Vt Veterũ. 9. diſt. Id autem fecimus, quia (quod in canone dicitur) Nouorum librorum veritas Græci ſermonis normam deſiderat. Quæ me cauſa mouit etiam Latinis tam ſæpé Græca permiſcere. Nomine ſolo, ſoláve ſententiâ Scriptoris alicu-

ius

ius græci minimè contentus, eius quóque vrba profero, ſimul etiã transfero: ne dubio teſte noſtra me velle reddere certa quis exiſtimet, aut parum fideli tranſlatione deceptũ. Certè, qui facta de Græcis Latina ſolummodo profert, & non ipſa Græca ſimul: aut nimium ſimplex, aut arrogans eſt nimium: qui de re nõ nota, cuius author nõ extat, vni ſibi fidem velit haberi. Noſtro nunc æuo maximè: dum ſcripturas, alius manu, alius interuertit ſenſu. Origenem, Baſilium, Chryſoſtomum, vel alios equidem citare latinè verſos tantummodò nollem: qui fidem mihi tutam non faciunt, niſi Græca ſimiliter etiam proſtent, & proferantur, vnde plena poſſit haberi probatio dictorũ.

Nec ignotos vllos produco, nondum viſos, non auditos, in Bibliothecis, vt in quibuſdam Bibliotaphiis, hactenus conditos authores. Res iſta ſuſpitionis eſt pleniſſima. Leges enim Teſtibus, non Teſtimoniis, credi volunt. Quis non ſe libros manu tantùm ſcriptos, publicis haud excuſos typis, hominum manu nequaquam tritos iactitare poſſit habere? Mare profluit hinc Annotationum, Correctionum, Caſtigationum, Diſpunctionum, deníque Nouorum intellectuum: quod vtinam prophanis & humanis tantùm, non etiam diuinis, exundaſſet in rebus. Concors noſtra pacis & vnionis religio multò pacatiſſima & coniunctiſſima foret: in tam diuerſas modò propter iſtius generis annotatores dilacerata partes. Vnum mihi ſi Ioannem Monachum Zonaram demas (& ſi bene iam notum ſcriptorem) non inuenies, quem cierim, niſi publico charagmate iamdudum ſignatum. ſcilicet Librariorum prælis exaratum. Néque tamdiu Zonaras, cum cæteris longè magis neceſſariis, lateret, ſi non Apoſcopi principum occuparẽt Epiſcoporum Paulinorum locum.

Dicam tibi præterea, Quid in illis citandis vtilitatis ipſe capiam, captémque cæteris. Quum tam diuerſos authores, Linguâ, Gente, Patriâ, Tempore diſtantes omnes in medium turmatim profero: & vnà conſpirãtes vndiquáque ſimilia ſenſiſſe, dixiſſe, ſcripſiſſe video (quod nunquam Gnoſticis, καὶ τοῖς ἔξω φιλοσόφοις contigit) illum tunc adoro ſanctum pacis & concordiæ Spiritum, quo diuinitus afflati ſua ſic inuicem concordantia monimenta poſteris reliquerunt. Et illam veneror inſuper Eccleſiam (cuius illi maxima pars fuêre) quæ totum ſparſa per orbem nuncupatur ideo Catholica. Non vnius iſta loci, vel oppidi, néque paucorum fugitiuorum eſt: ſed Aſiæ totius, Aphricæ, Europæ, qua - Sol - cúmque reſpicit, Eccleſia. Quæ quia vera eſt, angulos non quærit, in occulto nihil agit: in ea furtiuum nihil eſt. Clanculùm quicquam non gerit. Omnibus expoſita patet. Omnibus eſt præfecta, Viam, quæ ducit in cælum, ſola demonſtrans.

Hanc vnam Magiſtram, ducem, principem, quasíque ſigniferam ſequi, me profiteor. Sub huius vnius vexillo viuentem morientem me militare velle proteſtor. Huius militiam nunquam deſerturum me, nunc, & in dies ſingulos, renouato ſacramento, quo me iamdudum rogauit illa & obligauit, iterúmque iterúmque polliceor. Nec aliud ore, manu, cordé ve ſentire, confiteri, gereré ve volo, quàm quod illa me credere docuerit, agere mandarit, diceréque præceperit. Quod ſi fortaſſe quid à me contumelioſius dictum videatur in ſuperbos infœlicis æui noſtri Gnoſticos, hoc mihi nemo putet adſcribendum. Sic enim, longéque durius, in Manichæos, Arianos, Donatiſtas, & alios iſtorum patriarchas, Hieronymus & Auguſtinus agunt. è quibus hæc pauca promimus in eos.

Itáque, Lector Chriſtiane, Nihil hic meum leges. Hic loquor nihil, quod proprium ſit. Eccleſiaſticorum ſcriptorum, ſanctorúmque Patrum verba tibi, velut ex pacto, fideliſſimè refero. Locum, ceu digito, monſtro, quem dubius adire poſsis: & inde plura tibi decerpere: quæ tuam ſimpliciter ac firmiter Eccleſiam ſanctam catholicam credentis fidem, ſalutémque promouere queant. Is, qui ſanguine ſuo illam ſibi acquiſiuit, hoc nobis omnibus per ſuam gratiam concedat, Nóſque ne Superbi calumnientur, perpetuò conſeruet.

OBSCVRIORA QVÆDAM *vocabula prælegenti mihi ſupradictos Canones occurrerunt, quæ fuerunt ad intelligentiam rerum nobis explicanda. quorum ſequitur Index.*

ACephalus. pag. 102
Adorare & Adoratio 203. 204. & 205
Aërius 33
Agape 134
Agalma 212
Annotatio 25
'Αντιπελαργία 164
Apotactici 33
"Ασκησις 152
Aureus 88

Baſilica 96. 189
Beneficium 127
Βῆρος 147
Birrus 147
Burrus 148

Calchedon 29
Canon latæ ſententiæ 66. 67
Cœlibes 73
Colligere 188
Collecta 188. 189
Contemplatio 96
Continentia 220
Corban 163
Corbana 163
Κυριακὸν 141

Dedico 104
Dominus 25
Dominicū 41. 42 & 141
Dulîa 207. & 208

Ebion 29
Eccleſia 30. 96. & 141
'Εγκαινίζω 103
'Εγκαινισμὸς 104
'Εγκαίνια 104
'Ευπυΐα 126
Euſebius 25
Euſtachius 30
Excommunicatio 58

Frangere panem 43. 44

Galatia 23
Galatæ 23
Gangra 24. 25
Gnoſtici 39
Grabatum 217

Hæreticus 58
Honor 164. 166
Hyperbole, & opus Hyperbolicum 230

Icon 197. 212
Idolum 198
Ieiunium 175
'Ιερὸν 96
Imago 197
Initio. as 104
Iuſtitia 147

Latrîa 205. 207. 208
Liber dies 41. 42
Liturgia 45

Martyres & Martyrum memoriæ 190
Μισοξενία 229
Μνημεῖον 190
Monaſterium 100
Monumentum 190

Ναὸς 96
Natalis, & Natalitium 191. 192
Nazaræi 79
Νυθεσία 161

Oblationes 122
Offerendæ 122
'Ομίωμα 197
Oſius Cordubenſis 25

Paphlagonia 23
Pallium 145. 146
Palla 145
Papia Pompeia lex 73
Patareni 108
Petalon 226
περιβόλαιον 145
φύσις 41
Pædia, ſiue παιδία 161

Sacellum 96
Semnion 100
Sebaſtia 31
χείμαπος 217
Spectrum 198
Statio 182
Supererogationis opera 230
Synaxis 35

Templum 95
Theorîa 96
Tradere hominem Satanæ 58
Tyrannus 119

Virginari 132
Virgo 131
"Υπανδρος mulier 34

Errata quædam ſub prælo non animaduerſa ſic corrigito.

Pag. 9. lin. 5. exercituum. 19. 8. conuenire. 26. 5. cacoëthe. ibid. 13. κιρδῶνας. 32. 17. Antigrapho patet. 38. 36. fictitios. 39. 34. Paulo. 53. 6. colligatas. & in eius margine *gallinas. ſimplicium*. 68. 16. aliis. 83. 7. dictante. ibid. 25. ſuper ollas carnium. 26. donet, vt de cibis hominis. 136. 26. ſiue. & in marg. diſt. 2. 141. in marg. nulli. 21. ἐκκλησία. 143. 31. quíſque. 149. 8. fuerat. 152. 4. quodlibet. 154. 15. Né qua mulier. 164. 5. caſſã. 168. 18. Hîc die. 170. 3. Lentigines. 184. 23. Paulô vè. & in marg. *ſimiles*. 193. 25. ſuarum. 203. 16. in ſacris trita. 206. 26. *ἀπαντῶν*. 207. 19. Rationabile. 27. explicare. 215. 18. Calumnioſas. 217. 1. ſancitum eſt, Hoc ſanctum eſt. 220. 5. nonum.

Inf. 50/87
BIBLIOTECA NALE
RO A

Digitized by Google